

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BARIŞ MANÇO VE TÜRK HALK KÜLTÜRÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Havva EMRE
1900004961

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Program: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Muharrem KAYA

HAZİRAN 2022

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BARIŞ MANÇO VE TÜRK HALK KÜLTÜRÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Havva EMRE
1900004961

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Program: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Muharrem KAYA

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Shurubu Kayhan

Dr. Öğr. Üyesi Kayhan Şahan

HAZİRAN 2022

ÖN SÖZ

Yaşanan hızlı gelişmeler, hiç şüphesiz en çok milletlerin kültürleri üzerinde çeşitli etkiler bırakır. Bu süreç içerisinde bazı kültürel değerler yok olurken, kimi unsurlar da çağın ihtiyaç, zevk, kabul ve beklentileri çerçevesinde yeni şekillere bürünerek varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu noktada şuurlu bir yaklaşımla özde ulusal, biçimde evrensel ilkesinden hareketle sanatını icra etmiş olan Barış Manço, eserlerinde Türk kültürünü, edebiyatını, geleneğini, değerlerini çağdaş kalıplar içerisinde sentezleyerek geleceğe aktarmış ve aktarmaya devam etmektedir.

Bu yönüyle gelenekle gelecek arasında bir köprü vazifesi gören Manço, kimi zaman elinde gitarıyla çağdaş bir ozan gibi şarkılarını seslendirerek insanları iyiye, güzele, doğruya çağırırken kimi zaman da çağımızın Evliya Çelebisi olarak diyar diyar gezmiş, Türkiye’yi dünyaya, dünyayı Türkiye’ye tanıtmıştır.

Barış Manço ile ilgili yaptığım araştırma ve çalışmalar yaklaşık 12 yıllık bir süreci kapsamaktadır. Üniversite öğrencisi olduğum yıllarda Barış Manço ve eserlerine yönelik başlayan ilgi ve merakım daha sonraları yaptığım çalışmalarla çeşitli ulusal ve uluslararası sempozyumlarda, dergilerde yer edindi. “Barış Manço ve Türk Halk Kültürü” başlıklı bu yüksek lisans tezinde, Barış Manço üzerine yaptığım araştırmaları ve çalışmaları daha detaylı bir şekilde ele alabildim.

Tez sürecinde rehberliği ve desteğiyle her zaman yanımda olan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Muharrem Kaya’ya ve yüksek lisansı bitirmem için beni tekrar heveslendiren, yol gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Mehmet Yalçın Yılmaz’a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Haziran 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
1.OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E MODERNLEŞME	3
1.1.Eğlence Hayatı ve Müzikte Modernleşme.....	9
1.1.2.Tango	21
1.1.3.Arabesk	22
1.1.4.Anadolu Rock / Anadolu Pop	26
2.BARIŞ MANÇO'NUN YAŞAMI	36
2.1.Bariş Manço'nun Yaşamı ve Yetiştigi Çevre	36
2.2. Belçika Kraliyet Akademisinde Aldığı Eğitim.....	38
2.3.Televizyon Programcılığı	39
2.3.1.Bariş Manço ile 7'den 77'ye Programı.....	39
2.3.1.1. Adam Olacak Çocuk.....	40
2.3.1.2. İkinci Kahvaltı	40
2.3.1.3. Dönence	40
2.3.1.4. Dere Tepe Türkiye	41
2.3.2. 4x21 Doludizgin	41
2.4. Köşe Yazarlığı	41
2.5. Sinema Oyunculuğu – Baba Bizi Eversene Filmi	42
2.6. Koleksiyonculuğu	43
2.7. Aldığı Ödüller.....	44
3.MÜZİK YAŞAMI VE ESERLERİ	45
3.1.Çalıştığı Gruplar	45
3.1.1. Barış Manço ve Kafadarları (1958 – 1959)	46
3.1.2. Barış Manço ve Harmoniler (1962 – 1963).....	46
3.1.3. Barış Manço ve Les Mistigris (1966 – 1967)	46
3.1.4. Barış Manço ve Kaygısızlar (1968 – 1969).....	47
3.1.5. Barış Manço – Ve (1970 – 1970)	48
3.1.6. Barış Manço ve Moğollar / MançoMongol (1971 – 1971).....	49
3.1.7. Barış Manço ve Kurtalan Ekspres (1972 – 1999).....	49
3.2. Müzikal Yaşamındaki Önemli Hadiseler.....	50

3.2.1. Olimpia Konseri.....	50
3.2.2. Japonya Konseri.....	51
3.3. Diskografi	51
3.3.1. 45’likleri	51
3.3.2. Albümleri.....	62
3.3.3. Sözleri Kendisine Ait Olan Şarkılar	79
3.3.3.1. Yabancı Dildeki Şarkıları	79
4.BARIŞ MANÇO VE TÜRK HALK KÜLTÜRÜ	230
4.1. Ozan – Baksı Geleneği	234
4.2. Âşıklık Geleneği	238
4.3. Barış Manço ve Âşıklık Geleneği.....	243
4.3.1.İsim Tapşırma	246
4.3.2. Geleneksel Anlatıcılık	250
4.3.3. Tasavvuf Geleneği.....	252
4.3.4. Telmihler.....	253
4.3.5. Şarkıların Tahlili.....	253
4.3.5.1. “Nazar Eyle”	253
4.3.5.2. “Dört Kapı”.....	256
4.3.5.3. “Aman Yavaş Aheste”	257
4.3.5.4. “Halhal”	258
4.3.5.5. “Kayaların Oğlu”	260
4.3.5.6. “Eski Bir Fincan”.....	261
4.3.5.7. “Lahburger”	261
4.3.5.8. “Olmaya Devlet Cihanda”	261
4.3.5.9. “Anahtar”	262
4.3.5.10. “Nane Limon Kabuğu”	262
4.3.5.11. “Kâtip Arzuhalim”	262
5. BARIŞ MANÇO SÖZLÜĞÜ.....	263
SONUÇ	377
KAYNAKÇA	379
EKLER (Röportajlar).....	385

Enstitüsü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Programı : Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Muharrem KAYA

Tez Türü ve Tarihi :Yüksek Lisans - Haziran 2022

BARIŞ MANÇO VE TÜRK HALK KÜLTÜRÜ

ÖZET **Havva EMRE**

Barış Manço, 1960 ve 1999 yılları arasında sanat ve televizyon alanında isminden çokça söz ettiren ve ürettikleriyle çağını aşan sanatçılarımızdandır. Manço, Türk tarihini ve kültürünü bir bütün olarak ele almış ve kültürümüze ait değerleri eserlerinde işleyerek üretimlerini çağın zevk, ihtiyaç ve beklentileri çerçevesinde çağdaş kalıplar içerisinde sunmuştur. Kılık kıyefetiyle, yaşayışıyla, fikirleriyle, üretimleriyle ve eserlerinde kullandığı tema, biçim ve unsurlarla gelenekten geleceğe bir köprü vazifesi görmüştür. Karacaoğlu, Pir Sultan Abdal, Köroğlu, Kerem ile Aslı gibi kültürümüzde yer almış önemli adlara şarkılarında telmihlerde bulunmuştur. Yine kültürümüzün ayrılmaz parçalarından olan masal, efsane, destan gibi anlatılarda yer eden kalıplaşmış sayıları şarkı sözlerinde sıkça kullanmış; deyim ve atasözü gibi bir milletin hafızasında bulunan unsurlardan bolca yararlanmışır. Dede Korkut gibi kültürümüzde ve edebiyatımızda önemli bir yer tutan yapıtlardan beslenmiş ve bunları eserlerine yansıtmıştır. Bunun yanı sıra eski Türk kültürüne, inançlarına, örf, adet ve geleneklerine, yaşayışına, tarihine icraatlarında yer vermiştir.

Bu çalışmada Barış Manço'nun müzisyen kimliğiyle ürettiklerinin yanı sıra televizyon programları ve çeşitli mecralarda verdiği demeçler üzerinden Türk halk kültüründen ne şekilde beslendiği ve üretimlerine bunu nasıl yansıttığı gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Halk Kültürü, Barış Manço, Gelenek, Âşık Edebiyatı

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Studies
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Supervisor : Prof. Dr. Muharrem KAYA
Degree Awarded and Date : MA-JUNE 2022

BARIŞ MANÇO AND TURKISH FOLK CULTURE

ABSTRACT **Havva EMRE**

Bariş Manço is one of our artists who has his name frequently mentioned in the world of art and television between 1960 and 1999, and who went beyond his time with his productions. Manço discussed Turkish history and culture as a whole and presented his productions in contemporary patterns within the framework of the taste, needs and expectations of the age by processing the values of our culture in his works. He served as a bridge from tradition to the future with his clothes, lifestyle, ideas, productions and the themes, forms and elements he used in his works. He had reference to important names who took part in our culture such as Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Köroğlu, Kerem and Asli in his songs. Also, he frequently used stereotyped numbers that took place in narratives such as fairy tales, legends and epics, which are parts of our culture, in his lyrics; and he had benefited abundantly from the elements that are in the memory of a nation, such as idioms and proverbs. He was nourished by works such as Dada Gorgud (Dede Korkut), which have an important place in our culture and literature, and he reflected them to his works. In addition to this, he included the old Turkish culture, beliefs, customs and traditions, way of living and history in his actions.

In this study, it is shown how Barış Manço was nourished by Turkish folk culture and how he reflected this on his productions through his television programs and statements he made in various media, as well as what he produced as a musician.

Keywords: Music, Folk Culture, Barış Manço, Tradition, Minstrel Literature

GİRİŞ

Anadolu Rock veya Anadolu Pop olarak adlandırılan müzik akımının ilk akla gelen isimlerinden biri Barış Manço'dur. Manço, 1960-1999 yılları arasında gerek müzik gerekse televizyon hayatında adından sıkça söz ettirmiştir. Müziğe Galatasaray Lisesi'ndeki öğrenimi sırasında amatör olarak başlayan Barış Manço esasında müzisyen bir annenin de çocuğudur. 1978'de TRT'de Halit Kıvanç'ın sunduğu bir programa Barış Manço ve Annesi Rikkat Uyanık konuk olmuştur. Türk sanat müziği sanatçısı Rikkat Uyanık, oğlu Barış Manço'nun müziğe bir buçuk yaşında başladığını ve ilk söylediği eserin "Hâb-gâh-ı yâre girdim arz için ahvâlimi" olduğunu belirtmiştir. (<https://www.youtube.com/watch?v=7oAabRNu0h4> Erişim tarihi: 10.04.2022)

Daha küçük yaşlarda müzikle haşır neşir olma imkânı bulan Manço, Galatasaray Lisesinde arkadaşlarıyla kurduğu Barış Manço ve Kafadarları grubuyla sahneye adım atmıştır. Liseden mezun olduktan sonra üniversite eğitime Belçika Kraliyet Akademisi Grafik Bölümü'nde devam etmiş ve buradan mezun olmuştur. Her ne kadar müzik dışında bir alanda üniversite eğitimi olsa da müzikle olan bağlantısını ve çalışmalarını gerek yurt içi gerekse yurt dışında devam ettirmiştir.

Dönemin müziğinde esen Elvis Presley, Beatles gibi isimlerin etkisi Manço'nun da müzik hayatının ilk evrelerinde görülmektedir. Ancak hem yetiştiği çevre hem aldığı eğitim hem de dönemin müzik, sanat, edebiyat anlayışları Barış Manço'nun müzisyen kimliğinin şekillenmesinde rol oynamıştır. Halk müziğine yöneliş, türkülerin popüler sanatçılarca tekrar yorumlanması, aranjman akımı gibi hareketler Barış Manço'nun müziği üzerinde etkili olmuştur.

Halk kültüründen, edebiyatından, sanatından beslenen Manço, bunu hem müziğinde hem yaptığı televizyon programlarında göstermiştir. Dönemin ünlü halk ozanları olan Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova gibi isimleri yakından tanımış, Neşet Ertaş, Âşık Veysel, Pir Sultan Abdal gibi önemli ozanların eserlerini de

seslendirmiştir. Bunun yanı sıra anonim halk kültürü eserlerinden olan türküleri de dönemdaşları diğer pek çok müzisyen gibi yorumlamıştır.

“Barış Manço ve Türk Halk Kültürü” isimli bu çalışmada, Barış Manço’nun gelenekle olan bağlantısı, Türk halk kültürünü eserlerinde ne şekilde kullandığı, yaptığı televizyon programları ve çeşitli mecralarda verdiği demeçler üzerinden gösterilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde Osmanlı’dan Cumhuriyet’te kadar olan modernleşme süreci üzerinde durulmuştur. Anadolu Rock akımı ve bunun önemli temsilcilerinden olan Barış Manço’nun yaptığı sanatı bir bağlama oturtabilmek ve anlayabilmek için Osmanlı döneminde başlayıp Cumhuriyet Türkiye’sinde devam eden modernleşme cereyanlarına da yer verilmiştir. Özellikle müzik ve eğlence hayatında yapılan modernleşme hareketleri, Ziya Gökalp gibi aydınların müziğe dair fikirlerine, söz konusu sanatçıyı ve yetiştiği dönemi, yaptıkları müziği anlamak açısından değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise tezin esas odak noktası olan Barış Manço’nun, hayatına yer verilmiştir. Bu bölümde yaşamı, ailesi, televizyon programcılığı ve daha az bilinen yönleri olan köşeyazarlığı, koleksiyonculuğu, sinema oyunculuğu ve antikacılığı hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde müzik hayatında çalıştığı gruplar ile çıkardığı 45’lik ve albümler hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca Barış Manço’nun diskografisi ile şarkı sözlerine de yer verilmiştir. Müzik hayatındaki değişimleri, Barış Manço kimliğinin oluşumunu ve gelişimini görebilmek adına eserlerine detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Türk halk kültürü ile olan bağlantısı eserleri ve çeşitli dergi, gazete ve programlarda verdiği röportajlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca

Barış Manço hakkında akademik çevrelerce yapılmış çalışmalara da değinilmiştir. Manço'nun sanatını daha iyi anlamak ve anlamlandırabilmek için bir “Barış Manço Sözlüğü” de oluşturulmuştur. Sanatçının şarkılarında kullandığı kelimeler tek tek çıkartılarak sözlüklerdeki anlamlarına yer verilmesinin yanı sıra Türk halk kültürü ve edebiyatındaki manalarına da değinilmiştir.

Tezin ekler kısmında ise Barış Manço'nun ailesi ve yakın çevresiyle kendisine ve sanatçı kişiliğe dair yapılmış röportajlara yer almaktadır. Bu bağlamda sanatçının eserleri, hayatı ve yakın çevresi de göz önüne alınarak bu çalışmada ilerlenilmiştir.

1.OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E MODERNLEŞME

Yüzyıllar boyu en büyük imparatorluklardan biri olarak çok geniş coğrafyalarda hüküm sürmüş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun, 18. yüzyılda yüzünü Batıya döndüğünü görmekteyiz. Coğrafi konumu neticesinde Avrupa'yla kültürel ilişkileri çok eskilere dayansa da bu medeniyeti bir rol model olarak görmeye başlaması Karlofça'ya dayanır. Öncesinde, kendini her alanda Batıya üstün gören Osmanlı'nın böyle bir yaklaşımı yoktur.

“1699'da bir bunalım dönemini sona erdiren Karlofça Barış'ı, Osmanlı tarihinde yeni bir dönemin başlangıcını simgeler. O vakte kadar Batıyı ve onun kültürünü küçümsemiş olan Osmanlıların yeni bakışı, bu kültüre ve başarılarına saygıyla karışık bir meraka dönüşür. Batıyı daha iyi anlamak ve en önemlisi de son yıllardaki başarısının sırrını keşfetmek yolunda girişimler başlar. Osmanlıların Batıya karşı tavrındaki bu gelişme, daha sonraları batılılaşma süreci diye bilinecek harekete yol açtı.” (İnalcık, 2016:107)

Askeri alandaki yenilgileri ve nihayetinde Karlofça Antlaşması'yla aldığı darbeden sonra Osmanlı'nın Batı uygarlığına olan bakışı değişmiştir. Bu değişim, Batıcılık veya modernleşme olarak adlandırılan bir süreci başlatmıştır. “Batıcılık,

Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayıp Cumhuriyet Türkiye'sinde yeni boyutlar kazanan, Batı Avrupa'nın toplumsal ve fikrîsel bileşimini erişilmesi gereken bir hedef olarak gören yaklaşımdır.” (Mardin, 1991:11)

Osmanlı'da 18. yüzyılda başlayıp Cumhuriyet Dönemi'nde de devam eden modernleşme, Batı uygarlığını model alma olarak görülmüştür. Modernleşme, Osmanlı'da özellikle 19. yüzyılda batılılaşma ile eş anlamlı olarak görülüp kabul edilmiştir. Batı kendi modernleşmesini doğal bir süreç içerisinde ve yüzyılları kapsayarak gerçekleştirmiştir. Rönesans, Reform, Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gibi gelişmeler neticesinde Avrupa toplumu modernleşme sürecini yaşamıştır. Osmanlı modernleşmesi Batı modernleşmesinden bu yönüyle farklıdır.

“Modernleşme ve modernite kavramları arasında belirgin bir fark vardır. Modernite; Avrupa'da belirli siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik gelişmelerin kesişmesiyle 'kendiliğinden' bir değişimdir. Kendiliğinden ortaya çıkan bu değişim-dönüşüm uzun yıllar boyunca Avrupa'nın iç dinamiklerinin etkisiyle gerçekleşmiştir. Modernleşme ise bu modelden hareketle, Batı-dışı toplumların bilinçli ve hedefli çabalarıyla gerçekleştirilmeye çalışılan, başka bir ifadeyle müdahaleye dayalı bir süreçtir. Burada süreç kendiliğinden ortaya çıkıp gelişmediği gibi dış etkenlerin dahil olması söz konusudur.” (Beriş, 2005: 506)

Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri alanda da olsa Batının üstünlüğünü kabul etmesi ve yüzünü ona dönmesi batılılaşma sürecini başlatmıştır. Ancak batılılaşma bir sorun haline almış ve ilk etapta nasıl gerçekleştirileceği konusunda bir netlik ve yol haritası söz konusu olmamıştır. İlk zamanlarda askeri alanda Batıdaki gelişmelere odaklanılmıştır. Askeri alandaki üstünlüğünü kaybeden ve gerilemeye başlayan Osmanlı'da, “18. yüzyıl başlarında, Batının askeri kurumlarının ve silah gücünün imparatorluğa nasıl getirilebileceği önemli bir devlet sorunu olmuştur.” (Mardin, 1991: 12)

“1700’lü yıllarda III. Ahmet zamanında İbrahim Müteferrika’nın matbaayı getirmesi, Batılılaşma sürecindeki önemli hareketlerden biridir. Yine bu yıllarda devlet yönetiminde çeşitli görevlerde olan Yirmisekiz Mehmet Çelebi, Nişli Mehmet Ağa gibi isimlerin elçi olarak Avrupa’daki çeşitli başkentlerde görev almaları önemli gelişmelerdir.” (Mardin, 1991) Elçilerin görevleri süresince Avrupa’yı yakından görmeleri, Avrupai yaşam tarzının da Osmanlı’ya geçişine etki etmiştir. Osmanlı’da Lale Devri olarak bilinen dönemin oluşumunda bu gelişmelerin tesiri büyüktür.

Avrupa’daki yaşayışın Lale Devri’nde Osmanlı’nın üst kesimlerinde yaşamın pek çok alanına etki ettiği bilinmektedir. Giyim kuşam, mobilya tarzı, zevk ve eğlence konularında Avrupai etkiler, bu dönemdeki gösteriş ve şatafatın fazlalığı Lale Devri’nde yoğunlukla görülmüş ve bu durum Patrona Halil İsyanı’nı tetiklemiştir. Nihayetinde Patrona ayaklanmasıyla bu devir de sona ermiştir.

“Batının üstünlüğünü kabul eden Osmanlı’nın batılılaşma sürecini daha sistemli ve resmi olarak hayata geçirmesi Tanzimat’ın ilanı ile kabul edilmektedir. Tanzimat öncesinde yapılan ıslahat hareketleriyle köklü çözümler üretilmemiş veya teoride kalmıştır. Bu dönemde devlet yönetiminden, askeri düzenlemelere, toplum fertlerinin eğitiminden, vergi düzenine, etnik ve dinsel ayrımların giderilmesine dek uzanan çok geniş bir alanda yeniden örgütlemeye gidilmiş, kapsamlı bir yenileşme hareketi ile Osmanlı modernleşmesinin temel iskeleti oluşturulmuştur.” (Berkes, 2002: 221)

II. Mahmut döneminde Tanzimat’ın ilanı ile birlikte Osmanlı’da modernleşmenin resmi olarak başladığı kabul edilir. İlan edilen fermanla kişilerin mal ve can güvenliği devletin himayesi altına alınmıştır. Bu dönemdeki yeniliklerin ve Batı hakkındaki bilgilerin artmasında gazeteciliğin de etkisi büyüktür. Yine 1856’da ilan edilen ve Tanzimat Fermanı’nın ikinci aşaması olarak kabul edilen Islahat Fermanı’nın ilanı, batılılaşma yolunda atılan resmi adımlardan bir diğeridir.

Ne var ki Tanzimat'tan önce de sonra da batılılaşmanın nasıl olacağı konusu sorun olmuştur. Yanlış batılılaşma mevzusu gündeme gelmiş ve bu sorun edebiyat, basın gibi alanlara da konu olmuştur. Nitekim Ahmet Mithat, Namık Kemal, Recaizâde Mahmut Ekrem gibi Tanzimat döneminin aydın ve yazarlarının eserlerinde de bu yanlış batılılaşma konusunun işlendiğini görmekteyiz.

“Aydınların büyük çoğunluğu Avrupa uygarlığının yararlı unsurları olarak görülen şeylerin kabulünden yanaydı. Bilim ve teknolojinin gücüne inanıyorlardı ve bunların çoğu için, en zor ve en acil olan ve tartışmalarının çoğunun üzerinde odaklanmış olduğu sorun, Namık Kemal'in yanıt bulmaya çalışmış olduğu soruydu: Avrupa unsurlarıyla Müslüman Osmanlı uygarlığının bir bireşimi nasıl meydana getirilebilirdi; başka deyişle, kendi kalarak modernleşmek nasıl mümkün olabilirdi?” (Zürcher, 2013: 194)

II. Abdulhamit döneminde de batılılaşma hareketlerinin devam ettiğini görmekteyiz. “Batı fikirlerinin iyice anlaşılmasına başlandığı bir devre Sultan II. Abdulhamit (1876-1909) devridir. Bunun sebebi, yeni kurulan okullarda okuyanların ve yabancı dil bilenlerin artması olduğu kadar, padişahın kendisinin Batıyı bir bakıma ‘model’ olarak almış olmasıdır. II. Abdulhamit, ‘Batıcılığı’ Batının tekniğini, idari sistemini ve bilhassa askeri teşkilatını ve eğitimini alma şeklinde anlıyor; bunun yanında Müslümanlığı teb’ası arasında güçlendirmeye çalışıyordu. Bu amaçla Harbiye, Mülkiye ve Askeri Tıbbiye’nin programları geliştirilmiş, okullarda bilgili bir kuşak yetişmiştir.” (Mardin, 1991: 17-18)

Osmanlı’da resmi olarak Tanzimat’la başlayan ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında da devam eden batılılaşma ve onun getirisi olan değişimlerde ilk etapta teknik bilgileri almak amaçlanırken zamanla kültürel öğeler de dahil olmak üzere süreç, pek çok kurumu da yenilemeye doğru ilerlemiştir. Batılılaşma dediğimiz olgu, Osmanlı’da 18. yüzyılda başlayıp Cumhuriyet’in ilk yıllarında da etkisini gösteren uzun bir tarihsel süreçtir. Ve bu tarihsel süreçte askeri, teknolojik, kültürel ve toplumsal pek çok alanda değişimler, dönüşümler gerçekleşmiştir.

“Cumhuriyet rejimi ile *ulus devlet* olarak tanımlanan yeni bir düzen hedeflenmiştir. Bu yaratılan yeni rejim kimlik oluşturma çabasını inkılaplar aracılığıyla yürütmekte, Osmanlıların barındırdığı heterojen yapıya karşın homojen bir Türk kimliği kurgulamakta ve bu sosyal kimlik çevresinde hem geçmişini hem de geleceğini yeniden tanımlamak için çaba sarf etmektedir. Bu bağlamdaki bir modernleşme ile toplumsal yaşamın bütününe ilgilendiren köklü bir değişim arzulanmaktadır.” (Gökçeli, 2014: 34)

“Millî mücadeleyi galibiyetle tamamlayan bir toplum, sonraki safhada ‘muasır medeniyetler seviyesi’ne yükselme gayretleri içine girmişti. Osmanlı İmparatorluğu’nun, çağın gerisinde kalmış kurumlarının yeniden yapılandırılması gerekiyordu. Cumhuriyetin kurucu kadrolarının inancı, bağımsızlığın tekrardan tehlikeye düşmemesi için toplumsal yapının da topyekûn değiştirilmesi gerektiği yönündeydi. Bu değişim için, Rönesans’ın temelleri üzerine inşa edilen ve Sanayi Devrimi’ni daha önceden gerçekleştirmiş olan Batı kültürü, iyi bir örnek teşkil ediyordu. Batı kültürü örnek alınarak, toplumsal yapıyı değiştirmeyi hedefleyen köktenci inkılaplar, eğitimden dile, takvimden hukuka kadar yapılmış ve bu inkılaplar kılık kıyafete kadar toplumun hemen her alanını kapsamıştır.” (Uzunoglu, 2010: 155-156)

“Osmanlı devletinde yeni oluşturulan kurumlarla, eski kurumların her ikisinin de varlığı birçok sorun yaratmış, bunu gören Atatürk, modernleşmede radikal çizgiyi takip ederek eskiyi tamamen tasfiye etmiş, inkılapları yaparken Osmanlı devletinde olduğu gibi Batılı bazı kurumları ıktibas yoluyla getirmiş ancak Batılı değerleri bir amaç değil, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için bir araç olarak görmüştür. Atatürk’e göre Türk milleti kendi öz kültür kaynaklarını yeniden keşfetmeli, onlara canlılık vermeli ve bu dinamikleri harekete geçirerek kendisine özgü kültürel özellikleriyle bir değişimi gerçekleştirip dünyada yerini almalıdır.” (Uzun, 2000: 162-163)

Atatürk'ün modernleşme sürecinde gerçekleştirdiği inkılaplar, 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açtıktan sonra 1921 anayasası ile başlar. 1921 anayasasında “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” ifadesi, padişah iradesinin yerine ulus iradesinin geçtiğinin bir göstergesidir.

Atatürk modernleşme konusunda özellikle toplumda geri plana atılmış ve tabiri caizse ezilmiş olan ama bir toplumun, ülkenin kalkınmasında çok önemli yer teşkil eden kadınlara ve köylü sınıfına ayrı bir ehemmiyet vermiştir. “Atatürk 1920'lerde başta kadın ve köylü sınıfı olmak üzere, değişik kesimlere dayalı bir modernleşme hamlesi başlatma arzusunda olduğunu her vesileyle ortaya koymaya çalışmaktadır.” (Çaha, 2000: 12)

“1928 yılında gerçekleştirilen yazı devrimi ve onu izleyen dil devrimi, kültürün demokratikleşmesi ve gelişmesi yanında, siyasal demokrasinin de temel yapı taşlarından biri olmuş; yönetim dili ile halkın dili, bilim ile yasa dili, konuşulan dil ile aydın dili arasındaki uçurumun kalkmasını sağlayarak, okuryazarlığın kısa zamanda yaygınlaşmasını sağlayarak katılımcı bir toplum olmanın temellerini hazırlamakta son derece önemli katkıda bulunmuştur.” (Ateş, 2002:187 – 188)

“Atatürk inkılapları, inkılapların yapılması yönünde toplumda bir istek veya baskı olmadığından yukarıdan aşağıya doğru yapılmıştır. Böylece Batıda aşağıdan yukarıya doğru görülen değişim süreci, Türkiye’de yukarıdan aşağıya doğru olmuştur.” (Kongar, 1999: 110)

Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün yaptığı inkılaplara baktığımızda, kendisinin topyekûn bir modernleşmeden yana olduğunu görmekteyiz. Eğitim, sanat, müzik, dil, kılık kıyafet ve daha birçok alanda yapılan inkılaplar bunun göstergesidir. Ayrıca burada amaç ortak değerler çerçevesinde birleşen yeni bir toplumun inşasıdır. Diliyle, kültürüyle, sanatıyla ortak paydada buluşan bir toplum modeli amaçlanmıştır. Modernleşme amacıyla yapılan inkılaplar, politikalar, çağın gelişmeleri ve Batı medeniyetiyle yakından etkileşimler neticesinde birçok alanda dönüşüm ve değişimler yaşanmıştır.

1.1.Eğlence Hayatı ve Müzikte Modernleşme

TDK'nın Tarama Sözlüğü'nde 'eğlenmek' kelimesinin "Vakit geçirmek, beklemek, kalmak, oyalanmak, durup eğlenmek" anlamlarında kullanıldığı kaydedilmiştir. (TDK 1967: 1399-1400). Eğlencenin, bireyi gündelik yaşamın stresinden, koşturmacasından bir an olsun uzaklaştıran, deşarj ettiren, toplumun diğer bireyleriyle sosyalleştiren bir işlevi vardır. Bu eğlencelerin icra edildiği mekânların kültürel öğeleri, gelenekleri, toplumsal birikimleri geleceğe aktarmada önemli işlevleri bulunmaktadır.

"Eğlence mekanları, aynı zamanda Türk kültürünün yaratıldığı, icra edildiği ve değiştirildiği; çoğunlukla geleneksel, sözel bilginin aktarıldığı, yerel yaşantının canlı tutulduğu, özetle geleneğin egemen olduğu belli başlı 'kamusal alanlar'dır. Bu kamusal alanlarda yaratılan fikirler, eğilimler, değerler, kurumlar ve normlar, ilgili toplumun kimliğini oluşturmaktadır." (Nebi Özdemir, 2005: 94)

Osmanlı'daki eğlence hayatına baktığımızda, saray ve çevresinde düzenlenen, sarayın halka açık düzenlediği etkinlikler, düğün, sünnet, bayram, ramazan eğlenceleri gibi birçok alanda sazlı, sözlü, danslı gösterilerin yapıldığı eğlenceleri görmek mümkündür. Bunların bazıları açık bazıları da kapalı mekanlarda icra edilmekteydi. Kapalı mekanların en önemlileri kahvehaneler olarak gösterilebilir. Semai, karagöz, tulumbacılar, çalgılı kahvehaneler, meddah kahvehaneleri örneklerdir.

"Kahvehaneler, 16.yüzyıl itibari ile faaliyete geçen ve İstanbul'un değişik halk kesimlerinin kendi aralarındaki toplumsal iletişimi sağlama, boş zaman değerlendirme, eğlenme vb. gibi din dışı ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde birbirinden farklı kültürel gelenekleri üretip yaygınlaştıran ticari amaçlı mekânlardır." (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.4, 1994: 386)

“Eski İstanbul kahveleri sohbet yerleri, birer kulüp, birer okuma odası ve eğlence yeri, akşamları buluşulup, çeşitli konularda konuşulup tartışılan mekanlar olmuşlardır.” (Kut, 1996: 858)

Osmanlı’da 18. yy ’da başlayan ve Tanzimat Fermanı’yla bu konuda resmi adımların atıldığı modernleşme olgusu siyaset, hukuk, kültür, sanat, gündelik yaşam gibi pek çok alanda kendini göstermiştir. Osmanlı’da özellikle 19. yy ‘da batılılaşma ile eş anlamlı olarak kullanılan modernleşme, eğlence ve müzik hayatına da sirayet etmiştir.

“Tanzimat’tan sonra gündelik yaşamda oluşan değişiklikler kahvehanelerde de kendini göstermiştir. Kahvehanelerin iç tasarımında orta kısımda bir havuz bulundurulmakta ve gelenlerin oturması için sedirler dizilmiştir. Tanzimat’tan sonra yaşanan değişimlerden biri de kahvehanelerdeki bu düzenin farklılaşmasıdır. Ortadaki havuz kaldırılarak yerine çeşitli tiyatro gruplarının temsil verdikleri küçük bir sahne yerleştirilmiştir. Bu somut değişim gündelik hayatın eğlence kültüründeki farklılaşmasını açıkça kanıtlamaktadır.” (Işın, 1996: 550)

Modernleşme, eğlence pratiklerinin icra edildiği mekanlar yanında müzikte de kendini göstermiştir. Musikinın Osmanlı hayatındaki yeri büyüktür. Din dışı mekanların ve toplulukların yanında dini kesimlerin de müzikle yakından ilişkili olduğunu görmekteyiz. Özellikle tasavvuf ehli kesimlerde ve tekkelerde de müzik eğitimi ve icraları yapılmaktaydı.

“Osmanlı döneminde müzikal kültürün aktarılması çeşitli müzisyen gruplarının toplandığı mekanlarda müzik icra edilip müziğe meyilli kimselerin bu uygulama sürecine dahil olmasıyla sağlanmaktadır. Bu yöntemin yanı sıra mehter müziğinde yeniçerilerin etkinliği göze çarpmaktadır. Ayrıca tekkelerde icra yöntemiyle kısmi olarak müzik eğitimi verildiğini görmekteyiz. Özellikle mevlevihanelerde dini müziğin yanı sıra dünyevi müziğin de icra edilmesi, bunun yanı

sıra müzik eēitiminin de kendilerince verilmeye çalışılması Osmanlı toplumunun müzik yaşamını iyileştirici ve geliştirici bir etken olmuştur.” (Yılmaz, 2004:119)

Saray ve çevresinde icra edilen müzik ile tekkelerde icra edilen mziēin yanında halk mziēi de etkinliēini her dönemde olduēu gibi sürdürmekteydi. Halk mziēi; halkın kültürünü, geleneklerini, inanışlarını, duygularını yansıtan ve eēlence, yas vb. merasimlerde, toplantılarda icrası yapılan Türk halk mziēi, kökeni bakımından Orta Asya’ya kadar dayanmaktadır.

“Halk mziēi geleneēi ise mziēin gündelik yaşamın bir parçası olması, bölgede yaşayan halkın acılarını, sevinçlerini danslarını ruhani düşüncelerinin aktarıldıēı bir anlatım yöntemi olarak kullanılmasını saēlamıřtır. Bu mziēin gezgin aşıkalarının bölge bölge dolaşarak kahvehane gibi mekanlar vasıtasıyla belirli bölgelerde ortaya çıkardıkları bu müzik büyük kitlelerin ortak duygu ve düşüncelerini aktaran, ortak bir kültür olma zelliēini kazanmıştır. Sarayda ise müzikle ilgilenen uzman kişilerin istihdam edilmesi vesilesiyle mziēin teorik kısımlarının gündeme getirilmesi, ses sistemleri ve makamların kaydının tutulup inceleme altına alınması belki de bugünkü müzik mirasımızı okuyabileceēimiz en saēlam kaynakların oluşmasını saēlamıřtır.” (Yılmaz, 2004:119)

Osmanlı’da önemli müzik yapılarından biri mehter takımlarıdır. I. Murat döneminde yeniçeri birliklerinin kurulmasıyla gelişme göstermiştir. Başlangıçta orduyu tamamlayıcı bir nitelikte kurulmuş olan bu takım daha sonraları gelişmiş ve bunun yanı sıra müzik eēitimi de verilen bir kurum şeklini almıştır.

“Siyasal iktidarın egemenlik simgesi olan mehter takımı, yeniçerilere yardımcı bir askeri birlik olma halinde doēmuř, daha sonra kurumlaşarak müstakil bir müzik loncası haline gelmiştir. Mehter mziēi karmaşık kültürel yapısıyla askeri, törensel ve eēlence türü faaliyetleri dinsel renklerle birleştiren müziktir. Bu yönüyle mehter mziēi, başka müzik türlerinden farklı olarak, herkes için icra edilen ve toplumun çok

geniş kesimlerince dinlenen bir müzik olmuştur. Diğer bir ifadeyle, hükümdarından en sıradan insanlarına kadar toplumun bütün katmanlarına seslenebiliyordu. Haliyle önemli bir parçasını mehterin oluşturduğu Osmanlı- Türk müziği, çeşitli dinsel ve etnik milletlerden oluşan Osmanlı toplumunun çoğulculuğunu temsil etmiş ve bütün Osmanlıların müzik zevkini yüksek bir düzeyde birleştiren bir üst-kültür ürünü olma niteliğini göstermiştir.” (Durgun, 2010: 72)

Müzikteki Batılılaşma hareketlerinin 18. yy sonlarında, III. Selim döneminde başladığını görmekteyiz. III. Selim’in müziğe, sanata olan alakası, sarayda Batı musikisinin dinlenmesine ve saray müzisyenlerinin bu müziği tanımalarına etki etmiştir. “1789 yılında Topkapı Sarayı’nda III. Selim huzurunda verilen bir opera temsilinin ardından saray müziğinde Batılı öğelerin yer almaya başlaması hız kazanmıştır.” (Gökçeli, 2014: 23)

19. yy’a baktığımızda batılılaşma hareketleri neticesinde müzikteki değişimler de devam etmiştir. “19. yüzyılda Batılılaşma başlayınca eski sazlar arasına bir de piyano girmiş, Osmanlı haremde Abdülmecid devrinden sonra mandolin hele piyano çalma modası almış yürümüş, birçok sultan, şehzade ve hatta kadın efendiler piyano çalmayı öğrenmiş, Abdülhamid bir orkestra bile kurmuştur.” (Uluçay, 2007: 305)

Piyanonun 19. yy’da Osmanlı toplumsal hayatında müzik alanında önemli bir yer ettiğini, dönemin edebiyat eserlerinde de görmek mümkündür. Dönem romanlarına baktığımızda, özellikle kadın karakterlere hocalar tutulduğunu ve onların piyano dersleri aldıklarını görmekteyiz.

“Artık Avrupalı benzeri bir yaşam ve müzik anlayışı devlet eliyle önce saray çevresine ve varlıklı ailelerin yaşamına girerek yavaş yavaş topluma nüfuz etmeye başlamıştı. Batılı zevkler ve davranış biçimleriyle birlikte gelen piyano gibi enstrümanlar, daha sonraları konaklardaki ud ve kanun gibi geleneksel aletlerin yerine geçmeye başlayacaktır. Nitekim 19. yüzyıl sonlarında saray çevrelerinde ve aydınların arasında Batı müziği ile uğraşanların sayısı çoğalır. Özellikle İstanbul’da her üst düzey ailenin kızı piyano çalarak yetiştirilir.” (Durgun, 2010: 77)

“Osmanlı’nın Avrupa’yla müziğe ilişkin gelişmelerin bir sisteme bağlanması Tanzimat (1826) ile II. Mahmut’un Mehterhaneyi kaldırarak yerine Muzıka-i Hümayunu kurması ile başlamıştır. Böylece Batı müziği belli bir alanda da olsa saray ve ordu kanalıyla İmparatorluğun çok bileşenli kültür yaşamına resmen dahil olmuştur.” (Durgun, 2010: 75)

Muzıka-i Hümayun’un yönetimine daha sonraları meşhur İtalyan opera sanatçısı Gaetano Donizetti’nin kardeşi Giuseppe Donizetti (1788-1856) getirilmiştir. Donizetti ilk iş olarak da öğrencilere Batı notasını öğretmiştir. Çalışmalarıyla rüşünü ispat eden Donizetti daha sonraları Donizetti Paşa olarak anılmaya başlanmıştır.

“Donizetti Paşa ile birlikte kurumsallaşma ile ilgili önemli gelişmeler yaşanmış, çeşitli konserler verilmiş ve Muzıka-i Hümayun aynı zamanda bir müzik okulu hüviyeti de kazanmıştır. Muzıka-i Hümayun ile Türk müziğinde yeni arayışlara, yeni açılımlara yönelme çalışmalarına başlanmıştır. Muzıka-i Hümayun’un fasıl heyeti içinde, ney ile flütü bir araya getiren bir düzen vardı: Takımın Batı musikisinin majörülle minörüne yakın makamlardaki peşrev ve saz semaileri, hafif şarkılar, köçekçeler ve oyun havalarının armonize edilmesinden oluşan özel bir repertuarı vardı. Geleneksel musikinın Batı sazlarına göre armonize edilmesi hevesinin ne kadar acemice de olsa, bu ilk örnekleridir. Türkiye’de çoksesli müzik eğitimi ve öğretimi veren ve ilk konservatuar sayılabilecek Muzıka-i Hümayun’da yetişen kişilerle çeşitli ordu birimlerinde kurulan bandolar, belirli ölçüde de olsa halka çoksesli müzik zevkini aşılamıştır. Muzıka-i Hümayun’un Türk müzik tarihindeki önemi ise, müzik ve müzik eğitimcisi açısından belli bir birikimi Cumhuriyet Türkiye’sine aktarabilecek sanatçılar yetiştirecek olmasıdır.” (Gedikli, 1999:126)

Necati Gedikli’nin değindiği geleneksel musikinın Batı sazlarına göre düzenlenmesinin ilk örneklerinin verilmesi, üzerinde durulması gereken bir husustur. Gedikli’nin söylediği üzere bu bağlamda acemice de olsa ilk örnekleri verilen geleneksel müziğin Batı sazlarına göre armonize edilmesi, üzerinde ayrıntılı olarak duracağımız ve tezimizin odak noktasını oluşturan Barış Manço’nun temsilcilerinden

olduğu Anadolu Rock akımında daha profesyonel bir şekilde yapılmıştır. Anadolu Rock akımı esas olarak Türk halk kültüründen, müziğinden beslenmiş ve bunu Batı teknik ve enstrümanlarıyla harmanlayarak bir sentez oluşturmuştur. Konuyla ilgili ayrıntılı malumat, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, Anadolu Rock başlığı altında verilmiştir.

“II. Mahmut döneminde Batı çalgılarının fasıl heyetine girdiğini gözlemlemekteyiz. Fasıl topluluğunun, ‘Fasl-ı Atik’ ve ‘Fasl-ı Cedid’ diye ikiye ayrılmasından sonra, fasıl takımında Batı çalgıları yer almaya başlar. ‘Fasl-ı Atik’ geleneksel fasılın devamıydı. ‘Fasl-ı Cedid’ ise ney ile flütü, ud ile mandolini bir araya getiren oturum düzenindeydi. Fasılda bu çalgılardan başka; keman, viyolonsel, lavta, gitar, trombon ve kastanyet gibi batı çalgıları, ud, ney, kanun, darbuka ve zil gibi geleneksel çalgılarımızla birlikte çalınmaya başlandı. Ayrıca fasıl topluluğunun elinde bir baget bulunduran yönetken tarafından yönetilmeye başlanması da aynı döneme rastlar.” (Gedikli, 1999: 126)

1843 senesi itibarıyla öncelikle opera olmak üzere pek çok sahne sanatı önemsenerek Osmanlı coğrafyasında sergilenme fırsatı bulmuştur. “Londra’da yayınlanan ‘The Times’ gazetesinin 17 Şubat 1843 tarihli sayısında Valide Sultan Sarayı’nda İtalyan operası sanatçılarının, Gaetano Donizetti’nin ‘Belisario’ operasını oynadıklarını, harem kadınlarının ellerindeki taşbasması özetten operayı izledikleri belirtilmektedir.” (Budak, 2006: 55)

“Sarayın bu ilgisinin ve 1839’dan başlayarak tiyatro binalarının sayısının artması sonucu İstanbul ve İzmir, Avrupa’nın büyük sanat merkezleri durumuna gelmiş İtalya, Fransa, Almanya, Viyana hatta Kafkasya’dan tiyatro, opera, bale toplulukları gelerek temsiller vermişlerdir.” (Budak, 2006: 55-56)

III. Selim döneminde Batı müziğinin Osmanlı sarayına girmesi ve sonrasında II. Mahmut döneminde müzik alanında yapılan radikal değişimler, Batı enstrümanları ile Doğu enstrümanlarının birlikte kullanılması, Batılı müzisyenlerin Muzika-i Hümayun’un başına getirilmesi, burada verilen Batı müziği eğitimleri; opera, tiyatro

gibi pek çok Batılı gösterim türlerinin Osmanlı saray çevresinde ve toplumunda yer verilmesi Cumhuriyet dönemi müzik modernleşmesine bir alt yapı oluşturduğu söylenebilir.

Cumhuriyet döneminde, Türkiye'nin modernleşmesine bakıldığında Tanzimat ile başlayan ve Cumhuriyet'in ilk senelerini kapsayan uzun bir sürecin içinde toplumsal, siyasi, kültürel birçok alanda değişimler kendisini göstermiştir. Bu değişimler içerisinde müzik alanındaki değişimin modernleşme alanında öncelendiği görülmektedir. Zira müzik toplumla iç içe geçmiş bir olgudur ve müziğin toplumu etkilemesi ve yönlendiriciliği de aşıkardır.

Cumhuriyet döneminde müzikteki modernleşme konusunda farklı görüşlerle karşılaşırız. Bu görüşlerden biri Batı müziğindeki güçlü unsurları Türk müziği ile birleştirmeyi öngören sentezci bir yaklaşımdır. “Batı müziğinin yükselişi karşısında çareyi Batının müzik kurumlarını benimsemeyi esas alan, Batı müziğini güçlü kıldığı varsayılan unsurların Türk müziği için de kullanılması gerektiğine inanarak bunun Türk müziğine uygulaması şeklinde ifade edilebilir. Bu müzik anlayışı sentezci müzik anlayışını ifade etmektedir.” (Balkılıç, 2009:24)

Diğer bir kesimin görüşü ise yerli müziği tamamen dışlayıp Batı müziğini almaktır. Salih Akkaş, *Cumhuriyet'in Müzik Devrimi* isimli makalesinde bu yaklaşımın 1926 senesinden itibaren Cumhuriyet dönemi müzik politikalarının oluşturulmasında ve uygulamaya geçirilmesinde etkin olduğunu ve yine 1926'da Darülelhan'dan Türk müziği bölümünün kapatılması; 1934 – 1936 seneleri arasında Türk müziğinin radyoda yasaklanması; Musiki Muallim Mektebi, Ankara Devlet Konservatuvarı gibi eğitim kurumlarının programlarının içeriklerinin Batı musikisinden oluşturulması; kurulan çok sesli orkestra ve koroların repertuarının genel itibarıyla Batı Rönesans Dönemi müziklerinden başlayarak bütün Batı müziğini kapsayan yapıtlardan oluşturulması ve halkevleri vasıtası ile Batı müziğinin Türk toplumuna benimsetilmesi gibi uygulamaların bu anlayışı temsil ettiğini söylemiştir. (Akkaş, 2014: 595)

Cumhuriyet dönemi müzik modernleşmesindeki görüşlerden bir diğeri ise Türk müziğini özünden koparmadan geliştirme ve evrensel düzeyde bir müzik kültürü düzeyine ulaştırmaktır. “Bu yaklaşımın Mustafa Kemal Atatürk’ün müzik devrimine olan yaklaşımı ile örtüştüğü düşünülebilir. Şöyle ki; *Her milletin kendine özgü gelenek, kendine göre milli özellikleri vardır. Hiçbir millet, aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Dünyanın her türlü ilminden, buluşundan, gelişiminden istifade edelim, lakin unutmayalım, asıl temeli kendi içimizden çıkarmak mecburiyetindeyiz. Bugün dinletmeye yeltenilen musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır; bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları düşünceleri anlatan, yüksek değişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak bu düzeyde Türk ulusal musikisi yükselebilir. Evrensel musikide yer alabilir* diyen Mustafa Kemal Atatürk’ün, bu yaklaşımın en büyük temsilcisi olduğu düşünülebilir.” (Akkaş, 2014: 597)

“Atatürk’ün Türk halk müziğini de ilgiyle dinlediği bilinmektedir. 1920’lerde başlamış olan halk müziği derleme çalışmaları Cumhuriyet’in ilanıyla hız kazanmış, Atatürk’ün direktifleriyle bütün Anadolu’yu kapsayan bir tespit çalışması başlatılmıştır.” (Altınay, 2004:46)

“Atatürk bir yandan Batı müziği alışkanlığının kazanılması, bir yandan Türk musikisinin gelişmesi ile meşgul olduğu yıllarda çok salahiyyetli kimseleri vazifelendirerek, Anadolu’yu bir uçtan bir uca taratıp Türk Halk Musikisinden geniş derlemeler yapmıştır.” (Cunbur, 1973: 138)

Atatürk’ün Cumhuriyet dönemi müzik politikaları üzerinde Ziya Gökalp’in fikirlerinin tesirinin olduğu bilinmektedir. Ziya Gökalp müzikteki modernleşme konusunda ‘Milli Musiki’ oluşturma düşüncesindedir. Bunun da halk müziği unsurlarının Batı müziği anlayışı çerçevesinde yeniden oluşturulmasıyla gerçekleştirilebileceğini savunur. Onun bu görüşünün Cumhuriyet dönemi müzik reformları üzerinde ciddi etkisi olmuştur. “Ziya Gökalp’in müzik konusundaki görüş

ve önerileri gerçekten de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk elli yılının resmi müzik politikalarına ideolojik zemin teşkil etmiştir.” (Behar, 2005:271)

Gökalp'in, müzikteki modernleşmede hem sentezci hem de tasfiyeci bir yaklaşım sergilediği görülür. Sentezci yaklaşımında halk müziğini Batı müziğine armonize edilmesi gerektiğini ve bu şekilde milli bir musiki yaratılabileceğini savunur. Bunu söylerken de klasik Türk müziğini bunun dışında tutarak tasfiyeci bir yaklaşım ortaya koyar.

“Bugün işte şu üç musikinın karşısındaız: şark musıkisi, Garp musıkisi, halk musıkisi. Acaba bunlardan hangisi bizim için millidir? şark musikisinin hem hasta hem de gayri milli olduğunu gördük. Halk musıkisi harsımızın, Garp musıkisi de yeni medeniyetimizin musıkileri olduğu için her ikisi de yabancı değildir. O halde, milli musikimiz memleketimizdeki halk musikisiyle Garp musikisinin imtizacından (bir araya gelip karışmasından) doğacaktır. Halk musikimiz bize birçok melodiler vermiştir. Bunları toplar ve Garp musikisine armonize edersek hem milli hem de Avrupalı bir musikiye malik oluruz. Bu vazifeyi ifa edecek olanlar arasında Türk Ocaklarının musiki heyetleri de dahildir. İşte Trklğn musiki sahasındaki programı esas itibarıyla bundan ibaret olup, bundan ötesi milli musıklarımıza aittir.” (Gökalp, 1923:131)

“Atatürk'ün de Ziya Gökalp'in teorisini desteklemesiyle beraber birtakım çalışmalar yapılır. Onlardan biri de Saray Bandosu (Muzıka-i Hümayun) devlet orkestrası olarak yeniden adlandırılır ve Ankara'ya taşınır (1924). Bu durum yeni bir sanat anlayışını yansıtan bir uygulamadır. Saray müzik heyeti Ankara'ya yalnız müzik icrası için değil, daha önemlisi, sanatçılardan müzik ğretiminde yararlanılmak üzere taşınmıştır. Orkestranın Ankara'ya gelişiyle birlikte aynı yıl Müzik ğretmenleri Eğitim Okulu (Musiki Muallim Mektebi) kuruldu. Çağdaş bir müzik eğitimini yaygınlaştıracak öğretici kadro bu okuldan yetişecekti.” (Durgun, 2010: 84)

1925'te tekkelerin kapatılması, 1926 yılında Darüelhan'ın, İstanbul Belediyesi Konservatuvarı olarak adının değiştirilmesi ve burada Türk müziği eğitiminin yasaklanması, Osmanlı müzik geleneğinden kopuşu da göstermektedir.

“Darüelhan 1926'da yılında İstanbul konservatuvarına dönüştürülmüş ve dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin emriyle Türk müziği öğretimi müfredattan kaldırılmıştır. Aynı yıl içinde genç müzisyenler; Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin ve Halil Bedii Yönetken halk müziği besteleri toplamak üzere devlet eliyle görevlendirilmiştir. Bu süreç, 1927'de oluşturulan kadronun devlet bursu verilerek yurtdışına gönderilmesiyle devam etmiştir. Aynı kadronun yurda döndükten sonra eserlerinde halk müziği motiflerini Batı müziği ses sistemiyle birleştirerek beste yapma durumu Türk Beşleri'nin birincil görevi olmuştur.” (Durgun, 2010: 87)

“Türk bestecilere Doğu - Batı sentezi besteler yapma görevi verilirken diğer taraftan da müzik devrimine gerekli zemini oluşturmak için yurtdışından Türkiye'ye besteciler davet edilmiştir. Buradaki amaç Batının Doğuya adapte edilmesine yönelik çalışmalar yapmaktır.” (Durgun, 2010)

Cumhuriyet devri müzik politikalarında önemli olan diğer bir nokta da radyo hususudur. 1927 yılında İstanbul Radyosu'nun yayına başlamasıyla geleneksel halk müziklerimize de yer verilmiştir. Türkülere, halk müziği şarkılarına radyoda yer verilmesi genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ortak dil, kültür, düşünce, duygu birliğinin gerçekleştirilmek istenmesinin neticesidir.

Cumhuriyet dönemi müzikte modernleşme konusunda 2 Kasım 1936 tarihinde Geleneksel Türk Müziğinin radyolarda yasaklanması da dikkat çeken bir başka konudur. Bu durum, oluşturulmak istenen yeni müziğin yer etmesi ve toplumun geneline yaymak istemenin neticesi olarak görülebilir.

“1936 yılında devletleştirilen, kültürel ve ideolojik alanı kontrol etmede en önemli araçlardan biri olarak görülen radyo, ulusal ve modern müziği halka aşılamanın en önemli yoludur. Gerçekten de radyo tüm halka hitap etme yetisi ile kültürel, sınıfsal,

etnik farklılıkları tek bir kimlik altında eritebilecek en önemli araç olarak görülür. Bu anlamda millet kurma pratiğinin en önemli aracıdır.” (Ahıska, 2005:20 – 21)

Özetlemek gerekirse Cumhuriyet devri müzik politikalarında şu üç adımın takip edildiği görülmektedir:

1. Ulusal Türk müziğini yüzyıllardan beri süregelen, Bizans'tan kalma, eski ve kuruma yüz tutmuş Klasik Türk Musikisinin etkisinden kurtarmak;

2. Anadolu halklarında duyulabilecek olan hakiki müziğimizden, milli kültürümüze ait örnekler toplamak;

3. Halk müziği ile Batı musikisinin kaynaşmasından oluşacak ‘millî musiki’imizin meydana getirilmesi ve bunun için de derlenen halk müziği örneklerinin Batı müziği esaslarına göre armonize edilebilmesi amacıyla, bilgili müzik insanları yetiştirmek. Bunlardan kadrolar oluşturulmaya çalışmak, eğitim kurumları kurmak ve "yeni musiki"nin benimsetilmesi, kabul ettirilmesi için bu müziği yaygınlaştırmaya dönük yoğun çalışmalara girişmek. (Hasgöl, 1996)

1.1.1. Kanto

Müzikteki modernleşme hareketleri, Doğu – Batı sentezi yapma çalışmaları yeni türlerin oluşmasına da etki etmiştir. Müzikteki yeni türlerden biri de kantolardır. “Kanto, tuluat tiyatrolarında oyundan önce genellikle kadın sanatçıların şarkı söyleyip dans ederek yaptığı gösteridir.” (TDK Büyük Sözlük) Kantolar, Türk tiyatrosu ile Batı tiyatrosu unsurlarından oluşan yeni bir tür olan tuluat tiyatrolarında, oyun başlamadan önce izleyiciyi eğlendirmek, hoş vakit geçirtmek, ilgiyi canlı tutmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Ezgisi, kullanılan sazlar, söyleniş biçimiyle kantolar, bilinen diğer şarkılardan farklı olarak ayrı bir tür olarak ortaya çıkmıştır.

“Kanto, tiyatro öncesinde programı ile ilgili olarak söylenen, güfteleri tiyatronun konusu ile ilgili olan, ayrıca teatral özellikler taşıyan ve söyleyen kişinin jest ve mimiklerle güfteyi pekiştirmesi gereken danslı ve müzikli bir tür olarak başlamıştır.

Bu açıdan sadece müzikli danslı bir form olarak algılanması, ilk çıkış noktası açısından doğru olsa da daha sonra tiyatrodan sıyrılıp, müzikal bir form olarak gelişmiştir.” (Beşiroğlu, 2006:16)

Sadi Yaver Ataman, 1870 senesinde İstanbul’u ziyaret eden gezgin bir İtalyan tiyatrosunun yaptığı temsillerde ilk defa kanto oynandığını, bundan sonra tuluat tiyatrolarında asıl oyun başlamadan önce bir çeşit uvertür olarak trompet, davul, zil ve keman enstrümanları ile çalınan şarkılı oyunlara ‘kanto’ denildiğini anlatmaktadır. (Ataman, 2006: 271)

Kantolar, sözlerinin temalarına göre çeşitli isimlerle sınıflandırılmış, bazıları Seveda Kantosu, Muhabbet Kantosu, Köçek Kantosu vb. özel adlarla anılmıştır. “Güftelerinin gündelik hafif zevklere seslenmesi, ezgilerinin kolayca tekrarlanabilmesi yanında, kantonun söyleniş ve sunuluş biçimlerindeki kendine özgü tavır ve masumane görünümlü hafifmeşrep eda, kanto türünün en belirleyici özelliği olmuştur.” (Gürsoy Naskali, 2018:4)

Prof. Dr. Şehvar Beşiroğlu birçok makalesinde ‘kanto’yu, ‘Türk müziğinin ilk popüler türü’ olarak ele alır. “Türk Müziği’nin ilk popüler türü olan Kanto, İtalyanca şarkı söylemek anlamına gelen ‘Cantare’den gelen bir kelime olarak, İstanbul’a 1870 tarihinde gelen gezginci bir tiyatrodan alınmıştır. Bu tarihten itibaren, sahnede dans ederek şarkı söylemek ve bunun için yazılmış şarkılara, geleneksel şarkı türünden ayırmak amacı ile yeni bir tür ismi olarak ‘Kanto’ adı verilmiştir.” (Beşiroğlu, 2006:15)

Kanto, İstanbul şehir kültürü ile iç içe geçmiş, değişen toplum yapısını bu müzik türü ile yansıtmıştır. Güncel olmasının yanı sıra aynı zamanda kanto, halkın anlayabileceği sözlerden, ezgilerden meydana gelmesi, şarkıların kısa sürmesi, orkestralarında Batı ve Klasik Türk Müziği çalgılarının kullanılması, görsel öğelere yer verilmesi gibi özelliklere de sahip olmuştur.

Pop müziğin ilk örnekleri olarak kabul edilen kantoların, değıştirici ve dönüştürücü, güncel olması gibi yönleri de vardır. Dönemin yenilikleri, gündelik meseleler de kantolarda işlenmiştir. 1850’lerde başlayıp Cumhuriyet’e kadar devam eden Galata Direkleriarası devri ve 1923’ten 1945 senesine kadar devam eden dönem olarak kanto iki devreye ayrılabilir. Kantoları Yeşilçam sinemasında da görmek mümkündür. Osmanlı’nın son zamanları ile Cumhuriyet’in ilk senelerini dönem olarak işleyen bazı sinema filmlerinde kantoculara ve icra ettikleri müziklere de yer verilmiştir.

1930’lu yıllardan itibaren Batılı türlerin yaygınlık kazanmasıyla kantolar yavaş yavaş etkinliğini kaybetmiş ve yerine o senelerde yeni bir müzik türü olan tango gelmiştir.

1.1.2.Tango

Tango, özel ritimli ağır bir dans olmakla birlikte söz konusu dansın müziği de aynı adla bilinmektedir. Tango, 1800’lü yıllarda Arjantin’de ortaya çıkmış bir müzik ve dans türüdür. 1900’lü senelerde Avrupa’ya ve ardından tüm dünyaya yayılarak gelişimini devam ettirmiştir. Her ülke kendi kültürel ve toplumsal öğelerini yansıtarak kendi tango stilini oluşturmuştur.

“Tango hemen hemen her toplumda sosyo-kültürel yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Sokak kültüründen balolara uzanan geniş bir alana yayılmıştır. Aşk, hüzn, tutku ve özlem gibi konular tango müziğinin temaları olmuştur.” (Sarıboğa, 2019:10)

Tango türü Avrupa’da yaygınlaşmış ve etkisi Türkiye’de de hissedilmiştir. Cumhuriyet döneminde müzikteki modernleşme hareketleri neticesinde Tango türü eğlence hayatı ve müzikte yaygınlık kazanmıştır. “Tangonun bir müzik türü olarak Türkiye’de tanınması gramofon ve taş plakların yaygınlaşması sonucu Arjantin ve Fransa’dan gelen plaklar sayesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla ilk tangolar bu müzikler eşliğinde yapılmıştır.” (Tül Demirbaş, 2017:169)

Cumhuriyet devrinde tango öne çıkmış hatta ilk yıllarıyla özdeşleşmiş bir müzik türüdür. Balolarda, kutlamalarda çalınmış ve bir modernleşme simgesi halini almıştır. Tango, Cumhuriyet döneminin resmi müziği olarak da kabul edilebilir.

İlk sözlü tango çalışmaları, yabancı şarkılar üzerine Türkçe sözler yazılarak yani aranjmanlarla görülmektedir. 1920’li senelerin sonlarına doğru, güfte ve müziği Türk bestecilerin yaptığı tangolar görülmeye başlanmıştır.

“İlk Türkçe sözlü tango Mazi, 1932 yılında yayınlandığında gördüğü olağanüstü başarıyla, eğlence hayatına yıllar yılı sürüp gidecek bir dans türü katılmıştır. Denebilir ki; hiçbir popüler müzik akımı Türkçe sözlü tangonun sağladığı başarıyı sağlayamamış, uzun ömürlü olamamıştır. Türk tangosu, bütün yenilikçi çaba ve yaklaşımların üstüne çıkmıştır. Kadın ve erkeği gündelik hayatta yan yana getirmenin yollarını bulmaya çalışan Cumhuriyet yönetimine, hiçbir şey tango kadar yardımcı olamamıştır. Henüz kendine ait bir kent eğlence geleneği ve dansını yaratamamış Türk toplumu, tangoyu kolaylıkla benimsemiştir. İlk yıllarından itibaren Cumhuriyet baloları, resmi davetler, nişanlar, düğünler tangosuz açılmaz olmuştur.” (Ünlü, 2016: 341-342).

Türkiye’de tango, toplumdaki modernleşmenin müzik üzerindeki tesiri olarak ortaya çıkmıştır. “Atamert’e göre tango, Türkiye Cumhuriyeti’nin yeni görüntüsünü temsil etmek için, özellikle Cumhuriyet’in kuruluş yıldönümü kutlamalarında bulunan yabancı konuklara, Türkiye’nin modernleşme sürecinin başarısını kanıtlamak çabasıyla resmi müzik haline getirilmiştir. Çağdaşlaşma sürecinde olan yeni Türkiye Cumhuriyeti devletinin inşasında, küresel bir malzeme olan tango, yerelleştirilerek kullanılmıştır.” (Akt. Aydınoglu, 2011:11)

1.1.3.Arabesk

Türkiye’de 1950’li yıllarda sanayileşmedeki gelişmeler ve tarımda makineleşmeye geçişle birlikte işsizliğin arttığı ve köyden kente göçlerin yoğunlukla yaşandığı görülür. Özellikle taşı toprağı altın diye bahsedilen İstanbul en çok göç alan

illerin başında gelmiştir. Büyük umutlarla kente gelenler burada yaşama gerek maddi gerekse manevi uyum sağlama konusunda sıkıntı yaşamışlardır. Geldikleri yerin kültürünü kent yaşamında bir karşılığını görememiş ve dışlanmış, ötekileştirilmişlerdir.

Gelen göç dalgasına hazırlıklı olmayan şehirler konut, alt yapı ve iş imkanları noktasında yetersiz kalmıştır. İş bulabilenlerin de uzun mesai saatleri ve düşük ücret almaları maddi noktada da kente tutunabilmelerini güçleştirmiştir. Ayrıca göç edenler de altyapısı olmayan, sağlık imkanları kısıtlı yerlerle konutlar yapmış ve bu şekilde gecekondulaşma kentlerde çok görülmeye başlanmıştır.

Yoksulluk ve kent hayatına uyum sağlayamama noktasında oluşan kimlik bunalımının neticesi olarak tümüyle köyle ya da kentle ilgisi olmayan farklı bir kültür oluşmuştur. Bu kültür, sinema, müzik, kılık kıyafet gibi pek çok alana yansımıştır.

“Kırdan kente göçlerin en önemli sonucunun kültürel olduğunu söylemek mümkündür. Kırdan kente göç eden yığınlar, kente ilk olarak kendi değerlerini, ritüellerini, gelenek ve göreneklerini taşımışlardır. Dolayısıyla kente bir kültürel akış gerçekleşmiştir. Bu da kentli toplumsal ve kültürel yozlaşması ve kentte bir taşralaşma sürecine neden olmuştur. Diğer taraftan, kente göç edenlerin, geldikleri köylere gidiş gelişleri de kente özgü birtakım toplumsal ve kültürel değerlerin kıra taşınmasına neden olmuştur. Zaman içinde kent taşralaşma sürecine, taşra da kentleşme sürecine girmiştir.” (Özdemir, 2012:12 – 13)

Şehirde yaşayanlarca kılık kıyafet, kültür, yaşayış vb. birçok konuda ötekileştirilen kesimin sesi olarak arabesk müziğin ortaya çıktığını görmekteyiz. Ezilmiş, dışlanmış, tutunamamışların isyanını, acısını, üzüntülerini müziğe taşıyan bu tür, kentlere göç edenler tarafından büyük ilgi görmüştür.

1930’lu yıllarda radyolarda klasik Türk müziğinin yasaklanması arabesk müziğin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Halk tarafından klasik Türk müziğine yakın tınılarda olan Arap müzikleri radyodan dinlenmeye başlanmıştır. “1930’lu yılların

ortalarında radyolarda Türk Müziği ve Klasik Türk Müziği eğitimi yasaklanmıştır. Meral Özbek'e göre bu yasaklar aydınlar katında, alaturka- alafranga ikilemi olarak da ifade eden Doğu – Batı çatışmasını keskinleştirmiştir. Yasağın en büyük etkisi ise, Klasik Türk Müziği'nin ortaya çıkardığı boşluğun, halk tarafından kulakların alışıktığı ezgileri duymak için Arap radyolarının dinlenmeye başlaması olmuştur.” (Özbek, 2013)

Aslında Arap müziğinin Türkiye'ye gelişi daha çok sinema aracılığıyla olmuştur. İthal edilen filmler Mısır'dan geldiği için bu filmlerdeki Arap müzikleri ile tanışan halk radyodan da Arap kanallarını dinlemişlerdir.

“Arap kültürünün ilk etkisi, Türkiye'ye sinema üzerinden girmiştir. Türk sinemasının, filmleri önemli ölçüde ithal ettiği dönemlerde, söz konusu filmlerin Batı'dan ithal olmasına dikkat edilmiş ancak dönemin şartları bunu elverişsiz kılmıştır. Zira filmler, Türkiye'ye Mısır üzerinden getirilmiştir. Bu durumun yan etkileri ise, Ümmü Gülsüm, Muhammed Abdülvahab gibi şarkıcıların başrolde oynadığı, konusu aşk olan ve bol miktarda Arap müziği barındıran filmlerin ülkeye girişidir. Böylece yeni bir kitle oluşmaya başlamış ve oluşan bu kitle yeni dönemin elitlerini rahatsız etmiştir. Sinema üzerinden yayılan bu dalga eleştiriler, yasaklar ve sansürlerle karşılaşsa da Şam, Kahire ve Tahran radyoları çoktan Türk halkının önemli bir kısmını etkisi altına almıştır.” (Berdibek, 2017: 15 – 16)

“Köylerden göç edip gecekonduarda yaşayanlar köy ile kent arasında kendine has bir kültür oluşturmuşlardır. Bir kere, göç edenlerin önemli bir kısmı, daha iyi bir hayat yaşamak ve iş bulmak umutlarıyla köylerini bırakmışlardır. Fakat bu kesimin büyük bir çoğunluğu aradığını bulamamış, büyük kentin hayatına dahil olamayıp bu hayatı sadece gecekondularından seyredebilmenin hayal kırıklığını yaşamışlardır. Hızla artan gecekondular mahallelerinde, kent hayatına entegre olmaktan maddi ve manevi anlamda yoksun kalmış kırsal halkın isyanı, kendini arabesk müzik yoluyla ifade etme fırsatı bulmuştur. Bu isyan hem ekonomik koşullara karşı hem de kendilerini 'ötekiler' olarak gören topluma karşıdır.” (Berdibek, 2017: 16 – 17)

“Arabesk, devletin modernleşme politikaları doğrultusunda yasakladığı Klasik Türk Müziği’nin, Arap ezgileriyle karışmasıyla oluşmuş, kırdan kente göç eden nüfusun kır-kent kültürü arasındaki sıkışmışlığın ve yabancılaştırmışlığın da izlerini taşıyan karamsar bir tarzdır. Bu tarz, gerçek mahiyetindeki şeklini 1960’larda almaya başlamış ve ekonomik bakımdan zayıf, ötekileşmiş geniş kesimlerin büyük ilgisini kazanmıştır. Bu ilgi, Batılılaşmayı hedefleyen yöneticilerin hiç hoşuna gitmemiştir. TRT üzerinden arabesk şarkıların ve arabesk şarkıcıların başrol oynadıkları filmlere yasaklar getirilmiş ve arabesk şarkıcılar toplumdan, medyadan çeşitli eleştirilere maruz kalmışlardır.” (Berdibek, 2017:17)

“1960’lardan 1980’lerin başına kadar olan süreçte devlet arabeske karşı sert bir tutum sergilemiş ve TRT, radyolarda ve televizyonda arabeskin çalınmasını yasaklamıştır. Bu yasak, 1970’lerin ortalarında esneklik kazanmaya başlamıştır. 1980’de, yılbaşı programında Orhan Gencebay, ‘Yarabbim’ isimli şarkısıyla televizyona çıkmış ve özel günlerde TRT’ye arabesk müzik şarkıcıları konuk olmuşlardır. Devletin arabeske karşı olan sert tavrını bırakması, 1980’lerde ANAP’ın bu türü tanımasına koşut olarak gelişmiştir.” (Küçükkaplan, 2013: 152 – 153)

“1990’da ‘Magic Box Star 1’ ismiyle ilk özel televizyon kanalı yayın hayatına başlamış ve TRT’nin tek kanal olma özelliği sona ermiştir. Plak ve kaset sektörünün yanı sıra sinemada ve çeşitli eğlence yerlerinde de kendine önemli bir yer edinen arabesk, özel bir televizyon kanalının yayın hayatına girmesiyle, geniş kitlelere ulaşabilecek bir araç daha kazanmıştır. 1980’lerde gücünü yitirse de zihinlerdeki etkisini devam ettiren müzik politikaları, 1990’larda tamamen çözülmüş, arabesk müzik, devletle barışan ve serbest piyasa ekonomisi koşullarının şekillendirdiği bir tür haline gelerek Türk pop müziği başta olmak üzere Türkiye’de icra edilen her türlü müziğin gelişimini derinden etkilemiştir.” (Küçükkaplan, 2013:156-157)

1.1.4. Anadolu Rock / Anadolu Pop

1950’li yıllara baktığımızda toplumdaki değişimler ve akabinde ortaya çıkan arabesk müzik varlığını sürdürürken bir yandan da dünyada Rock and Roll fırtınası esmekteydi. Bu yıllarda taş plaklar aracılığıyla Türkiye’deki müzik piyasasına giren Rock and Roll, özellikle de büyük kentlerde ciddi bir etkinlik alanı oluşturmuştur.

Rock and Roll’un dünyadaki en ünlü isimlerinden olan Elvis Presley, Türkiye’de de müzikle ilgilenen pek çok kişiye rol model oluşturmuştur. Daha sonra Anadolu Rock türünü oluşturacak ve bu müziğin en önemlileri arasında zikredilecek olan Barış Manço, Moğollar, Fikret Kızılok, Cem Karaca gibi isimlerin bu dönemde Rock’n Roll’dan ve Elvis Presley’den etkilendiklerini görmekteyiz. Tezimizin asıl konusu olan Barış Manço, kendisiyle yapılan bir röportajda “Çıraklık döneminde herkesin yaptığı gibi o zaman kendi ürettiğimiz müzik zaten yok. Yabancılar ne söylüyorsa, üç aşağı beş yukarı biz de onu söylüyorduk. İlk çıraklığında Elvis Presley ne söylüyorsa ben de onu söyledim.” (Ok, 1994:249) şeklinde yaptığı açıklama bu açıdan önemlidir. Moğollar grubunun kurucularından Cahit Berkay da pek çok röportajında Elvis Presley filmlerinin bütün mahalle gruplarının çıkışı olduğunu dile getirir.

Rock müzik türü, İkinci Dünya Savaşı’nın getirdiği yıkımla ve bilhassa gençlerin yaşadığı yıkıma karşılık verdiği bir tepkinin bir ifade biçimi olarak anlaşılmaktadır. İngiltere, ABD gibi ülkelerde savaştan sonra yaşanan gelecek kaygısı, işsizlik, huzursuzluk, ekonomik kriz gibi nedenlerle gençler sisteme ve geleneğe tepki göstermişlerdir. Bu tepkinin bir yansıması da ürettikleri rock müzik türündedir.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı’na girmemiştir ancak etkilerini hissetmiştir. ABD, İngiltere gibi ülkelerde yaşanan ekonomik buhranlar, işsizlik, gelecek kaygısı gibi etkenler Türkiye’de de hissedilmiş ve bunlar müzikle ilgilenen gençlerin üretimlerinde de ve özellikle Anadolu Rock türünde kendisini göstermiştir.

“Türkiye’de ilk Rock’n Roll grubu Durul Gence öncülüğünde Deniz Harp Okulu öğrencileri tarafından kurulmuştur.” (Dilmener 2014:31) O dönemlerde ithalattaki yasaklardan dolayı yurt dışından enstrümanlar getirilemiyordu ancak askeri alanda görevli olanlar bu konuda daha özgür olduklarından enstrümanlara ulaşmaları nispeten daha kolaydı. Bu bakımdan ilk Rock’n Roll grubunun harp okulu öğrencileri tarafından kurulması bunların neticesidir diyebiliriz.

Yine bu dönemlerde aranjman olarak adlandırılan yabancı şarkılara Türkçe sözler yazma geleneğini görmekteyiz. Fecri Ebcioglu’nun orijinalinden çevirdiği ve İlham Gencer Orkestrası’nca icra edilen ‘Bak Bir Varmış Bir Yokmuş’ isimli ilk Türkçe sözlü plak ile bu aranjman devri başlamıştır. Yine aynı dönemde İngilizce, Fransızca, İtalyanca gibi yabancı sözlü Türk yapımı besteler de üretilmiştir. Bunların örneklerini Anadolu Rock akımının temsilcilerinde de görmekteyiz. Nitekim Barış Manço’nun ilk müzik çalışmalarında, 45’lik ve plaklarında yabancı sözlü besteleri bulunmaktadır.

Sanatta, edebiyatta, müzikte ortaya çıkan akımların, türlerin oluşumunda ortaya çıktıkları dönemin hatta öncesinde meydana gelen gelişmelerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çalışmamızın ön kısmında ayrıntılı olarak üzerinde durduğumuz, Osmanlı’nın son dönemlerinde başlayıp Cumhuriyet’in esas politikalarından birini teşkil eden modernleşmeye kadar gitmemiz gerekir. Yüzünü Batı’ya dönen ve bu medeniyeti pek çok yönüyle örnek alan Osmanlı ve akabinde Türkiye Cumhuriyeti, müzikte de bu yaklaşımı sergilemiştir. Anadolu Rock türünün ortaya çıkmasının temellerini bu dönemlere kadar götürmek yanlış olmaz. Özellikle Cumhuriyet’in ilk yıllarında fikirleriyle müzikteki modernleşmeye yön veren isimlerden biri olan Ziya Gökalp’in bu konudaki görüşlerini tekrar hatırlamakta yarar var. Milli bir musiki oluşturmak fikrinde olan ve bunun için öz musikimiz olan halk musikisine yönelmemiz ve bunu Batı tekniğiyle, enstrümanlarıyla harmanlamamız gerektiğini söyleyen Ziya Gökalp’in bu düşüncesinin Anadolu Rock türünde tezahür ettiğini söyleyebiliriz. Zira söz konusu müzik türü halk müziğinden, âşıklardan,

ozanlardan beslenmiş ve bunları Batı teknik ve enstrümanlarıyla yeniden bir üretim yaratarak Doğu-Batı sentezini müzik alanında gerçekleştirmişlerdir.

Müzikteki modernleşme hareketleri ve milli musiki oluşturma düşüncesiyle halk müziğine yönelinmiş ve bu müziği Batı müziğiyle armonize etme düşüncesi hâkimlik kazanmıştır. 1920’li yıllarda halk müziği derleme çalışmaları yapılmıştır. Yapılan bu derlemeler de Anadolu Rock akımı temsilcilerini beslemiştir.

1970’lerin başında Moğollar’ın solisti Aziz Ahmet, İstanbul Erkek Lisesinde verdikleri bir konserde seyircilere akımın tanımı yaparken şu cümleleri kullanmıştır: “Anadolu Pop, Anadolu’nun zengin folklor motifleri ile batı müziğinin gelişmiş tekniklerini birleştirerek yeni bir tarz meydana getirmektir.” (Ok, Ertem, 2002: 58) Aynı yıllarda Diskotek isimli müzik dergisine verdikleri röportajda grup, amaçlarını “zengin ve işlenmiş öz müziğimizi Batı üslubu ile birleştirip, modern ve milli bir sanat yaratıp, Batı’ya bir an önce yetişmektir.” diye dile getirir ve “İspatlamak istediğimiz şey, halk müziğimizin çok sesli bir ruha sahip olması. İkincisi Türk folklorüyle pop müziğin birbirine olan yakınlığı. Geri kalmış popüler müziğimizin ileri teknik ve zengin folklorümüzle birleşmesiyle bir kişilik kazanması” demiştir. (Ok, Ertem, 2002:63)

Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki müzikteki modernleşme politikalarının etkisinin Anadolu Rock döneminde eskisi kadar etkin olmasa bile tümüyle kesildiğini söylemek yanlış olur. Ayrıca o dönemde uygulanan politikalar sonraki süreçte oluşacak müzik akımlarına da ortam sağlamış ve diğer etmenler de devreye girince yeni türler ortaya çıkmıştır. Anadolu Rock türü özelinde baktığımızda, Osmanlı’nın son devirlerinde başlayıp Cumhuriyet’in ilk senelerinde uygulanan müzikte modernleşme politikaları, Türkiye’de ve dünyada yaşanan gelişmeler, değişimler, akımlar söz konusu müzik türünün oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Anadolu Rock türünün temsilcilerine baktığımızda çoğu yabancı dil eğitimi verilen Galatasaray, Robert, Şişli Terakki gibi okullardan mezun olduklarını görmekteyiz. Ekonomik açıdan belli bir düzeydeki çevrelerde yetişen bu isimler hem

yabancı dil biliyor hem de yurt dışında çeşitli ülkelerde bulunabiliyorlardı. Dolayısıyla dünyadaki müzik gelişmelerini de takip edebilmekteydiler. Anadolu Rock'ın oluşumunu hazırlayan bu faktörleri de göz ardı etmemek gerekir.

“1960’lı yılların başında dünya rock müziğinde görülmekte olan Doğu, özellikle de Hint müziğine yönelim, ‘60’ların sonlarında gençler arasında ilgi gören hippî felsefesiyle artmıştır. ‘60’ların başında Beatles’ın ‘Norwegian Wood’ adlı 45’liğinde sonra da ‘Sgt. Pepper’s Lonely Hearts Club Band’ albümünde sitar kullanması, ABD’de Bob Dylan’ın müziğinde kurduğu protest çizgide kendi halk müziği geleneğine yer vermesi, bir başlangıç olarak kabul edilmektedir. ‘60’ların sonlarında hippî felsefesinin taşıdığı pek çok özelliğin yanı sıra, Doğu ve özellikle Hint kültürüne, mistisizme yönelmeleri müzikte de kendini göstermiştir. Aynı yıllarda Batı’da Pink Floyd, The Doors, Janis Joplin gibi şarkıcı ve gruplar, yalnızca müzikleriyle değil, yaşam biçimleri, giyim kuşamları, davranışlarıyla da gençleri etkilemişlerdir. Şarkılarındaki protesto, bir insan tipine dönüşmüştür ve uzun saçlar bu tipin başlıca özelliğidir.” (Coşkun, 1994: 45)

Bu bağlamda Anadolu Rock akımı temsilcilerinin de bu gelişmelerden etkilendiği görülmektedir. Saçlarını uzatmaları ve kılık kıyafetlerindeki protest tavrı bu etkilenmenin göstergesidir. Ayrıca Anadolu Rock akımının önemli isimlerinden biri olan Fikret Kızılok da müziğinde halk müziği geleneğinden beslenmiş ve bazı çalışmalarında Beatles grubu gibi sitar kullanmıştır. Türkiye’deki müzisyenlerin batıdaki gelişmelere açık oldukları ve yakından takip ettiklerini bu şekilde de görmekteyiz.

Akımın ortaya çıktığı dönemlerde sanayileşme, köyden kente göç neticesinde yaşanan bunalımlar, işçi ve köylü hareketleri, toplumsal ve ekonomik değişimler edebiyat, sanat, müzik gibi birçok alana da tesir etmiştir. Dönem edebiyatında da bu sıkıntılara, köylü, ağa, toprak sistemi, işçi gibi temalara yer verilmiştir. 1960’larda gençlik hareketleri artmış, bireyden ziyade topluma yönelinmiştir. Tüm bunlar toplumla iç içe olan müziğe de etki etmiştir. Moğollar grubundan Taner Öngür de NTV

Radyo'dayayınlanan bir programda bu hususta şu ifadeleri kullanmıştır: “O yıllarda dergiler vs. derken Anadolu'nun sorunları ortaya çıkmaya başladı. Mesela Yaşar Kemal'in Üç Anadolu Efsanesi, İnce Mehmet kitabı gibi. Bunlar sansasyonel kitaplardı ve İstanbul'da yaşayan gençlerde de Anadolu'ya yönelik bir ilgi başladı. Bu ilgi aynı zamanda müzikte de oluştu.” (<https://www.youtube.com/watch?v=wob2aK1Lfp4> Erişim tarihi: 12.11.2021)

Anadolu Rock akımının doğuşuna zemin hazırlayan etkenlerden bir diğeri de o dönemlerde yapılan çeşitli şarkı yarışmaları ve festivallerdir. Bunlardan biri Balkan Melodileri Festivali'dir. Dikkatleri yerel ezgilere çevirmesi bakımından önemlidir. “Balkan Melodileri Festivali de yerel ezgilerin polifonik düzenlemelerle gündeme gelmesinde önemli rol oynamıştır.” (Canbazoglu, 2009:61)

“Burçak Tarlasının 1964'te ‘Balkan Melodileri Festivali’nde gösterdiği başarı ve sonrasında popüler müzik piyasasındaki değişim sonucu 1965 yılında ‘Altın Mikrofon Yarışması’nın ilki düzenlenmiştir. Yarışmanın katılım şartı olan batı müziği tekniği ve çalgıları ile Türk müziğini birleştirme fikri her ne kadar yeni olmasa da sonraki yıllarda grupları oluşturan müzisyen sayısındaki sınırlandırmalar büyük orkestralar yerine beş altı kişilik rock gruplarının önünü açmıştır.” (Akt. Burçin Bahadır Güner, Skoog 2012:121)

Anadolu Rock akımının oluşumuna etki eden ‘Altın Mikrofon Şarkı Yarışması’, Hürriyet Gazetesi tarafından ilk defa 1965 senesinde düzenlenmiştir. Söz konusu yarışma için Batı musikisinin zengin teknik ve şekillerinden yararlanılarak yine Batı müziği enstrümanlarıyla icra edilmek kaydıyla Türk musikisine yeni bir yön vermek amacıyla hazırlandığı belirtilmiştir. Bu yarışmaya katılım hususundaki şartlar ve birincinin halk tarafından seçilmesi gibi unsurlar bu bakımdan mühimdir. Ayrıca finale kalan isimlerin belirlenen büyük şehirlerde turnelere çıkmaları, konserlerdeki seyircilerce oylanmaları ve birinciliği kazanan gruba 45’lik yapılması da yine üzerinde durulması gereken diğer hususlardır.

Altın Mikrofon Şarkı Yarışması'nın kriterlerinin, Anadolu Rock türünün çıkışına önemli etkisi olmuştur. Yarışmaya katılacak olan müzisyenlerin bir türkü ya da bilinen bir şarkıyı yeniden yorumlamak veya yeni bir şarkı yazmak, bunları çağdaş Batı çalgılarıyla icra etmek ve ayrıca Türkçe güfte kullanmayı zorunlu kılıyordu. Altın Mikrofon'un yapılış amacı ve yarışmaya katılım hususları gibi etkenler Anadolu Rock müzik türünün oluşmasına ortam hazırlamıştır.

Akımın oluşmasına etki eden bir diğer müzik etkinliği de Boğaziçi Müzik Festivali'dir. 1963, 1964 ve 1965 yıllarında gerçekleştirilen Boğaziçi Müzik Festivali'nde yapılan yarışma kategorileri arasında 'Türk Folklorunda Düzenlemeler' başlığı da bulunmaktaydı. Bu kategori de Türk halk müziğinden, kültüründen beslenmeye teşvik noktasında dikkat çekicidir. Ayrıca 1965'te yarışmada o senenin katılımcılarına Türkçe beste zorunluluğu getirilmesi Anadolu Rock akımının oluşumuna etki eden bir diğer husustur.

“O güne kadar el yordamıyla gerçekleşen halk müziğimizi modernize etme çabaları ilk kez bir akım halini almaya başlar ve 68 kuşağı diye nitelendirebileceğimiz genç müzisyenler, batıdaki folk akımlarından, Bob Dylan' dan, Joan Baez' den, sitar kullanan Beatles'dan, beat kültüründen 'psychedelic rock' tan derin şekilde etkilenir. 60'ların ortalarında İstanbul, Ankara ve İzmir'in çeşitli semtlerinde kurulmuş amatör orkestralarda, gruplarda yetişen gençler, taklit ettikleri batı müziğindeki gelişmeye paralel olarak halk müziğimizin önemini kavrar ve yerel değerlere sahip çıkar.” (Canbazoğlu, 2009: 24)

1960'lı yıllar, müzikte arayışların olduğu ve birçok yeniliğin denendiği bir dönemdir. Bu arayışların neticesinde Anadolu Rock veya Anadolu Pop olarak isimlendirilen müzik türü ortaya çıkmıştır. Akımın ilk tohumları 1960'lı yıllarda İstanbul gibi büyük kentlerde çeşitli mekanlarda sahne alan bazı müzisyenlerin repertuarlarına Türk halk kültüründen şarkı ve türküler eklemeleri, akabinde yoğun ilgi ve beğeniyle karşılanmalarıyla atılmıştır denilebilir. Konuyla ilgili Barış Manço'nun Galatasaray Lisesi'nden arkadaşı ve ilk müzik grubu olan Barış Manço ile

Kafadarlar'ın (Daha sonra Harmoniler ismini alıyor.) üyelerinden olan Ender Enön'le yaptığımız birebir görüşmede, konuyla ilgili şunları söylemiştir:

“Liseden sonra Barış Belçika'ya gitti. Barış'la Belçika'da olduğumuz dönemde Avrupa'ya yoğun işçi göçünün yaşandığı zamanlardı. Bunlar belli kahvelerde -kafe değil de kahve diyeceğim onlara tam bir kıraathaneydi çünkü oturuyorlar pişti vs. oynuyorlardı. Biz de o kahvelere teklif götürdük, burada çalalım siz de bize harçlık verin hem sizin için de daha iyi olur, hareket olur kalabalıkta, dedik. Tamam dediler biz orada harçlığımızı çıkarmak için başladık çalmaya. Ama ne çalıyoruz? İşte, Bye Bye Love vs. batı müziği çalıyoruz. Çünkü biz o müzikten etkilenmişiz. Ama kimse bizi dinlemiyor orada çay içiyor, pişti oynuyor, sohbet ediyor. İçlerinden Karslı bir tanesi, ‘Bir türkü çıkırıyım mı?’ dedi. ‘Tabii!’ dedik. ‘Kağızman’a ısmarladım nar gele nar gele!’ Sesi çok güzeldi. Hem biz bayıldık hem dinleyen herkes bayıldı. Öyle bir alkış koptu ki imrendik biz hem alkışa hem türküye. Barış çok güzel mesaj kapardı, her olaydan alır, saklar doğru zamanda çıkarırdı. O mesajı aldı. Çocuklar, bu enstrümanlarla bu müziği yapacağız hem müzik güzel hem de enstrümanlar daha farklı, canlı dedi. Bizim ilk Anadolu müziğine geçişimiz öyle oldu, o olayla oldu. Ertesi hafta biz çıktık, o alkış bize geldi bu sefer. Tabii mesaj alındı ve yola devam edildi.” (Enön, 15 Aralık 2018)

“Anadolu Rock türü ilk zamanlarda bu müziği yapanlarca herhangi bir isimle anılmamıştır. Diskotek isimli müzik dergisinin ısrarla önerdiği başlığı benimseyen Cem Karaca, yaptıkları müziği ‘Ulusal Türk Müziği’ olarak adlandırmıştır. Böylece müzikteki bu yeni arayışların adı, Moğollar grubu ‘Anadolu Pop’ terimini dillendirinceye kadar bu şekilde anılmıştır.” (Canbazoglu, 2009:128)

1970 yılında akımın önemli müzik gruplarından olan ve etkinliğini günümüzde de devam ettiren Moğollar'ın üyelerinden Taner Öngür, ilk defa bu müzik türü için Anadolu Pop tabirini kullanmıştır. Zamanla bu isim yerleşmekle birlikte akım için Anadolu Rock ismi de kullanılagelmıştır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalara

bakıldığında genellikle hem Anadolu Pop hem Anadolu Rock isimlerinin ikisinin de kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde ise bu akım için Anadolu Rock tabirinin daha çok kullanıldığını görmekteyiz.

Anadolu Rock akımının beslendiği kaynaklara baktığımızda ağırlıklı olarak Türk halk müziğinden ve kültüründen, özellikle kökleri ozan – baksı edebiyat geleneğine uzanan âşıklık geleneğinden, Batı müzik akımlarından olan rock, pop ve beatten etkilendiğini görmekteyiz. Anadolu Rock; Türk halk müziğinden makamsal, ezgisel, ritmik ve enstrüman kullanımı açısından beslenmiştir. Tanınmış halk ozanlarının eserlerini yeniden yorumlamalarının yanında akımın temsilcileri bu tarzda özgün yapıtlar da ortaya koymuşlardır. Ürettikleri şarkıların sözlerine bakıldığında genellikle halk müziğinin 7’li, 8’li ve 11’li hece vezninin kullanıldığı görülmektedir.

Akımın temsilcileri, âşıklık geleneğinin eski temsilcilerinden ve kendi çağdaşları olan âşıklardan da etkilenmişlerdir. Cem Karaca, Karaoğlu, Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah, Pir Sultan Abdal gibi isimlerden büyük ölçüde etkilenmiştir. Özellikle de onların protest tavrından etkilendiğini görmekteyiz. Fikret Kızılok da yaşamında Âşık Veysel’le ve eserleriyle yakından ilgilenmiş ve onu köyünde ziyaret etmiş, vakit geçirmiştir. Hatta Âşık Veysel vefat ettiğinde mezarı başında gitarını kırmıştır. Dönemin gazetelerinden bunu görmek mümkündür. Fikret Kızılok, albümlerinde Veysel’in şarkılarına yer vermekle birlikte büyük ölçüde ondan etkilenerek yaptığı şarkıları da mevcuttur.

Aynı şekilde tezimizin esas konusu olan Barış Manço da hem eski âşıklardan hem çağdaşı olduğu isimlerden etkilenmiştir. Çağdaşı olduğu Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova’yla arkadaş olduğunu bilmekteyiz. Yaptığı televizyon programlarından birine iki âşığı konuk etmiş ve bir programında da Kars âşıklar kahvesine giderek onlarla yayın yapmıştır. Programda Manço Şeref Taşlıova ve Murat Çobanoğlu’yla yirmi yıllık arkadaş olduğunu dile getirmiştir. (<https://www.youtube.com/watch?v=dSPexeXfqEw> Erişim tarihi: 02.06.2022)

Âşıklar kahvesinde yaptığı yayında Barış Manço'ya 'Asfalt Ozanı' tabirini yakıştırmışlardır.

4x21 Doludizgin programında Barış Manço usta âşıklar olan Şeref Taşlıova ve Murat Çobanoğlu'nu konuk etmiştir. (<https://www.dailymotion.com/video/x605s>
Erişim tarihi: 02.06.2022)

Anadolu Rock akımı temsilcileri, halk kültüründen geniş yelpazede faydalanmışlardır. Oluşturdukları müzikte şarkı sözleri, kullanılan enstrümanlarda halk kültüründen yararlanmışlardır. Bunun yanında sahnede, kliplerde albüm kapaklarında kullandıkları kostümler, takılar, kılık kıyafetleri de Türk halk kültüründen beslenmelerinin tezahürleridir. Giydikleri kaftanlar, yerel motiflerin işlendiği yelekler, yerel tarzda çizmeler, kullandıkları çeşitli aksesuarlarda beslendikleri halk kültürünü görmek mümkündür. Konuyla ilgili Moğollar grubundan Taner Öngür, "Türk Halk Müziğini sıfırdan araştırmaya yönelik çalıştık. Amacımız söz ve müzikten ötede bir imaj yerleştirmektir (müzikal boyutuyla). Giysilerimizi baştan aşağı folklorik olarak sunmaya çalıştık." şeklinde bir açıklama yaptığı görülür. (Ok, 1994:98)

"Cem Karaca ile birlikte 'Cem Karaca ve Kardaşlar' grubunu kuran Erol Büyükgönenç, Kardaşlar'ı kurarken yapmayı hedefledikleri müziği: "Bir ayağı bu coğrafyaya basan ve yerel kimlikli, diğer ayağı ise batının çağdaş tekniği ile yapılanmış bir anlayışa dayalı ve evrenseli de kucaklama hedefli 'ulusal bileşim' yaratmak amacına yönelik müzik, yani giderek Anadolu Pop diye nitelenecek yeni bir akım" sözleriyle tanımlar." (Aya, 1998:46)

"1970'lerin sonlarında Türkiye'de yaşanmaya başlayan sosyo ekonomik, politik, kültürel birtakım değişimler ve bu değişimlerin etkileriyle arabesk müziğin popüler müzik ortamında etkinliğini arttırması, grup müziği yapmada yaşanan sorunlar gibi nedenlerle, 1980-2000 yılları arası, Anadolu pop / rock müziği popüler müzik ortamında etkinliğini yitirmiştir. Ancak Edip Akbayram, Barış Manço gibi kimi müzisyenlerin yaptıkları bazı çalışmalarla varlığını sürdürmüştür. 2000'li yıllara doğru

ise, söz konusu müzik tarzı, popüler müzik piyasasında hem genç kuşak müzisyenler hem de eski kuşak müzisyenlerce yeniden etkin hale getirilmiştir.” (Alpar, 2014:34)

Türkiye’nin popüler müzik geçmişi içerisinde karakteristik özellikleri ve özgünlüğüyle mühim bir yer tutan bu müzik türü, 1960’lı yıllarda ortaya çıkan ve etkinliğini büyük ölçüde hissettirdiği 1970 ve 1980 yılları arasında pek çok müzisyeni de etkilemiştir. Arabesk müziğin politik sebeplerin de etkisiyle ön plana çıkması ve toplum yaşamındaki çeşitli değişim ve dönüşümler neticesinde, pop müzik gibi akımların da gelişme göstermesiyle Anadolu Rock türü eski etkinliğini kaybetmiştir. Günümüzde temsilcileri bulunmakla birlikte eski parlak dönemlerindeki etkinliğinden söz etmek mümkün değildir. Günümüz müzik piyasasında büyük bir yere sahip olmasalar da Anadolu Rock türünde çalışmalar yapan müzisyenler ve gruplar varlığını sürdürmektedir.

Anadolu Rock’ın etkinliğini yavaş yavaş kaybetmesiyle Arabesk ve pop müzik bu boşluğu doldurmuştur. Nitekim 1995 yılında Barış Manço “Müsaadenizle Çocuklar” şarkısıyla bu duruma hicivli bir şekilde yaklaşmıştır. Hicvi hem arabesk müzik temsilcilerine hem de etkinliğini kaybeden Anadolu Rock temsilcilerinedir. “Büyükler kös kös otururken adam oluvermiş çocuklar” derken kök kös oturanlarla Anadolu Rock akımı temsilcilerini kastederken “Adam oluvermiş çocuklar” ile de pop müzik şarkıcılarına gönderme yapmıştır. Birileri hala dansöz oynatsın derken de o dönemde popüler olan İbrahim Tatlıses ve dansöz oynattığı programı İbo Şov’a gönderme içermektedir. Şarkının klibinde de dönemin genç pop müzik şarkıcılarını toplamıştır.

Dolayısıyla hem arabeskin hem pop müziğin geniş bir yayılma alanı göstermesi ve Anadolu Rock akımı temsilcilerinin eski üretkenliklerini devam ettirmemeleri noktasında bu akımın etkinliğini yavaş yavaş yitirdiğini söyleyebiliriz. Günümüzde bu Akımın eski temsilcilerinden yaşayanlar hala müzik üretimine devam etmektedirler. Bunun yanında akımdan etkilenen son dönem şarkıcıları da mevcuttur. Fakat akımın altın çağını yaşadığı 1960’lı ve 1970’li yıllardaki gibi bir durum söz konusu değildir.

2.BARIŞ MANÇO’NUN YAŞAMI

2.1.Bariş Manço’nun Yaşamı ve Yetiştigi Çevre

Bariş Manço, 2 Ocak 1943’te İstanbul’un Üsküdar ilçesinde dünyaya gelmiştir. Esas adı Mehmet Barış Manço’dur. Barış Manço Rikat Uyanık ve İsmail Hakkı Bey çiftinin dört çocuklarının en küçüğüdür. Manço, II. Dünya Savaşı’nın sonlarında dünyaya geldiğinden, ailesi barışa duydukları özleminden dolayı ismini Barış koymuşlardır. Barış Manço’nun ağabeyi Savaş Manço, katıldığı bir televizyon programında bu hususta şunları dile getirir: “Ben 1941 senesinde doğmuşum, tam II. Cihan Harbi’nin ortası... Harp senelerinde doğduğumuz için Savaş o zamanlar akıl edilmiş bir isim fakat savaş kötü bir şey tabii, bir sürü üzüntü getiriyor. Uzun sürdüğünü düşünmüşler ve 1943’te doğan kardeşime, artık barış olsun diye Barış ismini koymuşlar.” (Kırca, 1999:71)

Bariş Manço’nun babası İsmail Hakkı Bey, I. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla Balkanlar’dan İstanbul’a göç etmiş bir ailenin çocuğudur. Barış Manço, bir televizyon programında kökenleriyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Osmanlı Devleti zamanında Konya Ovası’ndan Selanik’e göç eden Mançozade ailesinin daha sonra I. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla İstanbul’a göç ettiklerini söyler. I. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla Mançozade ailesi İstanbul’a yerleşmişlerdir. Mançozade ailesinden Mehmed Abdi Bey, arkadaşının kız kardeşi Nimet Hanım’la evlenmiştir. (Barış Manço’nun babaannesi olan Nimet Hanım, yıllar sonra Manço’nun meşhur şarkısı Gülpembe’ye ilham kaynağı olmuştur.) Cumhuriyet’in kurulmasından ve soyadı kanunun ilanından sonra Mançozadeler, Manço soyadını almıştır.

Bariş Manço’nun ağabeyi Savaş Manço da ailesinin kökenleriyle ilgili Ali Kırca’nın “Siyaset Meydanı” adlı programında şunları dile getirir: “Manço soyadının nereden geldiği üzerine bir iki rivayet var; biri, Karaman Beyliği’nden geldiği. Karaman Bey, Fatih tarafından Yugoslavya’ya sürülünce, orada kendini sevdiren ‘ço’ ekini aldıkları, Karamanço oldukları söyleniyor. Bir de Osman Bey olup Osmanço olduğu, sonra ‘kara’ veya ‘os’ düşmüş, ‘manço’ kelimesini de babam soyadı olarak

almış.” (Kırca, 1999: 72) Savaş Manço’nun yaptığı bu açıklamanın gerçekliği ve dilbilimsel açıdan doğruluğu elbette tartışılır bir konudur.

Barış Manço’nun annesi dönemin önemli Türk Sanat Müziği sanatçılarından Rikkat Uyanık’tır. Rikkat Uyanık, Devlet Konservatuarı Klasik Türk Sanat Müziği hocası ve sanatçısıydı. 1940’lı yıllarda Rikkat Uyanık, Müzeyyen Senar, Safiye Ayla ve Perihan Altındağ Sözeri ile devrin önde gelen ses sanatçılarıdır. Barış Manço’nun müzikal hayatında, erken yaşta müzikle tanışmasında, sanatçı kişiliğinde annesi Rikkat Uyanık’ın etkisi de büyüktür. Zira Barış Manço sadece Türk halk müziğinden değil klasik Türk musikisi ve Batı müziğinden de beslenmiş ve bunları bir potada eriterek bir sentez oluşturmuştur.

Barış Manço henüz üç yaşındayken annesi ve babası ayrılmıştır. Bu ayrılığın ardından babasıyla yaşamıştır. Annesi ile babasının ayrılması Barış Manço’nun ilerleyen zamanlarda şekillenecek olan sanatçı kişiliği ve ürettiği eserlere de etki edecektir. Zira en bilinen şarkılarından olan “Arkadaşım Eşek” şarkısı için bir röportajında hüznü geçen çocukluğunun hatırasıdır der. (TV’de 7 Gün, 1982: 31) Barış Manço ilkokulu Kadıköy Yeldeğirmeni Mustafa Kemal Paşa İlkokulunda okumuştur. Yine bir televizyon programında yaptığı açıklamalardan edindiğimiz bilgilere göre okumayı öğrendiğinde babasının kendisine verdiği ilk hediye “Kıssas-ı Enbiya / Peygamberler Tarihi” olmuştur. Manço’nun bazı eserlerinde yer alan inançla ve tasavvufla ilgili içeriklerde hiç şüphesiz beslendiği bu tarz kaynakların etkisi de vardır.

Barış Manço, ilkokulu bitirdikten sonra öğrenimine Galatasaray Lisesinde devam etmiştir. Galatasaray Lisesi, Manço’nun müzikal hayatında önemli bir etkiye sahip diğer hususlardan biridir. Okulda yabancı dil eğitimi verilmesi burada yetişenlerin batıya açılmaları ve gelişmeleri takip edebilmeleri açısından önemlidir. Barış Manço’nun müzik hayatındaki ilk adımlarını Galatasaray Lisesinde attığı bilinmektedir. Okul arkadaşlarıyla birlikte henüz 15 yaşındayken kurduğu ilk grup

olan Barış Manço ve Kafadarlar, lisenin konferans salonunda 1959'da ilk konserini vermiştir.

Barış Manço, onuncu sınıftayken 4 Mayıs 1959 yılında babası İsmail Hakkı Bey'i kaybetmiştir ve buna müteakiben Galatasaray Lisesinden Şişli Terakki'ye geçiş yapıp buradan mezun olmuştur. Daha sonra öğrenimine devam etmek için Belçika'ya yerleşmiştir.

Barış Manço, 31 Ocak 1970 yılında Belçika'nın Liege kentinde Marie Claude ile ilk evliliğini gerçekleştirmiştir. Marie Calude Türkiye'de çeşitli reklam filmlerinde de rol almıştır. Barış Manço'nun bu evliliği fazla uzun sürmemiştir.

1972 yılında askerliğe giden Barış Manço, Polatlı Topçu Okulunda ve Edremit'te askerlik yapmıştır. Askerlik yaptığı süreçte de müzik çalışmalarına ara vermemiştir. Orduvinde konserler vermiştir. Askerliğe gittiği dönemde imajının önemli bir parçası olan uzun saçlarını ve bıyıklarını kestirmek zorunda kalmıştır ancak arkadaşları kestirdiği saçlarından peruk yaptırmışlardır. Manço askerden döndükten sonra kendi saçlarından yapılmış bu peruğu kullanmıştır.

Barış Manço, 1978 yılında Lale Çağlar ile evlenmiştir ve bu evlilikten Doğukan Hazar, Batıkan Zorbey isminde iki oğlu dünyaya gelmiştir.

1 Şubat 1999'da yaşadığı kalp krizi nedeniyle vefat etmiştir.

2.2. Belçika Kraliyet Akademisinde Aldığı Eğitim

Manço, 1963 yılında üniversite eğitimi için Türkiye'den ayrılmış, Belçika'ya gitmiştir. Belçika Kraliyet Akademisi'nde resim, grafik ve iç mimarlık eğitimi almıştır.

2.3. Televizyon Programcılığı

2.3.1. Barış Manço ile 7'den 77'ye Programı

Barış Manço, müzisyen kimliğinin yanında televizyon programcılığıyla da geniş kitlelere ulaşmıştır. 7'den 77'ye televizyon programıyla dünyayı gezerek yer küre üzerindeki pek çok yeri Türk halkına tanıtmıştır. Bu programıyla çağdaş bir Evliya Çelebi rolüne bürünmüştür. Söz konusu program Türk televizyon tarihinin tek kanallı döneminde, TRT'de, 1988'de yayınlanmaya başlamıştır. Barış Manço aslında bu programı daha önce yapmak istemiştir ancak TRT o dönemlerde dış yapım almadığı için programın yayın hayatına başlaması epey zaman almıştır. Programın isminde de olduğu Barış Manço 7'den 77'ye ile her yaş grubuna hitap etmiştir. Bu program çocuklara ve ailelerine yönelik hem eğlendirici hem eğitici bir formattadır.

7'den 77'ye aslında kendi içinde bir programlar serisi gibidir. “Adam Olacak Çocuk”, “İkinci Kahvaltı”, “Dönence” ve “Dere Tepe Türkiye” olarak çeşitli bölümlerden oluşmaktadır.

Barış Manço kendisiyle yapılan bir röportajda 7'den 77'ye programı ile ilgili “Doğru olduğuna inandığım şeyi yapıyorum. 7'den 77'ye bana göre doğrudur. Güzel olup olmaması ise seyircinin takdirine kalmış bir şeydir. En büyük özelliğimiz, herkes tarafından anlaşılabilir olmamızdır. Yapmış olduğumuz programlarda, belli bir kesime, ya da yaş grubuna değil, herkese hitap edebiliyoruz. 7'den 77'ye bir çocuk programı değildir. Büyüklerden gelen binlerce mektup, bunun güzel bir kanıtıdır.” şeklinde bir açıklama yapması programın amacını ve ulaştığı kitleyi görmek açısından önemlidir. (TV'de 7 Gün, 1989, sayı 22, sayfa 34)

Manço 7'den 77'ye ile ilgili bir programda dile getirdiklerinden gezginliğini meşhur seyyah Evliya Çelebi'ye dayandırdığını görmekteyiz:

“7'den 77'ye yola çıkarken çocuk ve aileye yönelik bir kültür, eğlence programı olmasının yanı sıra biraz da belgeselliğe ağırlık vermek istiyorduk. Onun için işe Türkiye'den başladık. Dere Tepe Türkiye dedik. Ülkemizin çok büyük bölümünü birlikte gezdik. İnsan gezmeye bu kadar çok alışınca gezginlerin, seyyahların piri,

üstadı Evliya Çelebi rüyasına giriveriyor doğrusu. Bir gece vakti Evliya Çelebi, pirim, üstadım benim de rüyama girdi. Ben de ‘Seyahat ya Resulallah’ diyerek ülkemizle yetinmedim, bu sefer dünyaya açıldık. Barış Çelebi’nin dünya turları başladı.” (<https://www.youtube.com/watch?v=vVAg8fl60M> Erişim tarihi: 28.05.2022)

Barış Manço ile 7’den 77’ye önce TRT kanalında daha sonraları ATV ve TGRT kanallarında yayınlanmıştır. 1988 – 1998 yılları arasında on sene boyunca yayın hayatına devam etmiştir.

2.3.1.1. Adam Olacak Çocuk

“Adam Olacak Çocuk” programı, çocuklara yönelik hazırlanmış bir programdır. Barış Manço 7’den 77’yenin bu kısmında, çocukları sahneye çıkarmış, onlarla sohbet edip şarkı söylemiş, eğlendirirken alt metinlerde hem çocuklara hem de ebeveynlerine mesajlar vermiştir. Barış Manço programının çocuk eğitime ve gelişimine katkısından dolayı Pamukkale Üniversitesince 1995 yılında fahri doktora da layık görülmüştür.

2.3.1.2. İkinci Kahvaltı

Barış Manço, “Adam Olacak Çocuk”ta çocukları konuk ederken İkinci Kahvaltı’da ise yaşlılara yer vermiştir. İkinci Kahvaltı bir nevi Adam Olacak Çocuk’un yaşlılara yönelik versiyonudur. 7’den 77’yenin bu kısmında konukları tek tek sahneye davet edip onlarla sohbet etmiş ve birlikte şarkılar söylemiştir. Programın sonunda konuklara Türk kahvesi ikramı yapıp kahve paketleri de hediye edilmiştir.

2.3.1.3. Dönence

Barış Manço, 7’den 77’ye ekibiyle Dönence programında her hafta başka bir ülkeye giderek o yerin coğrafi, kültürel, tarihi ve doğal güzelliklerini tanıtmıştır. Bu programla 150 farklı ülkeye gidilmiş ve 500.000 km’den fazla yol gidilmiştir. Barış Manço bu programıyla dünyayı Evliya Çelebi misali gezmiş; gezerken gördüklerini tıpkı Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi’ni yazdığı gibi o da kendi eseri olan 7’den 77’yede, çağın yöntem ve teknikleriyle kaydedip tarihe not düşmüştür.

Barış Manço gittiği her yerde Türkiye'yi dünyaya, dünyayı Türkiye'ye tanıtmıştır. Bu yönüyle Türkiye'nin kültür elçiliğini de yapmıştır.

2.3.1.4. Dere Tepe Türkiye

Barış Manço, “Dere Tepe Türkiye”nin çekimlerine 1988 yılında Artvin’de başlamıştır. Bu programı, dünyayı gezdiği Dönence programıyla benzer formattadır. Dönence’de dünyayı gezen Barış Manço, Dere Tepe Türkiye’de ise Türkiye’yi bir uçtan bir uca gezmiştir. Bir nevi bir Türkiye belgeseli olan Dere Tepe Türkiye’de Barış Manço, Türkiye’nin pek çok yerini gezmiş, doğal, tarihi ve kültürel özelliklerini seyircisiyle paylaşmıştır. Bir nevi Türkiye belgesi olması ve döneminin özelliklerini kaydedip geleceğe aktarması bakımından önemlidir.

“Dere Tepe Türkiye” ile Türkiye’nin dört bir yanı gezilmiş ve tabiri caizse Türkiye Türk halkına tanıtılmıştır. Her bölümünde farklı bir bölgeden, şehirden tarihi, kültürel öğeleri paylaşmış ve bunlara dikkat çekmiştir. Barış Manço bu programda kimi zaman Erzurum âşıklar kahvesinde âşıklarla bir araya gelmiş, kimi zaman tarihi ve kültürel mekânlarda karşımıza çıkmıştır. Dönemin Türkiye’sinin kültürel ve tarihsel özelliklerini tanıtması ve kayıt altına alması açısından da Barış Manço’nun yaptıkları önemlidir.

2.3.2. 4x21 Doludizgin

Barış Manço’nun 4x21 Doludizgin programı, günümüz talk şovların ilk örneklerindendir. Programın ismi, haftanın 4. Günleri ve saat 21’de yayınlanmasına işaret etmektedir. Barış Manço bu programında, dönemin ünlü isimlerini konuk edip onlarla pek çok konuda sohbet etmiştir. Barış Manço 4x21 Doludizgin programında Şener Şen, Cem Karaca, Sezen Aksu, Yeni Türkü, Orhan Gencebay, Ajda Pekkan gibi dönemin ünlü isimlerini konuk etmiştir.

2.4. Köşe Yazarlığı

Barış Manço sanatçı, müzisyen ve televizyon programcısı kimliğinin yanında çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı da yapmıştır. “Yeni Sabah Gazetesi”nde “Sami

Sibemol” müstear adıyla kendi köşesinde çeşitli konulardaki düşüncelerini okurlarıyla paylaşmıştır. Manço’nun köşe yazarlığı yaptığı gazetelerden bir diğeri de Milliyet’tir. Milliyet Gazetesi’nde de 1993 yılında bir müddet “Oku Bakiim” başlıklı köşe yazıları kaleme almıştır.

2.5. Sinema Oyunculuğu – Baba Bizi Eversene Filmi

Barış Manço’nun çok yönlü kişiliğinin bir diğer yanı da sinemacılığıdır. 1975 senesinde, ilk ve tek filmi olan “Baba Bizi Eversene”de oyuncu olarak sevenlerinin karşısına çıkmıştır. Başrolünü Meral Zeren’le paylaşan Barış Manço’nun yer aldığı bu filmde, Hulusi Kentmen, Diler Saraç, Feridun Çölgeçen, Hakkı Kıvanç gibi dönemin tanınmış simaları da yer almıştır. Barış Manço’nun müzik grubu olan Kurtalan Ekspres üyeleri de filmde yer almıştır. Yönetmenliğini Oktay Pekmezoğlu’nun yaptığı filmin senaryosunu ise Ahmet Üstel yapmıştır.

Film seyirciyle buluşmadan önce “Gel Gör Beni Aşk Neyledi”, “İşte Hendek İşte Deve” isimleri düşünülmüş ancak “Baba Bizi Eversene” ismiyle beyazperdede yayınlanmıştır.

Baba Bizi Eversene filmine Barış Manço müzisyen kimliğini de yansıtmıştır. Nazar Eyle, Gamzedeyim, Acıh da Bağa Vir, Ben Bilirim, Dere Boyu Kavaklar, Tavuklara Kışt De, Bir Bahar Akşamı, 2023, Vur Ha Vur, Küçük Bir Gece Müziği gibi albümlerinde bulunan parçalara da yer vermiştir.

Barış Manço ‘Baba Bizi Eversene’ dışında başka bir sinema filminde yer almamıştır ancak sinema ile olan ilişkisi çok bilinmese de eskilere dayanmaktadır. 1972 yılında, Kemal Bilbaşar’ın ‘Cemo’ adlı romanı beyazperdeye uyarlanmıştır. Filmin başrollerini Türkan Şoray ve Fikret Hakan paylaşırken yönetmenliğini Atıf Yılmaz, senaristliğini Ayşe Şasa üstlenmiştir. Filmin müziklerini yapma teklifi de Barış Manço’ya yapılmış ancak kendisi askerliğe gittiği için besteleri yarım kalmış ve filmde yer alamamıştır. Barış Manço, 11 Eylül 1974’te Hey Dergisi’ne verdiği bir röportajda bu durumla ilgili “Bana önce ‘Cemo’ adlı filmin müzik direktörlüğü teklifi

geldi. Koşullarda anlaştık ama çekimler başladığında askere gittim. O filmdeki çalışmam bu yüzden gerçekleşmedi.” şeklinde dile getirmiştir. (Tunca, 2005: 80-81) Yine Hey Dergisi’nde 7 Ocak 1980’de gerçekleştirilen bir söyleşisinde “Geçtiğimiz günlerde televizyonda ekrana gelen ‘Cemo’ filminin müziğini ben hazırlayacaktım. Anlaşmayı bile imzalamıştık ancak aniden askere gidince besteler yarım kaldı.” şeklinde bir açıklama yapmıştır. (Tunca, 2005:188)

“Barış Manço’nun ‘Cemo’ romanı ve filmiyle tanışıklığı ileride kendisinin en çok bilinen şarkılarından biri olan ‘Halhal’a da kaynaklık etmiştir.” (Emre, 2017) Dolayısıyla Barış Manço’nun sinema ile olan ilişkisi genel olarak sadece ‘Baba Bizi Eversene’ filmi ile biliniyor olsa da ‘Cemo’ filmi ile olan bağlantısını da bilmek gerekir. Her ne kadar besteleri yarım kalmış olsa dahi film müziği yapma teklifinin gelmesi ve ‘Cemo’ filminin bir parçasına ilham kaynağı oluşuna da değinmek, Barış Manço’nun sinema ile olan bağlantısı konusunda üzerinde durulması gereken noktalardandır.

2.6. Koleksiyonculuğu

Barış Manço’nun çok bilinen yönlerinden biri de koleksiyonculuğudur. Zengin bir fotoğraf makinesi; antika cam, vazo, porselen, mobilya, antika tablo, radyo ve otomobil koleksiyonu yapmıştır. Ortalama 25 yılda bir araya getirdiği 19. ve 20. yüzyıllara ait yaklaşık 2000 parça antikayı, gittiği pek çok ülkeden topladığı bilinmektedir. Bunların yanında Barış Manço 1962 yılından itibaren biriktirdiği zengin bir dergi ve gazete arşivine de sahiptir.

Manço’nun fotoğraf makinesi koleksiyonu 310 parça civarındadır. Vefatından evvel bunları Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’ne ait Cağaloğlu’ndaki Basın Müzesine bağışladığı bilinmektedir.

Sahip olduğu antikaların bir kısmı Moda’daki Barış Manço 81300 Müzesi’nde görülebilir. Ayrıca sahip olduğu dergi ve gazete arşivi de bu müze evde bulunmaktadır. Barış Manço’nun ailesiyle birlikte hayatının büyük bir kısmını

yaşadığı ve şu an müze olan bu köşk, mimarisi ve tarihiyle de önemli yapılardandır. 19. yüzyılda Viktoryen tarzda yapılmış olan köşk, Sultan Abdülmecid döneminde yaşamış Vitol Ailesince yaptırılmıştır. Barış Manço bu evi 1984 yılında Vitol Ailesi'nin o dönemde yaşayan fertlerinden satın almıştır. Kadıköy'ün Moda semtinde bulunan bu köşk adeta Barış Manço'nun ismiyle bütünleşmiştir. 7'den 77'ye programının her kapanışında Manço, yaşadığı bu evin adresini paylaşmış, sevenlerinden mektup beklediğini dile getirmiştir.

Barış Manço'nun 81300 Moda'da bulunan bu köşkü, ölümünden sonra Halk Bankası'na geçmiş ve müze yapılmak amacıyla Kadıköy Belediyesi tarafından kiralanmıştır. Kişisel eşyaları, yaşamında biriktirdiği antikaların bir kısmı üç katlı bu evde sergilenmektedir.

2.7. Aldığı Ödüller

Barış Manço, 40 yıllık sanat yaşamında pek çok ödül ve plakete layık görülmüştür. Bunların belli başlı bazıları aşağıdaki gibidir:

1. “Altın Plak Ödülü”, Ağlama Değmez Hayat, 1970
2. “Platin Plak Ödülü”, Dağlar Dağlar, 1970
3. “Hey Dergisi Yılın Bestesi Ödülü”, Dağlar Dağlar, 1970
4. “Hey Dergisi Yılın Düzenlemesi Ödülü”, Derule, 1970
5. “Hey Dergisi Yılın Erkek Sanatçısı Ödülü”, 1970
6. “Hey Dergisi yılın Erkek Sanatçısı Ödülü”, 1973
7. “Hey Dergisi Yılın Topluluğu Ödülü”, Kurtalan Ekspres, 1973
8. “Hey Dergisi Yılın Düzenlemesi Ödülü”, Hey Koca Topçu, 1073
9. “Hey Dergisi Yılın Topluluğu Ödülü”, Kurtalan Ekspres, 1974
10. “Hey Dergisi yılın Erkek Sanatçısı Ödülü”, 1979
11. “Hey Dergisi Yılın Albümü Ödülü”, Yeni Bir Gün, 1979
12. “Altın Orfe Altın Madalya Ödülü”, Nick The Chopper, 1980
13. “Hey Dergisi Yılın Erkek Sanatçısı Ödülü”, 1983

14. “Kültür Elçisi Unvanı”, Belçika, 1987
15. “Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sanatçısı Unvanı”, 1991
16. “Onursal Doktora”, Hacettepe Üniversitesi, 1991
17. “Uluslararası Kültür ve Barış Ödülü”, Soka Üniversitesi, Tokyo – Japonya, 1991
18. “Belçika Krallığı Leopold II Şövalyesi Nişanı”, Belçika, 1992
19. “Fransız Kültür Bakanlığı Edebiyat ve Sanat Şövalyesi Nişanı”, Paris – Fransa, 1992
20. “Kocaeli Üniversitesi Barış Diploması”, Kocaeli – Türkiye, 1994
21. “Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı Türkmen Vatandaşlığı”, Aşabat – Türkmenistan, 1995
22. “Onursal Doktora”, Pamukkale Üniversitesi, Denizli – Türkiye, 1995
23. “Yüksek Şeref Madalyası”, Min-On Vakfı, Tokyo – Japonya, 1995
24. “Hürriyet Altın Kelebek Yıldızları En İyi Çocuk Programı Ödülü”, 7’den 77’ye Adam Olacak Çocuk, 1997
25. “Liege Prensliği Onursal Hemşerilik Beratı”, Liege – Belçika, 1997

3.MÜZİK YAŞAMI VE ESERLERİ

3.1.Çalıştığı Gruplar

Barış Manço, müzikal yaşamı boyunca pekçok müzik grubuyla birlikte çalışmıştır. Bunlardan bazıları halihazırda olan gruplar iken bazıları da kendisinin girişimleriyle kurulmuştur. Manço’nun ilk grubu Galatasaray Lisesi’nde öğrenim görürken okul arkadaşlarıyla birlikte kurduğu “Barış Manço ve Kafadarları” grubu olmuştur. en uzun soluklu çalıştığı ve yaşamının sonuna kadar birlikte müzik yaptığı grup ise “Kurtalan Ekspres” olmuştur.

3.1.1. Barış Manço ve Kafadarları (1958 – 1959)

Barış Manço, ilk müzik grubunu Galatasaray Lisesinde öğrenim görürken henüz 15 yaşında kurmuştur. Okul arkadaşlarıyla kurduğu bu grubun ismi “Barış Manço ve Kafadarlar”dır. Grupta saksafonda Asaf Savaş Akad, gitarda ender Enön, kontrbas ve akerdeonda Benar Akbaş, bateride Fikret Zolan, armonikada Savaş Özgen, vokalde ise Oğuz Ardeniz bulunmaktaydı. Barış Manço ve Kafadarlar olarak ilk kez 1959 yılında Galatasaray Lisesi’nin sahnesinde konser vermişlerdir. Dönemin popüler müziklerini ve özellikle de Elvis Presley şarkılarını seslendirmişlerdir.

Barış Manço amatör olarak müziğe başladığı ‘Barış Manço ve Kafadarları’ dönemi ile ilgili şunları söylemiştir: “Müzikle ilgim ortaokul son sınıfta başladı, o benim müzikten ikmale kaldığım sene aynı zamanda. Ortaokul son sınıfta sınıf arkadaşlarımla bir grup kurmuştum, Barış Manço ve Kafadarları diye. Okul gecelerinde çıkıp şarkı söyleyerek başladık. Bahsettiğim dönem 1958, tam snobluk dönemimiz: Elvis Presley’in son şarkıları, Paul Anka... Ne gündemdeyse onu çaldık, söyledik.” (Roll Dergisi, 1999:9)

3.1.2. Barış Manço ve Harmoniler (1962 – 1963)

Barış Manço, “Barış Manço ve Kafadarları” grubundan sonra yine Galatasaray Lisesinden arkadaşlarıyla birlikte Barış Manço ve Harmoniler grubunu kurmuştur. Piyano ve basta Osman Önder, gitarda Şanal Pınar ve Mehmet Şahinbaş, saksafonda Asaf Savaş Akad ve davulda Batur Pere yer almıştır. Barış Manço, ilk plağını bu grup ile yapmıştır.

3.1.3. Barış Manço ve Les Mistigris (1966 – 1967)

Barış Manço Belçika’da ‘Les Msitigris’ grubuyla tanışmış ve onlarla çalışmaya başlamıştır. Manço, ‘Les Msitigris’ grubuyla ilgili Roll Dergisi’nde çıkan bir röportajında şunları dile getirmiştir: “Önce Les Mistigris - Mistigris Siyam’da bir vahşi kedi türü anlamına geliyor - adında bir grupla çalıştım. Benden önce kurulmuş, Belçikalı ve Martinikli müzisyenlerden oluşan ortak bir gruptu. Ben onlarla iki yıl

çalıştım, hem Belçika'nın, Almanya'nın, Fransa'nın çeşitli kentlerinde konserler verdik, hem de 66 ve 67'de onlarla Türkiye'ye geldim. Onların burada kalmaları yasal ve maddi birtakım sorunlar yarattığı için ülkemde bir grupla çalışmayı yeğ tuttum sonra.” (Roll, 1999:20)

3.1.4. Barış Manço ve Kaygısızlar (1968 – 1969)

Barış Manço, Les Mistigris grubundan ayrıldıktan sonra Kaygısızlar grubuyla çalışmaya başlamıştır. Kaygısızlar grubu daha önce kurulmuş ve o dönemde konserler veren genç bir gruptur. Kaygısızlar'da, günümüzde “MFÖ” olarak bilinen meşhur grubun üyeleri olan Fuat Güner ve Mazhar Alanson da bulunmaktadır. Bateride Ali Serdar ve bas gitarda Mithat Danışan vardır. Barış Manço, Kaygısızlar ile birlikte birçok 45'lik çıkarmıştır. Manço'nun en bilinen şarkılarından olan 'Kol Düğmeleri'nin yeni versiyonu da Kaygısızlar'la tekrar kaydedilmiştir. Barış Manço ve Kaygısızlar bir yandan Anadolu türkülerini yeniden yorumlarken bir yandan da Runaway, Trip, Flower Of Love gibi İngilizce besteler de yapmışlardır.

1968 yılında kurulan Kaygısızlar grubunun ara ara değişen kadrosunda; Fuat Güner, Mazhar Alanson, Ali Serdar, Ender Arol, Fikret Kızılok, Cenap Kırıkoğlu ve Semih Oksay gibi isimler yer almıştır.

Barış Manço Kaygısızlar'la çalıştığı dönemde çıkardığı 'Ağlama Değmez Hayat' plağı ile 500.00'in üzerinde satış yaparak ilk altın plağını kazanmıştır.

'Barış Manço ve Kaygısızlar' dünyaya açılmak hedefiyle Fransa'da çalışmalar yapmışlardır ancak Kaygısızlar grubu yurt dışında kariyer yapmaya yanaşmamış, Türkiye'ye dönmüşlerdir ve böylece Barış Manço ve Kaygısızlar grubunun yolları ayrılmıştır. Barış Manço kendisiyle yapılan bir röportajda Kaygısızlar'la ilgili şunları dile getirmiştir: “Kaygısızlar'la Paris'te iki plak yaptık. Bizim İngilizce bestelerdi. Ancak o parçaları ortaya çıkartamadık, nedenleri çeşitliydi: Kaygısızlar 'Biz yapamayacağız burada.' dediler. Ben tek başıma kaldım. Oysa, grup olarak prezante etmiştik olayımızı. Bugün Mazhar Fuat Özkan olarak bilinen grubun Mazhar ve Fuat'ı vardı Kaygısızlar'da. 68 – 69'da Kaygısızlar'la çalışmamızdan sonra, onların

Avrupa’da kariyer yapmaya yanaşmayışları beni yeni Avrupa’da yabancı bir grupla çalışmaya itti...” (Roll, 1999: 20)

3.1.5. Barış Manço – Ve (1970 – 1970)

Barış Manço, Kaygısızlar’la yolları ayrıldıktan sonra 1970’te Avrupa’da bir Tunuslu, bir İngiliz, bir Amerikalı ve bir Belçikalıdan oluşan Barış Manço – Ve ismini verdiği bir grup kurar. Manço bu grupla ilgili kendisiyle yapılan bir röportajda şunları söylemiştir: “68-69’da Kaygısızlar’la çalışmamızdan sonra, onların Avrupa’da kariyer yapmaya yanaşmayışları beni yeni baştan Avrupa’da yabancı bir grupla çalışmaya itti ve o bahsettiğim bir İngiliz, bir Amerikalı, bir Tunuslu ve bir Belçikalıdan oluşan Barış Manço- Ve adını verdiğim grubu kurdum. O grupla 70 yılında çalıştık. Dört ayrı ülkenin kültüründen gelen müzisyen, dört ayrı çalış tavrı ve müzik anlayışı getirdi, bunun harcı içinde bir sürü şey öğrendim.” (Roll, 1999:20)

‘Barış Manço – Ve’de bateride Mounire Galtthas, Gitarda Johnattan Glemser ve bas gitarda Okan Tunca bulunmuştur. Barış Manço bu grupla Derule, Dağlar Dağlar ve Küçük Bir Gece Müziği parçalarını kaydetmiştir. Ayrıca grupla Türkiye’de Anadolu turnesi yapmış ve 52 şehirde konser vermişlerdir. Barış Manço, bu turne ile ilgili şu anekdotu aktarmıştır: “70’te, yanımda yabancı bir grup vardı, İngiliz, Amerikalı, Tunuslu ve Belçikalı müzisyenlerden oluşan... Onlarla gerçek bir Anadolu turnesi yaptık. Malatya’daydık, grupla ortak dil olarak Fransızca ve İngilizce konuşuyoruz aramızda. İndik minibüsten şehre, aletleri yerleştireceğiz. Birkaç delikanlı çevirdi etrafımızı: ‘Aboo cano manco gongo...’ gibilerinden birtakım sesler çıkarmaya başladılar. Benim Manço’ya biraz ‘cango, ringo, camango’ karıştırmışlar... O zamanın kovboy filmleri var, İtalyan westernleri, onlarla karıştırdılar herhalde. Ben ‘ne diyorsun kardeşim?’ dedim. ‘Ana Türkçe konuştu, aboo!’ dediler. ‘Aferin gavura ne güzel Türkçe şarkı söylüyor’ diye konserde bağırıldığını hatırlarım ben. Uzak bazı kasabalarda ben bayağı zorlandım kendimi kabul ettirene kadar. ‘Ben Türküm, işte aynı kültürden geliyoruz’ falan... ‘Yok abo sen Türkçeyi iyi öğrenmişsin, aferin, gavursun mavursun ama seni sevdik gayri’...” (Roll, 1999:21)

3.1.6. Barış Manço ve Moğollar / MançoMongol (1971 – 1971)

Barış Manço, dönemin önemli Anadolu Rock gruplarından biri olan Moğollar’la da bir dönem bir araya gelmiş ve bir grup oluşturmuştur. Cahit Berkay, Taner Öngür, Engin Yörükoğlu gibi usta müzisyenlerden oluşan Moğollar grubuyla birliktelikleri çeşitli sebeplerden uzun soluklu olmamıştır. Cahit Berkay’la gerçekleştiren ve ekler kısmında verilen söyleşide, Barış Manço ile Moğollar birlikteliğinin neden kısa sürdüğüne Berkay’ın kendisi açıklama getirmiştir. Detaylı bilgi için söyleşinin tamamı ekler kısmında verilmiştir.

Grubun kuruluşu ile ilgili Barış Manço da Roll Dergisi’nin 1999’da yayınlanan sayısındaki söyleşisinde şunları dile getirmiştir:

“Ne zaman bir yabancı grupla çalışsam, onların Türkiye’ye gelmeleri, kalmaları, çalmaları sorun oldu. Buna karşın, ne zaman da bir Türk grubuyla çalışsam, onların yurtdışına gitmeleri sorun oluyordu. Biz bunu 1971’de çözdük. Moğollar, Avrupa’da kariyer yapmaya meraklıydılar. ‘Türkiye’de de Paris’te de beraber çalışalım’ dedik. Moğollar’la beraber Paris yakınlarında bir ev tuttuk. Moğollar belli bir noktaya geldiler, Fransa’da bir başarı kazandılar, ödül aldılar. Bu plakla tek başına ödül almaları onları yüreklendirdi ve benden kopma kararı aldılar. ‘Biz kendi başımıza kariyer yapıyoruz, en iyisi kendi başımıza devam edelim’ dediler. 70’li yıllar: Çiçek çocuklar, hippiler, ‘Savaşma seviş’ Her şey iyi, kavga gürültü falan yok, biz de tabii bu durumu kavgasız gürültüsüz hallettik: ‘Madem öyle düşünüyorsunuz çocuklar, hakkınızdır’. Moğollar’la biz burada birleştik, Paris’te koptuk.” (Roll, 1999:22)

3.1.7. Barış Manço ve Kurtalan Ekspres (1972 – 1999)

Barış Manço ve Moğollar grubu Paris’te ayrıldıktan sonra gruptan Engin Yörükoğlu ve Celal Güven, Barış Manço’yla birlikte Türkiye’ye dönmüş ve birlikte Kurtalan Ekspres’i kurmuşlardır. Kurtalan Ekspres, Barış Manço’nun birlikte çalıştığı en uzun soluklu grubudur. Manço, vefatına kadar bu grupla çalışmıştır.

Kurtalan Ekspres ismini Haydarpaşa – Kurtalan hattında çalışan trenden almaktadır. Grup ilk etapta Ohannes Kemer, Murat Ses, Engin Yörükoğlu, Özkan

Uğur, Mustafa Sarışın, Celal Güven ve Nur Moray’la kurulmuştur. Daha sonra gruba Ahmet Güvenç, Bahadır Akkuzu gibi başka önemli müzisyenler de katılmıştır.

Barış Manço Kurtalan Ekspres’le ilgili şunları dile getirmiştir: “Bu grubun özelliği burada: Diğer çalıştığım gruplar, hazır gruplardı. Kurtalan’ı biz kendimiz kurduk. Gerçekten çok kıymetli müzisyenler geldi, geçti, müziği bırakan olmadı pek. Kayda değer müzisyen olarak, Ohannes Kemer vardı, çok yıllar önce Kadıköy Ticaret Lisesi’nde bir grupta çalışıyordu, Milliyet gazetesinin yarışmasında her sene arka arkaya birinci olurdu bu grup. O grubu olduğu gibi aldık biz Kurtalan Ekspres’e. Kaygısızlar o sıra dağılmıştı, Fuat gene geldi. O zamanlar Özkan yeni yeni çıkıyordu, o geldi. İlk kurulan Kurtalan Ekspres devasa bir gruptu. Türkiye’de o sıralar flaş olan kim varsa, aşağı yukarı o gruptaydı ve dokuz kişiydi Kurtalan Ekspres. Çok iyi günlerimiz oldu, çok iyi şeyler yaptık.” (Roll, 1999:22)

3.2. Müzikal Yaşamındaki Önemli Hadiseler

3.2.1. Olimpia Konseri

Barış Manço, lise öğrenimi bittikten sonra 1963 yılında, Belçika Kraliyet Akademisinde öğrenim görmek için Türkiye’den ayrılmıştır. Ancak Belçika’dan önceki durağı Fransa olmuştur. Daha önce iletişimde bulunduğu Fransız şarkıcı Henri Salvador’la Paris’te bir araya gelmiştir. Salvador’un Barış Manço’nun Fransızcasının yetersiz görmesiyle bu görüşmeden bir sonuç çıkmamıştır.

Rigolo isimli yabancı bir plak şirketiyle anlaşılan Barış Manço, dört şarkıdan oluşan Fransızca iki plak çıkarmıştır. Un Aüre Amour Que Toi, Baby Sitter, Jenny Jenny şarkılarının yer aldığı bu plaklar başarılı olunca Barış Manço, Salut Les Copins isimli Fransız radyosunda yayınlanan bir müzik programına misafir olmuştur.

Barış Manço, 12 Ocak 1965 yılında Paris’te bulunan dünyaca meşhur ve en eski konser salonlarından olan Olimpia’da, o dönemin meşhur isimlerinden France Gall ve Salvatore Adamo’dan önce sahne almıştır. Konserde İngilizce ve Fransızca şarkılar

seslendiren Manço'nun performansı, daha önce Fransızcasını yetersiz bulan Henri Salvador'un da beğenisini kazanmıştır.

3.2.2. Japonya Konseri

Barış Manço, 1991'de Türk-Japon ilişkilerinin 100 yılı dolayısıyla Japonya'da bir konser vermiştir. Tokyo Soka Üniversitesinin İkedda Salonunda gerçekleşen konserde yüzlerce Japon ellerinde Türk ve Japon bayralarını sallayarak, hep beraber coşkuyla Barış Manço'nun Kara Sevda şarkısına eşlik etmişlerdir. Barış Manço'nun verdiği bu konser, dönemin televizyon kanalları ve gazetelerinde de geniş yer tuttuğu görülmektedir. Söz konusu konserin ardından grubu Kurtalan Ekspres'le birlikte 1995 yılında Japonya turnesi kapsamında 17 konser vermiştir.

3.3. Diskografi

Bu bölümde Barış Manço'nun müzik hayatı boyunca ürettiği eserleri kronolojik olarak ve ayrıntılı biçimde yer verilmiştir. Sanatçının müzikal yaşamındaki değişim, dönüşüm ve gelişmeyi görebilmek açısından eserlerini tümüyle bir arada görmek gerekmektedir. Müziğe profesyonel olarak başladığı dönemde çağdaşları gibi önceleri dünyaca ünlü isimlerin şarkılarını seslendirme, aranjman akımına ayak uydurma gibi özellikleri görülürken daha sonraları kendi müzisyen kimliğinin yavaş yavaş oluştuğunu görmekteyiz. Halk kültüründen beslenme, türkülerini batı formlarıyla yeniden yorumlama yine döneminin popüler müzik anlayışlarından biri olmuştur. Çağdaşları gibi bu anlayıştan etkilenen Manço, öz kaynaklarından beslenme noktasında onlardan daha fazla öne çıkması ve bu kaynakları kendi potasında eriterek yeniden bir üretim gerçekleştirmesi noktasında kendine has bir müzisyen kimliği oluşturduğu görülmektedir.

3.3.1. 45'likleri

45'lik, her iki yüzünde birer şarkı bulunan, hammaddesi plastik olan ve taş plaklara nazaran daha dayanıklı olan bir plak çeşididir. Bir dakikada 45 devir döndüğü

için bu plaklara 45'lik ismi verilmiştir. Kaset ve CD'lerin daha piyasada olmadığı zamanlar, şarkıcılar yeni eserlerini 45'lik formatında yayınlamışlardır. Barış Manço da müzik hayatı boyunca 30 adet 45'lik çıkarmıştır.

1. “Twist In USA”, Barış Manço ve Harmoniler Grubu, Grafson Plak, 1962

Barış Manço'nun çıkardığı ilk 45'liktir. Harmoniler grubuyla çalışmıştır. Manço bu 45'liği çıkardığında 19 yaşındadır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Twist In USA</i>	-	-
2.	<i>The Jet</i>	Barış Manço	Barış Manço

3. “Do The Twist”, Barış Manço ve Harmoniler Grubu, Grafson Plak, 1962

Barış Manço'nun 19 yaşındayken çıkarmış olduğu ikinci 45'liktir. Bu 45'likte de Harmoniler grubuyla çalışmıştır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Do The Twist</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Let's Twist Again</i>	Kal Mann	Barış Manço

3. Dream Girl (Barış Manço ve Harmoniler Grubu), Grafson Plak, 1963

Barış Manço'nun Harmoniler'le kaydettiği üçüncü 45'liktir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Çıt Çıt Twist</i>	Anonim	Anonim
2.	<i>Dream Girl</i>	Barış Manço	Barış Manço

3. “Baby Sister”, Jacques Denjean Orchestra, Rigolo, 1964

Bariş Manço’nun Harmoniler grubundan ayrıldıktan sonra çıkardığı 4 şarkılık 45’lidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Baby Sitter</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Quelle Peste</i>	-	-
3.	<i>Jenny Jenny</i>	-	-
4.	<i>Un Autre Amour</i> <i>Que Toi</i>	-	-

5. “Quelle Peste”, Jacques Denjean Orchestra, Rigolo, 1964

Bariş Manço’nun çıkarmış olduğu beşinci 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Baby Sitter</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Quelle Peste</i>	-	-

6. “Jenny Jenny”, Jacques Denjean Orchestra, Rigolo, 1964

Bariş Manço’nun çıkarmış olduğu altıncı 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Jenny Jenyy</i>	-	-
2.	<i>Un Autre Amour Que Toi</i>	-	-

7. “Il Arrivera”, Les Mistigris, Sahibinin Sesi, 1966

Bariş Manço’nun vahşi kedi anlamına gelen Les Mistigris’le birlikte yaptığı ilk 45’lidir. Manço Belçika’da olduğu dönemde Belçikalı grup olan Les Mistigris’le müzik çalışmalarına devam etmiştir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Il Arrivera</i>	Andre Soulac	Bariş Manço
2.	<i>Un Fille</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

8. “Bien Fait Pour Toi”, Les Mistigris, Sahibinin Sesi, 1966

Bariş Manço’nun Belçikalı bir grup olan Les Mistigris’le beraber yaptığı ikinci 45’liktir. “Kızılıklar Oldu mu” isimli türkü, Fransızca versiyonuyla bu 45’likte yer almaktadır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Bien Fait Pour Toi</i>	Bariş Manço	Anonim
2.	<i>Aman Avcı Vurma Beni</i>	Anonim	Anonim

9. “Big Boss Man”, Les Mistigris, Sayan Plak, 1967

Bariş Manço’nun Belçikalı bir grup olan Les Mistigris’le beraber yaptığı üçüncü 45’liktir. Manço’nun en önemli eserlerinden biri olan “Kol Düğmeleri” adlı şarkısı “Bizim Gibi” adıyla ve ilk versiyonuyla bu 45’likte yer almaktadır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Bizim Gibi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Big Boss Man</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
3.	<i>Seher Vakti</i> (1. Versiyon)	Bariş Manço	Bariş Manço
4.	<i>Good Golly</i> <i>Miss Molly</i>	Jerry Lee Lewis	Jerry Lee Lewis

10. “Kol Düğmeleri”, Kaygısızlar, Sayan Plak, 1967

Barış Manço’nun Belçikalı bir grup olan Les Mistigris’ten ayrılıp “Kaygısızlar” grubu ile çalışmaya başladıktan sonra çıkardığı ilk 45’liğidir. Plakta, daha önce “Bizim Gibi” ismiyle yayınlanan “Kol Düğmeleri” ikinci versiyonuyla yer alıyor. Bunun yanı sıra “Seher Vakti” adlı şarkısı da aynı şekilde ikinci versiyonuyla bu 45’likte bulunmaktadır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Kol Düğmeleri</i> (2. Versiyon)	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Big Boss Man</i>	Barış Manço	Barış Manço
3.	<i>Seher Vakti</i> (2. Versiyon)	Barış Manço	Barış Manço
4.	<i>Good Golly</i> <i>Miss Molly</i>	Jerry Lee Lewis	Jerry Lee Lewis

11. “Kızılıklar Oldu mu”, Barış Manço ve Kaygısızlar, Sayan Plak, 1968

Barış Manço’nun Kaygısızlar’la birlikte yeni çalışmalar kaydettiği 45’liktir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Kızılıklar Oldu mu</i>	Anonim	Anonim
2.	<i>I’ll Go Crazy</i>	The Famous Flames	The F. F.

12. “Bebek”, Barış Manço ve Kaygısızlar, Sayan Plak, 1968

Barış Manço’nun Kaygısızlar ile birlikteliğinde çıkan üçüncü 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Bebek (1. Versiyon)</i>	Anonim	Anonim
2.	<i>Keep Lookin’</i>	-	-

13. “Karanlıkların İçinde”, Barış Manço ve Kaygısızlar, Sayan Plak, 1968

Barış Manço’nun Kaygısızlar’la birlikte çıkardığı dördüncü 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Karanlıkların İçinde</i>	Barış Manço	Vanilla Fudge
2.	<i>Trip</i>	Barış Manço	Barış Manço

14. “Boğaziçi”, Barış Manço ve Kaygısızlar, Sayan Plak, 1968

Barış Manço’nun “Kaygısızlar” ile beraber çıkardığı beşinci 45’liğidir. Plakta bulunan “Flower Of Love” şarkısı seneler sonra enstrümantal bir çalışma olan “Çoban Yıldızı” parçasına esin kaynağı olmuştur.

		Söz	Müzik
1.	<i>Boğaziçi</i>	Enstrümantal	Barış Manço
2.	<i>Follower Of Love</i>	Barış Manço	Barış Manço

15. “Unutamıyorum”, Barış Manço ve Kaygısızlar, Sayan Plak, 1969

Barış Manço’nun Kaygısızlar’la çıkardığı altıncı 45’liğidir. Plakta yer alan “Unutamıyorum” şarkısı yıllar sonra “Hatırlasana” isimli şarkıya sözleri açısından ilham kaynağı olmuştur.

		Söz	Müzik
1.	<i>Unutamıyorum</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Runaway</i>	Barış Manço	Barış Manço

16. “Ağlama Değmez Hayat”, Barış Manço ve Kaygısızlar, Sayan Plak, 1969

Barış Manço’nun “Kaygısızlar”la beraber çıkardığı yedinci 45’liğidir. Barış Manço, 45’likte bulunan “Ağlamaz Değmez Hayat” şarkısındaki yorumuyla ödül kazanmıştır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Ağlama Değmez Hayat</i>	Cengizhan Altuntaş	Mehmet İlgin
2.	<i>Kirpiklerin Ok Ok Eyle</i>	Anonim	Anonim

17. “Kağızman” Barış Manço ve Kaygısızlar, Sayan Plak, 1969

Barış Manço’nun Kaygısızlarla yaptığı sekizinci 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Kağızman</i>	Anonim	Anonim
2.	<i>Anadolu</i>	Enstrümantal	Barış Manço

18. “Derule”, Barış Manço Ve, Sayan Plak, 1970

Barış Manço’nun “Kaygısızlar” grubundan ayrıldıktan sonra “Ve” isimli grupla yaptığı ilk 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Derule</i>	Anonim	Anonim
2.	<i>Küçük Bir Gece Müziği</i>	Enstrümantal	Barış Manço

19. “Dağlar Dağlar”, Barış Manço Ve, Sayan Plak, 1970

Barış Manço’nun müzik kariyerindeki en mühim dönüm noktalarından biri olan 45’liğidir. Dönemin meşhur müzisyenlerinden Cüneyd Orhon da Barış Manço’ya enstrümanlarıyla eşlik etmiştir. Bu çalışma piyasaya çıktıktan sonra kısa bir süre içinde

Türk Müzik dünyasında adından söz ettirmiş ve Barış Manço ismi dönemin büyük sanatçıları arasında zikredilmeye başlanmıştır. Barış Manço, bu 45'likle beraber başta "Platin Plak Ödülü" olmak üzere birçok ödül kazanmıştır. 45'likte "Dağlar Dağlar" parçasının iki ayrı versiyonu yer almaktadır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Dağlar Dağlar</i> (1. Versiyon)	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Dağlar Dağlar</i> (2. Versiyon)	Barış Manço	Barış Manço

20. "İşte Hendek İşte Deve", Barış Manço ve Moğollar, Sayan Plak, 1971

Dağlar Dağlar'la elde ettiği başarıdan sonra Moğollar grubu ile çalışmaya başlayan Barış Manço'nun müzikal kariyerindeki önemli plaklarından bir diğeridir.

		Söz	Müzik
1.	<i>İşte Hendek İşte Deve</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Kâtip Arzuhalim</i>	Pir Sultan Abdal	Anonim

21. "Binboğa'nın Kızı", Barış Manço ve Moğollar / Kaygısızlar, Sayan Plak, 1971

Barış Manço'ya Moğollar ve Kaygısızlar gruplarının eşlik ettiği 45'liktir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Binboğa'nın Kızı</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Ay Osman</i>	Anonim	Anonim

**22. “Fil ile Kurbağa”, Barış Manço / Kaygısızlar / Les Mistigris,
Sayan Plak, 1972**

Barış Manço’nun, Sayan Plak ile yolları ayrıldıktan sonra izinsiz olarak piyasaya sürülen 45’liğidir. Plakta “Kaygısızlar” ve “Les Mistigris” gruplarıyla beraber kaydedilen iki yeni eser yıllar sonra ortaya çıkmıştır. Bu 45’lik Barış Manço’nun izni olmadan basıldığı için bir müddet sonra piyasadan kaldırılmıştır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Fil ile Kurbağa</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Je Te Retrouverais</i>	-	-

**23. “Ölüm Allah’ın Emri”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres,
Türküola Plak, 1972**

Barış Manço’nun Kurtalan Ekspres’i kurduktan sonra çıkardığı ilk 45’liktir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Ölüm Allah’ın Emri</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Gamzedeyim</i>	Tatyos Efendi	Tatyos Efendi

**24. “Lambaya Püf De”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres,
Yavuz & Burç plakçılık, 1973**

Barış Manço’nun Kurtalan Ekspres’le kaydettiği ikinci 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Lambaya Püf De</i>	Tamburacı Osman Pehlivan	Barış Manço
2.	<i>Kalk Gidelim Küheylan</i>	Barış Manço	Barış Manço

25. “Gönül Dağı”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres, Yavuz & Burç Plakçılık, 1973

Barış Manço’nun Kurtalan Ekspres’le çıkardığı üçüncü 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Gönül Dağı</i>	Neşet Ertaş	Neşet Ertaş
2.	<i>Hey Koca Topçu</i>	Kayıkçı Kul Mustafa	Barış Manço

26. “Nazar Eyle”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres, Yavuz & Burç Plakçılık, 1974

Barış Manço’nun Kurtalan Ekspres’le kaydettiği dördüncü 45’liğidir. 45’likte yer alan “Nazar Eyle” şarkısının müziği, Barış Manço’nun rol aldığı tek sinema filmi olan “Baba Bizi Eversene”nin jeneriği olarak da kullanılmıştır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Nazar Eyle</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Gülme Ha Gülme</i>	Barış Manço	Barış Manço

27. “Bir Bahar Akşamı”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres, Yavuz & Burç Plakçılık, 1974

Barış Manço’nun Kurtalan’la yaptığı beşinci 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Bir Bahar Akşamı</i>	Fuad Edip Baksı	Selahattin Pınar
2.	<i>Estergon Kalesi</i>	Anonim	Anonim

28. “Ben Bilirim”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres, Yavuz & Burç Plakçılık, 1975

Barış Manço’nun Kurtalan Ekspres’le kaydettiği altıncı 45’liğidir. 45’likte yer alan “Ben Bilirim” ve “2023” adlı eserleri 1975 yılı müzik piyasasında ses getirmiştir. Bu iki parçaya “Baba Bizi Eversene” filminde de yer verilmiştir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Ben Bilirim</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>2023</i>	Enstrümantal	Barış Manço

29. “Vur Ha Vur”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres, Yavuz & Burç Plakçılık, 1976

Barış Manço’nun Kurtalan Ekspres’le yaptığı yedinci 45’liğidir.

		Söz	Müzik
1.	<i>Vur Ha Vur</i> (2. Versiyon)	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Çayeli’nden Öteye - Rezil Dede</i>	Anonim	Anonim

30. “Nick The Chopper”, George Hayes Orchestra / Kurtalan Ekspres, Yavuz & Burç Plakçılık, 1977

Avrupa’da çıkan “Baris Mancho” albümünün Türkiye’deki versiyonudur.

		Söz	Müzik
1.	<i>Nick The Chopper</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Lonely Man</i>	Barış Manço	Anonim

31. “Eğri Büğrü”, Barış Manço ve Kurtalan Ekspres, Türküola Plak, 1981

Barış Manço’nun çıkartmış olduğu son 45’liğidir. Müzik sektöründe 45’lik plaklar yerini albümlere bırakmıştır. Barış Manço da eserlerini kaset formatındaki albümlerle piyasaya sürmüştür.

		Söz	Müzik
1.	<i>Eğri Büğrü</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Halhal</i>	Barış Manço	Barış Manço

3.3.2. Albümleri

Barış Manço, otuz 45’liğin yanında, 1975 – 1999 yılları arasında on dört tane de albüm çıkarmıştır.

1. “2023”, Yavuz & Burç Plakçılık, 1975

Barış Manço’nun albüm olarak çıkan ilk eseridir. Bu dönemde 45’liklerin popülaritesi kalkmış, sanatçılar artık eserlerini albüm formatında çıkarmaya başlamışlardır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Acılı da Bağa Vir</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Kayaların Oğlu</i>	Barış Manço	Barış Manço
3.	<i>2023</i>	Enstrümantal	Barış Manço
4.	<i>Yol Verin</i>	Barış Manço	Barış Manço
	<i>Ağalar Beyler</i>		
5.	<i>Uzun İnce</i>	Âşık Veysel	Âşık Veysel
	<i>Bir Yoldayım</i>		
6.	<i>Yine Yol Göründü</i>	Barış Manço	Barış Manço
	<i>Gurbete</i>		

7.	<i>Gülme Ha Gülme</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8.	<i>Gelinlik Kızların Dansı</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
9.	<i>Kara Haber</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
10.	<i>Vur Ha Vur</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
11.	<i>Durma Ha Durma</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
12.	<i>Tavuklara Kışt De</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
13.	<i>Dere Boyu Kavaklar</i>	Anonim	Anonim

2. “Baris Mancho”, Sony Music Columbia, 1976

Bariş Manço’nun, tamamen yabancı parçalardan oluşan ve ilk olarak Avrupa’da çıkan albümüdür.

	Söz	Müzik
1. <i>Little Darlin’</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2. <i>Lonely Man</i>	Bariş Manço	Anonim
3. <i>Old Paulin</i>	Jonathan P. Glemser	Jonathan P. G.
4. <i>Lucky Road</i>	Bariş Manço	Bariş Maço
5. <i>Emerald Garden</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6. <i>Nick The Chopper</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7. <i>Tell Me Old Man</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8. <i>Blue Morning Angel</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9. <i>Lady Of The Seventh Sky</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
10. <i>Ride On Miranda</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
11. <i>Dragon Fly</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

3. “Yeni Bir Gün”, Yavuz & Burç Plakçılık, 1979

Bu albümde yer alan parçaların çoğu daha sonra “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” isimli albümde toplanmıştır.

	Söz	Müzik
1. <i>Sarı Çizmeli Mehmet Ağa</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2. <i>Gesi Bağları</i>	Anonim	Anonim
3. <i>Çoban Yıldızı</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
4. <i>Bir Selam Sana</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5. <i>Ne Ola Yar Ola</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6. <i>Aynalı Kemer</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7. <i>2024</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
8. <i>İkinci Yolculuk</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
9. <i>Ham Meyvayı Kopardılar</i>	Anonim	Anonim
10. <i>Yeni Bir Gün</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
11. <i>Anlıyorsun Değil mi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
12. <i>Ne Köy Olur Benden</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
<i>Ne de Kasaba</i>		
13. <i>Elveda Ölüm</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
14. <i>Bir Kelebeğin Yaşam</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
<i>Öyküsü</i>		

4. “20. Sanat Yılı Disco Manço”, Türküola Plak, 1980

Bariş Manço, 20. sanat yılı için özel olarak hazırlamıştır. Albümdeki eserlere “disko” düzenlemeleriyle yer verilmiş ve günümüzde “remix” olarak hazırlanan şarkıların bir nevi temelini atmıştır.

	Söz	Müzik
1. <i>Eğri Büğrü</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2. <i>Hüseyini Selam</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
3. <i>Dağlar Dağlar</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
4. <i>Nazar Eyle</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
<i>(1. Versiyon)</i>		

5.	<i>Gamzedeyim</i>	Tatyos Efendi	Tatyos Efendi
6.	<i>Ben Bilirim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7.	<i>Nazar Eyle</i> (2. Versiyon)	Bariş Manço	Bariş Manço
8.	<i>İşte Hendek</i> <i>İşte Deve</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9.	<i>Dere Boyu Kavaklar</i>	Anonim	Anonim
10.	<i>Kâtip Arzuhalim</i>	Pir Sultan Abdal	Pir Sultan Abdal
11.	<i>Nick The Chopper</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
12.	<i>Ne Ola Yar Ola</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
13.	<i>Burası Muş'tur</i>	Anonim	Anonim
14.	<i>Taksim</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
15.	<i>Yeni Bir Gün</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
16.	<i>Anlıyorsun Değil mi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
17.	<i>Ne Köy Olur Benden</i> <i>Ne de Kasaba</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
18.	<i>Elveda Ölüm</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
19.	<i>Kervan Taksim</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
20.	<i>Dragon Fly</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

5. “Sözüm Meclisten Dışarı”, Türküola Plak, 1981

	Söz	Müzik
1.	<i>Âdem Oğlu Kızgın Fırın</i> <i>Havva Kızı Mercimek</i>	Bariş Manço
2.	<i>Ali Yazar Veli Bozar</i>	Bariş Manço
3.	<i>Arkadaşım Eşek</i>	Bariş Manço
4.	<i>2025</i>	Enstrümantal
5.	<i>Bahçede Hanımeli</i>	Anonim

6.	<i>Gülpembe</i>	Bariş Manço	Ahmet Güvenç
7.	<i>Hamburger</i>	Enstrümantal	Celal Güven
8.	<i>Alla Beni Pulla Beni</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9.	<i>Şehrazat</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
10.	<i>Dönence</i>	Bariş Manço	Celal Güven
11.	<i>Cacık</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
12.	<i>Halhal</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
13.	<i>Ce Sera Le Temps</i>	Andre Soulac	Bariş Manço

6. “Estağfurullah Ne Haddimize”, Türküola Plak, 1983

	Söz	Müzik
1.	<i>Halil İbrahim Sofrası</i>	Bariş Manço
2.	<i>Geçti Dost Kervanı</i>	Pir Sultan Abdal
3.	<i>Kazma</i>	Bariş Manço
4.	<i>Bal Sultan</i>	Bariş Manço
5.	<i>Bebek</i>	Anonim
6.	<i>Aman Yavaş Aheste</i>	Bariş Manço
7.	<i>Kol Düğmeleri</i>	Bariş Manço
8.	<i>Eski Bir Fincan</i>	Bariş Manço
9.	<i>Selahattin Eyubi'nin</i>	Enstrümantal
	<i>Yeğeni Aslan Yürekli</i>	
	<i>Rişar'ın Kız Kardeşine Karşı</i>	
10.	<i>Çıt Çıt Çedene</i>	Anonim

7. “24 Ayar”, Emre Plak, 1985

	Söz	Müzik
1.	<i>Söyle Zalım Sultan</i>	Bariş Manço
2.	<i>Bugün Bayram</i>	Bariş Manço

3.	<i>Mahkûm</i>	Bariş Manço	Celal Güven
4.	<i>Dört Kapı</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5.	<i>La Casa Della</i> <i>Mamma Tulipano</i>	Maria Rita Epik	Bariş Manço
6.	<i>Old Paulin</i>	Jonathan P. Glemser	Jonathan P. G.
7.	<i>Gibi Gibi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8.	<i>Lahburger</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9.	<i>Abbas Yolcu</i>	Bariş Manço	Jean J. Falaise
10.	<i>Dut Ağacı</i>	Bariş Manço	Jean J. Falaise
11.	<i>You and I</i>	Maureen Swinkbank	Jean J. Falaise

8. “Değmesin Yağlı Boya”, Emre Plak, 1986

Bariş Manço’nun plak şeklinde piyasaya çıkan son albümüdür. Bunun yanı sıra albümde, yaklaşık on beş sene sonra üçüncü ve çağdaş versiyonuyla “İşte Hendek İşte Deve” yeniden yorumlanarak yer almıştır.

	Söz	Müzik
1. <i>S.O.S. Aman Hocam</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2. <i>Süper Babaanne</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
3. <i>Nerede</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
4. <i>Düriye</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5. <i>Olmaya Devlet Cihanda</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6. <i>Unutamadım</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7. <i>İşte Hendek İşte Deve</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8. <i>Osman</i>	Bariş Manço	Celal Güven
9. <i>Al Beni</i>	Bariş Manço	Bahadır Akkuzu

9. “Ful Aksesuar ’88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan”, Emre Plak, 1988

Barış Manço’nun 30. sanat yılı için özel bir tasarımla hazırladığı albümdür. Bu albümde bulunan 10 şarkıya toplamda 13 tane video klip çekilmiştir.

	Söz	Müzik
1. <i>Nane Limon Kabuğu</i>	Barış Manço	Barış Manço
2. <i>Ahmet Beyin Ceket</i>	Barış Manço	Barış Manço
3. <i>Affet Beni</i>	Barış Manço	Ufuk Yıldırım
4. <i>Gönül Ferman</i>	Barış Manço	Barış Manço
<i>Dinlemiyor</i>		
5. <i>Ömrümün</i>	Barış Manço	Barış Manço
<i>Sonbaharında</i>		
6. <i>Anahtar</i>	Barış Manço	Barış Manço
7. <i>Kalpler Beraber</i>	Barış Manço	Ufuk Yıldırım
8. <i>Zehra</i>	Barış Manço	Celal Güven
9. <i>Sakız Hanım –</i>	Barış Manço	Bahadır Akkuzu
<i>Mahur Bey</i>		
10. <i>Sahilde</i>	Barış Manço	Barış Manço

10. “Darısı Başımıza”, Yavuz & Burç Plakçılık, 1989

Bu albümün ardından Barış Manço 1991’de Devlet Sanatçısı unvanını almıştır. Albümde yer alan 10 parçanın 9’una klip çekilmiştir. Bu albüm çıktığında Barış Manço 46 yaşındadır.

	Söz	Müzik
1. <i>Kara Sevda</i>	Barış Manço	Barış Manço
2. <i>Domates</i>		
<i>Biber Patlıcan</i>	Barış Manço	Barış Manço

3.	<i>7'den 77'ye</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
4.	<i>Delikanlı Gibi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5.	<i>Günaydın</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
	<i>Çocuklar</i>		
6.	<i>Kezban</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7.	<i>Can Bedenden</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
	<i>Çıkmayınca</i>		
8.	<i>Güle Güle</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
	<i>Oğlum</i>		
9.	<i>Hatırlasana</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
10.	<i>Hayır</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

11. “Mega Manço”, Emre Plak, 1992

		Söz	Müzik
1.	<i>Süleyman</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Hemşerim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
3.	<i>Ayı</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
4.	<i>Gel</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5.	<i>Yine Bir Gülnihal</i>	Dede Efendi	Dede Efendi
6.	<i>Allah'ım Güç</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
	<i>Ver Bana</i>		
7.	<i>Dıral Dede'nin</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
	<i>Düdüğü</i>		
8.	<i>Ayrılık</i>	Anonim	Anonim
9.	<i>Tuti-i Mucize</i>	Itri	Itri
	<i>Guyem</i>		
10.	<i>Rüya</i>	Enstrümantal	Bariş Manço

12. “Müsaadenizle Çocuklar”, Emre Plak, 1995

	Söz	Müzik
1. <i>Müsaadenizle Çocuklar</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2. <i>Bal Böceği</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
3. <i>Yolla Yarım Tez Yolla</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
4. <i>Al Beni</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5. <i>Sarıl Bana</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6. <i>Benden Öte Benden Ziyade</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7. <i>Gül Bebeğim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8. <i>Beyhude Geçti Yıllar</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9. <i>Yol</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
10. <i>En Büyük Mehmet</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
<i>Bizim Mehmet</i>		

13. “Live In Japan”, Emre Plak, 1996

Bariş Manço’nun meşhur Japonya konserinin canlı performans kayıtlarından oluşan albümüdür. Albümde, konserdeki seyirciler ile Bariş Manço arasında geçen sohbetler de bulunmaktadır. Ayrıca albümde “Affet Beni” adlı parçasının Japonca söz yazılmış versiyonu da yer almaktadır.

	Söz	Müzik
1. <i>Dönence</i>	Bariş Manço	Celal Güven
2. <i>Domates Biber</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
<i>Patlıcan</i>		
3. <i>Unutamadım</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
4. <i>Hemşerim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5. <i>Dağlar Dağlar</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6. <i>Yine Yol Göründü</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

7.	<i>Nane Limon Kabuğu</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8.	<i>Gülpembe</i>	Bariş Manço	Ahmet Güvenç
9.	<i>Toki No Tabibito</i>	Daisaku İkeda	Ufuk Yıldırım
10.	<i>Kara Sevda</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

14. “Mançoloji”, Emre Plak, 1999

1998 yılında hazırlıklarına başlanan, seçilen 23 şarkının yeniden düzenlenmesiyle oluşturulmuş “Best Of” tarzında bir albümdür. Albümdeki yeni olan tek parça ise “40. Yıl”dır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Dağlar Dağlar</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Gülpembe</i>	Bariş Manço	Ahmet Güvenç
3.	<i>İşte Hendek</i> <i>İşte Deve</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
4.	<i>Sarı Çizmeli</i> <i>Mehmet Ağa</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5.	<i>Kara Sevda</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6.	<i>Halhal</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7.	<i>Kol Düğmeleri</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8.	<i>Unutamadım</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9.	<i>Aynalı Kemer</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
10.	<i>Beyhude Geçti Yıllar</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
11.	<i>Nazar Eyle</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
12.	<i>Can Bedenden</i> <i>Çıkmayınca</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
13.	<i>Dönence</i>	Bariş Manço	Celal Güven
14.	<i>Anlıyorsun Değil mi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
15.	<i>Gül Bebeğim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
16.	<i>Halil İbrahim Sofrası</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

17.	<i>Yolla Yarım</i> <i>Tez Yolla</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
18.	<i>Nick The Chopper</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
19.	<i>Alla Beni Pulla Beni</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
20.	<i>Domates Biber</i> <i>Patlıcan</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
21.	<i>Ben Bilirim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
22.	<i>Sakız Hanım –</i> <i>Mahur Bey</i>	Bariş Manço	Bahadır Akkuzu
23.	<i>Gibi Gibi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
24.	<i>40. Yıl</i>	Enstrümantal	Bariş Manço

Bariş Manço'nun detaylarına yer verdiğimiz ve bizzat çıkartmış olduğu 45'lik ve albümleri dışında plak şirketlerince derleme niteliğinde başka albüm ve 45'likleri de mevcuttur. Manço'nun külliyyatına eksiksiz yer verebilmek adına onlara da değinilecektir.

15. “Dünden Bugüne”, Sayan Plak, 1971

Bariş Manço'nun Sayan Plak'la yolları ayrıldıktan sonra 45'liklerden derlenerek LP formatında çıkarılan albümüdür.

		Söz	Müzik
1.	<i>Dağlar Dağlar</i> <i>(1. Versiyon)</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Kirpiklerin</i> <i>Ok Ok Eyle</i>	Anonim	Anonim
3.	<i>Kağızman</i> <i>(1. Versiyon)</i>	Anonim	Anonim
4.	<i>Küçük Bir</i> <i>Gece Müziği</i>	Enstrümantal	Bariş Manço

5.	<i>Kol Düğmeleri</i> (1. Versiyon)	Barış Manço	Barış Manço
6.	<i>Derule</i>	Anonim	Anonim
7.	<i>İşte Hendek İşte Deve</i>	Barış Manço	Barış Manço
8.	<i>Seher Vakti</i> (1. Versiyon)	Barış Manço	Barış Manço
9.	<i>Anadolu</i>	Enstrümantal	Barış Manço
10.	<i>Ağlama Değmez</i> <i>Hayat</i>	Cengizhan Altuntaş	Mehmet İlgin
11.	<i>Lory</i>	Barış Manço	Barış Manço
12.	<i>Kâtip Arzuhalim</i>	Pir Sultan Abdal	Anonim

16. “Sakla Samanı Gelir Zamanı”, Yavuz & Burç Plakçılık, 1977

Yavuz & Burç Plakçılık’ın Barış Manço’nun 45’liklerinden derleyerek LP formatında çıkardığı albümdür.

		Söz	Müzik
1.	<i>Gamzedeyim</i>	Tatyos Efendi	Tatyos Efendi
2.	<i>Gönül Dağı</i>	Neşet Ertaş	Neşet Ertaş
3.	<i>Nazar Eyle</i>	Barış Manço	Barış Manço
4.	<i>Bir Bahar Akşamı</i>	Fuat Edip Baksı	Selahattin Pınar
5.	<i>Hey Koca Topçu</i>	Kayıkçı Kul Mustafa	Barış Manço
6.	<i>Ben Bilirim</i>	Barış Manço	Barış Manço
7.	<i>Ölüm Allah’ın Emri</i>	Barış Manço	Barış Manço
8.	<i>Kalk Gidelim</i> <i>Küheylan</i>	Barış Manço	Barış Manço
9.	<i>Lambaya Püf De</i>	Tamburacı Osman P.	Barış Manço

10. *Çayeli'nden Öteye* – Anonim Anonim
Rezil Dede

17. “Düğün Plağı”, 1978

Barış Manço, Lale Çağlar ile 1978’de evlenmiştir. Yapılan düğün törenlerinde nikah şekeri yerine dağıtılan özel bir hatıra albümüdür. LP formatında hazırlanan albümde, Barış Manço ile Lale Manço’nun karşılıklı konuşmaları yer alır.

	Söz	Müzik
2. <i>Ne Kadar Muthuyuz</i>	Lale Manço	Barış Manço
3. <i>Ne Kadar Mutlusunuz</i>	Barış Manço	Barış Manço

18. “Dağlar Dağlar”, Harika Plak, 1986

Harika Plak tarafından 1986’da kaset formatında derleme olarak hazırlanmış ve piyasaya sürülmüş bir albümdür.

	Söz	Müzik
1. <i>İşte Hendek</i> <i>İşte Deve</i>	Barış Manço	Barış Manço
2. <i>Derule</i>	Anonim	Anonim
3. <i>Kâtip Arzuhalim</i>	Pir Sultan Abdal	Anonim
4. <i>Kağızman</i>	Anonim	Anonim
5. <i>Anadolu</i>	Enstrümantal	Barış Manço
6. <i>Dağlar Dağlar</i>	Barış Manço	Barış Manço
7. <i>Big Boss Man</i>	Barış Manço	Barış Manço
8. <i>Kol Düğmeleri</i>	Barış Manço	Barış Manço
9. <i>Ağlama Değmez</i> <i>Hayat</i>	Cengizhan Altuntaş	Mehmet İlgin

10.	<i>Ay Osman</i>	Anonim	Anonim
11.	<i>Bebek (1. Versiyon)</i>	Anonim	Anonim
12.	<i>Boğaziçi</i>	Enstrümantal	Barış Manço
13.	<i>Flower Of Love</i>	Barış Manço	Barış Manço
14.	<i>Unutamıyorum</i>	Barış Manço	Barış Manço

19. “Halhal”, Türküola Plak, 1989

Türküola Plak tarafından “Sözüm Meclisten Dışarı” ve “Esağfurullah Ne Haddimize” albümlerinin derlemesiyle yapılmış kaset ve CD formatındaki albümdür.

		Söz	Müzik
1.	<i>Halhal</i>	Barış Manço	Barış Manço
2.	<i>Dönence</i>	Barış Manço	Celal Güven
3.	<i>Alla Beni</i>	Barış Manço	Barış Manço
	<i>Pulla Beni</i>		
4.	<i>Âdem Oğlu</i>	Barış Manço	Barış Manço
	<i>Havva Kızı</i>		
5.	<i>Ali Yazar</i>	Barış Manço	Barış Manço
	<i>Veli Bozar</i>		
6.	<i>Bahçede</i>	Anonim	Barış Manço
	<i>Hanımeli</i>		
7.	<i>Gülpembe</i>	Barış Manço	Ahmet Güvenç
8.	<i>Halil İbrahim</i>	Barış Manço	Barış Manço
	<i>Sofrası</i>		
9.	<i>Geçti Dost</i>	Pir Sultan Abdal	Anonim
	<i>Kervanı</i>		
10.	<i>Kazma</i>	Barış Manço	Barış Manço
11.	<i>Bal Sultan</i>	Barış Manço	Barış Manço
12.	<i>Aman Yavaş Aheste</i>	Barış Manço	Barış Manço
13.	<i>Kol Düğmeleri</i>	Barış Manço	Barış Manço

14.	<i>Eski Bir Fincan</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
15.	<i>Çıt Çıt Çedene</i>	Anonim	Anonim
16.	<i>Arkadaşım Eşek</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

20. “Ben Bilirim”, Yavuz & Burç Plakçılık, 1993

Yavuz & Burç Plakçılık tarafından 1970’li yılların başında ve ortalarında çıkan 45’liklerin birleştirilmesiyle oluşturulmuş, kaset ve CD formatında derleme bir albümdür.

		Söz	Müzik
1.	<i>Ben Bilirim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Gönül Dağı</i>	Neşet Ertaş	Neşet Ertaş
3.	<i>Lambaya Püf De</i>	Tamburacı Osman P.	Bariş Manço
4.	<i>Kalk Gidelim</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
	<i>Küheylan</i>		
5.	<i>Ölüm Allah’ın Emri</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6.	<i>Gamzedeyim</i>	Tatyos Efendi	Tatyos Efendi
7.	<i>Burası Muş’tur</i>	Anonim	Anonim
8.	<i>Bir Bahar Akşamı</i>	Fuat Edip Baksı	Selahattin Pınar
9.	<i>Estergon Kalesi</i>	Anonim	Anonim
10.	<i>Gülme Ha Gülme</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
11.	<i>Hey Koca Topçu</i>	Kayıkçı Kul Mustafa	Bariş Manço
12.	<i>Nazar Eyle</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
13.	<i>Dere Boyu Kavaklar</i>	Anonim	Anonim
14.	<i>Ce Sera Le Temps</i>	Andre Soulac	Bariş Manço

21. “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa”, Yavuz & Burç Plakçılık, 1993

“Yavuz & Burç Plakçılık” tarafından “Yeni Bir Gün ve “2023” albümlerinin derlenmesiyle oluşturulmuş kaset ve CD formatındaki albümdür.

		Söz	Müzik
1.	<i>Sarı Çizmeli Mehmet Ağa</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>Gesi Bağları</i>	Anonim	Anonim
3.	<i>Çoban Yıldızı</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
4.	<i>Bir Selam Sana</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5.	<i>Ne Ola Yar Ola</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
6.	<i>Acıh da Bağa Vir</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7.	<i>Yine Yol Göründü Gurbete</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
8.	<i>Aynalı Kemer</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9.	<i>Nick The Chopper</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
10.	<i>Ham Meyvayı</i>	Anonim	Anonim
	<i>Kopardılar Dalından</i>		
11.	<i>Yeni Bir Gün</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
12.	<i>Anlıyorsun Değil mi</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
13.	<i>Ne Köy Olur Benden</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
	<i>Ne de Kasaba</i>		
14.	<i>Elveda Ölüm</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
15.	<i>Bir Kelebeğin</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
	<i>Yaşam Öyküsü</i>		
16.	<i>Yol Verin Ağalar Beyler</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
17.	<i>Uzun İnce Bir Yoldayım</i>	Âşık Veysel	Âşık Veysel
18.	<i>Gelinlik Kızların Dansı</i>	Enstrümantal	Bariş Manço

22. “Dağlar Dağlar Klasikleri”, Coşkun Plak, 1996

“Coşkun Plak” tarafından 60’ların sonu ile 70’lerin başındaki 45’lik plaklardan derlenerek kaset ve CD formatında hazırlanmış albümdür.

		Söz	Müzik
1.	<i>Dağlar Dağlar</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

2.	<i>Derule</i>	Anonim	Anonim
3.	<i>Kağızman</i>	Anonim	Anonim
4.	<i>Seher Vakti</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5.	<i>Kâtip Arzuhalim</i>	Pir Sultan Abdal	Anonim
6.	<i>Unutamıyorum</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
7.	<i>Anadolu</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
8.	<i>Binboğa'nın Kızı</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
9.	<i>İşte Hendek İşte Deve</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
10.	<i>Ay Osman</i>	Anonim	Anonim
11.	<i>Kol Düğmeleri</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
12.	<i>Kirpiklerin</i>	Anonim	Anonim
	<i>Ok Ok Eyle</i>		
13.	<i>Ağlama Değmez</i>	Cengizhan Altuntaş	Mehmet İlgin
	<i>Hayat</i>		

23. “2023 New”, Emre Plak, 2004

Bariş Manço'nun vefatından sonra 1975 çıkışlı olan “2023” albümünün 2004'te “New” ismiyle piyasaya Emre Plak tarafından piyasaya sürülmüş albümdür. Orijinalinden daha kötü ses kalitesiyle çıkarıldığı için eleştirilere maruz kalmıştır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Kayaların Oğlu</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
2.	<i>2023</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
3.	<i>Gelinlik Kızların</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
	<i>Dansı</i>		
4.	<i>Durma Ha Durma</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
5.	<i>İkinci Yolculuk</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
6.	<i>Çayeli'nden Öteye –</i>	Anonim	Anonim
	<i>Rezil Dede</i>		
7.	<i>Vur Ha Vur</i>	Bariş Manço	Bariş Manço

8.	<i>2024</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
9.	<i>Kara Haber</i>	Enstrümantal	Bariş Manço
10.	<i>Gülme Ha Gülme</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
11.	<i>Tavuklara Kışt De</i>	Enstrümantal	Bariş Manço

24. “Kızlıcıklar Oldu mu”, Coşkun Plak, 2009

1966’da çıkan iki 45’liğin dijital ortama aktarılmasıyla oluşturulan albümdür. CD formatında yapılmıştır.

		Söz	Müzik
1.	<i>Bien Fait Pour Toi</i>	Bariş Manço	Anonim
2.	<i>Une Fille</i>	Bariş Manço	Bariş Manço
3.	<i>Aman Avcı</i>	Anonim	Anonim
4.	<i>Il Arrivera</i>	Andre Soulac	Bariş Manço

3.3.3. Sözleri Kendisine Ait Olan Şarkılar

3.3.3.1. Yabancı Dildeki Şarkıları

Bariş Manço, müziğe profesyonel olarak başladığı ilk dönemlerde İngilizce, Fransızca, İtalyanca gibi Türkçe dışındaki yabancı dillerde de şarkılar üretmiştir.

Do The Twist

Come on baby and do the twist ohhh

Come on baby and do the twist

Take me by my little hand and go like this

Ehhh ohh and twist

Twist baby twist

Oooo oo oo yeeeeee

Jump just like this

Come on little miss and do the twist

While mama is sleeping and papa ain't round

While mama is sleeping and papa ain't round
Where gonna twist and twist and twist it
Till we shake the house down
Ehhhh ohh gonna twist
Ohh twist baby twist
Oo o o yeeeeee
Jump just like this
Come on little miss and do the twist
Round and round and round and round
You should see my little Sis ohhhh
You should see my little Sis
She realy knows how to rock
She knows how to twist
Ehhhh ohh and twist
Ohh twist baby twist
Oo o o yeeeeee

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1962 **Süre:** 2.27
45'lik: Do The Twist **Dil:** İngilizce

Dream Girl

she gave a mine,
oooo what a suprise,
you're burning native,
and charmin' eyes,
oooo my dream girl, make my dreams come true,
for you must really,
ilive in a pain,
and that is why,
why i keep on sing,

oooo my dream girl, make my dreams come true,
i tried to sleep all alone,
heaven is good even in my home,
i didn't hear my nature scene,
you'll have to come in september again,
but what i see, nobody knows,
i'll keep on dreaming,
no matter how it goes,
oooo my dream girl, make my dreams come true,
i tried to sleep all alone,
heaven is good even in my home,
i didn't hear my nature scene,
you'll have to come in september again,
but what i see, oh nobody knows,
i'll keep on dreaming,
no matter how it goes,
oooo my dream girl, make my dreams come true,
oooo my dream girl, make my dreams come true.

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1963 **Süre:** 2.30
45'lik: Dream Girl **Dil:** İngilizce

Une Fille

Parce que nos cieux sont ténébreux
Et qu'ici on n'a pas la mer
On a mis le bleu dans nos yeux
C'est dans nos regards qu'on se perd

C'est peut-être à cause du soleil
Qui nous oublie longues saisons
On veut de l'or comme à Marseille

On l'a mis dans nos cheveux blonds

Je suis d'un pays d'un horizon d'une frontière
Qui sonne guerre, qui sonne éternel hiver
Et si tu veux m'apprendre
Si tu veux vraiment bien me connaître
Je suis dans chaque mot dans chacun de mes gestes
Une fille de l'Est...

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1966 **Süre:** 3.20
45'lik: Il Arrivera **Dil:** Fransızca

Bien Fait Pour Toi

A la ville il y a beaucoup de gens dans les rues
A la ville il y a beaucoup de gens beaucoup de rues
Beaucoup trop et trop de gens
Et moi je ne te trouve pas
Moi je ne te rencontre pas
Et moi je ne te trouve pas
Oooooooo Te trouve pas
A la campagne je t'ai cherché pendant de bon mois
A la campagne il y a beaucoup de champs il y a beaucoup trop de champs
Et moi je ne te trouve pas
Moi je ne te rencontre pas
Et moi je ne te trouve pas
Oooooooo Te trouve pas
Si dans un moi je ne t'ai pas encore retrouve
Dans un moi je ne chercherais plus
Oh, non je ne chercherais plus
Non je ne te chercherais plus

Tu iras ou tu voudras
Et ne te retrouvera
Oohhhhhh te trouvera
Et ce serait bien fait pour toi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1966 **Süre:** 2.01
45'lik: Bien Fait Pour Toi **Dil:** Fransızca

Big Boss Man

Big boss man
Can't you hear me when I call
Big boss man
Can't you hear me when I call
Well you ain't so bad
When you real like on

I'm gonna get me a boss man
Drinkin around no bar
I wanna little drink of water
And you know me a star

Big boss man
Can't you hear me when I call
Well you ain't so bad
You just stroll lies on

I'm gonna get me a boss man
Drinkin around no bar
I wanna little drink of water
And you know me a star

Big boss man
Can't you hear me when I call, when I call
Well you ain't so bad
Ye ya just tell lies on

Aha ya got it boss man
Mmm shake it easy
Ya know what I got ahah
I got a boss man
Crazy crazy guy ahahaya
Gotta gotta gotta gotta crazy boss
My boss man
Mmm hmm
I wanna drink water hey ey
He give me some water
what do you want some ye
Go on
You want some don't you
I know ya do
Mmm my boss man
My boss man
I'm gonna bus me bus me
Drinkin around no bar
I wanna little drink of water
And you tell ma a star

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1967 **Süre:** 3.25
45'lik: Big Boss Man **Dil:** İngilizce

Flower Of Love

There's a flower called love
It grows in hidden ways
It can exist for years
Or fade away in days
There's the flower that
Rays on heavens fly
The flower of love
Holds the key of life

The flower of love
Peace through many?
Mmmm mmmm mmmm mmmm

Theres a flower called love
It holds the secret of life
Theres a flower called love
Guard it with your life

Love is all there is can't live without love
Love is all there is can't live without love
Love is all there is can't live without love

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1968 **Süre:** 2.55
45'lik: Boğaziçi **Dil:** İngilizce

Trip

Swing high,
Swing it all around,
Swing high,

Trip that all of town,
Swing higher and higher and higher
Triiiiiippppp
You'll never know what it is
It's gonna wheel,
All around (all around koro halinde) and,
Up and down,
Now now now now now (9x)

And guess,
What the potter -down,
And guess what all the people think,
And gallop on, gallop on, gallop on,
It's flying too far but they won't get lost,
Just round (around) and,
Up and down,
Now now now now (9x),

Now try,
It's time to saying so long,
Now try,
Blinded while i'm in fair,
And heltering - gelterin - skeltering down,
The magic puppet flying in a swing around,
And down (calm down koro halinde) and,
To the fairground
Now now now now now (9x),
Triiiippppp

Swing high,

It's nearly time to go,
Swing high,
Crazy about the floor,
They're dancing and dancing and dancing around,
You're at the bottom and you can't get out,
It all belongs to you,
Now now now now (9x),
Triiiippppp

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1968 **Süre:** 3.55
45'lik: Karanlıkların İçinde **Dil:** İngilizce

Run Away

Runaway you know you can't stay Madaley
Runaway you must go home now Madaley
Runaway its getting late you know Madaley
Runaway no I don't want you to go..
Lover don't you go now
Lover don't you go now
Stay
Lover don't you go now
Lover don't you go now
Stay
Lover don't you go now
Lover don't you go now
Stay
Runaway no you can't leave me Madaley
Runaway no it's to late now Madaley
Runaway no I want you hear Madaley
Runaway no please stay I need your love

Lover don't you go now
Lover don't you go now
Stay
Lover don't you go now
Lover don't you go now
Stay

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1969 **Süre:** 2.49
45'lik: Unutamıyorum **Dil:** İngilizce

Blue Morning Angel

Blue morning angel bringing in the dawn
Holding sunlight in your palm
You bring the day, your kiss of life
Soft soft your eyes where they turn
Jewels grows dewdrops burn
You bring the day, your kiss of life
But as i ry to struggle on
Not knowing where im coming from
İ cant see you
And though i know your face is there
İ only see a landscape bare
İm just an ordinary man
Living my life in my own way
But the world is up side down
Blue morning angel guardian light
Share your sunrise open my sight up
You bring the day your kiss of life
But as i try to struggle on
Not knowing where im coming from

I cant see you
And though i know your face is there
I only see a landscape bare
Im just an ordinary man
Living my life in my own way
But the world is up side down
But the world is up side down- yes i say
But the world is up side down

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 3.03
Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Dragon Fly

Dragon fly
Flying high
Weaving colours from the sun
While i lye you pass by
Into the sun

Dragon fly
Take me too
On your sun surfing wing
Let me float from the ground
Towards the sun

Shining sun
Ripples strung
In a trance
I watch your dance

Dragon fly
Flying high
Weaving colours from the sky
Watch me try see me fly
İnto the suuuuuuuuun...
Mmm mm mm
La la laaah
Mmm mm mm
Ooo la la laaah...

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 2.46
Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Emerald Garden

If you go where the clouds kiss the mountains
You might find there a pot of fold a honey jar
You wont find there your passions kindled
Emerald garden come with me
Take you there through the crystal wind

I have not been as others saw me
I have not seen as others saw things
Breezes softly and spoken to me
Emerald garden come with me
Take you there through the crystal wind

So have no fear your task is ended
Your soul will fly higher than skylark
You too will be as gilded a butterflies
Emerald garden come with me

Take you there through the crystal wind

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 3.00

Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Little Darlin'

Leaving on the first plane home

My trials are over

Mr. Pilot take me back

It's in your power

Take me to the one i love

Been waiting long enough

I long to be back home again

Little darling we'll be kissing

Little darling you've been missing

Little darling all my love for you

Little darling i'm so homesick

Little darling coming back quick

Little darling bringing love for you

I long for you warm touch

Skyways and byways

Reach out for my soul

Skyways and byways

We'll hide ourselves always

With you i'll always stay

I need to touch your soul again

Little darling we'll be kissing

Little darling you've been missing
Little darling all my love for you
Little darling i'm so homesick
Little darling coming back quick
Little darling bringing love for you
Little darling viens dans mes bras
Little darling j`ai envie de toi
Little darling all my love for you
Little darling all my love for you

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 2.28
Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Lonely Man

Years ago,
I dreamt of the life i'd lead
Years ago,
I thought of the things i'd do
Years ago,
I dreamt of the girl i'd love

When i grew older
To be the young man
To be the grown man
To take my place in the world

Lonely... Lonely...
I'm a lonely, lonely man
Lonely... Lonely...
I'm a lonely, lonely man

I grew up,
Went to walk and left my dreams.
I grew up,
Found that life has hidden sides
I grew up,
Tested things with my own hands

Then I met the young girl,
To share my story,
To love and marry,
And proudly carry to my home

Lonely... Lonely...
I'm a lonely, lonely man
Lonely... Lonely...
I'm a lonely, lonely man

As years passed
I learnt that love doesn't last.
As years passed,
I saw life's not what it seems.
As years passed,
I have gone back to my dreams.

But my dreams grew sadder,
And now I feel old.
My heart has grown cold,
And the story's told of my life.

Lonely...

Oh...oh, i'm so lonely

I'm lonely...

Lonely man

Söz: Barış Manço **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1976 **Süre:** 4.11

Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Nick The Chopper

Down in the forest near a village

Lived the man called Nick The Chopper

Chopping woods he's game And making money

Caring nought for trees he blindly chops on

Never to be married he never washes

He never went to school Nick The Chopper

Chopping woods he's game And Getting Money

Doesn't care for life or even for a friend

He's dirty old man Nick The Chopper

He s dirty old man Nick The Chopper

He's dirty old man Nick The Chopper

He s dirty old man Nick The Chopper

Now A very old man he had decided

To make his fortune Nick the Chopper

Chopping woods he's game he couldn't stop it

He wants to cut down all the forest

The trees they hated him they Made a promise

Give him a lesson Nick the Chopper

Chopping woods he's game he couldn't stop it
But as the story goes he's beaten at his game

He's a dirty old man Nick The Chopper
He s dirty old man Nick The Chopper
We're gonna kill you Nick the chopper
Strangle you with branches Nick The Chopper
He's a dirty old man Nick The Chopper
He s dirty old man Nick The Chopper
We're gonna kill you Nick the chopper
Strangle you with branches Nick The Chopper
He's a dirty old man Nick The Chopper
He s dirty old man Nick The Chopper
We're gonna kill you Nick the chopper
Strangle you with branches Nick The Chopper

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 3.31 – 4.53
Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Ride On Miranda

Wanna tell you a story all of you should hear
About the man thought he conquered fear
Ride on Miranda, got no time to cry
Ride if you dont want to see him die
Ride on Miranda got no time to cry
Ride if you dont want to see him die

Ride he left his home thought he could win
He played a game some might call sin
Ride on Miranda got no time to cry

Ride if you dont want to see him die

Ride on ride on ride on Miranda
Ride on Miranda got no time to cry
Ride on ride on ride on Miranda
Ride on Miranda got no time to cry
Ride on ride on ride on Miranda
Ride on Miranda got no time to cry

But no one can ride faster then fate
She reach to her man two shoots too late
Ride on Miranda got no time to cry
Ride if you dont want to see him die
Ride on Miranda got no time to cry
Ride if you dont want to see him die

Ride on ride on ride on Miranda
Ride on Miranda got no time to cry
Ride on ride on ride on Miranda
Ride on Miranda got no time to cry

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 3.42
Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Şehrazat

Come hear Sehrazat
Were goin way
Forget tomorrow
Enjoy today
Take a magic journey

Were the pan pipes play

Hold my hands look at me and be happy for the day its a holiday
Little world to its self take her with me to a land not so far away

Come on Sehrazat

Were goin way

Forget tomorrow

Enjoy today

Take a magic journey

Were the pan pipes play

Hold my hands look at me and be happy for the day its a holiday
Little world to its self take her with me to a land not so far away

And for the rest of time sehrazat you'll be mine

And for the rest of time sehrazat you'll be mine

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 6.52

Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı **Dil:** İngilizce

3.3.3.1. Türkçe Şarkıları

Kol Düğmeleri

Hatırlarım, bugün gibi
Sessiz geçen son geceyi
Başım öne eğik
Bir suçlu gibi
Bana verdiğin hediye

İki küçük, kol düğmesi

Bütün bir aşk hikâyesi
İki düğme iki ayrı kolda
Bizim gibi
Ayrı yolda

Akşam olunca
Sustururum herkesi, her, her şeyi
Gelir kol düğmelerimin birleşme saati
Usul usul çıkarır koyarım kutuya, yan yana
Bitsin bu işkence, kalsınlar bir arada
Heyhat sabah, gün ışıldar
Yalnız gece buluşanlar
Yaşlı gözlerle ayrılırlar
Düğmeler gibi, bizim gibi
Bizim gibi, ayrılırlar
Bizim gibi, ayrılırlar
Bizim gibi, ayrılırlar

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1967-1983 **Süre:** 2.47 –

3.26-4.18

45'lik / Albüm: Big Boss Man / Kol Düğmeleri / Estağfurullah Ne Haddimize

Seher Vakti

Sabah seher vakti düştüm yola
Anam sordu nire oğul böyle
Dedim ana fazla sorma
Bağrım yanık yeter sorma
Seher vakti düştüm yola

Yıllar boyu yol aldım durmadım
Pınar başlarında konakladım
Dağlar taşlar geçit verdi

Çayır çimen kilim serdi
Seher vakti düştüm yola

Ben bir yeşil gözlü yâr sevmiştim
Gece gündüz başın beklemiştim
Bir kış günü vakit çaldı
Yârim son uykuya daldı
Uyanmadı gitti uzaklara

Yıllarca kurda kuşa dert yandım
Zaman geçer unuturum sandım
Kerem derdiyle yanarmış
Mecnun sararıp solarmış
Benim derdim beni vurdu yola

Gurbet ilde ülke ülke gezdim
Yârim için bu şarkıyı düzdüm
Gitarımdan çıkan sesler
Ok gibi bağrımı deler
Seher vakti düştüm yola
Sorular Barış ne edersin orda
Nasıl ağır gelmez mi ki sıra
İşte içim döktüm dostlar
Sormayın artık tanrı aşkına
Benim derdim beni vurdu yola

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1967 **Süre:** 2.37–3.13
45'lik: Big Boss Man / Kol Düğmeleri

Karanlıkların İçinde

Karanlıkların içinde
Ümitsiz bir yolcu gibi
Kaybettim ben yolumu
Artık beni terk etti
Bitti mutlu günlerim
Artık seni kaybettim
Yol gösteren ışığımydın
Söndün yanmadan
Gözlerinin aşığıydım
Korkardım hep ağlamandan
Hayır, bunu tanrı yapmış olamaz
Kararlıyım ben kararlıyım artık
Kırılmış olsam bile
Vazgeçsem de ümitlerden
Bir ışık arayacağım
Artık terk edildim ben
Bırak yollar böyle ayrılsın.

Söz: Barış Manço **Müzik:** Vanilla Fudge **Yıl:** 1968 **Süre:** 3.27

45'lik: Karanlıkların İçinde

Unutamıyorum

Yıllar sonra yine karşıdayım
Bırak biraz yanında kalayım
Sen tek mutlu ol başka arzum yok
Bense seni unutamıyorum

Duydum bugün evleniyormuşsun
Başkasının oluyormuşsun
Sen tek mutlu ol başka arzum yok
Bense seni unutamıyorum

Doya doya son bir görmek istedim
Çok yakışmış beyaz gelinliğin
Sen tek mutlu ol başka arzum yok
Bense seni unutamıyorum

Meraklanma tekrar gideceğim
Aranıza girmeyeceğim
Sen tek mutlu ol başka arzum yok
Bense seni unutamıyorum

Bense seni unutamıyorum
Bir türlü seni unutamıyorum

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1969 **Süre:** 3.06
45'lik: Unutamıyorum

Dağlar Dağlar

Ellerimle büyüttüğüm,
Solar iken dirilttiğim,
Çiçeğimi kopardın sen,
Ellere verdin

Dağlar dağlar...
Kurban olam, yol ver geçem.
Sevdiğimi son bir olsun yakından görem

Dağlar dağlar...
Kurban olam, yol ver geçem.
Sevdiğimi son bir olsun yakından görem

Kuşlar uçmaz, güller soldu.
Yüce dağlar duman oldu.
Belli ki gittiğin yerden
Kara haber var.

Dağlar dağlar...
Kurban olam, yol ver geçem.
Sevdiğimi son bir olsun yakından görem

Dağlar dağlar...
Kurban olam, yol ver geçem.
Sevdiğimi son bir olsun yakından görem

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1970 **Süre:** 4.17–4.25
45'lik: Dağlar Dağlar

İşte Hendek İşte Deve

Kuyu başına vardım
Zeynep'i görem diye
Nasıl haberin almışsa
Dayı emmi hep orda

Dediler ne ararsın
Kızı almak mı istersin
Sana bir çift sözümüz var
Hele buysa niyetin

İşte hendek işte deve
Ya atlarsın ya düşersin

Baktın olmaz vazgeçersin
Zordur almak bizden kızı

İşte Halep işte arşın
Ya aşarsın ya biçersin
Baktın olmaz vazgeçersin
Zordur almak bizden kızı
Söğüdün dalı uzun
Barış'ın gönlü hüznün
Dudağımda aynı türkü
Seneler sonra bugün

Dayı emmi yaşlanmış
Develer kervan olmuş
Zeynep'imden haber sordum
Başkasına yâr olmuş

İşte hendek işte deve
Ya atlarsın ya düşersin
Baktın olmaz vazgeçersin
Zordur almak bizden kızı

İşte Halep işte arşın
Ya aşarsın ya biçersin
Baktın olmaz vazgeçersin
Zordur almak bizden kızı

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1971 / 1986 **Süre:** 2.50 / 3.18

/ 4.41

45'lik / Albüm: İşte Hendek İşte Deve / Değmesin Yağlı Boya

Kâtip Arzuhalim

(Barış Manço, Pir Sultan Abdal'ın Kâtip Arzuhalim adlı eserini seslendirmiş ve akabinde kendi kaleme aldığı sözleri bir anlatı formatında dile getirmiştir.)

.....

Yıl 1535 Pir Sultan Abdal bunu böyle söylemiş
Söylemiş ya bunun bir de evveli var
Kâtip al kalemi bir de benden yaz
Boy boy gelmişler şu dağların ötesinden
Burası bize otağ olsun yurt olsun demişler
Boy boy yerleşmiş boy boy büyümüşler
Her sabah gün doğusundan iki mızrak boyu yükselen güneş
Bir gün kendini göstermeyince
Kara kara bulutlar dolaşmış bu cennet vatanın üzerinde
Küçük büyüğü saymaz olmuş
Kardeş kardeşe küsmüş
En acısı bacılarımızın yüzüne bakamaz olmuşuz
1535, 1635, 1735, 1835, 1935
35 de benden koyun kardeşlerim
1970'e geldik
Bir uğursuzluk çöreklenmiş ki başımıza sürüp gitmekte
Oysa deli gönül neler ister
Barış bir yavrusu olsun ister
Adını bile hazırladı
Oğlansa Ozan kız ise Ceylan
Ceylan buz gibi pınarların aktığı zümrüt ovalarda taştan taşa seksin
Ozan Ardahan'dan Kırkpınar'ı dolaşsın
Anlatsın Karacaoğlan'ı Pir Sultan Abdal'ı Köroğlu'nu
Davullar yine vurulsun

Güneş yine iki mızrak boyu yükselsin gün doğusundan
Bitsin artık bu küskünlük kardeşlerim
Uzatalım ellerimizi
Yarın tarih önünde hesap verirken
Yavrularımız bizi kınamasınlar

Söz: Pir Sultan Abdal, Barış Manço **Müzik:** Aşık Veysel Şatıroğlu **Yıl:** 1971

Süre: 5.10

45'lik: İşte Hendek İşte Deve

Binboğa'nın Kızı

Baba ocağından çıktım yıllar öncesi
Bir gün kader karşıma çıkardı seni
Bir göründün, bir yok oldun serap misali
Dere tepe demem güzel, ararım seni

Kurda kuşa akıl sordum dediler vazgeç
Binboğa'nın kızıdır o, sana ne gerek?
Bir göründün, bir yok oldun serap misali
Dere tepe demem güzel, ararım seni

Kozan Yaylası'ndan geldim Barış'tır adım
Bugün varsak yarın yoğuz, doğrudur sözüm
Bir gün elbet biter vadem, çağırır tanrım
Artık mahşer gününde ararım seni

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1971 **Süre:** 5.51

45'lik: Binboğa'nın Kızı

Fil ile Kurbağa

Çok zamanlar önce kara orman içinde
Yalnız başına tek bir erkek fil yaşırdı
Bir gün dolaşırken nehrin kenarında
Kendi gibi yalnız kurbağaya rastladı

Gözleri birleşti kalpleri birleşti sevgiyle
El ele verdiler yan yana geldiler sevgiyle

Bütün kuşlar sustu akan ırmaklar durdu
İki kalp ile çarptı bütün orman bir anda
Nehrin kenarına uzandılar yan yana
Rüzgâr fısıldarken dallarda yapraklarda

Hayaller kurdular her sevişen mutlu bir çift gibi
Uyuyakaldılar rüyaya daldılar onlar gibi

Birden sıçradı fil uykudan uyandı
Boş yere yanında kurbağayı aradı
Kâbus zannettiği korkunç rüya doğruydu
Sevgilisi yanında cansız yatıyordu

Bir fil ancak kendi cinsinden bir fili severdi
Koskoca aşkı vücudu gibi çok ağır geldi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1972 **Süre:** 2.42
45'lik: Fil ile Kurbağa

Ölüm Allah'ın Emri

Akşam olunca kuşlar dönerken
Bir hüznün çöker dolar gözlerim

İssız ovaya yağmur inerken
Bir hüzün çöker dolar gözlerim
Kim aramış kim bulmuş
Dertlerine çare
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı of off
Hele hele yâr
Gün batışında sular kararır
Bir hüzün çöker dolar gözlerim
Karlı dağlardan aşan yollara
Bir hüzün çöker dolar gözlerim
Kim aramış kim bulmuş
Dertlerine çare
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı of off
Hele hele yâr
Yıllarca seni bekledim durdum
Göç vakti geldi artık yorulдум
İstemem tatsın aşk acısını
Her kim anarsa Barış adını
Kim aramış kim bulmuş
Dertlerine çare
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı of off
Hele hele yar

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1972 **Süre:** 4.42

45'lik: Ölüm Allah'ın Emri

Kalk Gidelim Küheylan

Urfa Diyarbakır gezdim hele hele yâr yâr
32 sancak saydım hele hele yâr yâr
Neslihan derler güzelim adını duydum breh breh
Gül yüzünü görmeye geldim
Kalk gidelim Küheylan
Uçalım gayri oyy
Neslihan'a varalım gayri
Rumeli'nde pek çok gezdim hele hele yâr yâr
Tuna boyunda dolandım hele hele yâr yâr
Aslıhan derler güzelim adını duydum breh breh
Gül yüzünü görmeye geldim
Kalk gidelim Küheylan
Uçalım gayri oyy
Aslıhan'a varalım gayri
Aslıhan'dan Neslihan'dan hele hele yâr yâr
Fayda gelmez bey kızından hele hele yâr yâr
Barış böyle belledi bir çaldı bin bir söyledi
Siz de böyle söyleyin haydi
Kalk gidelim Küheylan
Uçalım gayri oyy
Sen bana dön ben sana gayri
Kalk gidelim Küheylan
Uçalım gayri oyy
Kentimize varalım gayri
Kalk gidelim Küheylan
Uçalım gayri oyy
Evimize dönelim gayri

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1973 **Süre:** 4.23

45'lik: Lambaya Püf De

Gülme Ha Gülme

Turnalardan haberimi aldığın gün sevdiceğim
Gülme sakın gülme ha gülme
Alnıma bir kara yazı yazılmış ki yok ilacı
Sevdiceğim gülme ha gülme

Yağmur ince ıgıl ıgıl ağlar
Her damlası yüreğimi dağlar
Seni bana çok görenler n'eyler?

Karlı dağlar dağlar uzun uzun yollar
Hepsi pişman susmuş ağlar
Seni bana çok görenler neyle

Sılada kalan dertli yaşar
Sevişenler dağlar aşar
Sevdiceğim gülme ha gülme

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 **Süre:** 4.47
Albüm: 2023

Nazar Eyle

Nazar eyle nazar eyle
Gel yanıma pazar eyle

Yüce hakan sefere gitmiş
Bilge Hatun dokuz doğurmuş
Dokuz oğlan beş yaşına gelmiş
Dokuzu birden kılıç kuşanmış

Nazar eyle nazar eyle

Gel yanıma pazar eyle

Sırma saçlı kırk güzel gelmiş
Levent boylu kırk yiğide varmış
Düğün dernek kırk gece sürmüş
Kırk deve kırk koyun kurban kesilmiş

Nazar eyle nazar eyle
Gel yanıma pazar eyle

Avucuma bir kuş konmuş
Biri tutmuş kanadın yolmuş
Biri kesmiş öteki yemiş
Garip Barış "hani bana" demiş

Nazar eyle nazar eyle
Gel yanıma pazar eyle

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1974 **Süre:** 3.19
45'lik: Nazar Eyle

Ben Bilirim

Deli gönül sevdasını ben bilirim ben bilirim
Deli gönül sevdasını ben bilirim ben bilirim
Yârdan ayrı kalmasını ben bilirim ben bilirim
Yârdan ayrı kalmasını ben bilirim ben bilirim

Yumuk yumuk elleri var kömür kömür gözleri var
Yumuk yumuk elleri var kömür kömür gözleri var
Daha daha neleri var ben bilirim ben bilirim
Daha daha neleri var ben bilirim ben bilirim

Kışlalara erdi bahar tezkereye birkaç gün var
Kışlalara erdi bahar tezkereye birkaç gün var

Barış'a da bir sorsalar ben bilirim ben bilirim
Ben bilirim ben bilirim

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 **Süre:** 3.40
45'lik: Ben Bilirim

Vur Ha Vur

Dağların üstünden doğdu bir yıldız
Askere alındı on iki bin kız
Yollara döküldük er kişiyiz biz
Vur ha kardaş vur vur ha vur ha vur

Çalınan davulları düğün mü sandın?
Nazlı bayrağı sen gelin mi sandın?
Top tüfek vuruşmayı cümbüş mü sandın?
Vur ha kardaş vur vur ha vur ha vur

Karadeniz içinde yatar gemiler
Topçu dağları döver yer gök inler
Yavuklusu Barış'ını dört gözle bekler
Vur ha kardaş vur vur ha vur ha vur

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 / 1976 **Süre:** 2.44 /
3.59

Albüm / 45'lik: 2023 / Vur Ha Vur

Eğri Bùgrü

Bana yolun seç diyorlar
Bozuk yolu seçer miyim?
Eğri eğri doğru doğru

Seçemezsen geç diyorlar
Ben yolumdan geçer miyim?
Eğri eğri doğru doğru

Kimi batı kimi doğu
Kuzey güney hepsi doğru
Kim seçer ki bozuk yolu
Eğri eğri doğru doğru
Benim yolum bana doğru
Hiç yolumdan döner miyim?
Eğri eğri doğru doğru
Eğri bûgrü ama yine de doğru
Bana yârın seç diyorlar
Vefasız yâr seçer miyim?
Eğri eğri doğru doğru
Seçemezsen geç diyorlar
Geç desen de geçer miyim?
Eğri eğri doğru doğru

Kimi tatlı buğday tenli
Kimi mahmur dudu dilli
Kimi esmer nokta benli
Eğri eğri doğru doğru

Ben bulmuşum nazlı yâri

Geç desen de geçer miyim?
Eğri eğri doğru doğru
Eğri büğrü ama yine de doğru

Sevdiğini al diyorlar
Alsam bile yâr yeter mi?
Eğri eğri doğru doğru

Var yoluna git diyorlar
Bir yol ile iş biter mi?
Eğri eğri doğru doğru
Bir karış da toprak gerek
Üstüne ev kurulalı
Yâr içinde oturmalı
Eğri eğri doğru doğru
Barış demek toprak demek
Ben kendimi verir miyim?
Eğri büğrü ama yine de doğru

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1980 **Süre:** 5.07

45'lik / Albüm: Eğri Büğrü / 20. Sanat Yılı Disco Manço

Halhal

Akşam olup gün batınca
Dağlara hüzün çökünce
Lale sümbül boynunu eğip
Kurt kuzuya kem bakınca

Köye döner Nazo gelin
Yavru ceylan gibi kaçır
Seke seke çaydan geçer
Nazo gelin ayağına takır

Halhal

Bir bakışı canlar yakar
Gülüştüne cihan değer
Nazo gelin ayağına takar
Halhal

Ayağında gümüş halhal
İnce nakış gümüş halhal
Yedi köyün yiğitleri
Ağaları ve beyleri
Boş yere durmuş beklerler
Yaralıdır yürekleri
Gitti gelmez Nazo gelin
Yavru ceylan gibi kaçır
Seke seke çaydan geçer
Nazo gelin ayağına takar
Halhal

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 3.44

Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Acıh da Bağa Vir

Acıh da bağa vir biraz da ona vir
Çevir kazı yanmasın aman kız uyanmasın
Acıh da bağa vir biraz da ona vir
Canı kaymak isteyen cebinde manda taşır
Bulguru, yağı bulan çorbasın kaynatır
Ya bulamayan gariban omuzunu oynatır

Acıh da bağa vir biraz da ona vir
Çevir kazı yanmasın aman kız uyanmasın

Acıh da bağa vir biraz da ona vir

Ayağında yok postal başına giyer püskül
Sonradan görmesi meğersem ne müşkül
Ya hiçbir şey bilmemek pilav üstüne keşkül

Acıh da bağa vir biraz da ona vir
Ayrana daldır, bulgura saldır
Selam verdi gördün mü?
Selamı almadın mı?
Çevir kazı yanmasın aman kız uyanmasın
Türkünün sonu geldi gari acıh da bağa vir
Türkünün sonu geldi gari acıh da bağa vir
Balcının baltası var
Oduncunun baltası va
Öyle de olur böyle de olur
Avcı vurur turnayı biz çalarız zurnayı
Öyle de olur böyle de olur

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 **Süre:** 3.43
Albüm: 2023

Durma Ha Durma

Yağmur ince ıgıl ıgıl ağlar
Her damlası yüreğimi dağlar
Seni bana çok görenler neyler?
Karlı dağlar, uzun uzun yollar
Hepsi pişman, susmuş ağlar
Seni bana çok görenler neyler?
Yıllar geçti, güz yaz oldu
Baykoca'ysa toprak oldu

Sil gözyaşın
Durma ha, durma
Baykoca'ysa toprak oldu
Sil gözyaşın
Durma ha durma
Baykoca'ysa toprak oldu
Sil gözyaşın
Durma ha durma

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 **Süre:** 2.58
Albüm: 2023

Kayaların Oğlu

1923'ün ılık bir Ekim sabahında
Kayaların toprağa dikine saplandığı yerde doğdum
Toprak anayla kaya babanın oğluyum ben
Toprak anam sevgi dolu, bereket dolu
Toprak anam sessiz ama toprak anam dopdolu
Toprak anam toprak anam Anadolu

Babamsa sağı solu belli olmaz
Bir gürledi mi yer yerinden oynar
Göğsünde çatırdamalar olurmuş
Onun için derdi
Onun için sayısız irili ufaklı
Kaya parçaları vardır bu topraklarda
Ve sen benim oğlum
Ve sen kayaların oğlu
Bu taşı toprağı bir arada tutacaksın

Kolay değil kayaların oğlu olmak
Kuzeyden esen rüzgâra
Güneyden gelen kavurucu sıcağa karşı
Koruyacaksın onları
Kolay değil
Kolay değil kayaların oğlu olmak

2023'ün ılık bir Ekim sabahında
Bacaklarımda hafif bir uyuşma ile uyandım
Ve sanki yüz yıllık ulu bir çınar gibi
Kök salmaya başladım o sabah
Ve ilk kez sağımda solumda
Asırlardır durmakta olan diğer çınarları fark ettim
Doğudan hafif bir seher yeli yükseldi
Ve asırlık çınarlar beni de aralarına aldılar
Ve 2023'ün ılık bir Ekim sabahında
Yeni bir kayaların oğlunun doğuşunu
Beraberce seyre koyulduk

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 **Süre:** 2.54

Albüm: 2023

Yine Yol Göründü Gurbete

Yine yol göründü gurbete
Güz geldi yapraklar döküldü
Martılar göç etti turnalar süzüldü
Yine yol göründü gurbete

Köyüme kara kış çökse de
Âşıklar boynunu bükse de
Desem ki nazlı yâr insafa gelse de

Yine yol göründü gurbete
Acı keder hep bana
Kardeş bacı ana baba
Benim olsa bütün dünya yetmez ki

Derdimi kimlere söyleyeyim
Ben garip Barış'ım neyleyim
Anadan babadan yuvadan uzakta
Yine yol göründü gurbete

Acı keder hep bana
Kardeş bacı ana baba
Benim olsa bütün dünya yetmez ki

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 **Süre:** 3.17
Albüm: 2023

Yol Verin Ağalar Beyler

Selam olsun ağalar beyler
Mor sümbüllü alaca dağlar
Yol verin hele bir yol geçeyim
Yol verin yâre kavuşayım
Yol verin ağalar beyler
Bitsin bu hasret

Bekledim tam yedi iklim geçti
Bekledim bağ bahçe bozuldu
Yol verin ağalar beyler
Bitsin bu hasret
Yol verin yol verin ağalar beyler

Seherde eser ılık rüzgâr, hasretliğı çekenler anlar
Yol verin yol verin ağalar beyler

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1975 **Süre:** 3.54
Albüm: 2023

Anlıyorsun Değil mi

Hava ayaz mı ayaz
Ellerim ceplerimde
Bir türkü tutturmuşum
Duyuyorsun değil mi?

Çalacak bir kapım yok
Mutluluğa hasretim
Artık sokaklar benim
Görüyorsun değil mi?

Zaman akıyor sanki
Saatler durmuş bugün
Sonsuz yalnızlığımda
Bir tek sen varsın bugün

Ya dön bana artık
Duyuyor musun beni
Ya çık git dünyamdan
Anlıyorsun değil mi?

Bir resmin kalmış bende
Tam ortadan yırtılmış

Hani siyah kazaklı
Biliyorsun değil mi?

Gözlerimden süzülen
Birkaç damla anıda
Senin sıcaklığın var
Anlıyorsun değil mi?

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1979 **Süre:** 2.07
Albüm: Yeni Bir Gün

Aynalı Kemer

Sabah yeli ılgıt ılgıt eserken
Seher vakti bir güzele vuruldum
Al dudakta inci dişi
Bu dünyada yok bir eşi
Seher vakti bir güzele vuruldum

Aynalı kemer ince bele
Bu can kurban tatlı dile
Seher vakti bir güzele vuruldum
Mor menekşe nergis dizmiş boynuna
Kuşluk vakti aldı beni koynuna
Cıvıldaşır dudu kuşu
Sanki bülbülün ötüşü
Seher vakti bir güzele vuruldum

Aynalı kemer ince bele
Bu can kurban tatlı dile
Seher vakti bir güzele vuruldum

Akşam oldu gün kavuştu sessizce
Dedi güzel ayrılık vardır bize
Uzakta bir baykuş öttü
Gül bahçemde diken bitti
Seher vakti bir güzele vuruldum

Aynalı kemer ince bele
Bu can kurban tatlı dile
Seher vakti bir güzele vuruldum

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1979 **Süre:** 3.05

Albüm: Yeni Bir Gün

Bir Selam Sana

Bir dilim ekmeği bölüşürüm seninle
Suyu aynı tasta yudumlarım seninle
Eğer kalbin kırıkta dost yüzünden
Bir selam sana gönül dağlarından

Gel sen de katıl bizlere
Dolaş bahçemizde gönlünce
Uzat korkma elini
Bak beş parmağım var benim de

Eğer kalbin kırıkta dost yüzünden
Bir selam sana gönül dağlarından

Gel sen de katıl bizlere
Dolaş bahçemizde gönlünce
Uzat korkma elini

Bak beş parmağım var benim de

Eğer kalbin kırıkça dost yüzünden
Bir selam sana gönül dağlarından
Al selamımı gönül dağlarından

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1979 **Süre:** 4.04

Albüm: Yeni Bir Gün

Ne Köy Olur Benden ne de Kasaba

Kim demişse iki gönül bir olunca
Samanlık seyranmış, bir de bana sorsa
Elkızı doyar mı çavdar ekmeğiyle?
Babası büyütmiş baklava börekle

Geriye ne kaldı, bir kuru sevdıyla
Ne köy olur benden ne de kasaba

Gerçekler yaşam gibi
Ağır ağır önümden geçiyor
Yine de merhaba
Ne köy olur senden ne de kasaba

Bir yaşam gerçek gibi
Ağır ağır sonuna geliyor
Son bir merhaba

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1979 **Süre:** 1.35

Albüm: Yeni Bir Gün

Ne Ola Yar Ola

Göklerden daha mavi
Denizlerden daha derin
Topraktan güzel kokan ne ola
Rüzgârdan daha serin
Başaklardan daha nazlı
Ay ışığından daha ılık ne ola
Ahu gibi gözleri baktıkça yürek yakan yâr ola
Cennet bahçesi kokan
Göğsünde çiçek açan yâr ola
Damla damla yağmurdan
Boynu bükük çiçeklerden
Daha hüzün verici ne ola
Sonbahar yaprağından
Hele akşam güneşinden
Daha içini burkan ne ola
Buğulu gözleriyle yollarını bekleyen yâr ola
Islak dudaklarıyla bir garip türküsüyle yâr ola
Göç eden kuşlar gibi gidip gelir umutların
Umudun ötesinde ne ola
Göç eden kuşlar gibi gidip gelir umutların
Umudun ötesinde ne ola
Nefesimde yaşayan
Sıcaklığımı paylaşan yâr ola
Yaşam denen uykudan
Uyanmasını bilen yâr ola
Yaşam denen uykudan
Uyanmasını bilen yâr ola

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1979 **Süre:** 5.37

Albüm: Yeni Bir Gün

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa

Yaz dostum,
Güzel sevmeyene adam denir mi?
Yaz dostum,
Selam almayana yiğit denir mi?

Yaz dostum,
Altı üstü beş metrelik bez için
Yaz dostum,
Boşa geçmiş ömre yaşam denir mi?

Yaz tahtaya bir daha
Tut defteri kitabı
Sarı çizmeli Mehmet Ağa
Bir gün öder hesabı
Yaz dostum,
Yoksul görsen besle kaymak bal ile
Yaz dostum,
Garipleri giydir ipek şal ile

Yaz dostum,
Öksüz görsen sar kanadın kolunu
Yaz dostum,
Kimse göçmez bu dünyadan mal ile

Yaz tahtaya bir daha
Tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet Ağa

Bir gün öder hesabı

Yaz dostum,

Barış söyler kendi bir ders alır mı?

Yaz dostum,

Su üstüne yazı yazsan kalır mı?

Yaz dostum,

Bir dünya ki haklı haksız karışmış

Yaz dostum,

Boşa koysan dolmaz, dolusu alır mı?

Yaz tahtaya bir daha

Tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet Ağa

Bir gün öder hesabı

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1979 **Süre:** 4.28

Albüm: Yeni Bir Gün

Yeni Bir Gün

Gözlerim kurşun gibi

Ağır ağır açıldı bu sabah

Merhaba dünya

Penceremdeki güvercin

Tahta masam, boş şişeler

Can dostum Çomar, merhaba

Tatlı komşu Ayşe teyze
Emekli Salih öğretmen
Yeni bir gün doğdu merhaba
Dostlar merhaba
Yeni bir gün doğdu, merhaba

Gözlerim kurşun gibi
Ağır ağır açıldı bu sabah
Merhaba dünya

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1979 **Süre:** 2.02
Albüm: Yeni Bir Gün

Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek

Âdem babayla Havva anadan bu yana
Çok şeyler söylendi sevda üzerine
Sayısız türküler yakıldı
Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin
Türlü masallar yazıldı
Kerem ile Aslı, Yusuf ile Züleyha gibi
Hepsi de dertli, ayrılıklarla biten, ızdırıp, gözyaşı dolu
Hani karabasan gibi insanın gözlerini karartan sıkıntılı şeylerdi
Bugün Barış kardeşiniz sizlere yeni bir türkü söyleyecek
Çünkü Barış gördü ki, yeryüzündeki en büyük gerçek
Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek

Kız dediğin nazlı olur
Erkekse mangal yürek
Er kişinin yanında hatun gerek
Kız dediğin nazlı olur

Erkekse mangal yürek
Er kişinin yanında hatun gerek

Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek

Kız olmazsa er kişi kolsuz kanatsız demek
Davulu dengi dengine vurmak gerek
Kız olmazsa er kişi kolsuz kanatsız demek
Davulu dengi dengine vurmak gerek
Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek

Mercimek fırın yan yana
Fazla söze ne gerek
Deli gönül sevdi mi
İstemez yorgan döşek
Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek
Kimi zeytin yer kimi baklava börek
Kimine saray dar gelir kimine bir oda gerek
İki göz bir kulübe yeter Havva kızına
Âdemoğlu kalender yiyeceği bir lokma ekme

Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek

Tanrı böyle buyurmuş
Dünya böyle kurulmuş
Her ademoğluna bir havva nasip olmuş

Yedi iklim dört bucak inanmazsan git de bak
Nuh'un gemisinde bile fırın mercimek dolmuş

Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek
Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek
Kızdır nazdır bin altın azdır
Oğlan bir oktur her evde yoktur
Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 5.08

Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Ali Yazar Veli Bozar

Ali yazar Veli bozar
Küp suyunu çeker azar azar
Üzülmüşüm neye yarar
Keskin sirke küpüne zarar

Of offf
Gözümde yaş görseler
Erkek ağlar mı derler
Gökler ağlıyor dostlar
Ben ağlamışım çok mu
Rahmet yağarken dostlar
Ben ıslanmışım çok mu

Ali yazar Veli bozar
Küp suyunu çeker azar azar
Üzülmüşüm neye yarar
Keskin sirke küpüne zarar.

Of offf

Bir gün dönsem sözünden
Düşerim dost gözünden
Dünya dönüyor dostlar
Bir sözden dönsem çok mu
Devran dönüyor dostlar
Ben dönmüşüm çok mu

Of off
Barış yolun sonunda
Yürü demek boşuna
Hayat duruyor dostlar
Ben durmuşum çok mu?
Yaşam bitiyor dostlar
Ben bitmişim çok mu?

Ali yazar Veli bozar
Küp suyunu çeker azar azar
Üzülmüşüm neye yarar?
Keskin sirke küpüne zarar

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 3.45

Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Alla Beni Pulla Beni

Alla beni pulla beni al koynuna yâr
Gözüm senden başkasını görmez oldu yâr
Gönlüm senden bir şey ister nasıl desem yâr
Alla beni pulla beni al koynuna yâr

Senin için dağları deler yol açarım yâr
Senin için denizleri kuruturum yâr
Senin için gök kubbeyi yerlere çalarım yâr

Canım iste canım bile sana kurban yâr

Dağlar taşlar uçan kuşlar senin olsun yâr
Deniz ve yer gökler hep yerinde kalsın yâr
Gönlüm senden bir şey ister nasıl desem yâr
Alla beni pulla beni al koynuna yâr

Saçlarına yıldızlardan taç yapayım yâr
Bir nefeste güneşleri söndüreyim yâr
Çıra gibi uğrunda ben yanayım yâr
Canım iste canım bile sana kurban yâr

Yıldızlar yerinde güzel bırak dursun yâr
Saçlarımı ellerinle okşa yeter yâr
Gönlüm senden bir şey ister nasıl desem yâr
Alla beni pulla beni al koynuna yâr

Rüzgâr olup ince beline sarılayım yâr
Çimen olup ayağına serileyim yâr
Sürme olup gözlerine sürüleyim yâr
Canım iste canım bile sana kurban yâr

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 4.07

Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Arkadaşım Eşşek

Kaç yıl oldu saymadım köyden göçeli
Mevsimler geldi geçti görüşmeyeli
Hiç haber göndermedin o günden beri
Yoksa bana küstün mü, unuttun mu beni?

Dün yine seni andım, gözlerim doldu
O tatlı günlerimiz bir anı oldu
Ayrılık geldi başa katlanmak gerek
Seni çok çok özledim arkadaşım eşşek

Arkadaşım eş, arkadaşım şek
Arkadaşım eşşek

Yaban tayları çayırdı tepişiyor mu
Çilli horoz kedilerle dövüşüyor mu
Sarı Kız minik buzağıyı sütten kesti mi
Kuzularla oğlaklar sevişiyor mu

Uzun kulaklarını son bir kez salla
Tüm eski dostlarımdan bir haber yolla
Ayrılık geldi başa, katlanmak gerek
Seni çok çok özledim, arkadaşım eşşek

Arkadaşım eş, arkadaşım şek
Arkadaşım eşşek

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 2.51
Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Cacık

Sözüm meclisten dışarı dostlar
Bugünlerde kendimi hıyar gibi hissediyorum
Hani dilim dilim doğrasalar beni
Marmara, Ege, Karadeniz ve hatta Akdeniz
Cacık olur diyorum

Derdim öylesine büyük ki dostlar
Kırka yarıp yine kırka bölsele ve
Kırk bostana gübre diye serpseler
Kırk bin tane ot biter de
Kırk bin derde deva olur diyorum
Ne oldu bana böyle durup dururken
Oğlan aldı başını gitti
Kız zaten lafımı dinlemezdi
Düğmem kopuk, paçam sökülük
Oramda buramda çengelli iğneler
Bir de çengelli iğne nazar bozar derler
Hanımın çorabı kaçık, başında bigudiler
Karabaş bile
Karabaş bile suratıma bakıp bakıp havlıyor
Övünmek gibi olmasın ama dostlar
Kendimi hıyar gibi hissediyorum
Hani ince kıyım doğrasalar beni
Akdeniz cacık olur diyorum
Ve hatta Atlas Okyanusu
Ve hatta Hint Okyanusu
Ve hatta hatta Büyük Okyanus cacık olur diyorum
Böyle cacığa rakı mı dayanır
Çivi çiviye söker derler
Soğuktan donanı buzla ovarlar
Ben zaten yanmışım dostlar
Peki, beni fırına mı koysalar
Zeytin suyuna kuru eklemek
Böyle gelmiş böyle gidecek

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 3.44

Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Dönence

Gün çoktan döndü buralarda
Ve ben simsiyah bir gecenin koynunda
Yapayalnız bekliyorum
Duyuyorum görüyorum
Bir gün gelecek dönence biliyorum

Simsiyah gecenin koynundayım yapayalnız
Uzaklarda bir yerlerde
Güneşler doğuyor

Kupkuru bir ağacın dalıyım yapayalnız
Uzaklarda bir yerlerde
Bir şeyler kök salıyor

Çatlamış dudağımda ne bir ses ne bir nefes
Uzaklarda bir yerlerde
Türküler söyleniyor

Duyuyorum, görüyorum, biliyorum
Dönence, dönence
Gün dönende dönence

Söz: Barış Manço **Müzik:** Celal Güven, Ahmet Güvenç, Nejat Tekdal,
Bahadır Akkuzu **Yıl:** 1981 **Süre:** 6.50 **Albüm:** Sözüm Meclisten Dışarı

Gülpembe

Sen gülünce güller açar Gülpembe

Bülbüller seni söyler, biz dinlerdik Gülpembe
Sen gelince bahar gelir Gülpembe
Dereler seni çağlar, sevinirdik Gülpembe

Güz yağmurlarıyla bir gün göçtün gittin
İnanamadık Gülpembe
Bizim iller sessiz, bizim iller sensiz
Olamadı Gülpembe

Dudağımda son bir türkü Gülpembe
Hâlâ hep seni söyler, seni çağırır Gülpembe
Güz yağmurlarıyla bir gün göçtün gittin
İnanamadık Gülpembe
Bizim iller sessiz, bizim iller sensiz
Olamadı Gülpembe

Dudağımda son bir türkü Gülpembe
Hâlâ hep seni söyler, seni çağırır Gülpembe
Gözlerimde son bir bulut Gülpembe
Hâlâ hep seni arar, seni bekler Gülpembe

Söz: Barış Manço **Müzik:** Ahmet Güvenç **Yıl:** 1981 **Süre:** 4.46
Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Aman Yavaş Aheste

Sabırlı derviş murada ermiş
Acelesi olana ağır ol demiş
"Amman" demiş aheste
Aman yavaş aheste
Tiz-i reftar olanın payine damen dolaşır

Erişir menzil-i maksuda aheste giden
Aheste çek kürekleri aheste
Perdedari mikoned der kasr-ı kayser ankebut
Bum nevbet mizedend der taremi Efrasiyab
Söz gümüşse sükût altınmış
Demek ki susmak daha kıymetli
Sessiz sakın durmak varken
Konuşup yorulana bilmem ne demeli
Aman yavaş aheste
Aman yavaş aheste

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1983 **Süre:** 5.00
Albüm: Estağfurullah Ne Haddimize

Bal Sultan

Daha on altı yaşına basmamıştı Bal Sultan
Bakmaya kıyamazdın öyle güzeldi Bal Sultan
Bir sabah dediler ki gelin oldu gitti gurbete Bal Sultan
Yüreğime düştü ateş inanmak zordu Bal Sultan

Her damla yağmurda sen varsın Bal Sultan
Her tüten dumanda yine sen Bal Sultan
Aşk ateşiyle yanmayan nasıl ocak yaksın ki
Çocukluk nedir bilmeyen nasıl çocuk baksın ki
Duydum ki dalından kopmuş, gül gibi solmuş gurbette Bal Sultan
Altın kafesteki bülbül gibi susmuş Bal Sultan

Bir akşam karanlığında çıkıp gitmiş Bal Sultan
Günbatısında yıldızlarla buluşmuş Bal Sultan
O gün bugündür tatlı bir rüzgâr eser gurbette Bal Sultan

Ve karanlık gecelerde ışıldar tüm yıldızlar

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1983 **Süre:** 6.17

Albüm: Estağfurullah Ne Haddimize

Eski Bir Fincan

Dinle oğlum çok eskiden bir konakta
Akşamları gaz lambası ışığında
Paşa dedesinden kalan bu fincanla
Ninem eliyle kahve sunarmış Abdi Bey'e

Yıllar sonra 43 - 44 harp ortası
Ekmek karnesi ve yoksulluk yılları
Kayınvalidesinden kalan bu fincanla
Bu kez annem eliyle kahve sunarmış Hakkı Bey'e

Eski konak yıllar önce yandı gitti
Ekmek karneli zor günler çoktan bitti
Abdi ve Hakkı Bey'ler rahmetlik oldu
Bir tek bu fincan kaldı yüz yıllık sevdalarla
Bir gün senin olacak birikmiş anılarıyla
Düşüp kırılrsa bile topla tamir et oğlum
Kahve yaşın gelecek
Bu fincanı iyi sakla

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1983 **Süre:** 4.16

Albüm: Estağfurullah Ne Haddimize

Halil İbrahim Sofrası

İnsanoğlu haddin bilir kem söz söylemez iken

Elalemin namusuna yan gözle bakmaz iken
Bir sofraya kurulmuş ki Halil İbrahim adına
Ortada bir tencere boş mu dolu mu bilen yok
Buyurun dostlar buyurun Halil İbrahim sofrasına

Daha çatal bıçak kaşık icat edilmemişken
İsmail'e inen koç kurban edilmemişken
Bir kavga başlamış ki nasip kısmet uğruna
Kapağı ver kulbu al kurbanı hiç soran yok

Buyurun dostlar buyurun Halil İbrahim sofrasına

Yıllardır sürüp giden bir pay alma çabası
Topu topu bir dilim kuru ekmek kavgası
Bazen durur bakarım bu ibret tablosuna
Kimi tatlı peşinde kimininse tuzu yok

Buyurun dostlar buyurun Halil İbrahim sofrasına
Alnı açık gözü toklar buyursunlar başköşeye
Kula kulluk edenlerse ömür boyu taş köşeye
Nefsine hâkim olursan kurulursun tahtına
Çalakaşık saldırırsan ne çıkarsa bahtına
Halat gibi bileğiyle yayla gibi yüreğiyle
Çoluk çocuk geçindirir haram nedir bilmeyenler
Buyurun siz de buyurun buyurun dostlar buyurun

Barış der her bir yanın altın gümüş taş olsa
Dalkavuklar etrafında el pençe divan dursa
Sapa kulba kapağa itibar etme dostum
İçi boş tencerenin bu sofrada yeri yok

Para pula ihtiya ma aldanıp kanma dostum
İçi boş insanların bu dünyada yeri yok

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1983 **Süre:** 5.17

Albüm: Estağfurullah Ne Haddimize

Kazma

Selam büyükler merhaba çocuklar
Bu akşam size yine bir öyküm var
Dilim sürçerse kusura bakmayın
Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var

Diyeceğim o ki kişi yetinmeli
Yaşam dediğin kısacık bir çizgi
Namus şeref onur hepsi güzel ama
En önemlisi helal alın teri

Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür dersin
Kaz gelen yerden tavuğu esirgemezsen
Bu kafayla bir baltaya sap olamazsın ama
Gün gelir sapın ucuna olursun kazma

En güzel pilav Dimyat'ta pişer
Yanında hoşaf ne güzel gider
Sen yan gelip yatar karnın guruldarken
Evdeki bulgur herkese yeter

Şam ipeğinden urba giysen bile
Zemzem suyuyla yıkansan bile
Dünya ahret bir keyif sürmek için

Mutlak dökmeli helal alın teri

İnsanın bir kez ters gitmesin işi
Muhallebi yerken kırılır dişi
Kazma olmaya özenmeyin dostlar
Alın teriyle kazanan en mutlu kişi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1983 **Süre:** 3.36
Albüm: Estağfurullah Ne Haddimize

Abbas Yolcu

Denizlerde okyanuslarda
Dalgaların koynunda
Bir ömür tükettikten sonra
Su içip boğulmak varsa

Çöllerde kızgın kumlarda
Karlı buzlu dağlarda
Bir ömür tükettikten sonra
Çukurda kaybolmak varsa

Korkunun ecele faydası yok
Bu koşuşma niye
Abbas yolcu soran yok
Yolculuk nereye
Kim kaldı geriye

Taş üstüne taş koya koya
Yarattığın dünyanın
Çöktüğünü görmek bir yana

Bir de altında kalmak var ya
Korkunun ecele faydası yok
Bu koşuşma niye?
Abbas yolcu soran yok
Yolculuk nereye
Kim kaldı geriye

Sana uzatılan elleri
Görmek istemesen de
Bir gün o eller üstünde
Bu dünyadan göçmek var ya

Söz: Barış Manço **Müzik:** Jean Jacques Falaise **Yıl:** 1985 **Süre:** 3.14
Albüm: 24 Ayar

Bugün Bayram

Sen gittin gideli
İçimde öyle bir sızı var ki
Yalnız sen anlarsın
Sen şimdi uzakta
Cennette meleklerle
Bizi düşler ağlarsın

Bugün bayram
Erken kalkın çocuklar
Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri
Üzmeyelim bugün annemizi

Sen yaz geceleri

Yıldızlar içinden ara sıra
Bize göz kırparsın
Sen soğuk günlerde
Kalbimi ısıtan en sıcak anımsın

Bugün bayram
Erken kalkın çocuklar
Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri
Üzmeyelim bugün annemizi

Bugün bayram
Çabuk olun çocuklar
Annemiz bugün bizi bekler
Bayramlarda hüznlenir melekler
Gönül alır bu güzel çiçekler

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1985 **Süre:** 2.35
Albüm: 24 Ayar

Dört Kapı

Tuz ekmek hakkı bilene
Sofra kurmasan da olur
Ilık bir tas çorba yeter
Rızkım buymuş der içerim

Kadir kıymet anlayana
Sandık açmasan da olur
Kırk yamalı hırka yeter

İdris biçmiş der giyerim

Bir çorbayla karnım doydu
Hırka bana yorgan oldu
Bir de kalem tutmayı öğret
Kırk yıl sana hizmet ederim
Bana bir harf öğret yeter
Kırk yıl sana hizmet ederim

Barış'ım uzaktan geldim
Dört kapı önünde durdum
Dört kapıdan geçemezsem
Geldiğim gibi giderim

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1985 **Süre:** 5.01
Albüm: 24 Ayar

Dut Ağacı

Bu sabah doğup büyüdüğüm mahallenin sokaklarında dolaştım
Çocukluğumu tekrar yaşamak istedim bu sabah
Ve bir an keşke bugün hiç olmasaymış diye düşündüm
Keşke dün dünde kalsaymış

Şu sağdaki iki katlı ev Nezahat Hanımlarındı galiba
Yok yok bu Yekta Beylerinki olmalı
Nezahat Hanımlarının yani top oynadığımız boş arsaydı
İyi ama nerde boş arsa, ya bakla tarlası peki taş mektep neredeler
Kimler götürdü, kimler çaldı o güzelim anıları benden

Birden Rıza Amca'yı gördüm

Yine o dut ağacının altında oturuyordu
Koştum ellerine sarıldım
Önce tanımadı, sonra Rıza Amca'nın sımsıcak ellerinde
Çocukluğumu yeniden yaşamaya başladım

Tam karşımızdaki evin üçüncü katında otururlardı
On dört yaşında boyanmaya başladığından
Mahalleli sonunu pek iyi görmezdi doğrusu
Bu kız çok tango oldu derlerdi
Evlenmiş iki sokak öteye taşınmışlar
Eskisi gibi mi diye sordum
Eskisi gibiymiş, biraz kilo almış o kadar
Olsun
Kim bilir kilolu olmak bile ne yakışmıştır ona
Zaten ne yakışmazdı ki

Rengini beğenmedim dedi Rıza Amca
Üstelik bayağı süzülmüşsün
Tabii gece hayatı, içki, sigara bakmıyorsunuz ki kendinize
İlahi Rıza Amca
Birlikler umumi kâtipliğinden emekli olalı beri
Gecesi gündüzü bu dut ağacının altında geçirdi
Son üç sadrazamı ve Cumhuriyet'ten bu yana bütün baş vekilleri
Sırasıyla ezbere bilir bize de saydırırdı çocukluğumuzda
Hâlâ hatırlıyor musun diye sordu
Hatırlıyor muyum... Hiç unutamamıştım ki
Bilekten bağlı açık sandaletler giyerdi
Nedense pek derin bir iz bıraktı bende bu sandaletler
Bir de kol altları genişçe oyulmuş pembe bluzu
İlk sigarasını yakışımı hatırlıyorum da

Ne gururlanmıştım Ya Rabbim
Nasıl da bakmıştı gözlerime
Yıllar yılı bu bakışlarla yaşadım
Onlarla uyudum onlarla uyandım
Şimdi kim bilir hangi eller yakıyordur sigarasını

Oysa bu dut ağacının altında söz vermiştim
Söz söz söz
Hep lafta kaldı dedi Rıza Amca
Yıkmadık ev bırakmadılar mahallede
Evlerle beraber bahçeler de yok oldu
Bir şu dut ağacı kaldı
Onu kesmeseler bari
Birden gözleri parladı
Sahi sen televizyona filan da çıkıyorsun dedi
Tabi ya seni dinlerler
Bir seferinde şöyle
Çık, pat pat söyle
Şu dut ağacını kesmesinler de
Aslında dizlerinde derman olsa
Nafia vekiline bile çıkardı Rıza Amca ama
Gençler ne güne duruyordu ki

Söz verdim Rıza Amca'ya
Dut ağacını kestirmeyeceğime söz verdim
Dünü bilmeden bugünü yaşamının bedeli öylesine ağırdı ki
Yarını bugünden kurtarmak için
Hayatımda ikinci defa söz verdim

Birinciye tutamamıştım ama

İkinci sözümü tutacağıma söz verdim

Söz: Barış Manço **Müzik:** Jean Jacques Falaise **Yıl:** 1985 **Süre:** 5.21
Albüm: 24 Ayar

Gibi Gibi

Ben yaralı kurt sen kınalı kuzu
Biraz cilve aşkın biberi tuzu
Sanki biraz naz ediyorsun amma
Senin bana gönlün var gibi gibi
Yüzüme karşı git diyorsun amma
Sanki gözlerin kal der gibi gibi

Yeter çektiğim insaf et gayri
Senin bana gönlün var gibi gibi

Arpa buğday yan yana orak istemez
Yavuz at şahlandı mı durak dinlemez
Sen de biraz naz ediyorsun amma
Senin bana gönlün var gibi gibi
Yüzüme karşı git diyorsun amma
Sanki gözlerin kal der gibi gibi

Yeter çektiğim insaf et gayri
Senin bana gönlün var gibi gibi

Zehirin şifası su ile incir
Ellerim kelepçe yüreğim zincir
Sanki fazla naz ediyorsun amma
Senin bana gönlün var gibi gibi

Yüzüme karşı git diyorsun amma
Sanki gözlerin kal der gibi gibi

Yeter çektiğim insaf et gayri
Senin bana gönlün var gibi gibi

Kimse sevmez benim gibi seni
Kırk yılda bir gelir Barış gibisi
Sen de biraz naz ediyorsun amma
Yine de bana gönlün var gibi gibi
Yüzüme karşı git diyorsun amma
Sanki gözlerin kal der gibi gibi

Yeter çektiğim insaf et gayri
Senin bana gönlün var gibi gibi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1985 **Süre:** 4.32
Albüm: 24 Ayar

Lahburger

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde
Kaf Dağı'nın ardında uzak bir ülkede
Kozu paylaşmak için iki düşman kabile
Seçtiler iki civan sürdüler meydana

Biri arslan yürekli mağrur kartal misali
Biri ürkek bakışlı Anka Kuşu sanki
Çektiler silahları çünkü ilahlar kurban ister
Törelere aşk dinlemez yalnız emreder

Hamburger gençliğin sevgilisi
Hamburger sevdanın yanık sesi
Hamburger çift kaşarlı bir rüya
Hamburger olmaz güzelim böylesi
Biraz soğan biraz ketçap
Salata malata hardal ketçap

Hamburger bu aşk fizik ötesi
Hamburger çıtır çıtır patates ile
Hamburger dilimlenmiş turşu ile
Hamburger batıya açılan pencere
Hamburger pencereden uçtu tencere
Biraz soğan biraz ketçap
Salata malata hardal ketçap

Lahmacun lahmacun
Dünyayı dolaş benzeri yoktur
Edalı işveli lahmacun
Sen sofranı kur yemeyen toktur
Şifalı cilveli lahmacun
Mis gibi tereyağ envaı bahar
Biberli sumaklı lahmacun
Beş dakika pişir tam orta karar
Ceylan bakışlı lahmacun

Hamburger yaşlı genç ayırt etmez
Hamburger esmer sarışın fark etmez
Hamburger güler yüzlü herkese
Hamburger o da güler naz etmez
Biraz soğan biraz ketçap

Salata malata hardal ketçap

Lahmacun lahmacun

D r p d r p sar kenarını tutma

Nazik salçalı lahmacun

Kuzukulağıyla rokayı unutma

Limonlu ekşili lahmacun

Yandım dedikçe buz gibi ayran şalgam suyu lahmacun

Bin derde deva maydanozuyla hamuru nakışlı lahmacun

Hamburger batıya açılan pencere

Hamburger pencereden uçtu tencere

Lahmacun lahmacun

Kıyması bolca soğanı da onca

Neşelendik e kahrolduk a

Hamburger bu aşk fizik  tesi

Salçalı koruklu biberli olsa

Sona kalan donup saçını da yolsa

Aslan yürekli burger

Ceylan bakışlı lahmacun

 elik bilekli burger

Hamuru nakışlı lahmacun

Gözümün nuru burger

Ci erparem ne der

Lahburger lahburger

Bu öykü böyle gider başı sonu bilinmez
Bilinen şeyler ise her zaman söylenmez
Rakı da bir ayran da içmesini bilene
Şap da bir şeker de bir tokum diyene
Şal da bir çuha da bir giymesini bilene
Güzel de bir çirkin de sevdim diyene
Her yeni doğan bebek yeni bir dünya demek
Aç gözünü hoş geldin Lahburger bebek
Onlar erdi murada kerevet bize kaldı
Bu yarışta bayrağı Lahburger aldı

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1985 **Süre:** 7.36
Albüm: 24 Ayar

Mahkûm

Koca ekmeği paylaşmak dururken
Tek bir lokmanın kavgası uğruna
İşte sonunda yalnızız baş başa
Kırık bir sazın son telleri gibi
Mahkûm ettik kendimizi
Yalnız ve yan yana yaşamaya
Mahkûm ettik kendimizi
Sonsuza dek böyle yaşamaya
Sevmek nedir öğrenmeden
Gençliği görmeden yaşlanmaya

Gözlerden uzak sevişmek dururken
İç dünyamızı korumak uğruna

İşte sonunda yalnızız baş başa
Tıpkı bir dalın son direkleri

Mahkûm ettik kendimizi
Yalnız ve yan yana yaşamaya
Mahkûm ettik kendimizi
Sonsuza dek böyle yaşamaya
Sevmek nedir öğrenmeden
Gençliği görmeden yaşlanmaya

Söz: Barış Manço **Müzik:** Celal Güven **Yıl:** 1985 **Süre:** 4.42
Albüm: 24 Ayar

Söyle Zalım Sultan

Sıra sıra dağlardan
Erişilmez yaylalardan
Kuş uçmaz kervan geçmez
Bilinmez bin bir yoldan
Gel dedin de gelmedim mi?

Söyle gelmedim mi?
Amman hele hele sultan
Zalim zalim sultan
Söyle

Gül yüzünden al yanaktan
Sırma saçtan bal dudaktan
Kumru gibi kaçan gözden
İnce belden al topuktan
Sev dedin de sevmedim mi?

Söyle sevmedim mi?
Aman hele hele sultan
Zalim zalim sultan
Söyle

Barış kul sana kurban
Yoktur derdine derman
Hançerini vur sineme
Çok naz ettin zalim sultan
Öl de gayri öleyim mi?

Söyle öleyim mi?
Amman hele hele sultan
Zalim zalim Sultan
Söyle

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1985 **Süre:** 4.03
Albüm: 24 Ayar

Al Beni

Bir damla suya hasret
Kurumuş bir dal gibiyim sensiz
Dalgalara kapılmış küreksiz dümensiz
Bir sal gibiyim sensiz

Dinle sevdiceğim gözbebeğim tatlı dillim
Bu belki de sana son seslenişim
Al al beni tut elimden al yanına

Sar sar beni sar beni acılarla

Çok uzaktan gelen bir ses
Sanki senden haber gibi bana
Akşam vakti dönen kuşlar
Sanki benden cevap gibi sana

Dinle sevdiceğim gözbebeğim tatlı dillim
Bu belki de sana son seslenişim
Al al beni tut elimden al yanına
Sar sar beni sar beni acılarla

Söz: Barış Manço **Müzik:** Bahadır Akkuzu **Yıl:** 1986 **Süre:** 3.52

Albüm: Değmesin Yağlı Boya

Düriye

Dü Dü Dü Düriye komşu kızı Düriye
Naz etme gel beriye mahzun durma öyle
Dü Dü Dü Düriye komşu kızı Düriye
Hele hele gel beriye dargın mısın söyle

İnci bocuk tanesi boynunu süsleyen
Yedi köyün hanesi feda sana Düriye
Dü Dü Dü Düriye komşu kızı Düriye
Benim gönlüm sende senin gönlün kimde

Meyva veren ağaç dallarını eğer mi?
Yere düşen meyvayı toplamaya değer mi?

Altın çöpe düşse değerini kaybeder mi?

Tenekeyi parlatsan hiç çeyrek altın eder mi?

Dama çıkmak isteyen merdivenden iner mi?

İnsan attan inip hiç eşeğe biner mi?

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1986 **Süre:** 5.27

Albüm: Değmesin Yağlı Boya

Nerde

Deste deste gül kokladım

Gül dalında bülbül nerde

Enginlere yelken açtım

Yelkenimde rüzgâr nerde

Yaz güneşi kavururken

İki damla suyum nerde

Sonbaharda akşam vakti

Erken çöken hüznüm nerde

Bulut beyaz umudum nerde

Çimen yeşil tutkum nerde

Dağlar yüksek gücüm nerde

Pınar soğuk coşkum nerde

Şifa bulmaz derde düştüm

Derdime dermanım nerde

Hiç kapanmaz bir yarem var

Yareme tek çarem nerde

Pamuk elli ninem nerde

Gül yanaklı anam nerde

Pembe beyaz bacım nerde

Yumuk yumuk kızım nerde
Yıllar önce telli duvaklı
Bana koşan karım nerde
Kâh üzüntüm kâh sevincim
Can yoldaşım kadınım nerde

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1986 **Süre:** 5.41

Albüm: Değmesin Yağlı Boya

Olmaya Devlet Cihanda

Usta terzi dar kumaştan bol gömlek diker
Doğru tartan esnaf rahat huzurlu gezer
Eğrinin ve doğrunun hesabı mahşerde
Dünyada biraz huzur her şeye bedel
Sağlığın nasıl gülüm sen ondan haber ver
İlaç neye yarar vade gelmişse eğer

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi

Han senin hamam senin konaklar senin
Tarla senin çiftlik senin bağ bostan senin
Diyelim ki dünya malı tümünden senin
Ağız tadıyla yersen bir şeye benzer
Sağlığın nasıl gülüm sen ondan haber ver
İlaç neye yarar vade gelmişse eğer

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi

Barış der biraz tuzum ekmeğim olsa
Buz gibi pınar suyundan bir testim olsa
Bir de şöyle püfür püfür bir çınar gölgesi
Kaç kula nasip olur ki keyfin böylesi
Bir lokma ye bir yudum iç bir oh çekiver
İlaç neye yarar vade gelmişse eğer

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1986 **Süre:** 4.51

Albüm: Değmesin Yağlı Boya

Osman

Osman bir deli oğlan on yedisinde
Bir dikili taşı yoktu şu fani dünyada
Osman garip Osman bir deli oğlan
Osman sahipsiz Osman bir âşık oğlan

Şerife bir güzel kız on beşinde
Şerife ay parçası Şerife elma yarısı
Şerife bey kızı Şerife ağa kızı
Osman kim Şerife kim derler
Derler de araya girerler ağalar beyler
Sana yoksul dediler Osman
Garip fakir dediler Osman
Ağa kızı nene gerek
Seni oyuna getirdiler Osman

Gel büyük sözü dinle Osman

Hani kan kardeşlik Osman
O kızı sana yâr etmezler Osman
Gece vakti dellenme Osman

Bırak o silahı yerine Osman
Silahla mertlik olmaz Osman
Allah'ın verdiği canı
Almak sana mı kaldı Osman?

Destur be tövbe de Osman
Yüz bin kere tövbe de Osman
Tetik kolay düşer ama Osman
Dur Osman dur çekme Osman
Osman bir deli oğlan on yedisinde
Bir dikili taşı yok derlerdi şu fani dünyada
Osman yoksul Osman garip
Osman bir deli oğlan
Osman sahipsiz Osman bir âşık oğlan

Dinleyin ağalar dinleyin beyler
Üç günlük dünyada üç kuruşluk mala gönül verenler
Bilesiniz artık Osman'ın da bir dikili taşı var
Bir avuç toprağa dikili bir taşı
Bir de ağızdan ağıza dalga dalga yayılan yanık bir türküsü var Osman'ın

Söz: Barış Manço **Müzik:** Celal Güven **Yıl:** 1986 **Süre:** 5.15
Albüm: Değmesin Yağlı Boya

S.O.S Hocam

A,A, B,B, C,C,D,E,F,G

A,A, B,B, C,C,D,E,F,G, yumuşak g
J,K,L,M,N,O,Ö,P,R
S,ř,T,U,Ü,V,Y,Z

S.O.S aman hocam
S.O.S. canım hocam
Yardım et hocam kurban olam
S.O.S. hipotenüs
Aristo mantığı Dijeyonin soruları
S.O.S. aminoasitler
S.O.S. asbasiller
Ercif bezleri
Fakülte tezleri
Metnaik frozlar
Omurgasızlar
Kulağımda hocamın altın sözleri

S.O.S aman hocam
S.O.S. canım hocam
Yardım et hocam kurban olam

A,A, B,B, C,C,D,E,F,G
A,A, B,B, C,C,D,E,F,G, yumuşak g
J,K,L,M,N,O,Ö,P,R
S,ř,T,U,Ü,V,Y,Z
S.O.S aman hocam
S.O.S. canım hocam
Yardım et hocam kurban olam

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1986 **Süre:** 6.14

Albüm: Değmesin Yağlı Boya

Süper Babaanne

Babaannem dedemi ilk gördüğü gün
Tam yüreğinden vurulmuş
Dedem söyle bir çapkınca bakıp
Hafifçe bıyığını burmuş
O zamanın erkeği pek bi ağırmış
Kızları ise pek bi hoşmuş

Kırk yıl
Bir yastıkta tam kırk yıl
Anlat babaanne ölümsüz aşkını
Bir yastıkta tam kırk yıl

Ufacık bir yuva
Nohut oda bakla sofra
Ama sapasağlam ayakta
Çeyiz dedikleri yorgan ve yastık
İki sandık iki de bohça
Gözleri hâlâ dolu dolu oluyor
Dedemin adını andıkça

Kırk yıl
Bir yastıkta tam kırk yıl
Anlat babaanne ölümsüz aşkını
Bir yastıkta tam kırk yıl

Süper babaanne seni çok seviyoruz
O büyük aşkları inan biz de yaşıyoruz

Bugünkü genç kızlar yarının anneleri dersin
İnan gençleri anlayan bir tek sensin
Tüh tüh maşallah nazar değmez inşallah
Süper babaanne seni çok seviyoruz
O büyük aşkları inan biz de yaşıyoruz
Zaman değişir ama aşklar değişir mi?
Yıllar sonra biz de böyle diyeceğiz değil mi?
Tüh tüh maşallah nazar değmez inşallah

Babaanneme göre zamane kızları
Pek bi hoş ama pek bi zormuş
Hele hele beyleri dede gibi olmasa da
Her şeyi zor beğenir olmuş
E beyleri zor bey e kızları zor kız
Gençlerin işi pek bi zormuş

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1986 **Süre:** 5.20
Albüm: Değmesin Yağlı Boya

Unutamadım

Dün yine yapayalnız dolaştım yollarda
Yağmurlarda ıslanan bomboş sokaklarda

Gözlerimde yaş kalbimde sızı unutmadım seni
Unutamadım unutmadım ne olur anla beni
Unutmak kolay demiştin alışırsın demiştin
Öyleyse sen unut beni yeter ki benden isteme

Gözlerimde yaş kalbimde sızı unutmadım seni
Unutamadım unutmadım ne olur anla beni

Yıllar ikimizden de çok şeyler götürmüş
Sen yeni yuva kurarken beni paramparça bölmüş
Gözlerimde yaş kalbimde sızı unutmadım seni
Unutamadım unutamadım ne olur anla beni

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1986 **Süre:** 4.04

Albüm: Değmesin Yağlı Boya

Affet Beni

Beni bırakıp gittiğinden beri
Terkedilmiş bir çocuk gibi
Çaresizim dolaştım gecelerde
Sana döndüm yine
Biliyorum suç bende
Affet beni
Ne olur affet beni
Yalvarırım soru sorma
Verilecek cevabım yok suç bende
Affet affet beni

Kendi evimde bir yabancı gibiyim
Çıktım ağır ağır merdivenleri
Kapıyı çalmaya cesaretim yok
Sana döndüm yine
Biliyorum suç bende

Affet beni
Ne olur affet beni
Yalvarırım soru sorma

Verilecek cevabım yok suç bende
Affet affet beni

Son bir kez seni görmek istedim
Geceler boyu bu anı bekledim
Sana dönmemi istemiyorsan söyle
Söyle gideyim ama önce yine de

Affet beni
Ne olur affet beni
Yalvarırım soru sorma
Verilecek cevabım yok suç bende
Affet affet beni...

Söz: Barış Manço **Müzik:** Ufuk Yıldırım **Yıl:** 1988 **Süre:** 3.54
Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Ahmet Bey'in Ceketı

Tanrı bütün kullara rızkını dağıtırken
Kimi sırt üstü yatar kimi boшта gezerken
Kul Ahmet erken kalkar haydi ya nasip derdi
Kimseler anlamazdı ya nasip ne demekti
O mahallede herkes gömlek giyerdi
Bizim Kul Ahmet bir gün bir ceket diktirdi
Diktirir ya

Mahalleye dert oldu Kul Ahmet'in ceketı
Kul Ahmet erken kalkar haydi ya nasip derdi
Kimseler anlamazdı ya nasip ne demekti
Herkes gömlek giyerken Ahmet ceket giyerdi

Konu komşuya dert oldu Kul Ahmet'in ceketi

Mahalleli kahvede muhabbet peşindeyken
Leylekler lak lak edip peynir gemisi yüklerken
Kul Ahmet erken yatar sabaha ya kısmet derdi
Kimseler anlamazdı ya kısmet ne demekti

Herkes gömlek giyedursun
Bizim Kul Ahmet ceketini bir de astarla kaplatıverdi
Kaplatır ya

Mahalleye dert oldu Kul Ahmet'in ceketi
Kul Ahmet erken yatar sabaha ya kısmet derdi
Kimseler anlamazdı ya kısmet ne demekti
Herkes gömlek giyerken Ahmet ceket giyerdi
Konu komşuya dert oldu kul Ahmet'in ceketi

Bir gün bir yoksul öldü, üzüldü mahalleli
Ama bir kefen parası bulamadı mahalleli
Kul Ahmet dedi yalan dünya çıkardı ceketini
Örttü garibin üstüne kaldırdı cenazeyi
Sonunda herkes anladı ya nasip ya kısmeti
Bizim kul Ahmet birden oluverdi Ahmet Bey
Ceketse Ahmet Bey'in Ceketi

İbret-i âlem oldu Ahmet Bey'in ceketi
Sonunda herkes anladı ya nasip ya kısmeti
İbret-i âlem oldu Ahmet Bey'in ceketi
Meğerse tüm keramet ceketteymiş be Ahmet
Barış'a sorar isen sen bu yolda devam et

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1988 **Süre:** 5.44

Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Anahtar

Sınıfın en güzel kızı o yalnız geziyor
Kimse ona yaklaşıyor
Yine koltuğunda koca koca kitaplar
Yine kütüphaneden geliyor
Baktım bir cilt Şair Mehmet Akif
İki büyük kitap Fatih Sultan Mehmet
Üç kalın cilt Mevlâna bir de Mimar Sinan

Döndü bana dedi ki beni seviyorsan
Eğer kalbime girmek istiyorsan
Önce bunları anla beni iyi dinle

Beş şair bir abide
İki abide bir sultan
Beş sultan bir düşünür
İki düşünür ise bir mimar
Düşün taşın bütün gece
Kalbim bir bilmece
Kalbimin bir kilidi var
İşte sana anahtar
En sevdiği şair Mehmet Akif
Bir abide Fatih Sultan Mehmet
Hayranım dedi Sinan bir de Mevlâna

Gece annem evde dedi oğlum neyin var

Yemeden içmeden kesildin yine
Dedim anne artık kalbimin sahibi var
Âşık oldum delicesine
Bir gün Akif okuyor bir gün Mevlâna
Bir Fatih'e hayranmış Bir de Sinan'a
Hem tarihe meraklıymış hem de sanata

Annem dedi oğlum anlamadın mı?
Vazgeç bu sevdadan bu kız fazla akıllı
Ah benim saf oğlum ah oğlum anlamadın mı?
Aşkın gözü kör olurmuş annem galiba haklı

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1988 **Süre:** 6.27
Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Gönül Ferman Dinlemiyor

Diyar diyar dolaştım ben
Yollara düştüm derdinden
Her çiçekte gördüm seni
Kara toprak ver yârimi

Yaza yaza bitti kalem
Bir gün elbet dolar çilem
Ben bu yola kurban olam
Kara toprak ver yârimi

Gönül ferman dinlemiyor
Bu ayrılık çok acı
Gönül ferman dinlemiyor
Yok mu bunun ilacı

Geri ver geri ver kara toprak ver yârimi
Bir sabah ansızın elimden aldığın gibi

Bir gün olur devran döner
Vade gelir yollar biter
Zengin fakir burdan geçer
Kara toprak ver yârimi

Deli gönül coştı çağlar
Derdime dayanmaz dağlar
Gelen ağlar giden ağlar
Kara toprak ver yârimi

Bak şu dünyanın haline
Meyletme dünya malına
Razı oldu hayaline
Kara toprak ver yârimi

Kimi alır kimi satar
Hepsi de yan yana yatar
Barış derdine dert katar
Kara toprak ver yârimi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Bahadır Akkuzu **Yıl:** 1988 **Süre:** 4.48
Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Kalpler Beraber

Sanki gece çağırdı beni
Sanki rüzgâr fısıldıyor seni
Sanki kaybolan aşkımı

Yeniden yaşar gibi

Kalpler beraber

Gözler beraber

El ele seninle

Güzeldi geceler

Sevdalılar kumrular gibi

Kuytularda kayboldu şimdi

Sensiz geçmiyor günler

Sensiz bitmiyor geceler

Kalpler beraber

Gözler beraber

El ele seninle

Güzeldi geceler

Söz: Barış Manço **Müzik:** Ufuk Yıldırım **Yıl:** 1988 **Süre:** 4.50

Albüm: Ful Aksesuar '88 Sahibinden İhtiyaçtan

Nane Limon Kabuğu

Eski adamlar doğruyu söylemiş

Bir çiçekle bahar olmaz

Kişi kendini bilip sağa sola sormalı

Can pazarı bu oyun olmaz

Zürefanın düşkünü

Beyaz giyer kış günü

Sonunda şifayı kapıp da şaşırınca

Bana gel beni dinle iyi yaz

Defteri kalemi al iyi yaz

Nane limon kabuğu bir güzel kaynasın aman ha ha ha ha ha
İçine hatmi çiçeği biraz çöreotu katasın aman ha ha ha ha ha
Hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman ha ha ha ha ha
Bin derde deva geliyor biraz daha sabret güzelim
Ha ha ha ha ha hapşu
Çok yaşa - Sen de gör - Rahat ve iyi yaşa

Sen tedbirini al önünü kış tut
Bırak yine de yaz gelsin
Çoğu zaman hesap çarşıya uymaz
Sonra dizini döversin

Barış iğneyi kendine batırır
Çuvaldızı başkasına
Bol keseden akli ona buna dağıtır
Darisı kendi başına

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1988 **Süre:** 4.27

Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Ömrümün Sonbaharında

Adım anılmaz oldu kapım çalınmaz oldu
Ömrümün sonbaharında
Gönlüm katlansın diye gören göz görmez oldu
Ömrümün sonbaharında

Saçlarıma düştü aklar hüznünlendi akşamlar
Ömrümün sonbaharında

Hep yüzüme kapandı dost bildiğim kapılar
Ömrümün sonbaharında

Şarkılar yarım kaldı resimler soldu şimdi
Ömrümün sonbaharında

Döktüğüm gözyaşları sel oldu aktı gitti
Ömrümün sonbaharında
Elimden kaçırdığım gençliğimi özlerim
Ömrümün sonbaharında

Artık hiç dönmeyecek sevgiliyi beklerim
Ömrümün sonbaharında

Barış isyan eyleme yıllar akıp gidiyor
Ömrümün sonbaharında

Fazla vaktim kalmadı giden geri gelmiyor
Ömrümün sonbaharında

Hâlâ bitirmediğim bir yarım şarkım kaldı
Ömrümün sonbaharında

Hâlâ beni dinleyen bir avuç dostum kaldı
Ömrümün sonbaharında

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1988 **Süre:** 4.37
Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Sahilde

Yıllar önce yine böyle bir ağustos akşamı
Seninle yürümüşük bu sahilde
Bilmem hâlâ benim gibi sen de hatırlar mısın?
El ele söz vermiştik bu sahilde

Seni bana çok gördüler
İnanmadın mı bana
Unutmam demiştin sana
O sabah ayrılırken

Şimdi bilmem kim bilir hangi sahilde neredesin
Ben yalnız acaba sen kiminlesin

Seni bana çok gördüler
İnanmadın mı bana
Unutmam demiştin sana
O sabah ayrılırken

Herkes duysun
Tertemiz aşkımın öldüğünü
Tek başıma kutladım yıldönümümüzü

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1988 **Süre:** 3.21

Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Sakız Hanım – Mahur Bey

Çocukluğumun geçtiği o eski mahallede
Aşı boyalı ahşap eski bir evde oturlardı
Sakız Hanım'la Mahur Bey
Bembeyaz tenli bembeyaz saçlıydı Sakız Hanım
Zaten onun için Sakız Hanım derdik kendisine

Pamuk gibi elleriyle kemençe çalardı
Eşi Mahur Bey önce biraz nazlanır
Sonra o da kanunuyla eşlik ederdi Sakız Hanım'a
Beraber meşk ederlerdi

Yaz akşamlarında açılırdı perdeler
Yorgun ellerinden dökülürdü nağmeler

İki yıl kadar oluyor önce kanun sustu o eski evde
Birkaç ay sonra da kemençe
Ve aşı boyalı ahşap evin perdeleri
Bir daha açılmamak üzere kapandı

Evin satılacağı söylentileri başlayınca gittim
İçeri girdiğimde eski bir koltuğun üzerinde
Boynu bükük bir kanun
Ve kanunun göğsüne yaslanmış mahsun kemençeyi gördüm
Bizi rahatsız etmeyin der gibiydiler
Kıyamadım
Uzaklaştım

Mahur Bey susunca kapandı perdeler
Sakız Hanım'la bitti o hüzünlü nağmeler

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1988 **Süre:** 4.23

Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Zehra

Halamın kızı Zehra dostlar başına

Bize sık sık gelir gece yatısına Zehra
Bir gecerken uğramıştı tam 18 ay oldu
O gün bugün bizde kalıyor Zehra

Zehra seni çok seviyorum
Bir türlü sana git diyemiyorum
Ama artık anla be Zehra

Bak işte sulandı gözlerin yine dolu dolu
Bak işte bu haliyle beni ediyor deli deli

Kulun olayım kölen olayım
Hemen darılma hala kızı Zehra
Kulun olayım kölen olayım
Kes ağlamayı hala kızı Zehra

Çayına biber koydum çorbasına reçel kattım
Hapşırık tozu serptim hırkasına Zehra
Yatağına fare koydum dolabına kurbağa
Ama yine bana mısın demedi Zehra

Yatağımy al yorganımı al
Makasımı, tarağımy kederimi al
Terliğımy al bardağımy al
Havlumu tabağımy çatalımı al

Bir şu köhne evimin tapusu var
Ne hacet Zehra onu da al

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1988 **Süre:** 4.06

Albüm: Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan

Can Bedenden Çıkmayınca

Kara haber tez duyulur
Unutsun beni demişsin
Bende kalan resimleri
Mektupları istemişsin

Üzülme sevdiceğim
Bir daha çıkmam karşına
Sana son kez yazıyorum
Hatıralar yeter bana

Unutma ki dünya fani
Veren Allah alır canı
Ben nasıl unuturum seni
Can bedenden çıkmayınca

Kurumuş bir çiçek buldum
Mektupların arasında
Bir tek onu saklıyorum
Onu da çok görme bana

Aşkların en güzelini
Yaşamıştık yıllarca
Bütün hüznü şarkılar
Hatırlatır seni bana

Kırıldı kanadım kolum
Ne yerim var ne yurdum

Gurbet ele düştü yolum
Yuvasız kuşlar misali

Selvi boylum senin için
Katlanırım bu yazgıya
Böyle yazmışsa Yaradan
Kara toprak yeter bana

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 4.16
Albüm: Darısı Başınıza

Delikanlı Gibi

Bana dün haber göndermişsin
Gelsin yüzleşsin demişsin
Geldim işte tek başıma delikanlı gibi
İyi bilirim ben bu oyunu
Hem başı belli hem sonu
Konuşalım açıkça şimdi delikanlı gibi

O kızıdan vazgeç unut onu beni dinle
Onun gözü yükseklerde
Kızın gözü sadece parada
Aklı fikri bir zengin kocada

Seninle bir hesabım yok
Paylaşacak bir kozum yok
Yine de geldim tek başına delikanlı gibi
Beni kovsalar dokuz köyden
Doğruyu hep söylerim ben
Ölürüm de dönmem sözümünden delikanlı gibi

O kızıdan vazgeç unut onu beni dinle
Onun gözü yükseklerde
Kızın gözü sadece parada
Aklı fikri bir zengin kocada

Açtırdın bana kutuyu
Zorla söylettin kötüyü
Sonuna kadar dinle şimdi delikanlı gibi
Aşkın kör etmiş gözünü
Kulağın duysun bu sözümü
Benim de sabrımın sonu var delikanlı gibi

O kızıdan vazgeç unut onu beni dinle
Onun gözü yükseklerde
Kızın gözü sadece parada
Aklı fikri bir zengin kocada

Uzat elini son bir defa
Kapansın konu burada
Sen yoluna ben yoluma delikanlı gibi
Biliyorum bana inanmıyorsun
Unutmak çok zor diyorsun
Gün gelir beni anlarsın delikanlı gibi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 3.51
Albüm: Darısı Başınıza

Domates Biber Patlıcan
Domates biber patlıcan

Bir anda bütün dünyam karardı
Bu sesle sokaklar yankılandı
Domates biber patlıcan

Keşke sana hislerimi açıkça anlatabilseydim
Sana deli gibi âşık olduğumu söyleyebilseydim
Göz göze geldiğimiz o anda
Dilim tutuldu bir anda
Konuşamadım karşında

Oysa bütün cesaretimi toplayıp sana gelmişim
Senin için çarpan şu kalbimi gör istemişim
Tam elini tutmak üzereyken
Aşkımı itiraf edecekken
Sokaktan gelen o sesle yıkıldı dünyam

Domates biber patlıcan
Bir anda bütün dünyam karardı
Bu sesle sokaklar yankılandı
Domates biber patlıcan

Şimdi benden çok uzaklardasın biliyorum
Belki bir gün dönersin diye dualar ediyorum
Seni bir defa görsem yeter
İnan ki bu bir ömre bedel
Yeter ki bitmesin bu rüyam

Nereye gitsem ne yana baksam hep seni görüyorum
Biliyorum artık çok geç ama yine de bekliyorum
Her şey boş geliyor bana

Sarılacağım sımsıkı sana
Yeter ki yıkılmasın bir daha dünyam
Domates biber patlıcan
Bir anda bütün dünyam karardı
Bu sesle sokaklar yankılandı
Domates biber patlıcan

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 5.56
Albüm: Darısı Başınıza

Güle Güle Oğlum

Güle güle oğlum
Ne kadar da çabuk geçmiş meğer yıllar
Kendi kanatlarınla uçacak kadar
Büyüdün ha o kadar oldun mu sen oğlum
O kadar büyüdün mü?

Güle güle oğlum
Demek artık sen de bir yuva kuruyorsun
Sevdiğin kızla bugün evleniyorsun
Mutluluklar sana benim arslan oğlum
Yine de son bir nasihat benden sana
Tanrının en büyük lütfu bu unutma
Sar onu kollarınla sar, sar, sar

Güle güle oğlum
Gözlerimin nemlendiğine aldırma
Sen de anlarsın bir gün baba olunca
Hadi artık gidelim
Davetlileri bekletmeyelim

Güle güle oğlum

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 3.03

Albüm: Darısı Başınıza

Günaydın Çocuklar

Hey, günaydın çocuklar
Hep güler yüzle karşılırsınız beni
Hey hey günaydın çocuklar
Sabah akşam bıkmadan dinlersiniz beni
Dün gece düşündüm de renkler olmasaydı
Yaşanmazdı bu dünyada
Korktuğum o dur ki
Kapkara bir dünyayı isteyenler var aramızda

Oyun ister bazen büyükler
Tabancalar kılıçlar tüfekler
Zevk meselesi bu karışılmaz
Tartışılmaz zevkler ve renkler
Sizin olsun bütün bu zevkler
Bırakın renkleri çocuklara
Hey günaydın çocuklar
Siz hiç kırmızı bir ağaç gördünüz mü?
Hey hey günaydın çocuklar
Gökyüzü neden mavi düşündünüz mü?
Başak sarı, çim yeşil, her şeyin bir rengi var
Değişmez doğanın dengesi
Mor, turuncu, sarı, eflatun, pembe, hâkî
Çamur bile kahverengi

Uzakta bir ÷lkede insanlar anlaşmış
Tam silahları bırakırken
İçlerinden ikisi hemen karşı çıkmış
Sonuçta onlar kazanmış
İkisinin de önünde birer düğme varmış
Biri yeşil diğeri kırmızı
Bir, iki, üç demişler, basıvermişler
Ve dünya sonunda kapkaranlık olmuş
Tam istedikleri gibi
Oyun ister bütün çocuklar

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 3.44

Albüm: Darısı Başınıza

Hatırlasana

Hatırlasana
Hani bana söz vermiştin
O akşam ayrılırken
Döneceğim demiştin
Yıllar geçti
Bekledim boş ümitlerle
Hatırlasana
Hani bana söz vermiştin
O akşam ayrılırken
Seviyorum demiştin
Yıllar geçti
Bekledim boş ümitlerle

Duydum ki bugün evleniyormuşsun

Artık başkasının oluyormuşsun
Gücüm kalmadı dayanmaya
Ağlamak istiyorum
Doya doya
Hıçkıra hıçkıra

Hatırlasana
Böyle mi söz vermiştin
O akşam ayrılırken
Seviyorum demiştin
Yıllar geçti
Bekledim yaşlı gözlerle
Duydum ki bugün evleniyormuşsun
Artık başkasının oluyormuşsun
Gücüm kalmadı dayanmaya
Ağlamak istiyorum
Doya doya
Hıçkıra hıçkıra

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 4.40

Albüm: Darısı Başınıza

Hayır

Nasıl böylesine rahatsın ki
Sanki hiçbir şey olmamış gibi
Yıllar boyu ümitsizce
Seni bekledim geldin mi ki
Bir gün olsun kapım çalıp
Halim nedir sordun mu ki

Çek ellerini ellerimden

Çek gözlerini gözlerimden
Bunca yıldır yokluğunda
Alıştım ben yalnızlığa
İçimde birçok şey kırıldı
Çok geç artık dönme bana

Hayır hayır
Boşuna yalvarma
İnanmıyorum sana
Hayır hayır
Gözyaşına da hayır
İnanmıyorum sana

Hayır hayır
Yüz bin kere hayır
Acı çektirme bana
Hayır hayır
Yüz bin kere hayır
İnanmıyorum sana

Sen hiçbir zaman dost olmadın
Hiçhiç bir zaman destek olmadın
Yıllarca hep sustum ama
Bir tek şey istiyorum senden
Onurlu bir yabancı gibi
Lütfen artık çık git bu evden

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 6.11
Albüm: Darısı Başınıza

Kara Sevda

Nasıl anlatsam bilemiyorum

İçim içime sığmıyor

O deli dolu neşe dolu kişi ben değilim sanki

Dışarısı buz gibi lapa lapa kar var

Benim içim yanıyor

Eksi kırk derece soğuk suda bile yüzerim inan ki

Kara sevda kara sevda

Dedikleri daha ne olabilir ki

Kara sevda kara sevda

Seni benden kim ayırabilir ki

Çocukça bir aşk deyip de geçme

Sakın gülme halime

Nasıl olduğunu anlayamadım ama

Seviyorum seni delicesine

Nasıl anlatsam bilemiyorum

Gözlerim kararıyor

Tepetaklak oldu dünya tersine sanki

Bütün âşıklar el ele kol kola

Cıvıl cıvıl geziyor

Bense Nuh'un gemisinde tek başıma gibiyim inan ki

Kara sevda kara sevda

Dedikleri daha ne olabilir ki

Kara sevda kara sevda

Seni benden kim ayırabilir ki

Çocukça bir aşk deyip de geçme
Sakın gülme halime
Nasıl olduğunu anlayamadım ama
Seviyorum seni delicesine

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 3.46
Albüm: Darısı Başınıza

Kezban

Ateş sadece düştüğü yeri yakar
Nedir bu dünyanın hali
Bir sana bir bana, al gülüm ver gülüm
Sev beni seveyim ki seni

Dünyanın hali böyle
Al gülüm ver gülüm

Bir bakışın yeter
Düşerim yollarına
Dünyalar güzeli Kezban
Sarı sarı bileziği
Takarım kollarına
Dünyalar güzeli Kezban

Babası yıllarca didinip çabalamış
Oğluna bir bağ bırakmış
Hayırsız evlat üzümünü yemiş ama
Merak edip de bağını sormamış

Kitabına uyduran kervanı yükleyip
Yüksek dağlardan aşırır
Beceriksiz kişi sağa sola bakıp da
Düz ovada yolunu şaşırır
Dünyanın hâli böyle

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1989 **Süre:** 3.29
Albüm: Darısı Başınıza

Allah'ım Güç Ver Bana

Yine sensiz bir gecenin buz gibi sabahında
Bu korkunç yalnızlığında seni bekliyorum
Yanıyor yüreğim

Yine gözyaşlarım yağmur gibi yaşıyorum anılarla
Bir şeyler kopuyor sanki ta şuramda
Yanıyor yüreğim

Allah'ım güç ver bana sığındım sana
Bu ne dayanılmaz bir acı sabır ver bana
Yeter artık çektiklerim bitsin bu ceza
Ümitsiz haykırıyorum ne olur dön bana
Sana yazdığım en son şarkı bu artık kırıldı kalemim
Gökler şahidim olsun ki seni seviyorum
Yanıyor yüreğim

Sonbahar yaprakları gibi savruldu ümitlerim
Son bir kez duymak istersen seni seviyorum
Yanıyor yüreğim

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1992 **Süre:** 4.47
Albüm: Mega Manço

Ayı

Bugün hava güzel dedim ki hanıma haydi kalk giyin de çıkalım biraz
Bak cıvıl cıvıl kuşlar uçuyor dalları basmış erikle kiraz
Çoluk çocuk cümbür cemaat piknik yapalım ne dersiniz ha
Ev halkı uçtu yihuu aslan baba sen çok yaşa

Yolda düşündüm bizim çocuklar tanımıyorlar hayvanları
Bir hayli garibime gitti doğrusu bir baba olarak verdim kararı
Anında bir ters u dönüş doğru hayvanat bahçesine
Biliyoruz ayıp oldu hâkim bey ama zar zor girebildik içeriye

Bak evladım buna ayı derler ormandan inip şehre gelirler
Ağır mağır hantaldır ama armudun iyisini ayılar yer
Evet babacığım ona ayı derler ayılar bizleri çok severler
Ağır mağır hantaldır ama armudun iyisini ayılar yer

Senin de canın günün birinde armudun iyisini yemek isterse
Sakın ha aman manava gidip de armutları tek tek elleme
Adamın kafası bir atarsa bayramlık ağzını bir açarsa
Sana neler der biliyor musun, mahalle duyar rezil olursun

A de bakayım

- AAA!

Bi de Y de

-YEE!

Şimdi bi de I

-III!

Oku bakayım

-AYI!

Maksat çoluk çocuk öğreysin hayatın çetin yollarını

Kaptırmaları kimseye kafalarını ve de kollarını

Hani baba olarak vazifemiz tabii uyandırıp ikaz etmek

Uzunlar yanmıyor hâkim bey kısa yoldan anlatmak gerek

Hayvan sevgisi tabii ki lazım ama her şey karşılıklı

Ben seni seveyim sen beni say ki bozulmasın ağzımızın tadı

Armudun iyisini zaten o yer, bir eli yağda ötekisi balda

Buramıza geldi artık hâkim bey takdir sizden biraz da ite kaka

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1992 **Süre:** 4.38

Albüm: Mega Manço

Dıral Dede'nin Düdüğü

Hele destur! Maşallah bu ne bolluk böyle

Hele destur! Helalinden kazandıysan söyle

Hele destur! Gözümüz yok Allah daha çok versin

Ama paylaş gel beni dinle paylaşırsan sevaba girersin

Aç gözünü daha vakit erken gör şeytanın gör dediğini

Bir kulak ver de dinle sağır sultanın duyduğunu

Sen öyle devekuşu gibi şaşkın şaşkın bakınırsan

Bir gün duyarsın elbet Dıral Dedenin düdüğünü

Hele destur! Maşallah bu ne iştah böyle

Hele destur! Yetim hakkım yemedin mi söyle

Hele destur! Gözümüz yok afiyet şeker olsun

Ama paylaş gel beni dinle gariplerin de karnı doysun

Hele destur! Maşallah bu ne kudret böyle

Hele destur! Zayıfları ezmedin mi söyle

Hele destur! Gözümüz yok Allah daha iyi etsin

Ama paylaş gel beni dinle, ardından herkes dua etsin

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1992 **Süre:** 5.25

Albüm: Mega Manço

Gel

Yine dün gece sabaha kadar düşündüm seni

İçimde bi umut sanki her an gelecekmişsin gibi

Hiç düşündün mü ardında kalan bu divaneyi

Ama bil ki ben sonsuza dek bekliyorum seni

Bir sabah erkenden seherde gel

Kimseler görmeden gizlice gel

Bülbüller ötmeden sessizce gel

Yeter ki bana gel

Uğrunda yanayım Kerem gibi gel

Dağları deleyim Ferhat gibi gel

İste canım vereyim Mecnun gibi gel

Yeter ki bana gel

Öyle isterdim ki her an rüyalarına girmeyi

Bir şarkı olup dillere düşmeden söylenmeyi

Hatta rüzgâr olup toz duman gelip sana yüz sürmeyi

Ve damla damla kirpiklerinden süzülmeyi

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1992 **Süre:** 4.27
Albüm: Mega Manço

Hemşerim Memleket Nire

Kendimi bildim bileli yollarda tükettim koskoca bir ömrü
Bir uçtan bir uca gezdim şu fani dünyayı
Okumuşu cahili yoksulu zengini hiç farkı yok hepsi aynı
Sonunda ben de anladım Hanya'yı Konya'yı

Sanki insanlık pazara çıkmış ekmek aslanın ağzında
Bir sıcak çorba içer misin diyen yok
Dört duvarı ören çatısını kapatıp içerden kitlemiş kapıyı
Bir döşek de sana serelim buyur diyen yok

Tek bir soru
Hemşerim memleket nire
Bu dünya benim memleket
Hayır anlamadın hemşerim esas memleket nire
Bu dünya benim memleket
Tövbe tövbe tövbe
Kardeşlik ve eşitlik üstüne uzun uzun nutuklar çekip
Niye senin derin benden koyu diyen çok
Kaşının altında gözün var diye silahlanıp ölüme koşarken
Kalan dul ve yetim ne yer ne içer soran yok

Barış garibim bulamadı çözümü oturdu etti bunca sözü
Gelin hep beraber anlaşıalım diyen yok
Zaten paramparça bölünmüş ve yaşanmaz olmuş dünyamız
Daha fazla kesip bölmeye hiç gerek yok

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1992 **Süre:** 5.53
Albüm: Mega Manço

Süleyman

Bizim köyden bir deli oğlan
Yıllar önce gurbete gitti Süleyman
Bir de duyduk öğrendik ki
Büyükşehirde büyük adam olmuş Süleyman
Vur davulcu eline üşenme
Çal zurnacı diline üşenme

Bir gün sıladan mektubu geldi
Okuduk ki köye dönüyormuş Süleyman
Çorba kaynadı pilav da pişti
Sofrayı kurduk düğün misali Süleyman

Vur davulcu eline üşenme
Çal zurnacı diline üşenme

Biz görmeyeli çok değişmiş
Selam sabahı unutmuşsun Süleyman
Sofraya hemen yerleşiverdin
Belli ki gurbet sana yaramamış Süleyman

Vur davulcu eline üşenme
Çal zurnacı diline üşenme

Yedin içtin afiyet olsun
Neler gördün anlat bakalım Süleyman

Tepsiyi biraz da bu tarafa gönder
Müsaade et de bir tadına bakalım Süleyman

Vur davulcu eline üşenme
Çal zurnacı diline üşenme

The name of the guy is Süleyman
Listen to me man he`s number one
Şarkının burası turistler için
Neden? Because Süleyman is back in town

Kendini yoksa sultan mı sandın
Seninki sade isim benzerliği Süleyman
Bu dünya kimseye kalmamış
Hele bir düşün niye sana kalsın Süleyman

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1992 **Süre:** 5.20
Albüm: Mega Manço

Al Beni

Sen gideli sevgilim bahçemde güller açmıyor
Geceler bitmek bilmiyor geceler buz gibi sabah olmuyor
Şimdi ben sensiz nasıl yaşarım söyle
Şimdi ben sensiz neylerim söyle

Son bir kez görebilsem seni tutsam dokunsam ellerine
Yokluğun dayanılmaz oldu hasret kaldım gül yüzüne
Şimdi ben sensiz nasıl yaşarım söyle
Şimdi ben sensiz neylerim söyle

Al beni götür gittiğin yere
İstersen vur yerden yerlere

Ne olur al beni götür gittiğin yere
Yeter ki yeter ki terk etme

Bekledim seni gecelerce yaralı ceylan misali
Ardından düştüm çöllere Leyla'ya koşan Mecnun misali

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 5.43
Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Bal Böceği

Seyyah oldum dolaştım şu âlemi ah güzelim
Senin gibi bir vefasız görmedim ben
Hayırsızı kitapsızı zalimi bal böceğim
Senin gibi bir insafsız görmedim ben
Şu dağlarda çiçek oldum aşkından sarardım soldum
Bakmadın bana bal böceğim
Yollarında toprak oldum sen bastıkça ben kavruldum
Görmedin beni bal böceğim
Seni gidi bal böceği kim çözecek bu bilmeceyi
Ateşte yanar pervane ben oldum derdinden divane

Hele gel yine gel bir gece vakti koynuma gel
Ama benim adım bal böceği bekleyemem ben bu geceyi
Gelir de koynuna girerim ama sonra da batırırım iğneyi

Nedir bu çektiğim senin elinden ah güzelim
Kurtar beni elalemin dilinden

Bıktım usandım şu bitmez nazından bal böceğim
Sabır teli koptu gönöl sazından

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 3.46
Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Benden Öte Benden Ziyade

Bu akşam yine garip bir hüznün çöktü üstüme
Hücrem soğuk bir tek sen varsın düşlerimde
Demir kapı yine kapandı ağır ağır üzerime
Kelepçeler yine vuruldu kilit kilit yüreğime

Derin derin soluyorum seni gecelerce
Duvarlara kazıdım ismini her köşeye
Dudakların şeker gibiydi baldan öte baldan ziyade
Pembe pembe yanakların gülden öte gülden ziyade

Sabret gönöl sabret sakın isyan etme
Bir gün elbet bitecek bu çile isyan etme
Dört kitaptan başlayalım istersen gel söze
Orda öyle bir isim var ki kuldan öte kuldan ziyade
Onu düşün ona sığın o senden öte benden ziyade

Bir sabah elbet güneş de doğacak penceremde
Ama bil ki ateşin hâlâ yanacak yüreğimde
Gözyaşlarım akıp gidecek selden öte selden ziyade
Bir canım var vereceğim baldan öte baldan ziyade

Sabret gönöl sabret sakın isyan etme
Bir gün elbet bitecek bu çile isyan etme

Dört kitaptan başlayalım istersen gel söze
Orda öyle bir isim var ki kuldun öte kuldun ziyade
Onu düşün ona sığın o senden öte benden ziyade

Bir sen var ki benim içimde benden öte benden ziyade
Bir sen var ki senin içinde senden öte senden ziyade

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 5.15
Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Beyhude Geçti Yıllar

Bir masaldı aşkımız sisler bulutlar ardında
Bir akşam bitiverdi her şey yok oldu bir anda

Beyhude geçti yıllar silindi hatıralar
Geride bir avuç yalan
Hüzün dolu geceler buğulu pencereler
İşte hepsi bu senden kalan

Nasıl içim yanıyor öylesine sevdim seni
Hep saklamak istedim altın kafeslerde seni
Sanki gizli bir el kopardı seni benden
Savurdu kar tanesi gibi
Boş yere arıyorum sımsıcak sevgini
Bu ıslak boş sokaklarda
Elinden oyuncağı alınmış çocuk gibi
Yalnızım boş sokaklarda

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 4.21
Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

En Büyük Mehmet Bizim Mehmet

Öksüz doğdu Mehmet ite kaka büyüdü Mehmet
On bir yaşına doğru okula da gitti Mehmet
Çaka çaka okudu da Mehmet, döne döne başı döndü Mehmet
Diploma hak getire Mehmet, okumayı sökemedi ki Mehmet

Saldım çayıra Mehmet Mevla'm kayıra Mehmet
Bütün köy toplansın
Bu Mehmet ne ballı çocuk vallahi çok şanslı çocuk
Ne amcası var ne dayısı bundan iyisi Şam'da kayısı
Mehmet ula Mehmet
En büyük Mehmet bizim Mehmet
Askere gitti Mehmet eğitim gördü Mehmet
Jandarma komando doğuya da gitti Mehmet
Alavere dalavere de Mehmet hadi yürü yine nöbete Mehmet
Askerlik uzadı Mehmet gelemedi tezkere Mehmet

Bir kızı sevdi Mehmet, eridi de bitti Mehmet
Ama başlık parasını bulamadı gitti Mehmet
Nuh dedi kız babası Mehmet, peygamber demedi Mehmet
Kız eline kına yaktı Mehmet, babası paraya taktı Mehmet
Olmadı gitti Mehmet, bir ömür bitti Mehmet

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 3.18

Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Gül Bebeğim

Sen cennete uçtun ama
Kokun sinmiş yatağıma odama

Derin derin soluyorum seni
İçime hapsediyorum seni
Alışamadım bir türlü yokluğuna gül bebeğim
Sensiz yaşamak ne kadar zor
Ayrılık acısını gel bana sor
Nasıl kıydın kendine gül bebeğim

Geceler çok soğuk, geceler sessiz
Nasıl yaşarım şimdi ben sensiz
Hani bana verdiğin o sözler
Hani o gülen masum gözler
Alışamadım bir türlü yokluğuna gül bebeğim
Sensiz yaşamak ne kadar zor
Ayrılık acısını gel bana sor
Nasıl kıydın kendine gül bebeğim

Gözyaşım karıştı yağmura
Damla damla süzülüyor toprağa
Bizi ancak ölüm ayırır diyordun bana
Söyle nasıl kıydın kendine gül bebeğim
Seni benden ölüm bile ayıramadı işte
Nasıl kıydın kendine gül bebeğim

Dar geliyor bana bu yerler
Yaşanmaz oldu kara geceler
Kırılısın seni taşıyan bu eller gül bebeğim
Hani bana verdiğin o sözler
Hani o gülen masum gözler
Nasıl kıydın kendine gül bebeğim
Sensiz yaşamak ne kadar zor

Ayrılık acısını gel bana sor
Nasıl kıydın kendine gül bebeğim

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 5.05
Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Müsaadenizle Çocuklar

Bir sabah baktım ne göreyim bizim sokakta şenlik var
Büyükler köz köz otururken adam oluvermiş çocuklar
Patlamaz olmuş tüfekler gelmiş Karamürsel sepetler
Tren kalkmış gitmekte hadi geçmiş olsun birilerine

Kınalar yakalım elimize, sahip olalım dilimize
Aman dikkat belimize
Şimdi müsaadenizle çocuklar
Sıra bana geldi çocuklar
İş başa düştü çocuklar
Hazır mıyız

Eh Barış abi aşk olsun aç koynuna kuş konsun
Çek ipini rahvan gitsin inceldiği yerden kopsun
Kimileri kahve kaynatsın kimi hâlâ dansöz oynatsın
Leyleğin ömrü iki laklak değerler oldu tepetaklak

El salla el salla, kol salla kol salla
Sağ gösterip sol salla, bir omuz at sağdan sola

Geliyor bir ahu afet, tepeden tırnağa zarafet
Öldür bizi letafet bizim sonumuz felaket
Hayırdır inşallah kızlar ne diyor bu uçuk çılgınlar

Hayır mı şer mi göreceğiz artık sabrın sonu selamet

Jale: Üz beni süz beni püre gibi ez beni

Ajlan - Mine: Pranga tak bana kapı kapı gez beni

Burak Kut: Benimle oynama çılgınım bebeğim

Nalan: Deli gibi seviyorum ölümüne sev beni

Dandini dastana dinolar bostana

İyi bak hastana sor beni ustana

El salla el salla

Tayfun Duygulu: Hadi yine iyisin e gel hadi yanıma

Hakan Peker: Amma velakin kınalar yak bana

Soner Arıca: Ah vefasız yak beni yık beni

Grup Vitamin: Ellere var ama bizlere yok di mi

Dandini dastana dinolar bostana

İyi bak hastana sor beni ustana

El salla el salla

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 4.34

Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Sarıl Bana

Yıkılsın bütün duvarlar birer birer

Açılsın bütün kapılar teker teker

Yaklaş bana gel sokul bana

Rüyama giriver bu gece, helalim oluver bu gece

Koptu fırtına dört bir yanımda, ateşe at beni sar kollarınla

Çok yorgunum sarıl bana, dokun bana ne olur

Binlerce ok saplanıyor şu kalbime
Alev alev ateşin yanıyor yüreğimde

Gururumu aldın ayaklar altına
Geldim kapına yüz sürmek için
Haydi artık sen de sil gözyaşlarını
Süslen boyan giyin benim için

Elimde pembe mavi soluk bir çerçeve
Tüm anılar toplanmış sanki o resimde

Sokul bana sarıl bana yaklaş bana dokun bana

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 4.11
Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Yol

Uçsuz bucaksız bir yolda yürüyorum tek başıma
Herkes hakkını helal etsin kalmasın tek bir lokma
Bu yolda ölmek var belki de dönmemek
Ömür bitse bile yol bitmeyecek
Bazen buz gibi bir pınardan içiyorum kana kana
Bazen kızgın kumlar üstünde yürüyorum yana yana
Dünya hancı biz garip yolcu, haydi bastır be oğlum
Allah'a bir can borcumuz var bir tek ona güven
Yolun açık olsun
Baki kalan bu kubbede hoş bir seda biliyorsun
Binin yarısı beş yüz daha ne düşünüyorsun

Topraktan geldi insan yine toprağa dönecek

İki lokma ekmek için ömür boyu dövüşecek

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 4.27

Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

Yolla Yârim Tez Yolla

Dağlar aştım hazar eyledim
Her gördüğüm güzele nazar eyledim
Hakikat sofrası kurulunca
Bir salkım üzüme pazar eyledim

Söylemeye varmıyor dilim
Sazım çalmaz oldu tutmuyor elim
Ben ettim sen eyleme gülüm
Ne olur affet beni Allah aşkına

Yolla yârim tez yolla
Oyalı da mendile sar yolla
İki tel kopar saçından
Kınalı da mendile sar yolla
Yolla yolla yolla meleklerle ver yolla
Yolla yolla yeter beklettiğin beni Allah aşkına
Yolla yârim tez yolla
Hasret kaldım seni sevmeye
Sana gelip düğümleri çözmeye
Usulca göğsüne yaslanıp
Bir sabah vakti koynunda ölmeye

Coştı gönlüm sel gibi çağlar
Aramıza girmiş dumanlı dağlar

Barış derdini söyler ağlar
Yeter affet beni Allah aşkına

Söz: Barış Manço **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1995 **Süre:** 4.38
Albüm: Müsaadenizle Çocuklar

3.3.4. Sözleri Kendisine Ait Olmayan Selendirdiği Şarkılar

Çıt Çıt Twist

Çıt çıt çıt çıt çedene de
Sar bedeni bedene
Dünya dolu yâr olsa da
Alacağım bir tane

Ekin ekim çöllere de
Biçtirmedim ellere
On beşinde yâr sevdim de
Sezdirmedim ellere

Ekine firaz derler de
Güzele beyaz derler
Her kime derdim yansam ben
Yana yana gez derler
Ekin ekim gül bitti de
Dalında bülbül öttü
Ötme ey garip bülbül
Yârim ellere gitti

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1963 **Süre:** 2.25

45'lik: Dream Girl

Il Arrivera

Quand la nuit tombera
Et que le renfort se levera
Le ciel se couvriras de nuages
Rouge et tres bas
Ce sera le temps ou chacun trembleras
CE sera le temps ou chacun se souviendras
Il arrivera
Oooo Oooo
Il feras tres sombre
Pendant quarante nuits et quarante jours
Et dans la penombre
Sa lumiere luiras tou jours
Ce sera le temps ou chacun trembleras
Ce sera le temps ou chacun se souviendras
Il arrivera
Oooo Oooo
Allons tous le hommes
et les femmes de tous les pays
Feterons leurs fortresses
Se sauverons dans leurs abris
Ce sera le temps ou chacun trembleras
Ce sera le temps ou chacun se souviendras
Il arrivera

Söz: Andre Soulac **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1966 **Süre:** 2.07

45'lik: Il Arrivera **Dil:** Fransızca

Aman Avcı Vurma Beni

Aman avcı vurma beni
Men bu dağın ay balam maralıyam

Maralıyam, ben yaralı
Avcı vurmuş ay balam yaralıyam

Bir daş attım çaya tüştü
Çaydan bir çift ay balam suna uçtu

Menim gönlüm sene düştü
Senin gönlün ay balam kime düştü?

Bu dağlarda ceylan gezer
Tırnakların ay balam taşlar ezer

Men o yâre neylemişem
O yar menden ay balam kenar gezer

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1966 **Süre:** 2.26

45'lik: Bien Fait Pour Toi

Good Golly Miss Molly

Good golly miss Molly, sure like to ball
Good golly miss Molly, sure like to ball
A-When you're rockin' and a rollin', can't hear your mama call

From the early early mornin' to the early early night
When I caught miss Molly rockin' at the house of blue lights
Good golly miss Molly, sure like to ball
A-When you're rockin' and a rollin', can't hear your mama call

Mama, papa told me 'Son, you better watch your step
If'n your Papa's Mama had to watch my Papa's step
Good golly miss Molly, sure like to ball
A-When you're rockin' and a rollin', can't hear your mama call

Ahhhhhhhh

Good golly miss Molly, sure like to ball,
Whoohoo
Good golly miss Molly, sure like to ball,
A-When you're rockin' and a rollin', can't hear your mama call

Goin' to the corner gonna buy a diamond ring
When she hugs me and kiss me make me ting-a-ling-a-ling
Good golly miss Molly, sure like to ball
A-When you're rockin' and a rollin', can't hear your mama call

Söz: Jerry Lee Lewis **Müzik:** Jerry Lee Lewis **Yıl:** 1967 **Süre:** 2.48
45'lik: Big Boss Man / Kol Düğmeleri **Dil:** İngilizce

Kızılıcıklar Oldu mu

Kızılıcıklar oldu mu
Selelere doldu mu hey
Gönderdiğim çoraplar
Ayağına oldu mu

Mendili eline
Mendil verdim geline
Kara kına yollamış

Yâr benim ellerime

Kızılıklar kırmızı
Alamadım şu kızı hey
Gerdanında beni var
Sandım seher yıldızı

Mendili eline,
Mendil verdim geline.
Kara kına yollamış,
Yâr benim ellerime.

Tabakası aynalı,
Şu oğlana varmalı hey.
Oğlan çok güzel ama
Anası olmamalı

Mendili eline,
Mendil verdim geline.
Kara kına yollamış,
Yâr benim ellerime.

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1968 **Süre:** 1.41

45'lik: Kızılıklar Oldu mu

I'll Go Crazy

If you leave me, i'll go crazy
If you leave me, i'll go crazy
Cause i love you, love you
Oh, i love you too much

If you quit me, i'll go crazy
If you forget me, i'll go crazy
Cause i love you, love you
Oh, i love you too much

You've got to live for yourself
Yourself and nobody else
You've got to live for yourself
Yourself and nobody else

Söz: The Famous Flames **Müzik:** The Famous Flames **Yıl:** 1968 **Süre:**

3.04

45'lik: Kızılıcıklar Oldu mu **Dil:** İngilizce

Ağlama Değmez Hayat

Rüya gibi her hatıra
Her yaşantı bana
Ne bulduysa kaybetti
Gönül aşktan yana
Ömür çiçek kadar narin
Bir gün kadar kısa
Ağlama değmez hayat bu gözyaşlarına
Her damla yaş oyuk oyuk
İz bırakır kalbimde
Hayat şarap gibidir
Keder de var neşe de
Ömür çiçek kadar narin
Bir gün kadar kısa
Ağlama değmez hayat bu gözyaşlarına

Söz: Cengizhan Altuntaş **Müzik:** Mehmet İlgin **Yıl:** 1969 **Süre:** 4.11
45'lik: Ağlama Değmez Hayat

Kirpiklerin Ok Ok Eyle

Kirpiklerin ok ok eyle
Vur sineme öldür beni
Bıktım dünyanın halından
Vur sineme öldür beni
Öldür beni öldür beni heyyy

Yoktur âleme mihnetim
İndinde vardı kıymetim
Eğer satmaksa niyetin
Vur sineme öldür beni
Öldür beni öldür beni heyyy

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1969 **Süre:** 4.18
45'lik: Ağlama Değmez Hayat

Kağızman

Kağızman'a ısmarladım nar gele, nar gele
Kağızman'a ısmarladım nar gele, nar gele

Gümüş kemer ince bele dar gele, dar gele oy
Gümüş kemer ince bele dar gele, dar gele oy

Bahar gelir kuzular yayılır yan yana
Bahar gelir kuzular yayılır yan yana
Benim yârim inci takar gerdana gerdana oy
Benim yârim inci takar gerdana gerdana oy

Erzurum'a ısmarladım kazanı kazanı
Erzurum'a ısmarladım kazanı kazanı

Ben sevmişem hem okuru yazanı yazanı oy
Ben bilirem bu yerlerde gezeni gezeni oy

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1969 **Süre:** 2.27
45'lik: Kağızman

Derule

Oynayın kız oynayın durmanın ne kârı var
Ha bu köyün içinde acayip bekârı var
Derule demdenrule derule demederule
Oy kemeñeci dayı saktun gözümeye yayı
Kör etti gözlerumi göremeyum dünyayı
Derule demdenrule derule demdenrule
Çek aşağı yukarı havanın fituluni
Niye konuşmayasın kuş mu yedi diluni
Derule demdenrule derule demdenrule

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1970 **Süre:** 2.14 **45'lik:** Derule

Lambaya Püf De

Lambaya püf de
Oh deme püf de
Perdeyi ört kız
Çekme de ört kız

Lambaya püf de
Oh deme püf de

Perdeyi ört kız
Açma da ört kız

Kol sarıyor
Kol basıyor
Kız ben yanıyom
Ben yanıyom Sarı Kız

Lambaya püf de
Oh deme püf de
Perdeyi ört kız
Çekme de ört kız
Ohh beeeeeee

Söz: Tamburacı Osman Pehlivan **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1973 **Süre:**

2.58

45'lik: Lambaya Püf De

Hey Koca Topçu

Hey koca topçu
Şu dağlara yan gele, yan gele
Vahres-i fitteki düşman sefilesinin su kesimi
Denkleş dur
İki bıyık bükümü sağa, beraber bir iki
Üç evlek ile ruh, beraber bir iki üç
Bir gülle tıkıla
İkıla
Sıkıla
Mesafe hak getire
Haydi, Allah rast getire aman

Genç Osman dediğin bir küçük uşak
Beline bağlamış ibrişim kuşak
Askerin içinde birinci uşak
Allah Allah deyip geçer Genç Osman
Bağdat'ın kapısın genç Osman açtı
Düşmanın cümlesi önünden kaçtı
Kelle koltuğunda üç gün savaştı
Allah Allah deyip geçer Genç Osman
Bağdat'ın içine girilmez yastan
Her ana doğurmaz böyle bir arslan
Kelle koltuğunda geliyor Kars'tan
Allah Allah deyip geçer Genç Osman

Söz: Kayıkçı Kul Mustafa **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1973 **Süre:** 3.30
45'lik: Gönül Dağı

Gönül Dağı

Gönül dağı yağmur yağmur boran olunca
Akar can özüne sel gizli gizli
Bir tenhada can cananı bulunca
Sinemi yaralar yâr oy
Yâr oy yâr oy dil gizli dil gizli
Sinemi yaralar yâr oy
Yâr oy yâr oy dil gizli dil gizli

Dost elinden gel olmazsa varılmaz
Rızasız bahçenin gülü derilmez
Kalpten kalbe bir yol vardır görülmez
Gönülden gönüle gider yâr oy
Yâr oy yâr oy yol gizli yol gizli

Gönülden gönüle gider yâr oy
Yâr oy yâr oy yol gizli yol gizli

Seher vakti garip garip bülbül öterken
Kırpiklerin ok ok yâr yâr canı yaralarken
Cümle âlem uykusunda yatarken
Kimseler görmeden yâr oy
Yâr oy yâr oy gel gizli gel gizli
Hoyratlar görmeden yâr oy
Yâr oy yâr oy gel gizli gel gizli
Horozlar ötmeden yâr oy
Yâr oy yâr oy gel gizli gel gizli

Söz: Neşet Ertaş **Müzik:** Neşet Ertaş **Yıl:** 1973 **Süre:** 4.18
45'lik: Gönül Dağı

Estergon Kalesi

Estergon Estergon
Yedi krala saray olan Estergon
Biz seni hemşehrilerine Allah emaneti edip verdik
Ve işte şimdi geri almaya geldik
Serhaddin hali böyledir
Yiğid başından Ali eksik olmaz
Rumeli gazileri
Kelle verilir aman verilmez

Estergon kalası bre dilber aman
Subaşı durak aman
Kim bilir gönlümü bre dilber aman
Bir sinsi firak

Gönül yâr peşinde bre dilber aman
Yâr ondan ırak aman
Akma Tuna akma bre şahin aman
Ben bir dertliyim
Yâr peşinden aman gezer koşar
Yandım kara bahtlıyım

Estergon'u aldık bre şahin aman
Vermeyiz ele aman
Akma Tuna akma bre şahin aman
Ben bir dertliyim
Yâr peşinden aman gezer koşar
Yandım kara bahtlıyım
Haydin koç yiğitler
Akma Tuna akma bre şahin aman
Ben bir dertliyim
Yâr peşinden aman gezer koşar
Yandım kara bahtlıyım

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1974 **Süre:** 4.08

45'lik: Estergon Kalesi

Çayeli'nden Öteye / Rezil Dede

Efendum

Karadeniz'in içerli köylerinin birinde

Güzel mi güzel bir kız varmış

Gel zaman git zaman kızın aklına girmişler

Beş dağ ötede zengin bir ocağın bir oğlu var demişler

Kızı kandırıp apar topar gelin etmişler

Gerdek gecesi bir de kız ne görsün

Damat dedikleri beli bükük, dişi çürük, yetmişlik bir dede

Çayeli'nden öteye
Yalı gidelum yalı
Taşıdığın çeyizin
Ben olayım hamalı

Dede dede dedesun
Sabah olacak haydi
Sen git de oğlun gelsun

Çıkar kızım gömleği
Sar dedenin boynına
Çöz kızım peştemali
Gir dedenin koynına

Dede başlık vermiş, beşi birlikleri de takmış
Kızı dinler mi?
Yaş yetmiş iş bitmiş demiyor da bakın ne diyor

Gel yanima yanima öyle durma uzağa, öyle durma uz
Ben cürük takamiyum kodun beni kizağa, kodun beni kız
Karlı dağdan aştım
Beş kardaştan gectum
Sen misin benim kocam sakalina

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1976 **Süre:** 3.34
45'lik: Vur Ha Vur

Uzun İnce Bir Yoldayım

Uzun ince bir yoldayım

Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldayım
Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece

Şaşar Veysel işbu hale
Gah ağlayı gahi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece

Söz: Âşık Veysel Şatıroğlu **Müzik:** Âşık Veysel Şatıroğlu **Yıl:** 1975 **Süre:**

4.23

Albüm: 2023

Lady Of The Seventh Sky

Fading pages from the scrap book
Of the many hands of time
Memories of a million years
You spill into my mind

Lady of the seventh sky
You greet me then you're gone
Carrying all your secrets
But your voice stil lingers on

See me, oh can't you see who i am

See me, oh can't you see who i am
Lady your face is hidden from my sight
Memory has cast its shadow on you light

Lady of the seventh sky
You greet me then you're gone
Carrying all your secrets
But your voice stil lingers on

Oracle of the mistery
Of the changing face of times
Echoing through the centuries
Your clear voice fills my mind

Lady of the seventh sky
You greet me then you're gone
Carrying all your secrets
But your voice stil lingers on

Hear me, oh can't you hear what i say
Hear me, oh can't you hear what i say
Listening i hear your voice ringing out throught time
You are me, when i'm alive your live, your live is mine

Lady of the seventh sky
You greet me then you're gone
Carrying all your secrets
But your voice stil lingers on

Söz: Felicity Rhodes-Sen **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 5.19

Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Lucky Road

Lucky road, lucky road, lucky road
Just keep going till it leads you to gold
And one day, you'll be rich
On you'll rot in a ditch
Lucky road, lucky road, lucky road

Go on, day after day after day
Just learn to take what it brings in your way
Don't you try to be push fate
You just have to learn to wait
Day after day, day after day, day after day.

Keep your eye to future
Keep your feet on the ground
Lucky road, lucky road, lucky road

Keep your eye to future
Keep your feet on the ground
Lucky road, lucky road, lucky road

Happy day, happy day, happy day
Just keep digging your troubles away
And don't you be surprised
To find gold dust in your eyes
Happy day, oh lucky day on a lucky road

Keep your eye to future

Keep your feet on the ground
Lucky road, lucky road, lucky road...

Söz: Felicity Rhodes-Sen **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1976 **Süre:** 3.30
Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Old Paulin

The lights were shining
The bridge was burning
As i came down to old paulin
Things been coming by
Aint no reason to live or die
Take me down to old paulin
Im dancing with devil here
She telling me i dont get high no more
Im no loser you re the queen
Make you mine now
Tell me whats your name
My soul is bared
My foods been shared
Heading down to old paulin
Take the rough with the smooth
I dont look for no grooves
Heading down to old paulin
Im dancing with devil here
She telling me i dont get high no more
Im no loser you re the queen
Make you mine now
Tell me whats your name
The bridge is built

And the wines been split
Heading down to old paulin
Things been coming by
Aint no reason to live or die
Take me down to old paulin
Im dancing with devil here
She telling me i dont get high no more
Im no loser you re the queen
Make you mine now
Tell me whats your name

Söz: Jonathan P. Glemser **Müzik:** Jonathan P. Glemser **Yıl:** 1976 **Süre:** 3.16

Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Tell Me Old Man

Tell me old man, why do the winds blow?
Tell me old man, where do the winds go?

The winds tell me they know their way
Ringing the changes from day to day
North turns to south
East turns to west
They go where they have to go
Tell me old man, why is the sky grey?
Tell me old man, what do the clouds say?
They tell me rain has its season
Life has its sadness, for a good reason
And all the darkness
Just hides their treasure

Sunlight and rain for the earth

Tell me old man, why do the birds sing?

Tell me old man, what does their song bring?

Their song is the voice of love

Falling to earth from the skies above

And every note has

Its ring of meaning

Happiness and joy to earth

Söz: Felicity Rhodes-Sen **Müzik:** Aşık Veysel Şatıroğlu **Yıl:** 1976 **Süre:** 4.26

Albüm: Baris Mancho **Dil:** İngilizce

Gesi Bağları

Gesi bağlarında dolanıyorum

Yitirdim yârimi aman aranıyorum

Bir tek selamına güveniyorum

Gel otur yanıma hallarımı söyleyim

Derdimden anlamaz, ben o yâri neyleyim

Gesi bağlarında üç top gülüm var

Hey Allah'tan korkmaz sana bana ölüm var

Ölüm varsa bu dünyada zulüm var

Atma garip anam beni dağlar ardına

Kimseler yanmasın, anam yansın derdime

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1979 **Süre:** 4.10

Albüm: Yeni Bir Gün

Ham Meyvayı Kopardılar Dalından

Ham meyvayı kopardılar dalından
Beni ayırdılar nazlı yârimden
Eşim dostum tutmaz oldu elimden
Onun için kapanmıyor gözlerim

Benim yârim yaylalarda oturur
Ak ellerin soğuk suya batırır
Demedim mi nazlı yârim ben sana
Çok muhabbet tez ayrılık getirir

Uzun olur gemilerin direği
Yanık olur âşıkların yüreği
Ne sen gelin oldun ne ben güveyi
Onun için açık gider gözlerim

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1979 **Süre:** 4.08

Albüm: Yeni Bir Gün

Burası Muş'tur

Havada bulut yok bu ne dumandır
Mahlede ölen yok bu ne figandır
Şu Yemen elleri ne de yamandır

Ano Yemen'dir gülü çemendir
Giden gelmiyor acep nedendir
Burası Muş'tur yolu yokuştur
Giden gelmiyor acep ne iştir

Kışlanın önünde asker sesi var

Bakın çantasında acep nesi var
Bir çift kundurayla bir de fesi var

Ano Yemen'dir gülü çemendir
Giden gelmiyor acep nedendir
Burası Muş'tur yolu yokuştur
Giden gelmiyor acep ne iştir

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1980 **Süre:** 5.10
Albüm: 20. Sanat Yılı Disco Manço

Dere Boyu Kavaklar

Dere boyu kavaklar
Açtı yeşil yapraklar
Ben yâre doyamadım
Doysun kara topraklar

Asmadan gel asmadan
Fistan giymiş basmadan
Kalk gidelim sevdiğim
Devriyeler basmadan
Acem kızı Çeçen kızı
Sen allar giy ben kırmızı
Çıkalım şu dağın başına
Sen gül topla ben nergisi

Hadi gülüm yandan yandan yandan
Biz korkmayız ondan bundan

Oy Bulancak Bulancak

Bu işler ne olacak
Erkeklerin günahı
Kız sizlerden sorulacak

Acem kızı Çeçen kızı
Sen allar giy ben kırmızı
Çıkalım şu dağın başına
Sen gül topla ben nergisi
Hadi gülüm yandan yandan yandan
Biz korkmayız ondan bundan

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1975 **Süre:** 5.14
Albüm: 2023

Gamzedeyim Deva Bulmam

Hey hey...
Gamzedeyim deva bulmam
Garibim bir yuva bulmam
Kaderimdir hep çektiğim
İnlerim hiç reha bulmam

Hey hey...
Elem beni terk etmiyor
Hiç de fasıla vermiyor
Nihayetsiz bu takibe
Doğrusu ömür yetmiyor

Söz: Tatyos Efendi **Müzik:** Tatyos Efendi **Yıl:** 1972 **Süre:** 4.23
45'lik: Ölüm Allah'ın Emri

Kâtip Arzuhalim

Kurban olam kalem tutan ellere
Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle
Şekerler ezeyim şirin dillere
Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle
Güzelim emey civanem emey bir tanem emey
Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle
Güzelim emey civanem emey bir tanem emey
Pir Sultan Abdal'ım ey Hızır Paşa
Gör ki neler gelir sağ olan başa oy
Beni hasret koydun kavim kardaşa oy
Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle
Güzelim emey civanem emey bir tanem emey
Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle
Güzelim emey civanem emey bir tanem emey

Yıl 1535 Pir Sultan Abdal bunu böyle söylemiş
Söylemiş ya bunun bir de evveli var
Kâtip al kalemi bir de benden yaz
Boy boy gelmişler şu dağların ötesinden
Burası bize otağ olsun yurt olsun demişler
Boy boy yerleşmiş boy boy büyümüşler
Her sabah gün doğusundan iki mızrak boyu yükselen güneş
Bir gün kendini göstermeyince
Kara kara bulutlar dolaşmış bu cennet vatanın üzerinde
Küçük büyüğü saymaz olmuş
Kardeş kardeşe küsmüş
En acısı bacılarımızın yüzüne bakamaz olmuşuz
1535, 1635, 1735, 1835, 1935
35 de benden koyun kardeşlerim

1970'e geldik
Bir uğursuzluk çöreklenmiş ki başımıza sürüp gitmekte
Oysa deli gönül neler ister
Barış bir yavrusu olsun ister
Adını bile hazırladı
Oğlansa Ozan kız ise Ceylan
Ceylan buz gibi pınarların aktığı zümrüt ovalarda taştan taş seksin
Ozan Ardahan'dan Kırkpınar'ı dolaşsın
Anlatsın Karacaoğlan'ı, Pir Sultan Abdal'ı, Köroğlu'nu
Davullar yine vurulsun
Güneş yine iki mızrak boyu yükselsin gün doğusundan
Bitsin artık bu küskünlük kardeşlerim
Uzatalım ellerimizi
Yarın tarih önünde hesap verirken
Yavrularımız bizi kınamasınlar

Söz: Pir Sultan Abdal, Barış Manço **Müzik:** Aşık Veysel Şatıroğlu **Yıl:** 1971
Süre: 5.10 **45'lik:** İşte Hendek İşte Deve

Bahçede Hanımeli

Bahçede hanımeli
Sen ettin beni deli
Gel gülüm gel
Sen ettin beni deli
Gel gülüm gel

Zorla güzellik olmaz
Sevmeli sevdirmeli
Gel gülüm gel
Sevmeli sevdirmeli

Gel gülüm gel

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1981 **Süre:** 2.07

Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı

Ce Sera Le Temps

Quand la nuit tombera

Et que le renfort se levera

Le ciel se couvrira de nuages

Rouge et tres bas

Ce sera le temps ou chacun tremblera

CE sera le temps ou chacun se souviendra

Il arrivera

Il fera tres sombre

Pendant quarante nuits et quarante jours

Et dans la penombre

Sa lumiere luiras tou jours

Ce sera le temps ou chacun tremblera

CE seras le temps ou chacun se souviendra

Il arrivera

Allons tous le hommes

et les femmes de tous les pays

Feterons leurs fortresses

Se sauverons dans leurs abris

Ce sera le temps ou chacun tremblera

CE seras le temps ou chacun se souviendras
Il arriveras

Söz: Andre Soulac **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1981 **Süre:** 4.13
Albüm: Sözüm Meclisten Dışarı **Dil:** Fransızca

Bebek

Elmalı'dan çıktım yayan
Emmim atlı dayım yayan
Dayan hey dizlerim dayan

Bebek beni deli eyledi
Yaktı yaktı kül eyledi oy
Nenni bebek oy

Deve var deveden yüce
Deveyi yüklettim gece
Nicedeyim anam nice

Bebek beni deli eyledi
Yaktı yaktı kül eyledi oy
Nenni bebek oy

Bir taş attım yuvarlandı
Gitti beşiğe dayandı
Yavrum uykudan uyandı

Bebek beni deli eyledi
Yaktı yaktı kül eyledi oy
Nenni bebek oy

Bebek beni deli eyledi
Yaktı yıktı kül eyledi
Nenni bebek oy

Söz: Anonim **Müzik:** Anonim **Yıl:** 1968 / 1983 **Süre:** 4:22 / 4.14
45'lik / Albüm: Bebek / Estağfurullah Ne Haddimize

Çıt Çıt Çetene

Çıt t çıt çıt çedene de
Sar bedeni bedene
Dünya dolu yâr olsa da
Alacağım bir tane

Ekin ekim çöllere de
Biçtirmedim ellere
On beşinde yâr sevdim de
Sezdirmedim ellere

Ekine firaz derler de
Güzele beyaz derler
Her kime derdim yansam ben
Yana yana gez derler

Ekin ekim gül bitti de
Dalında bülbül öttü
Ötme ey garip bülbül
Yârim ellere gitti

Söz: Anonim **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1983 **Süre:** 3.53
Albüm: Estağfurullah Ne Haddimize

Geçti Dost Kervanı

Su karşı yaylada göç katar katar
Bir yığidin derdi serinde tüter
Bu ayrılık bana ölümden beter
Geçti dost kervanı eyleme beni

Şu benim sevdiğim başta oturur
Bu güzelin derdi beni bitirir
Bu ayrılık bana zulüm getirir
Geçti dost kervanı eyleme beni

Pir Sultan Abdal'ım dağlar aşalım
Aşalım da dost dillere düşelim
Çok ekmeğin yedim helalleşelim
Geçti dost kervanı eyleme beni

Söz: Pir Sultan Abdal **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1983 **Süre:** 4.17

Albüm: Estağfurullah Ne Haddimize

La Casa Della Mamma Tulipano

Corre un fiume
Fra quelle montagne
Li c'e' un fiore
Nella casa grande
Ti ofrira il vino
Se lo chiederai e
E ti servira' bene
Perche' tu sei bello e giovane

Come il suo grande amor
Puoi sognar quel che vuoi
Ma aver non puoi
I suoi baci le sue labra
Son soltanto suoi
Puoi sognar quel che vuoi
Ma aver non puoi
Il suo cuore il suo amore
Son soltanto suoi
Non c'e' altro da dir
Nella casa della mamma tulipano
Stai dubitando le cose che ti dico
Ma e pura verita
Credimi amico
Non fare l'errore della mia gioventu'
Mai a non credere a gli altri
Gli spezzato il cuor rovinato il cuor
Ero il suo grande amor

Söz: Maria Rita Epik **Müzik:** Barış Manço **Yıl:** 1985 **Süre:** 4.04

Albüm: 24 Ayar **Dil:** İtalyanca

You And I

You and I are just like children
We are always playing games
Even though we love each other
I never said its much the same
If you left me on my own again
Leaving me with so much pain
You hurt me more and more each time

Don't know what I found in you
People ask me all the time
If they knew you like I do
They wouldn't say I'm wasting time
And you left me on my own again
Leaving me with so much pain
You hurt me more and more each time

I don't think we'll ever grow up
As long as you are there
I don't think we'll ever grow up
As long as you are there
You know
You and I are just like children yes
You and I are just like children
Just as long as you are there...

Söz: Maureen Swinkbank **Müzik:** Jean Jacques Falaise **Yıl:** 1985 **Süre:**

3.31

Albüm: 24 Ayar **Dil:** İngilizce

Tuti-i Mucize Guyem

Ah tuti-i mucize guyem
Ne desem laf değil

Beli yârim beli dost
Beli mirim beli dost
Beli ömrüm beli dost

Ah çerh ile söyleşemem

Ayinesi saf değil

Beli yârim beli dost

Beli mirim beli dost

Beli ömrüm beli dost

Ah ehl-i dildir diyemem

Sinesi saf olmayana

Beli yârim beli dost

Beli mirim beli dost

Beli ömrüm beli dost

Söz: B. Mustafa Itri Efendi **Müzik:** B. Mustafa Itri Efendi **Yıl:** 1992 **Süre:**

3.31

Albüm: Mega Manço

Yine Bir Gülnihal

Yine bir Gülnihal aldı bu gönlümü

Sim ten gonca fem bîbedel ol güzel

Ateşin ruhleri yaktı bu gönlümü

Pür eda pür cefa pek küçük pek güzel

Görmedim kimsede böyle bir dilruba

Böyle kaş böyle göz böyle el böyle yüz

Âşıkın bağrını üzmeye göz süzer

El aman pek yaman her zaman ol güzel

Söz: Hammamizade Dede Efendi **Müzik:** Hammamizade Dede Efendi **Yıl:**
1992 **Süre:** 3.25 **Albüm:** Mega Manço

Toki No Tabibito

Midori no kusa ni dakarete
Te no hira makura ni sukoshi nemurou
Nani wo isoide ikitekita no ka
Konna ni shizukana sora no shita de
Nagareru kumo ga mukashibanashi wo
Tsubuyakinagara ichiokunen mae mo
Kyou to onaji youna aoi sora datta
Umi ni shizumu yuuhi no mae de
Yasashiku narou to shimijimi omou
Watashi no kokoro yo motto hirogare
Yuuyake utsusu umi no soba de ha
Yosekuru nami ga omoi de hanashi wo
Tooï oki kara hakondekuru
Dare ka ga suwatteta ichimannen mae mo
Omae to onaji youni shiroi hamabe ni
Ame ga futteita nisennen mae mo
Dare ka ga nureteita watashi no youni
Dare ka ga nureteita watashi no youni...

Söz: Daisaku Ikeda **Müzik:** Ufuk Yıldırım **Yıl:** 1996 **Süre:** 4.14
Albüm: Live In Japan **Dil:** Japonca

4.BARIŞ MANÇO VE TÜRK HALK KÜLTÜRÜ

Barış Manço “Geçmişini tanımayan bugününü anlayamaz ve yarınını kuramaz.” (Kırca, 1999: 14) sözünden hareketle sanatını icra etmiştir. Eserlerinin kaynağını kendi kültüründen almış ve evrensel bir bakış açısıyla çağdaş kalıp ve enstrümanlarla sentezlemiştir. Halk kültüründen, edebiyatından beslenmiş ve bunu eserlerine yansıtmıştır. Manço’nun eserleri incelendiğinde halk kültüründe canlı bir şekilde varlığını sürdüren pek çok unsurla karşılaşmaktadır.

Manço’nun halk kültüründen beslenişini ve bunu sanatında nasıl işlediği konusu Cemal Süreya tarafından da kalem alınmıştır. “Barış Manço başka. Milyonluk köyler arasında dolaşan bir saz şairi o. Ayasofya’nın en görünür duvarını öpüp öpüp duran Orta Uzakdoğulu bir dilenci. Fotoğraflarını ise Üçüncü Ahmet Çeşmesi’nin önünde çektirir. Mutlaka öyle yapar. Büyü arayıcısı. Kovboy filmlerinde ilaç satar. Barış Manço’nun resim sanatındaki karşılığı Bedri Rahmi Eyuboğlu’dur. Onun gibi çorap deseni tutkunu. Ama yine onun gibi oradan mutlaka bir şeyler çıkarmasını bilir. Bütün bunlar bir arınma da getirmiştir Barış Manço’ya. Zaman zaman, daha doğrusu büyük bir geniş zaman içinde, bir minyatür saflığı da kazanabiliyor. Dünyada olanı biteni izleyen bir sanatçı. Kopyacı değil. Rahatça yaratıcı diyebileceğimiz bir uyarlama gücü var. En uzak ülkedeki hafif müzik ya da pop girişimini yüzyıllar öncesinin Anadolu duyarlılığıyla iç içe geçirip bugün için hazırlamasını biliyor. Fırsatçılığını da o naif, o minyatürleşebilir tavrıyla bağışlatıyor.” (Süreya, 2019: 95)

Nitekim Barış Manço’nun röportajlarına da bakıldığında eserlerine kaynaklık eden unsurlardan söz ettiği de görülmektedir. “Benim eserlerimde Türkün tarihinde nefes aldığı her coğrafyasından bir parça bulabilirsiniz. Bu benim genlerimde var. 55 yıllık yaşamımın büyük bir bölümünü yabancı ülkelere konuşarak ve yaşayarak geçirdim. Ona rağmen hâlâ kendi dilimden, kendi dinimden ve halkımdan kopmadım.” (Tunca, 2005: 83)

Yine dönemin ünlü dergilerinden olan Hey’de verdiği röportajda da eserlerinde beslendiği kaynaklardan, şarkılarının içerdiği unsurlardan ve onları ne şekilde

yoğurduğundan bahsettiği de görülmektedir. “Aslında ‘Halil İbrahim Sofrası’ diye bir deyim de yoktur. ‘Halil İbrahim Bereketi’ vardır. Bir de ‘Zekeriya Sofrası’ diye bir deyiş vardır. Yıllardır, kendi absürt anlayışım içinde çaktırmadan sürdürdüğüm başka bir taktik bu... Hiçbir şeyi folklordan olduğu gibi almıyorum, kendi kafama göre yeni baştan yazıyorum. Keza Sarı Çizmeli Mehmet Ağa’nın da ‘Gel senin borcunu ödeyeyim’ dediği de vaki değildir. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, kim olduğu bilinmeyen bir insandır. Benim şarkımda onun bunun borcunu ödeyen, aslında ödemeyen, dümenden birisi gibi geçiyor. Keza yıllar öncesinden benim ‘İşte Hendek İşte Deve’ diye bir şarkım vardır, öyle bir deyim de yoktur. ‘Deveye hendek atlatmak’ diye bir tabir vardır. Ben birtakım benzetmeler, çağrışımlar yaparak başka şekillerde söylüyorum.” (Tunca, 2005: 131)

Manço’nun yine bir programda beslendiği kaynaklara değindiği görülür: “25 – 30 sene evvel kitap okumaya başladığım zaman, okul bittikten sonra, artık akademi bittikten sonra, hep bizim eski halk ozanlarını, halk şairlerini okudum. Yani Ata Korkut’tan (Dede Korkut) başladım bütün halk şairlerini okudum. Fuzulî’yi okudum, Nizamî’yi okudum, Nesimî’yi okudum, Yunus Emre’yi okudum, Pir Sultan Abdal... Yani onların böyle ayaklarına kadar gelmişsem ne mutlu benim için.” (<https://www.youtube.com/watch?v=qOeS9UvY4s> Erişim tarihi: 20.05.2022)

TRT1’de Çetin Çeki’nin kendisiyle yaptığı bir söyleşide de şunları dile getirmiştir:

“İtri’yi, Dede Efendi’yi bundan 25 sene evvel tabii ki böyle algılayamazdım. Rahmetli anneciğim, babacığım çok söylerdi: ‘Oğlum biraz eğil şunlara, bak ne güzel.’ Çünkü biz Selahattin Pınar’ın dizinin dibinde büyüdük. Bizim eve gelir, çalardı bu üstatlar. Tamburacı Osman Pehlivan bizim eve gelir, çalardı. Ben onların dibinde büyüdüm zaten. Arka arkaya parça bırakıp Tûtî-i Mu’cize-gûyem, Gülnihal, Ayı, arkasından Dıral Dedenin Düdüğü deyince insanlar şöyle hafif bir gülümsemeyle baktıklarını biliyorum. Napalım ben hep böyleydım, böyleyim.” (<https://www.youtube.com/watch?v=YQPb0-9iDyI> Erişim tarihi: 15.04.2022)

“Dedelerimden ne miras almışsam onu bir kendi potamda eritip bir aynadan çıkartıp karşı aynaya atıyorum. Karşı aynada da iyi karşılanıyor, sağ olsunlar. Ve tekrar bana yansıyor. Bir tür lazer sistemi oluşturduk. Yansıyarak 30 yıldır gidiyor.” (<https://www.youtube.com/watch?v=4EuDJ1FKpYM&t=739s> Erişim tarihi: 28.05.2022)

“Çocukluğumda müzik çalışıp, müzik dinlemektense Karagöz oynatmayı, çeşitli kılıklara girerek sözüm ona tiyatro yapmayı pek severmişim.” (<https://www.cnnturk.com/yasam/baris-manco-sen-sarkiciysan-ben-de-sarkiciyim?page=4> Erişim tarihi:28.05.2022)

Seyfullah Türksoy’un kendisiyle yaptığı bir röportajda “Çoğu parçanızda, ibret verici atasözlerimiz yer alıyor. Bunları bulabilmek için özel bir gayret sarfediyor musunuz?” sualine Manço, “Doğrusu, hayır. Ama yıllar önce epey bir gayret sarf ettim. Artık, şarkı sözü yazarken, bir atasözü kitabını açmıyordum. Kafamda epey birikim var çünkü...” yanıtını vermiştir. (Türksoy, 1996: 16-18)

Sanatçının halk kültüründen beslenip bunu yeniden bir üretimle çağa ayak uydurarak ortaya koyması noktasında akademik mecrada ondan ilk bahseden Prof. Dr. Umay Günay olmuştur. Günay’ın tavsiyesiyle 1991 yılında Hacettepe Üniversitesince Barış Manço’ya fahri doktora unvanı verilmiştir. Prof Dr. Umay Günay’ın 1992’de “Milli Folklor” dergisinde yayınlanan “Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço” başlıklı makalesi, akademik camianın dikkatini bu hususa çevirmiştir. Bu gelişmelerden sonra Barış Manço’nun müzisyen kimliği ve eserleri birçok üniversite tez ve makale konusu olmuştur. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden Şüheda Nihan Yiğit tarafından daha Barış Manço hayattayken ilk kez kendisiyle ilgili tez de yapılmıştır. Manço’nun vefatının ardından 2002’de Prof. Dr. Samim Sakaoğlu’nun danışmanlığında Birgül Yangın tarafından “Çağdaş Türk Ozanı Barış Manço” isimli bir lisans bitirme tezi de hazırlanmıştır. (Yangın, 2002)

1999'da Prof. Dr. Dursun Yıldırım, “Dedem Korkut’tan Ozan Barış’a Dönüşüm” adlı makalesinde, Barış Manço’yu ele almıştır. Yıldırım bu makalesinde Barış Manço için “Hem çağın bilgi ve deneyimine hem kendi kültürel mirasına ve hem de bütün çizgilerin bilgeliğine ve irfanına sahiptir.” demiştir. (Yıldırım, 1999)

Yine 1999 senesinde “Milli Folklor Degisi”nde yayınlanan başka bir çalışma da Prof. Dr. M. Öcal Oğuz’un “Dr. Barış Manço” başlıklı yazısıdır. Oğuz bu çalışmasında Barış Manço’nun, estetik ve gelenekten yoksun yenilik arayışlarının kitleleri bunalttığı bir dönemde, gelenek olarak kabul edilen donmuşluklara sırtını dönerek ve geleneğin özünü anlayarak ortaya çıktığını ifade eder. (Oğuz, 1999)

2004 yılında M. Öcal Oğuz’un editörlüğünde hazırlanan ve kapsamlı bir araştırma projesinin ürünü olan “Türk Halk Edebiyatı El Kitabı” adlı çalışmada da Barış Manço ihmal edilmemiştir. Bu eserde gelenekten geleceğe halk edebiyatının panoramasını çizen Gülin Ö. Eker, Barış Manço’yu “Türk kültür hayatının iki önemli ve farklı döneminin, atlı bozkır medeniyetinden Cumhuriyet dönemine kültürel müştereklerle inşa edilmiş köprüsü” olarak nitelendirir. (Oğuz, 2007: 329)

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu’nun “Barış Manço Araştırmalarının Önemi ve Yöntemi Üzerine Tespitler” başlıklı yazısı 2000’de “Milli Folklor”de yayınlanmıştır. Çobanoğlu da bu yazısında Barış Manço’nun Türkiye Türklerinin 20. yüzyılda yetiştirdiği en büyük düşünce, kültür, sanat, estetik ve aksiyon adamı olduğunu belirtmiş ve sanatı üzerinde yapılacak çalışmaların önemine yönelik birtakım düşünceleri dile getirmiştir. (Çobanoğlu, 2000)

4.1. Ozan – Baksı Geleneği

Ozan – Baksı geleneğinin kökleri çok eskilere dayanmaktadır. Gelenekle ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında detaylı bilgilere ulaşılabilmektedir. “En eski Türk şairleri – Tonguzlar’ın *Şaman*, Mogol ve Boryatlar’ın *Bo* veya *Bugue*, Yakutlar’ın

Oyun, Altay Türkleri'nin *Kam*, Samoitler'in *Tadibei*, Finovalar'ın *Tietoejoe*, yani *bakıcı*, Kırgızlar'ın *Baksı-Bakşı*, Oğuzlar'ın *Ozan* – dedikleri sâhir-şairlerdir. Sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik gibi birçok vasıfları kendilerinde toplayan bu adamların, halk arasında da büyük bir yer ve ehemmiyetleri vardı. Muhtelif zaman ve mekânlarda bunlara verilen ehemmiyet derecesi, kıyafetleri, kullandıkları musiki aletleri, yaptıkları işlerin şekli tabii değişiyor.” (Köprülü, 1999: 57-58) “Fakat muhtelif yerlerdeki Türkler, muhtelif zamanlarda Çin, Hint, İran tesiri altında yahut İslam medeniyetinin nüfuzu altında kaldıkları zamanlarda bile, baksı – ozanların içtimai mahiyetleri ve cemiyetteki kıymetleri azalmadı.” (Köprülü, 1999: 61-62)

“Âşıklık geleneğinin temelini teşkil eden ozan-baksılar hakkında bilgiler de M.S. 5. yüzyılın ilk yarısı olan Hun dönemine aittir. Ozanlar, göçebe Oğuz topluluklarında kopuz eşliğinde destan, türkü okuyan yarı kutsal kişilerdi. Atilla'dan itibaren, eski Türk ordularında hükümdarın yanı başında mutlaka ozanlar bulunduğu Latin kaynaklarından tespit edilmiştir.” (Artun, 2011: 10)

“Şölen, yağ, sığır gibi toplantıları da yarı kutsal sayılan şaman, kam, baksı, ozan vb. adlar verilen kişiler yönetir, töreninin içeriğine uygun şiirler söylenirdi (Artun, 2009: 12). Aynı zamanda bu adamlar çeşitli ayinlerde istiğrak haline gelerek birtakım şiirler okur ve onları kendi musiki aletiyle çalar; beste ile beraber olan ve sihirli bir mahiyeti haiz sayılan bu güfteler, Türk şiirinin en eski şeklini temsil etmektedir. (Köprülü, 1999: 58) Kutsiyet atfedilen bu şahıslar, icraları sırasında davul veya kopuz kullanırlar. Altaylı baksılar ayinlerde davul kullanırken, Kazak meslektaşları bunun yerine kopuz kullanırlar.” (İnan, 2006: 85)

“Ozanlar, göçebe Oğuz topraklarında kopuz eşliğinde destan, türkü okuyan yarı kutsal kişilerdi.” (Artun, 2009: 10 – 11) “Kopuz, en eski Türk baksı – ozanlarının sagular, destanlar okurken yahut yarı dini ayinlerde kullandıkları en eski musiki aletidir (Köprülü, 2009: 98).

Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra da halk arasında, hükümdar saraylarında, ordularda bu halk şairlerinin bulunduğunu söyleyen Köprülü, 13. yüzyılda Anadolu Selçukluları’nın ordularında gördüğümüz ozanları Mısır Memlukları devletinde hükümdarların tantanalı alaylarında, Türkleşmiş bir Moğol hanedanı olan Celayirliler’de hatta 15. asırda Anadolu beyliklerinin saraylarında da gördüğümüzü söyler. (Köprülü, 1984: 353)

“15. yüzyılın sonu ile 16. asrın başında meçhul bir sanatkâr tarafından yazıya geçirilen Dede Korkut Hikâyeleri’ne baktığımız vakit de Dede Korkut, Azeri ve Anadolu sahasında en büyük ozan olarak kabul edilmektedir. Dede Korkut, Oğuz beylerinin danıştığı bir bilge, birtakım kerametler gösteren yani yarı kutsal bir kişidir. Önemli törenlerde elinde kolca kopuzu ile yer alan, çocuğa ad verme gibi bir takım geçiş aşamalarında yer alan Dede Korkut’u görmekteyiz.” (Ergin, 2009)

“Dede Korkut Kitabı, ozanın mahiyeti ve Oğuz aşiretleri arasındaki yeri hakkında bize çok açık malumat veriyor: Ozanlar, Oğuz cemiyeti arasında hususi bir zümre teşkil ederler; ellerinde kopuzları ile ilden ile obadan obaya gezerler; düğünlerde, ziyafetlerde bulunurlar; kopuzları ile eski Oğuz destanları; Dede Korkut Hikâyeleri söylerler; yeni hadiseler hakkında yeni yeni şiirler tanzim ederler; zenginler de onlara bazen sırtlarındaki elbiseyi çıkarıp verirler; koyunlar, koçlar ihsan ederler. Bununla beraber Dede Korkut Kitabı’nda, ozanların daha eski zamanlardaki ehemmiyetlerine ait bazı işaretler vardır: Bir yerde geçen “alp-ozanlar” tabiri, Alpler, yani kahramanlar arasında da ozanlar yetiştiğini göstermektedir. Ozanların pîri olan Dede Korkut’a verilen ehemmiyet ona mensup olduğu için kopuzun bile yarı mukaddes tutulması, hep bu fikri kuvvetlendirir. Çevik dilli, yüksek sesli, halk ananelerini ve halk hikmetlerini taşıyan ozan, daha eski zamanlarda Oğuzlar arasında adeta yarı kutsî bir içtimai unsurdu. Edebi tekâmülün umumi gidişi, şüphesiz, Oğuzlar arasında da aynı akışı takip etti ve içtimai tekâmül derecesinin yükselmesi ile ozanlar,

eski kutsiliklerini kaybetmekle beraber, hususi bir zümre şeklinde Oğuz aşiretleri arasında yaşadılar ve XV. Asırdan sonra âşık adını aldılar.” (Köprülü 1986: 139–140)

Ozanların yanlarından ayırmadıkları ve törenlerdeki icralarında onlara eşlik eden enstrümanlarının kopuz olduğu görülmektedir. “Her milletin, ilk nağmelerini terennüme mahsus milli bir sazı vardır ki esâtirine girer ve hatırası asırlarca saklanır. İşte en eski Türk *baksı-ozan*’larının *sagu*’lar, *destanlar* okunurken yahut diğer yarıdini ayinlerde kullandıkları en eski milli mûsıkı aleti *kopuz*’dur. Araplar’ın uduna benzeyen kopuza, en eski zamanlardan başlayarak, muhtelif asırlarda ve muhtelif Türk memleketlerinde daima rastlanır. En eski Uygur metinlerinde ona tesadüf edildiği gibi, *Divanü Lugati’t Türk*’de de *kobzamak* şeklinde masdarına ve hatta *kobzatmak*, *kobzaşmak*, *kopzalmak* şekillerine rast geliyoruz.” (Köprülü, 1966: 102-103)

“15. yüzyılda Anadolu’da yaşanan mühim hadiseler karşısında ozanlık geleneği de bunlardan etkilenerek bazı değişiklikler göstermiştir. Tarikatlar çoğalıp tasavvuf cereyanı halk arasında iyice yayılıp tecessüs ettikten sonra, ozanların hemen hepsi bir pire intisap ederek eserlerine böylece biraz tasavvuf çeşnisi vermeye çalıştılar. O vakit, daha İslamiyet’ten önceki devirlerin hatıralarını, yani Korkut Ata’nın hatırasını ve Oğuz-name an’anelerini saklayan bu ozan isminin yerine, mutasavvıf-şair manasını ifade eden âşık lakabı aldı ve ozan kelimesi ‘geveze, herze söyleyen’ yerinde kullanılmaya başlandı. Bun değişikliğin kuvvetli bir ihtimalle 16. asır esnasında olduğu müdafaa olunabilir.” (Köprülü, 1984: 354)

“Eski Oğuz kabileleri arasında, İslamiyet’in kabulünden önce ve sonra gördüğümüz ozan adlı saz şairi tipinin, yavaş yavaş, türlü türlü içtimai amillerin tesiri altında nasıl değiştiğini ve o tipin yerine Şarkî ve Garbî Anadolu’nun büyük şehir ve kasabalarında âşık tipinin yer aldığını, bu bakımdan, âşık edebiyatında eski ozanlara mahsus edebi ananelerden birçoğunun, muhitin ve zamanın icaplarına göre az veya

çok bazı değişikliklere uğramakla beraber devam etmesi, içtimai bir zarurettir.” (Köprülü, 1962: 33–34)

4.2. Âşıklık Geleneği

“Temel dinamiklerini, Orta Asya Türk medeniyetinin ortaya çıkardığı ‘ozan-baskı’ geleneğinden alan âşık tarzı, Azerbaycan ve Anadolu sahalarında XVI. yüzyıldan sonra gelişerek kendine has kurallarını oluşturmuş ve zamanla Osmanlı coğrafyasının bütün bölgelerinde varlığını hissettirmiştir.” (Düzgün, 2009: 42)

13. yüzyıldan itibaren, hatta bazı kaynaklarda 12. yüzyıla kadar da devam eden süreçten itibaren âşıkların varlığından söz edilmektedir. Âşıkların varlığı özellikle destanlarda görülmektedir. Eski dönemlerden itibaren âşıklar bir meydanda toplanır, kitlelere, toplumlara, halka bazen sazlı bazen sazsız olarak hikâyeler anlatırlardı. Genellikle halka çık mekânlarda gerçekleşen bu toplumsal ve kültürel aktarıma, halk hikâyeleri anlatma geleneğine halk hikâyeciliği de denilmektedir. 16. Yüzyılda başladığı iddia edilen hikâye anlatma geleneğinin, destanlar ile başladığı ve Dede Korkut hikâyelerine kadar devam ettirildiği belirtilmektedir.

“Âşık Edebiyatı’nın gelişmesine katkı sağlayan, toplumun sözcüsü olan âşıklar, halkın yaşayışından seçmiş olduğu konuları gene halkın diliyle anlatarak, güncel ve toplumsal olaylara seyirci kalmayıp, dostluk, kardeşlik, sevgi, nasihat gibi konulara değinerek, öğütsel açıdan topluma ışık tutmaktadırlar. Ayrıca halk şiirlerini, içinde yaşadığı kültür değerlerini, dönemin ve yaşamış olduğu toplumun gerçeklerini kendi bakış açısıyla sunmaktadırlar. Bu şekliyle âşıklar kimi zaman şiirlerinde, verdiği öğütlerle toplumu yönlendirmeye çalışmış, kimi zaman ise toplumun isteklerini ve tepkilerini halkın sözcüsü gibi düşünerek dile getirmişlerdir. Bu nedenledir ki âşık edebiyatıyla birlikte oluşan öğütsel boyut, halkı aydınlatarak bilinçlendirmeyi ve bilgilendirmeyi ilke edinmiştir.” (Artun, 2011)

“XIX. asırda, önceki asırlarda olduğu gibi, âşıkların her tarafta çoğaldığını, büyük şehirlerde ve bilhassa İstanbul’da muntazam bir teşkilata malik olduklarını, askerî sınıflar arasındaki saz şairlerinden başka, bunu kendilerine bir meslek, bir geçim vasıtası edinmiş âşıkların mevcudiyetini biliyoruz. Bunlar, her yerde, muayyen kahvehanelerde toplanırlar, müşterek saz ve söz fasılları yaparlardı. Hayatlarını başka vasıtalarla temin eden, başka mesleklere mensup olan bir takım saz şairleri daha vardı ki, bunlar profesyonel âşik olmamakla beraber, bu toplantılara gelirler, fasıllara iştirak ederlerdi. An’aneye göre, İstanbul’da, bilhassa Tavuk Pazarındaki bir kahve, âşıkların en büyük merkezidi. Âşıklar arasından, hükümet tarafından intihap olunan bir şair, resmen âşik kâhyası tayin edilir ve âşıkların teşkil ettiği loncanın işlerini idare ederdi. Bir yerde oturmayarak mevsim mevsim bütün memleketi dolaşan, her yerde âşik fasıllarına iştirak eden bu saz şairleri, halk arasında büyük bir propaganda vasıtası olduğu cihetle, hükümet bunların kontrolüne dikkat eder, hatta bazen âşıklar reisi vasıtasıyla bunları kendi propagandası için kullanırdı. Yarım asır öncesine kadar âşıklar arasında yaşayan bir an’aneye göre Mahmud II., Abdülmecid, Abdülaziz zamanlarında saraydan tahsisat alan yirmi-otuz âşik mevcut imişve bunlar zaman zaman padişahın huzurunda fasıllar yaparlarmış. Yine an’aneye göre, İstanbullu Âşik Hüseyin 1834’ten 1861’e kadar Tavuk Pazarı’ndaki âşıklara reislik etmiş ve on üç yıl saraydaki saz şairlerinin başında bulunmuştur. Beşiktaşlı Gedâyi de Abdülaziz huzurunda icra edilen âşik fasıllarına reislik etmiştir.” (Köprülü 2004: 470)

“XVI. Yüzyıldan beri gelişimini sürdüren âşik edebiyatı XIX. Yüzyılda daha büyük önem kazanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nun her tarafında âşıkların sayısı artmış, âşik zümreleri oluşmuştur.” (Artun, 2001:41)

“Bu yüzyılda yetişen sanatkârlar, Âşik edebiyatının en başarılı ve en kalıcı sesleri olmuşlardır. Bu yüzyılın şairleri bir taraftan klasik edebiyat çerçevesi içinde gittikçe daha fazla kuvvetlenen mahallileşme cereyanının da tesiriyle, yüksek sınıf arasında daha mühim bir yer tutmaya başlamıştır.” (Köprülü, 1962:525-526)

“XIX. yüzyıl, âşik edebiyatının İstanbul’da saray ve konaklara da girdiği bir dönem olmuştur. Âşıkların yetişmesinde önemli bir yeri olan yeniçeri ocaklarını

kaldıran II. Mahmut âşıkları koruyarak saraya almıştır. Âşık fasıllarından hoşlanan II. Mahmut, Abdülmecit ve Abdülaziz dönemlerinden sonra şehir çevrelerinde âşıklar ve âşık edebiyatı önemini kaybetmeye başlamıştır.” (Artun, 2001)

“Zaten Osmanlı hayatının, hemen her safhasında, konaklarda, kahvehanelerde, meyhanelerde, kervansaraylarda, tekkelerde, mesirelerde, âşıkların büyük yer ve ehemmiyetleri vardı.” (Köprülü, 1989:212)

“XIX. yüzyılda da daha önceki yıllarda olduğu gibi âşıklar, memleketin dört köşesinde, büyük şehirlerde özellikle İstanbul’da muntazam bir teşkilata sahiptir. Asker ocaklarında yetişen âşıklar yanında, bu işi kendisine meslek haline getiren âşiklarda bulunmaktadır. Bu âşıklar kendi aralarında teşkilatlanmışlardır. İstanbul’da bulunan âşık kahveleri, âşık fasıllarına mekân teşkil etmekteydi. Bilhassa Tavuk Pazarındaki bir kahve âşıkların en büyük merkeziydi.” (Köprülü, 1962: 527)

“Âşık edebiyatı, Osmanlı İmparatorluğunun sosyal yapısını ve hayata bakışını yansıtır. Büyük tarihi olaylar karşısında halkın sevinçlerini, üzüntülerini, devlet büyükleri hakkında duygularını anlatan destanlar tarihi birer belge niteliğindedir. Âşık, çağına tanıklık etmesi, yaşanan hayattan kesitler sunması yönüyle işlevseldir. Âşık edebiyatı, kültür tarihine de kaynaklık eder.” (Köprülü, 1962: 42)

“Âşıkların ürünleri, müzikle şiirin bir birleşimidir. Çeşitli dönemlerde kopuz, kara düzen, bozuk, tambura, çöğür gibi sazlar kullanılmıştır. Usta âşıklar özgün ezgiler, makamlar yaratmışlardır. XIX. yy’da İstanbul’da Tavukpazarı’nda, Tahtakale’de daha çok tulumbacılar ve kabadayılar tarafından işletilen âşık kahvelerinde sazlı sözlü eğlenceler düzenlenirdi. Âşıklar kahvenin duvarına asılan ödüllü bağlamayı (muamma) çözmeye çalışırdı. Bağlamayı çözen aşığın ödülü para, bağlama, tüfek vb. olurdu. Bu kahveler, 1826 yılında yeniçeri ocaklarının kapatılmasıyla yıkıldı. Daha sonra semai kahveleri adıyla yeniden açıldı. Bunlarda daha sonradan yerini İstanbul’da Beşiktaş, Tophane, Boğazkesen, Eyüp, Hacıoğlu gibi semtlerde açılan kahvelere bıraktı. Bunlar da 1908 Meşrutiyeti’nden sonra birer birer ortadan kalkmıştır.” (Artun, 2001: 43)

“XIX. yüzyılda Batıya açılma Türk sosyo-kültürel yapısını belirleyen kurumları da etkiledi değişime uğrattı. Matbaanın yaygınlaşıp, yazılı ortamın başlaması sözlü kültür ortamının ürünü olan âşıklık geleneğini de etkiledi. II. Meşrutiyet ile birlikte sansürün kalkması, gittikçe gelişen basın ve tiyatro kumpanyalarının faaliyetleri gibi yeni eğlence formları karşısında XIX. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan semai kahvehaneleri işlevlerini kaybederek birer birer kapanırlar. Semai kahvehaneleri ve çalgılı kahvehaneler İstanbul’a özgü bir zümre olan külhanbeyi-tulumbacıların kontrolündeydi.” (Artun, 2001: 42)

Kasabada ve şehirlerde yetişen âşıklar, yaşadıkları yer neresi olursa olsun, âşıklık geleneği kuralları gereği diyar diyar gezmelerinden dolayı kasaba ve büyük şehirlere gelip buralarda âşıklık geleneğini sürdürmüşlerdir. Osmanlı döneminde, medreselerde, şehirlerde, tekkelerde yetişen âşıklar, edebiyat, sanat özellikle musiki alanlarında iyi eğitimler almışlardır ve bu alanlarda hâkimiyet kazanmışlardır. Şehirlerin saygın ve varlıklı kişileriyle aynı ortamlardaki toplantılara katılmışlar, kültürel iletişimlerde bulunmuşlardır. Bu etkileşimler aracılığıyla birçok kültür alanında kendilerini eğitmiş ve yetiştirmişlerdir. Bazı âşıklar divan edebiyatını, bazıları halk edebiyatını daha fazla benimsemiş ve eserlerini bunlara göre oluşturmuş ve halka sunmuşlardır. Çok sayıda aşığın kasabalarda ve şehirlerde yetiştiği birçok araştırmacı tarafından belirtilmiştir. Diğer yandan halk hikâyelerine yansıyan âşıklar ve kahvehaneler arasındaki ilişki değerlendirildiği zaman da âşıklık sanatını geliştiren ünlü isimlerin şehirlerde sanatlarını icra ettiği görülmüştür.” (Artun, 2016: 53)

Âşıklık geleneğinin devamını sağlayan süreçlerden biri yazılı kültür ortamıdır. Söz konusu kültür ortamında geleneğe mahsus unsurlar artık hafızalarla değil, mecmualarla ve cönklerle devam etmiş ve geniş kitlelere ulaşmıştır. 19. yüzyılın, mecmuaların ve cönklerin en çok yazıldığı devri kapsadığını yapılan incelemeler doğrultusunda söylemek mümkündür. Bu yüzyılda el yazmasıyla şekillenen âşık edebiyatı ürünlerinin bir kısmı halk hikâyelerinden oluşmuştur. 20. asrın başlarında ise kitle iletişim araçlarının (televizyon, radyo, kaset, plak vb) yaygınlaşması ile

beraber elektronik kültür ortamı doğmuş ve bu haliyle âşıklık geleneği geniş kesimlere yayılarak, bu kültür ortamı, geleneğe yeni bir boyut kazandırmıştır.

Âşıklık geleneğindeki en önemli kırılma noktası XX. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Teknolojinin hayatımıza soktuğu çeşitli araçlar, “sözlü olma” temel niteliğini başından beri koruyan geleneği elektronik ortamla yüz yüze getirmiştir. Yüzyılın başlarında gramofonla tanışan gelenek, Cumhuriyetten sonra radyoyu, daha sonraki dönemde ise pikap ve kasetaları gündemine almıştır. Başlangıçta bu yeni icra ortamına kuşkuyla yaklaşan gelenek, kısa bir süre sonra çekingen tavrından kurtularak teknolojinin yeni imkânlarını kullanmaya başlamıştır. Günümüzde artık televizyon ve bilgisayar, âşık tarzı ürünlerinin tüketici konumundaki dinleyici/seyirciye ulaştırılmasında birinci sırayı almak üzeredir. (Düzgün, 2009: 44)

“Teknolojinin gelişilmesiyle ve elektronik ortam kullanımının yaygınlaşması ile birlikte artık günümüzde âşık adayları, önceki dönemlerdeki yani geleneksel âşıklık ve ıracılık eğitimi yerine “gizli ıracılık” adı verilen elektronik ortamdan öğrenimi gerçekleştirmektedirler. Âşık tarzı müzik kayıtlarını dinleyip, kendileri de söyleyerek, usta âşıklara dinlettikten sonra onların yorumlarını almaktadırlar.” (obanoğlu, 2000:156)

“Âşıklık geleneği, XIX. yüzyılın ortalarından itibaren bazı değişim ve dönüşümler yaşamıştır. nce yazılı, sonra elektronik ortamla tanışan gelenek, birtakım iniş-çıkışlarla günümüze kadar gelmiştir.” (Düzgün, 2009: 42)

“XX. yüzyılın son çeyreğinde ve günümüzde konuyla ilgilenen araştırmacı ve akademisyenler ise geleneğin bugünü ve geleceği hakkında daha iyimser tespitlerde bulunmaktadırlar. Umay Günay ve Saim Sakaoğlu başta olmak üzere alanın uzmanlarının pek çoğu günümüzde de âşık edebiyatı temsilcilerinin yetişmeye devam ettiğini ve yeni ürünlerin ortaya konulduğunu hatırlatarak geleneği bitireceği varsayılan teknolojik gelişmelerin, beklendiğinin aksine, geleneğe katkı sağladığı yönünde görüş belirtmektedirler.” (Düzgün, 2009: 44)

“Âşık tarzının varlığının ortadan kalktığı veya devam ettiği biçimindeki henüz kanıtlanamamış yorumlar arasında kesin olan, geleneğin bir değişim ve dönüşüm geçirdiği gerçeğidir. Bu anlamda XIX. yüzyıldan sonra âşıklık geleneği içinde yer yer kırılma noktalarının olduğu gözlemleniyor.” (Düzgün, 2009: 44)

4.3. Barış Manço ve Âşıklık Geleneği

Sanatçı eserlerinde âşıklık geleneğinin ürünleri olan şiirlerin aşk, özlem, toplum, mizah, taşlama, yiğitleme, öğütme, ölüm-mezar, tasavvuf gibi muhtevalarını işlemiş; atasözü, deyim, alkış-kargış, yerel dille anlatım gibi âşıklık geleneğinde var olan kalıpları kullanmıştır. Yine âşıklık geleneği ürünleri olan şiirlerde âşıkların yaptığı gibi şarkılarının son dörtlüklerinde adını taşımıştır. Aynı şekilde bu geleneğin semai, varsağı nazım şekillerini kullanmış; yine konu olarak da ağıt, güzelleme, koçaklama taşlama gibi muhtevalara yer vermiştir.

Esasında Barış Manço kullandığı müzik aletleri bağlamında da gelenekten kopmamıştır. Çağa ayak uydurarak gitarı kullanmış fakat aynı zamandan geleneğin vazgeçilmezi olan sazdan, bağlamadan da kopmamıştır. Bu noktada da sentezci bir yaklaşım sergilemiştir.

“Barış Manço, eserlerinde yer yer âşık edebiyatının biçim, tür ve ezgi özelliklerini yansıtmıştır. Bu, silik bir kopyadan ibaret değildir. Âşık edebiyatının imajlarını kullanarak “yeniden yaratma” biçiminde karşımıza çıkan bu özellik, onun eserlerinin geniş halk kitleleri tarafından sevilerek dinlenmesini sağlamıştır.” (Düzgün, 2009: 44)

Barış Manço’nun halk kültürü ve âşık tarzı ile ilgili yönü üzerindeki ilk dikkatler, daha önce de değinildiği üzere 1991 yılında ortaya konulmuştur. Sanatçının 50 yaşına yaklaştığı günlerde Prof. Dr. Umay Günay’ın önerisiyle Hacettepe

Üniversitesi tarafından kendisine “doktor” unvanı verilmiştir. Bu unvan için gerekçe olarak sanatçının “Türk müziğini, Türk kültürünü yaşatmak ve geliştirmek yönündeki şuurlu gayretleri” gösterilmiştir. (Barış Manço’ya, 1992: 15)

Aynı günlerde Umay Günay’ın kaleme aldığı ve ilk kez Milli Folklor dergisinde yayımlanan “Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço” başlıklı makale konunun, bilim çevrelerince dikkate değer bu lunmasının ilk adımını oluşturdu. Umay

Günay bu makalesinde, kendisini “Türk bestekârı” biçiminde tanımlayan Barış Manço’yu, “milli kültür birikimimizin önemli bir bölümünü teşkil eden Ozan- Baksı edebiyat geleneğinin devamı olan âşık tarzının çağın ihtiyaç, zevk, kabul ve beklentileri çerçevesinde yeni bir oluşumun temsilcisi ve kurucusu” olarak sunar (Günay, 1992: 3)

“Barış Manço’nun eserleriyle yüzyıllar boyunca âşık edebiyatının ortaya koyduğu ürünler karşılaştırmaya tabi tutulduğunda ikisi arasında önemli benzerliklerin bulunduğu görülür. ‘Benim yaptığım âşık edebiyatının devamı, âşıklarla çok sıkı bağlarım var, onlardan esinleniyorum. Firkati, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu ve sair. Onlarla benim aramızda pek fazla fark yok yaptığımız iş açısından’ biçiminde âşık tarzı ile ilişkisini değerlendiren Barış Manço, bir yandan âşık tarzının müzik eşliğinde şiir söyleme boyutunu, diğer yandan hikâye anlatma tekniğini, geliştirmeye çalıştığı sanat formunun imkânları içinde eriten ve dinleyicisine sunan bir sanatçıdır. (Düzgün, 2009: 46-47)

“Barış Manço’nun halk musikimizin öğelerini en tutarlı ve çok boyutlu kullanan besteci olarak öne çıktığını görmekteyiz. Sanatçı yirmi beş yıl önce kurduğu Kurtalan Ekspres adlı grubu ile birlikte yalnızca ezgi ve üslup açısından değil, sözlere ve konulara kadar tümüyle halk kültürümüzün öğelerini içeren parçalar yapmıştır. Ayrıca parçalarının sözlerinin son dördlüklerine, tıpkı halk şairlerinin yaptığı gibi imzasını da atarak, halk şiirimizdeki eski bir geleneği de sürdürmektedir. Söz ve ezginin ayrılmaz bir bütün olduğu gerçeğinden hareket eden sanatçının geleneksel halk musikimizi

olduğu kadar, halk şiirimizi de iyi etüt ettiği ve genelde geleneksel kültürümüzü iyi özümsemiği söylenebilir. Manço bu yolla içinde bulunduğu topluma yabancılaşmadan, müziği ile onlara seslenerek, çocuklara kadar uzanan geniş bir taban bulmuştur.” (Gedikli, 1997: 154)

Barış Manço, güftelerinde ismini taşıyarak, Türk milletinin kabul ve değerlerini aktaran atasözü, deyim ve halk deyişlerini kullanarak, Türk müziğini tek seslilikten özüne sadık kalarak çok sesliliğe aktararak mâziye bağlı hâli sergilemiş ve geleceğe umut kapıları açmıştır. (Günay, 1992: 3)

Halkbilimi, millî kültür birikiminin tarihi süreç içinde bir milletin çeşitli grupları tarafından farklı ölçülerde muhafaza edilen veri ve varyantlarını inceleyen ilim dalıdır. Millî kültür birikimimizin önemli bir bölümünü teşkil eden Ozan - Baskı edebiyat geleneğinin devamı olan âşık tarzının çağın ihtiyaç, zevk, kabul ve beklentileri çerçevesinde yeni bir oluşumunun temsilcisi ve kurucusu Barış Manço’ dur. (Günay, 1992: 3)

Hem Galatasaray’da hem de Belçika Kraliyet Akademisi’nde okudum. 30 sene Fransızca konuştum. Bu açıdan bakılınca Batı kültürüyle yetişmiş bir insan olarak görülüyorum. Anadolu topraklarını ilk olarak 19 yaşımda gördüm. Bunun izahını yapabilmek çok zor. (Tunca, 2005: 38)

Onların hepsi (dinleyiciler, izleyiciler) Nasreddin Hoca’yı duymuşlardır, Bektaşî’yi, Dede Korkut’u, Karacaoğlan’ı, Pir Sultan Abdal’ı duymuşlardır. Bugün Çetin Altan’ı, Yaşar Kemal’i, Aziz Nesin’i duymuşlardır. Ben bunların hepsini sabahdan akşama kadar okuyan bir insanım. Ben bunları 25 yıldır okuyorum. Daha başka şeyler de okuyorum. Bunların hepsinin kafamda oluşturduğu bir çamur var. Ve bu çamurdan bir şeyler fışkırıyor. Bizim tek başına bir başarımız yok. Biz sadece çok iyi bir sentezci olduk. Ben bütün öğeleri çıplak gözle görebildim. Ve hemen senteze

girdim. Büyük zaman kazandırdı bana. Sıfırdan başlamam gerekmedi birtakım olaylara. (Tunca, 2005: 129)

“Benim yaptığım âşık edebiyatının devamı, âşıklarla çok sıkı bağlarım var, onlardan esinleniyorum. Firkati, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu vs. Onlarla benim aramda pek fazla fark yok yaptığımız iş açısından.” (Yiğit, 1997:52)

“Bugün yaptığımız müzikte Nasreddin Hoca’nın mizahı, Hacı Bektaş-ı Veli’nin felsefesi, Dede Korkut’un töre, gelenek ve dinamizminin etkilerini görebiliyorsanız bu da bir rastlantı değildir...” (Tunca, 2005: 251)

Manço ile yapılan röportajların birinde “Barış Bey, şarkılarınızda hep bizden bir şeyler var. Bizi, bizim değerlerimizi anlatıyorsunuz. Kendi motiflerimizi işliyorsunuz. Böyle bir yolu seçmenizin sebebi nedir?” sorusuna Manço “Ben, benim. Ve benim olanı anlatacağım. Bunun için de kendimle, kendi kültürümle ilgili şeyler söyleyeceğim. Çünkü ben İngiliz değilim, Alman değilim, Fransız değilim. Tabii bir şeyler anlatırken, karşıdaki insanlara da faydalı olacak bir şeylerin anlatılması gerektiğine inanıyorum.” cevabını vermiştir. (Türksoy, 1999: 16-18)

4.3.1.İsim Tapşırma

Âşıklık geleneğinin en belirgin özelliklerinden biri de âşığın şiirlerinin son dörtlüklerinde mahlaslarını veya isimlerini kullanmalarıdır. Âşıklık geleneğinden beslenen ve bunu eserlerinde sıkça kullanan Barış Manço da tıpkı âşıklar gibi bazı şarkılarının son dörtlüklerinde kendi adını tapşırıştır. Manço’nun ismini tapşırıldığı eserleri şu şekildedir:

“Seher vakti düştüm yola
Sorarlar Barış ne edersin orda
Nasıl ağır gelmez mi ki sıra

İşte içim döktüm dostlar” (Seher Vakti)

“Söğüdün dalı uzun
Barış’ın gönlü hüzün
Dudağımda aynı türkü
Seneler sonra bugün” (İşte Hendek İşte Deve)

“Kozan yaylasından geldim Barış'tır adım
Bugün varsak yarın yoğuz, doğrudur sözüm
Bir gün elbet biter vadem, çağırır tanrım
Artık mahşer gününde ararım seni” (Binboğa’nın Kızı)

“Aslıhan’dan Neslihan’dan hele hele yar yar
Fayda gelmez bey kızından hele hele yar yar
Barış böyle belledi bir çaldı bin bir söyledi
Siz de böyle söyleyin haydi” (Kalk Gidelim Küheylan)

“Avucuma bir kuş konmuş
Biri tutmuş kanadın yolmuş
Biri kesmiş öteki yemiş
Garip Barış ‘hani bana’ demiş” (Nazar Eyle)

“Kışlalara erdi bahar tezkereye birkaç gün var
Barış’a da bir sorsalar ben bilirim ben bilirim” (Ben Bilirim)

“Karadeniz içinde yatar gemiler
Topçu dağları döver yer gök inler
Yavuklusu Barış’ımı dört gözle bekler
Vur ha kardaş vur vur ha vur ha vur” (Vur Ha Vur)

“Barış demek toprak demek
Ben kendimi verir miyim?
Eğri büğrü ama yine de doğru” (Eğri Büğrü)

“Derdimi kimlere söyleyeyim
Ben garip Barış’ım neyleyim
Anadan babadan yuvadan uzakta
Yine yol göründü gurbete” (Yine Yol Göründü Gurbete)

“Yaz dostum,
Barış söyler kendi bir ders alır mı?
Yaz dostum,
Su üstüne yazı yazsan kalır mı?” (Yaz Dostum)

“Barış yolun sonunda
Yürü demek boşuna
Hayat duruyor dostlar
Ben durmuşum çok mu?
Yaşam bitiyor dostlar
Ben bitmişim çok mu?” (Ali Yazar Veli Bozar)

“Barış der her bir yanın altın gümüş taş olsa
Dalkavuklar etrafında el pençe divan dursa
Sapa kulba kapağa itibar etme dostum
İçi boş tencerenin bu sofrada yeri yok” (Halil İbrahim sofrası)

“Barış’ım uzaktan geldim
Dört kapı önünde durdum
Dört kapıdan geçemezsem

Geldiğim gibi giderim” (Dört Kapı)

“Kimse sevmez benim gibi seni
Kırk yılda bir gelir Barış gibisi” (Gibi Gibi)

“Barış kul sana kurban
Yoktur derdine derman
Hançerini vur sineme
Çok naz ettin zalim sultan” (Söyle Zalım Sultan)

“Barış der biraz tuzum ekmeğim olsa
Buz gibi pınar suyundan bir testim olsa
Bir de şöyle püfür püfür bir çınar gölgesi
Kaç kula nasip olur ki keyfin böylesi” (Olmaya Devlet Cihanda)

“Meğerse tüm keramet ceketteymiş be Ahmet
Barış’a sorar isen sen bu yolda devam et” (Ahmet Bey’in Ceketi)

“Kimi alır kimi satar
Hepsi de yan yana yatar
Barış derdine dert katar
Kara toprak ver yârimi” (Gönül Ferman Dinlemiyor)

“Barış iğneyi kendine batırır
Çuvaldızı başkasına
Bol keseden akli ona buna dağıtır
Darısı kendi başına” (Nane Limon Kabuğu)

“Barış isyan eyleme yıllar akıp gidiyor

Ömrümün sonbaharında” (Ömrümün Sonbaharında)

“Barış garibim bulamadı çözümlü oturdu etti bunca sözü
Gelin hep beraber anlaşılim diyen yok” (Hemşerim Memleket Nire)

“Coştı gönlüm sel gibi çağlar
Aramıza girmiş dumanlı dağlar
Barış derdini söyler ağlar” (Yolla Yârim Tez Yolla)

“Oysa deli gönül neler ister
Barış bir yavrusu olsun ister
Adını bile hazırladı
Oğlansa Ozan kız ise Ceylan” (Kâtip Arzuhalim)

“İstemem tatsın aşk acısını
Her kim anarsa Barış adını
Kim aramış kim bulmuş
Dertlerine çare” (Ölüm Allah’ın Emri)

4.3.2. Geleneksel Anlatıcılık

Yazının icadından önce inanç, kültür, sanat ve dahi pek çok alandaki yaratılar, birikimler sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Sözlü kültür geleneği varlığını yazının icadından sonra da canlı bir şekilde devam ettirmiştir. Sözlü kültürün aktarımındaki önemli türlerden biri de anlatılardır. Mitler, efsaneler, destanlar, masallar sözlü olarak aktararak günümüze kadar varlıklarını devam ettirmişlerdir. Tarihi olayların, inancın, kültürel unsurların akılda kalması ve hafızalarda yer edinerek aktarılabilmesini kolaylaştıran bir husus da onların aktarıldığı tahkiye türü olmuştur.

Akılda kalıcı olması, anlatmak istenin daha etkili bir şekilde verilebilmesi gibi olanakları olan tahkiyecilikten Barış Manço'nun da faydalandığı eserleri incelendiğinde görülmektedir. Manço, pek çok eserini bir anlatı formatında kaleme almıştır. Kimi zaman Ahmet Bey'in hikayesini (Ahmet Beyin Ceketi), kimi zaman Osman'ın, Süleyman'ın, Bal Sultan'ın, Mehmet'inkini şarkılaştırmıştır. Bunları anlatırken de tahkiye uslubundan faydalanmıştır.

Kültür birikimimizin önemli bir bölümünü içeren âşıklık geleneğinin unsurlarından biri de hikâye anlatma geleneğidir. “Âşık sanatının bir parçası olarak günümüze kadar gelen hikâye anlatma geleneğinin de Barış Manço'nun ilgi alanına girdiği görülüyor. Bal Sultan, Ahmet Bey'in Ceketi, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Süleyman adlı şarkılarında tahkiye üslubunu kullanan sanatçı, Osman'da tam bir halk hikâyesi modelini dinleyicisiyle buluşturur.” (Düzgün, 2009: 47)

“Osman adlı şarkıda ise bir hikâye anlatılmaktadır. Bu şarkıda tahkiye üslubu bakımından âşık-hikâyeci geleneğinin gerekleri yerine getirilmiştir. Ancak icra ortamı bakımından farklılık vardır. Kahvehanede karşısındaki dinleyiciye hikâyeyi birkaç akşam boyunca anlatan bir âşığın yerini elektronik ortamın imkânlarını kullanan ve sunumunu pop müzik formatına uygun olarak birkaç dakika içine sığdırmaya çalışan modern bir sanatçı vardır. Yani temasını Türk destan ve hikâyecilik geleneğinden, üslubunu ozan-baksı ve âşıklık geleneğinden alan bir sanatçı söz konusudur. Dinleyici/seyirci ile ortak bir kültürel zemini paylaşan sanatçının sunduğu şarkının metni ve sunumun süresi çok kısa olmakla birlikte kültür ve dil kodlarının doğru kullanılmasından dolayı boşluklar dinleyici/seyirci tarafından doldurulmaktadır.” (Düzgün, 2009: 50)

Dilaver Düzgün'ün de çalışmasında zikrettiği Ahmet Beyin Ceketi, Bal Sultan, Osman, Süleyman, Enbüyük Mehmet Bizim Mehmet eserlerinin yanı sıra Nazar Eyle, Halhal, Kayaların Oğlu, Zehra, Fil ile Kurbağa, Sakız Hanım'la Mahur Bey, Binboğa'nın Kızı, Pir Sultan Abdal'ın Katip Arzuhalim adlı eserinden sonra kendi

kaleme aldığı kısımda da hikâye anlatma geleneğinden yararlanmıştır. Barış Manço'nun şarkılarının tahlili kısmında, sözü edilen bu eserlerinin içerik ve biçimleri üzerinde daha fazla durulmuştur.

Barış Manço yalnızca şarkılarında değil TV programlarında da bir anlatıcı rolünde karşımıza çıkmaktadır. Gezdiği, gördüğü yerlerle ilgili hikayeler anlatmış, oralarla ilgili bilgileri verirken de gelenekten beslenen bir modern anlatıcı olarak programcılığını icra etmiştir.

Sanatçı bunların yanında Türk kültürünün, edebiyatının ve geleneksel anlatıcılığın önemli eserlerinden biri olan Dede Korkut'tan da beslenmiştir. Nitekim Nazar Eyle şarkısının detaylı tahliline bakıldığında bir nevi Dede Korkut hikayesi benzerliği göstermenin yanı sıra destansı özellikle de içermektedir. Manço, 1974'te TRT kanalında yayınlanan Atlı Karınca programında, çevresinde oturan bir grup çocuğa önce Dede Korkut'tan Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek hikayesini anlatmış, ardından Nazar Eyle şarkısını seslendirmiştir. Gerek anlattığı hikâye gerekse söz konusu şarkısı, geleneksel anlatıcılıktan nasıl beslendiğini ve bunu eserlerine yansıttığının önemli örneklerindendir.

4.3.3. Tasavvuf Geleneği

Barış Manço'nun sanatında beslendiği kaynaklardan bir diğeri de inanç, kültür, edebiyat birikimimizde önemli bir yer teşkil eden tasavvuf geleneğidir. Manço'nun eserleri incelendiğinde birkaç eserinden tasavvufu işlediği görülmüştür. Dört Kapı, Benden Öte Benden Ziyade, Halil İbrahim Sofrası gibi parçaları, Manço'nun tasavvuftan beslendiğini ve üretimlerine yansıttığı örneklerdir. Nitekim Hey Dergisi'nde kendisi ile yapılan bir röportajda Dört Kapı eseri ile ilgili söyledikleri bunun açık bir göstergesidir.

“Dört Kapı, işte bu parçada benim tasavvufa dönük yüzümü görebilirsiniz. Halil İbrahim Sofrası ile daldığım bu yolda, tekkeye dönük en gelişmiş eserimi verdim. Sanırım yakında bir tekkeyi ziyaret edeceğim. Acaba bu parçamı nasıl bulacaklar? Tasavvuf felsefesine göre insan-ı kâmil ya da ermiş olabilmek için geçilmesi gereken dört kapı vardır. Ben de bu dört kapıyı anlatmaya çalıştım.” (Hey, 1985)

4.3.4. Telmihler

Telmih, şiir veya nesirde söz arasında herkes tarafından bilinen bir olaya, kıssa, fıkra vb.ne işâret etme şeklindeki edebî sanattır. (Kubbealtı Lugatı) Telmih sanatı özellikle edebiyat eserlerinde sıkça başvurulan bir yöntemdir. Barış Manço da anlatmak istediklerini daha az sözle ve daha derin bir anlamda anlatabilmek için bu yolu sıkça kullanmıştır. Manço’nun eserlerinde telmihte bulunduğu Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Bilge Hatun, Süleyman, Köroğlu, İdris, Karacaoğlu, Pir Sultan Abdal gibi isimler herkesçe bilinen ve belli bir hikâyeye, anlama sahiptir. Manço bunları kullanarak çağrışımlarla eserlerinin anlam zenginliğini zenginleştirmiştir.

4.3.5. Şarkıların Tahlili

Barış Manço’nun Türk halk kültüründen ne şekilde beslendiğini ve bunları eserlerine nasıl yansıttığını görebilmek için özellikle söz konusu unsurlardan bolca faydalandığı şarkılarına daha detaylı bakılmaya çalışıldı.

4.3.5.1. “Nazar Eyle”

Manço’nun halk kültürü unsurlarını en çok barındırdığı eserlerinden biri Nazar Eyle şarkısıdır. Bu şarkısı Manço’nun hikâye anlatma geleneğini kullandığı eserlerindendir. Manço, TRT’de 1974 yılında yayınlanan Atlı Karınca isimli programda, etrafına oturan çocuklara Dede Korkut’tan Bamsı Beyrek hikâye anlattıktan sonra Nazar Eyle şarkısını seslendirmiştir. Şarkı öncesinde Manço’nun

Dede Korkut'tan bir hikâye paylaşması hem söz konusu şarkısının hem de diğer pek çok eserinde beslendiği kaynaklar hakkında bize bilgi verir mahiyette olması açısından önemlidir.

Manço bu şarkısında beslendiği kaynaklar hususunda da bizlere ipucu vermekten öte açık bir biçimde deliller gösterir. Zira şarkının güftesi ile Dede Korkut hikâyeleri arasındaki benzerlik çok fazladır. Manço şarkısında bir hikâye anlatır. Hikâyede hakan ve hatun tabirleri geçer. Burada hakan bir kişiyi değil Türk hakanlarını temsil eden bir semboldür. Aynı şekilde hatun da bir kişiden ziyade yine Türk hakanlarının eşlerini temsil eder. Türkler yaşayışları gereği sürekli savaşmış bir millettir. Şarkının güftesinde de hakan sefere gider ve Bilge Hatun da dokuz çocuk dünyaya getirir. Burada geçen dokuz sayısı da sıradan bir sayı değildir. Eski Türk inancında kutlu sayılan kalıplaşmış sayılardan biridir. Pertev Naili Boratav 100 Soruda Türk Folkloru adlı kitabında halk arasında kimi sayılara özel bir önem verildiğinden ve bunların sık sık kullanıldığından bahseder. 1, 3, 5, 7, 9, 12 gibi ilk sayılarla 40, 70, 72... gibi daha yüksek sayılardan her birinin halk arasında kutluluk, hayırlılık ve uğurluluk anlamı taşıdığını belirtir. (Boratav, 2003:117)

Şarkının güftesinde dikkati çeken bir başka husus da milli destan vasıflarını barındırıyor olmasıdır. Milli destana ait özelliklerden olan yüksek coşkunluk ifadesi, tarihle ilgili unsurların bulunması, muhtevasının millet hayatı olması, hızlı bir hayat tarzının hüküm sürmesi gibi birtakım vasıfları bu şarkıda da görmekteyiz. Hakan ve hatun tabirlerinin geçmesi, Türk halk yaşayışında yer alan düğün dernek gibi eğlencelere ve özelliklerine yer vermesi muhtevasının millet hayatı olduğunu göstermektedir. Hakanın sefere gitmesi ve dokuz oğlunun beş yaşına gelince kılıç kuşanması da yüksek bir coşkunluk ifadesi katmıştır. II. Göktürk Devleti'nin kurucusu olan Kutluk Kağan'ın eşinin adının İl Bilge Hatun oluşu, Türklerin tarihte savaşlara katılmış olmalarına değinilmesi tarihle ilgili unsurları barındırdığını gösterirken yine dokuz oğlanın beş yaşına gelince kılıç kuşanması da hızlı bir yaşam tarzının hüküm sürdüğünü işaret etmektedir. (Emre,

https://www.academia.edu/44326223/KÜLTÜRÜN_DEĞİŞİMİ_VE_DÖNÜŞÜMÜ_BAĞLAMINDA_OZAN_BAKSI_GELENEĞİNDEN_ÇAĞDAŞ_TÜRK_OZANLIĞINA_GEÇİŞ_SÜRECİ, Erişim tarihi: 10 Haziran 2022)

Türklerin Yaratılış Destanı'nda da bu sayı karşımıza çıkmaktadır. “Büyük Tanrı olarak kabul edilen Kayra Han= Ülgen, yerden dokuz dallı bir ağaç bitirerek her dalın altında ayrı bir adam yarattı. Bunlar dünyadaki dokuz insan cinsinin ataları oldular.” (Banarlı, 2004:12) Ayrıca Tanrı Ülgen'in yedi oğlu, dokuz kızı olduğuna inanılır. Aynı şekilde bir takım şaman dualarında bu sayıya rastlamak mümkündür. (İnan, 2006:25)

Manço şarkılarının genelinde bu formel sayılardan sıklıkla faydalanmıştır. Daha önce Manço'nun sözleri kendisine ait olan şarkıları üzerinde yapılan bir çalışmada kırk formel sayısını kırk defa, dokuz sayısını üç kez, yedi sayısını dört ve dört sayısını ise üç defa kullandığı tespit edilmiştir. (Emre, https://www.academia.edu/44326207/Türk_Milli_Kültürüne_Ait_Destan_Efsane_ve_Anlatılarda_Sıkça_Geçen_Formel_Sayıların_Bariş_Manço_Şarkılarındaki_Yeri, Erişim tarihi: 10 Haziran 2022)

Bariş Manço, Nazar Eyle isimli eserinde dokuz sayısının yanında kırk formel sayısını da kullanmıştır. Bu sayı özellikle Dede Korkut Hikâyeleri'nde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Beylerin yanında kırk yiğit, hatunlarının yanında da kırk ince belli kız bulunmaktadır. Aynı şekilde hikâyelerde geçen törenler de kırk gün kırk gece sürmektedir. Manço da şarkısının son dörtlüğünde sırma saçlı kırk güzel ile levent boylu kırk yiğidin evlendiğinden, düğünlerinin de kırk gün kırk gece sürdüğünü dile getirir. Şarkının klibinde çocuklara anlattığı Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek hikâyesinde de “... Bu kırk yiğidin birkaçına Han Kazan, birkaçına Bayındır Han kızlar verdiler. Beyrek de yedi kız kardeşini yedi yiğide verdi. Kırk yerde otağ dikti... Kırk gün kırk gece toy düğün eylediler.” şeklinde yer verilir. (Ergin, 2009:89)

Esasında toyların, düğünlerin, eğlencelerin kırk gün kırk gece sürmesi Türklerde yaşayan çok eski bir gelenektir. Bunun örneklerine eski Türk destanlarından olan Oğuz Kağan Destanı'nda da görmek mümkündür. Zira ülkesini oğulları arasında paylaştıran Oğuz Kağan yemekli bir davet düzenler. Çadırın sağ tarafına kırk kulaç ağaç ve sol tarafına da aynı şekilde kırk kulaç ağaç diktirir. Sağ yanına Bozokları sol yanına da Üçokları oturtur. Kırk gün kırk gece yer içer sevinirler diye geçer destanda. (Banarlı, 2004:20)

Manço'nun Nazar Eyle adlı şarkısına genel olarak bakıldığında Türk halk kültüründen, edebiyatından, sözlü ve yazılı geleneğinden beslenerek eserini ortaya koyduğu görülmektedir.

4.3.5.2. “Dört Kapı”

Barış Manço'nun gerek halk kültürü unsurlarını gerekse tasavvuf inancını işlediği eserlerinden biri de daha önce değinilen Dört Kapı isimli şarkısıdır. Manço bu eserinde Alevilik inancında önemli bir yer tutan dört kapı kırk makam inancını konu almıştır. Sanatçı söz konusu şarkısında, nefsi terbiye etmenin, az ile yetinebilmenin, tok gözlü olmanın, kadir kıymet bilmenin önemi üzerinde durmuştur. Ayrıca şarkıda Hz. Ali'nin çokça bilinen “Bana bir harf öğretenenin kırk yıl kölesi olurum” sözüne de telmihte bulunarak hem şarkının genelinde anlatmak istediği felsefeyi pekiştirmiş hem de eserin anlam derinliğini zenginleştirmiştir.

Yine bu şarkısında da kırk ve dört gibi formel sayılara yer vermenin yanında Türk halk kültüründe yer alan İdris Peygamber'le ilgili bir inanışı da bize aktarmıştır. Önemli halk bilimcilerimizden olan Pertev Naili Boratav, 1931 yılında Mudurnu esnaf pirleri üzerinde yaptığı derlemede şu bilgileri kaydetmiştir “Berberlerin piri, Selmanı Pak; dikicilerin (dikim işçilerinin) Ekber -i Yemeni; demircilerin, Davut Peygamber; kasapların, Cömert Kassab; atarların, Kazaz-ı Veli; tabakların, Şeyh Ahi Evrân; rençperlerin, Âdem Peygamber; terzilerin, İdris Peygamber.” (Boratav, 2003:58-59)

(Emre,

https://www.academia.edu/44326253/BARIŞ_MANÇONUN_ŞARKILARINDA_T_ÜRK_MİLLİ_KÜLTÜRÜ, Erişim tarihi: 7 Mayıs 2022)

4.3.5.3. “Aman Yavaş Aheste”

Sanatçı bu şarkısında metinlerarası ilişkiler yoluyla iki önemli ismin eserlerinden faydalanmıştır. Bunlardan birincisi 16. Yüzyıl divan edebiyatı şairlerinden Edirneli Hatemi’dir. Manço, Hatemi’nin “Tiz-i reftâr olanın payine damend dolaşır / Erişir menzil-i maksuda aheste giden” beyitine şarkısında yer vermiştir. Acelesi olanın eteği ayağına dolaşır. Acele etmeyen ise maksadına, hedefine ulaşır şeklinde günümüz Türkçesine çevirebildiğimiz beyit aslında halk inanışında da yer alan acele işe şeytan karışırın farklı bir anlatımıdır. Zira Manço da şarkının genelinde bu anlayışı telkin etmeye çalışmaktadır. Edirneli Hatemi’nin bu beyitinden faydalanarak şarkısında vermeye çalıştığı mesajı güçlendirmiş ve aynı zamanda şarkısının güftesine bir anlam derinliği katmıştır.

Metinlerarasılık yoluyla yararlandığı ikinci kaynak ise 11. yüzyıl İran edebiyatının en önemli isimlerinden olan Firdevsi’nin Şehname adlı eseridir. Perdedârî mikoned der kasr-ı kayzer ankebut / Bum nevbet mizedend der târem-i Afrasyab şeklindeki beyit Firdevsi’nin Şehname adlı eserinden alınmıştır. Bu noktada Fars edebiyatı ile bizim kültürümüz arasında ne gibi bir bağlantı olduğu ve Manço’nun Türk kültüründen beslendiği noktasında ne gibi bir örnek teşkil ettiği düşünülebilir. Fakat beyitte geçen Afrasyab adı bize Türk kültürü ile ilgili bir kapı açmaktadır. Örumcek kayzerin sarayında perdedarlık, haciblik görevini yerine getirmektedir. Baykuş ise Afrasyab’ın çadırında nevbet vuruyor şeklinde Türkçeye çevirebildiğimiz bu beyitte geçen Afrasyab, ünlü Türk kağanı Alp Er Tunga’dır. Alp Er Tunga’nın İranlılar arasında Afrasyab olarak anıldığını, 11. asırda yazılan Türk edebiyatının önemli eserlerinden biri olan Kutgu Bilig’in şu mısralarından öğrenmekteyiz: “Bu türk

beglerinde atı belgölüg / Tunga Alp Er irdi kutı belgölüg / Bedük bilgi birle öküş
erdemi / Biliglig ukuşlug budun ködremi / Tacikler anur anı Afrasyab / Bu Afrasyab
tutdı iller talan’’ Türk Türk beğleri içinde adı ve kutu tanınmış Alp Er Tunga, büyük
bilgili, çok faziletli bir hükümdardı. Bilgili, anlayışlı, meziyetli bir büyüktü. Tacikler
(yani İranlılar) ona Afrasyab diyorlar. Bu Afrasyab yağma ile illeri (dünyayı) tuttu.’
Mealindeki bu mısralarda Alp Er Tunga’nın Türk hatıra ve hafızasındaki ehemmiyeti
aşikârdır.” (Banarlı, 2004:12)

Örümceğin İran hükümdarının sarayında perdedârlık görevini yerine
getirdiğinden bahsedilir Şehnâme’den alıntılanan beyitte. Saraydaki sırların gizlendiği
anlatılmaya çalışılıyor. Şehnâme’den alıntılanan beyitin ikinci mısrasında ise
baykuşun Afrasyab’ın çadırı altında nevbet vurduğu belirtilir. Nevbet bir çeşit
bandodur ve hükümlanlık, kağanlık alametidir. Saka Türklerine ait Şu Destanı’nda da
nevbetin geçtiğini görürüz: “Ünlü Türk kağanı Şu, her gün Balasagun’daki sarayının
önünde ordu beğleri için 360 nevbet vurdururdu.” (Banarlı, 2004:15) Baykuş aynı
zamanda bilgeliğin sembolü olarak bilinir. Örümcek kayzerin sarayında perdedarlık
yaparken, baykuşun da bilgeliğiyle yol gösterdiği anlatılmaya çalışılmıştır. Barış
Manço’nun şarkının genelinde vermeye çalıştığı nasihatın bu alıntılacağı beyit içinde
de gizlenmiş olduğunu görüyoruz. Tarihte Alp Er Tunga ile İran hükümdarları
arasında savaşlar olmuştur. Hem Türk kağanı hem de İran hükümdarı temkinlidir.
Aceleci değillerdir. Örümceğin saraydaki sırları gizlemesi, hükümdarın birtakım
planları olduğunu ve zamanını kolladığını bize düşündürür. Baykuşun da bilgeliği
düşünülürse Afrasyab’ın da temkinli olduğu, çevresindeki bilgili ve yaşlı kişilerin
nasihatlerini dinlediğini ve aceleci olmadığını bize düşündürür. Afrasyab’ın çadırı
ibaresinin kullanılışından da o dönemde Türklerin yerleşik hayata henüz
geçmediklerini anlıyoruz. Barış Manço’nun bu şarkısı Türk yaşayışına, kültürüne dair
unsurları barındırması bakımından da dikkat çekicidir.

4.3.5.4. “Halhal”

Barış Manço'nun bu şarkısı halk kültüründen ve edebiyatından yararlandığı eserlerinden biridir. Manço'nun söz konusu şarkısına Kemal Bilbaşar'ın 1966'da yayımlanan, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 100 Temel Eseri arasında gösterilen, TDK Roman Ödülü alan ve daha sonra sinemaya da uyarlanan Cemo adlı romanı, Barış Manço'nun "Halhal" adlı şarkısına ilham kaynağı olmuştur. Barış Manço, birçok şarkısında olduğu gibi "Halhal"da da kültürümüze ait öğeleri harmanlamıştır. Bunu yaparken de Kemal Bilbaşar'ın Cemo adlı eserini temel almış ve oradaki birçok unsuru kendi şarkısına taşımıştır.

1972 yılında romandan uyarlanarak beyaz perdeye aktarılan Cemo filminin yönetmenliğini Atıf Yılmaz, senaristliğini de Ayşe Şasa ve Kemal Bilbaşar yapmıştır. Başrollerinde Türkan Şoray ile Fikret Hakan'ın oynadığı filmin müziklerini yapma teklifi de Barış Manço'ya yapılmıştır. Manço, 11 Eylül 1974'te Hey Dergisi'ne verdiği bir röportajda konu ile ilgili şunları dile getirir: "Bana önce Cemo adlı filmin müzik direktörlüğü teklifi geldi. Koşullarda anlaştık ama çekimler başladığında askere gittim. O filmdeki çalışmam bu yüzden gerçekleşmedi." Yine Hey Dergisi'nde 7 Ocak 1980'de gerçekleştirilen bir söyleşisinde "Geçtiğimiz günlerde televizyonda ekrana gelen Cemo filminin müziğini ben hazırlayacaktım. Anlaşmayı bile imzalamıştık. Ancak aniden askere gidince besteler yarım kaldı." şeklinde açıklama yaptığı görülür. (Tunca, 2005:80-81)

Barış Manço'nun Cemo romanı ve filmiyle tanışmasının hikâyesini öğrendiğimiz bu söyleşileri, sanatçının "Halhal" şarkısını oluşturmaya, Bilbaşar'ın söz konusu eserlerinin temel teşkil ettiği savımızı da doğrulamaktadır. Zira besteler yarım kaldı diyen Barış Manço, askerden döndükten sonra 1980 yılında "Halhal" şarkısını yayınlamıştır. İlk başta Nazan Şoray'ın seslendirdiği şarkıyı daha sonra Barış Manço 1981'de çıkan Sözüm Meclisten Dışarı adlı albümünde kendisi yorumlamıştır.

Halhal adlı şarkısında tasvir edilen Nazo Gelin cesur, erkek gibi yetişmiş biridir. Köyün dışına çıkar, dağ bayır gezer, çaylardan geçer. Lale ile sümbülün

boynunu eğdiği, dağlara hüznün çöktüğü, kurdun kuzuya kem baktığı yani karanlık çöktüğü vakit köye döner. Bu derece cesur ve korkusuz olan Nazo, aynı zamanda çok da güzeldir. Nazo Gelin için çizilen bu tipe aslında yabancı değilizdir. Dede Korkut hikâyelerindeki kadın karakterler de hem yiğit ve cesur hem de güzeldirler. Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek hikâyesindeki Banu Çiçek, Bamsı Beyrek’le güreşecek kadar yiğit ve onu ilk görüşte kendisine âşık edecek kadar da güzeldir. (Tezcan, 2012:69)

“Halhal” şarkısında geçen Nazo Gelin de bir bakışıyla canlar yakar ve nice yiğidi kendisine âşık eder. Bir gülüşü cihana değerdir. Yedi köyün yiğitleri, ağaları ve beyleri ona âşık olmuştur. Nazo Gelin’in ayağında halhal takısı vardır. Barış Manço 7 Ocak 1980 yılında Hey Dergisi’nde yayınlanan söyleşisinde “Yaygın bir inanış vardır ya ‘Mehmet Ağa, kadını eve kapatır, kendisi kahvede eğlenir’ diye... Ben şarkılarımda bu inanışı yıkmaya ve kadınınımızın gerçek değerini ortaya çıkarmaya çalıştım. Sevdalanmışlığın simgesi olarak ayak bileğine takılan halhal, Türk toplumunda kadının yüceltilmiş bir varlık olduğunu gösteriyor. Doğrusu da bu.” demiştir. (Tunca, 2005:187)

Halhal şarkısının geneline bakıldığında anonim halk kültürü ürünlerinden olan türkülerini çağrıştırmaktadır. İşlenen konu ve tema ve çizilen karakterler aynı zamanda bir halk hikayesi izlenimi de vermektedir.

4.3.5.5. “Kayaların Oğlu”

Barış Manço’nun az bilinen eserlerinden biri de Kayaların Oğlu’dur. 2023 albümünde yer alan bu eseri, Cumhuriyet’in kuruluşunun 100. Yılına bir ithaf şeklindedir. Albümde, lirik şekilde seslendirdiği bu eserin akabinde enstrümantal olan 2023 eserini icra etmiştir. Manço’nun bu eserine ve onunla ilgili yaptığı röportajlara bakıldığında aslında sanatçının ne kadar ileri görüşlü ve gelecek kalacak

eserler üretme bilinci ve gayretinde olduğu da görülmektedir. Barış Manço Cumhuriyet'in 100. Yılında kendisi de 80 yaşına geldiğinde 2023 adlı eserini senfoni orkestrası eşliğinde, sahneye oğlu Doğukan Hazar ile çıkarak icra etmek istediğini belirtmiştir. (Bravo Dergisi, 1987)

4.3.5.6. “Eski Bir Fincan”

Barış Manço'nun bu şarkısı otobiyografik unsurlar içermektedir. Gelenekten kopmamayı, kültürün devamlılığı gerektiği noktasında eski bir fincan metaforunu kullanan Manço, şarkı güftesinde yer verdiği Abdi Bey ile Hakkı Bey kendi ailesinden bireylerdir. Abdi Bey Barış Manço'nun büyükbabası, Hakkı Bey de babasıdır. Bu eserinde de sanatçının hikaye anlatma geneliyle dinleyicilere bir aktarım yaptığı görülmektedir.

4.3.5.7. “Lahburger”

Lahburger şarkısı, esasında Barış Manço'nun hem müzisyen kimliğinde hem de genel olarak üretimlerinde üstlendiği misyonu bize açıkça gösteren çalışmalarından biridir. Doğu-Batı sentezinin önemini vurgulayan bu şarkısına bakıldığında metaforlarla bu fikrini anlattığı görülmektedir. Lahmacun doğu medeniyetini, hamburger ise batı medeniyetini sembolize etmektedir. İkisinin de değerli olduğu ve iyi taraflarının alınarak bir sentezle yeniden üretim yapılmasını kendi ürettiği “Lahburger” kelimesi ile anlatmaya çalışmıştır.

4.3.5.8. “Olmaya Devlet Cihanda”

Bu çalışmasına bakıldığında Manço'nun metinlerarasılıktan faydalandığı, telmih yoluyla eserinin anlam zenginliğini arttırdığı parçalardan biri olduğu görülmektedir. Barış Manço şarkısının güftesinde Kanuni Sultan Süleyman'ın Muhibbi mahlasıyla kaleme aldığı ve çokça bilinen “Halk içinde muteber bir nesne

yok devlet gibi / Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi” beyitine telmihte bulunmuştur.

4.3.5.9. “Anahtar”

Halk müziğinde muamma olarak bilinen ve bilmece formatında olan türlere bir örnek de Barış Manço’nun Anahtar isimli şarkısı görülmektedir. Sanatçı bu şarkısında da hikâye anlatma geleneğinden faydalanmıştır. Hikâyenin başkahramanının âşık olduğu kız kendisini bilmece yoluyla sınar. Şarkının çıktığı dönemdeki kâğıt paralar üzerinde resimleri bulunan önemli isimler üzerinden sorular sormaktadır.

4.3.5.10. “Nane Limon Kabuğu”

Barış Manço’nun ozan – baksı geleneği ve onun devamı olan âşıklık geleneği ile bir diğer bağlantısına dikkat çekeceğimiz bir diğer şarkısı ise “Nane Limon Kabuğu” adlı şarkısıdır. Eski Türk topluluklarında şamanların hekim rolü üstlendiklerini, hastalıkların tedavisinde insanların onlara müracaat ettiğini biliyoruz. Aynı şekilde âşıklar da sığırdili veya cönk adı verilen defterlerinde şiirlerinin yanı sıra halk ilaçları tariflerine yer vermişlerdir. Manço da Nane Limon Kabuğu adlı eserinde, soğuk algınlığına iyi gelebilecek ve halk arasında da bilinen nane, limon, hatmi çiçeği, çörek otu gibi malzemelerin karışımından meydana gelen bir ilacın yapılışını dile getirmektedir. Yine bu şarkısında da âşıkların kullandığı gibi “zürafanın düşkününü beyaz giyer kış günü, dizini dövmek, evdeki hesap çarşıya uymaz, bol keseden akıl dağıtmak, iğneyi kendine batırıp çuvaldızı başkasına” gibi atasözü ve deyimleri kullanmıştır. Şarkısının sonunda da adını tapşırıştır.

4.3.5.11. “Kâtip Arzuhalim”

Âşıklık geleneğinde usta çırak ilişkisinde usta, âşık adayına usta malı şiirler öğretir. Çırağın bu şiirleri öğrenmesi eğitiminde önemli aşamalardan biridir. Zira âşık

önce usta malı şiirler söyler ve piştikten sonra kendi icralarını ortaya koyar. Bu nokta da yine Barış Manço'nun gelenekle olan bağlantısını göstermesi açısından Kâtip Arzuhalim türküsü önemlidir. Manço öncelikle Pir Sultan Abdal'ın yani usta malı olan bir şiiri dillendirir ve ardından “Yıl 1535 Pir Sultan Abdal böyle söylemiş / Söylemiş ya bunun bir de evreni var / Kâtip al kalemi bir de benden yaz” diyerek tıpkı Pir Sultan Abdal gibi kendi döneminin sosyal, siyasal sıkıntılarını dile getirmeye çalışır. Ayrıca Türklerin Anadolu'ya gelişleri ve burayı yurt edinişleri de sanatkârın ustaca söyleyişiyle aktarılır. Şarkının sonunda da âşıklık geleneğinde olduğu gibi kardeşlik, dostluk, birlik, beraberlik mesajı verir. Son dörtlüğünde de tıpkı âşıklık geleneğinde olduğu gibi adını tapşırır. Yine âşık edebiyatı ürünlerinde işlenen dini tasavvufi konuları da Manço şarkılarında işlemiştir. Bu noktada sanatçının “Dört Kapı” adlı şarkısı güzel bir örnektir. Sanatçı şarkısının genelinde tasavvuf inancında yer alan bir lokma bir hırka ile Alevilik inancında yer alan dört kapı kırk makam anlayışını işlemektedir. Ayrıca yine metinlerarası ilişkiler bağlamında bu şarkısında Hz. Ali'nin “Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum” sözüne de telmihte bulunmuştur.

5. BARIŞ MANÇO SÖZLÜĞÜ

-A-

Abbas: “Hz. Abbas; Hz. Muhammed'in amcası olup, peygamberin dedesi Abdülmuttalib'in oğludur. Mekke'nin fethi sırasında Müslümanlığı kabul etmiş, Hz. Osman'ın şehit edilmesinden iki sene evvel, 652 senesinde 88 yaşında Medine'de ölmüştür. Emevilerden sonra kurulan Abbasi devletinin halifeleri (MS 750 – 1258) Hz. Abbas'ın soyundan gelmişlerdir.” (Abbas Yolcu)

Abide: Anıt, heykel, mimari yapı anlamındadır. Önemli bir olayı ya da kişiyi gelecek kuşaklara anlatmak, anısını yaşatmak için yapılan sembolik yapıdır. (Anahtar)

Acı: “Bir olayın, bir söz, duygu veya düşüncenin insanda bıraktığı üzücü tesir, keder, elem, ızdırıp.” (Al Beni, Allah’ım Güç Ver Bana, Gül Bebeğim, Hayır, Yine Yol Göründü Gurbete)

Âdem: “1. (İslam) Tek tanrılı dinlerde Allah’ın topraktan yarattığı ilk insan, eşi Havva ile birlikte insan soyunun atası ve ilk peygamberin adıdır.”

“2. (Folklor) Anadolu’da çiftçilik zanaatının piri kabul edilen insanoğlunun ilk atasıdır.”

“3. (Yahudilik) Tanrı dört büyük meleğine yedi kat yerden yedi avuç toprak getirmesini emretmiştir. Yeryüzü bu toprağı vermek istemeyince Azrail zorla almış, Tanrı yağmur yağdırıp yumuşattığı bu toğrağı meleklerine yoğurtmuştur. Seksen yıl hamur formunda kalan Âdem’e insan şekli verildikten sonra yüz yirmi yıl ruhsuz bekletilmiş ardından ruhuna kavuşmuştur. Tanrı’nın meleklerine hükümdar yapmak istediğı Âdem’in önünde şeytan diz çökmeyince hem Âdem hem şeytan cennetten kovulmuşlardır.” (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Âdemoğlu: İnsan. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Afet: “Edebiyatta, insanı, uğruna ölünecek kadar aşk belalarına düşüren güzeller için kullanılır. Divan şairi, sevgilisini çok zaman âfet-i devran olarak tanımlar ve bu afet güzelliğı ile fitneler koparır. Ayrıca sevgilinin göz, gamze ve boyu ile birlikte yine fitne koparma özelliğı ön planda tutularak sıfat olarak kullanılır.”

Afiyet: Sağlık, sıhhat, sağlığın verdiği rahat ve huzur. (Dıral Dede’nin Düdüğü)

Ağa: Feodal toplumlarda derebeyliğinin miarası olarak varlığını sürdüren, sahip olduğu arazi üzerinde çalıştırdığı halk üzerinde babadan miras nüfuz gücüne sahip kişilere verilen isimdir. (Halhal, Yaz Dostum, Yol Verin Ağalar Beyler, Osman)

Ağaç: “Başta destanlar olmak üzere Türk halk edebiyatında geniş bir yer tutar. Çiçeği, meyvesi ve diğer estetik özellikleriyle tarih boyunca insanların dikkatini çeken ağaç, beşikten mezara kadar insan hayatının her safhasında yer almış, bunun sonucu halk edebiyatında fazlaca söz konusu edilmiştir. İklimlere göre türlerinin farklı oluşu, mevsimden mevsime görünümünün değişmesi, kışın yapraklarını döküp, baharda yeniden canlanıp yeşermesi ölümden sonra yeniden hayata dönüşün sembolü kabul edilmiştir. Ağacın yaşama gücü ve canlılığın ötesinde bir ruha sahip olduğuna, dolayısıyla yapısında bir güç ve kudretin bulunduğu inanılmış, buna bağlı olarak da ağaca aşırı saygı gösterilerek kutsal bir varlık gözüyle bakılmıştır. Bu inanıştan dolayı bütün dinlerde, farklı şekillerde de olsa, ağaca önem verilmiştir.” (Dönence, Düriye, Günaydın Çocuklar)

Ağustos: Yılın, temmuzla eylül ayları arasındaki 31 gün çeken sekizinci ayı, yaz aylarının üçüncüsü. (Sahilde)

Aheste: Yavaş, ağır, sakın. (Aman Yavaş Aheste)

Ahret: “Ölümden sonra gidilecek olan alem, öbür dünya, beka alemi (İslam) İnsanın ölümünden sonra tekrar dirilip sonsuza dek yaşayacağı hayatın adıdır.” (Kazma)

Ahşap ev: Kereste, tahta, ağaç yapılmış ev. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Ahu: “Ceylandır. İnce, uzun bacakları, alacalı ve güzel başı, büyük, kara ve alımlı gözlerinden dolayı divan edebiyatı yanında, halk edebiyatında da sevgiliye benzetilerek adından sıkça söz edilmiştir. Gözünün güzelliği ve ürkekliği bakımından

sevgiliye benzetilir. Ahu, dolayısıyla sevgili, periye benzetilir. Sevgili, peri gibi ele geçmez, yakalanmaz. Mecnun çöle düştüğü zaman ahularla dost olmuştur.” (Ne Ola Yâr Ola, Müsaadenizle Çocuklar)

Ak: Dua, ak mızrak, ak tüfek, ak yer, ak niyet gibi insana faydalı, layık, güzel olan her şeyi ifade etmek üzere kullanılan sıfattır. (Ömrümün Sonbaharında)

Akdeniz: Atlas Okyanusu'na bağlı, kuzeyinde Avrupa, güneyinde Afrika, doğusunda Asya kıtaları bulunan deniz. (Cacık)

Akıl: “Tasavvufta akıl, Allah’ın insan bedenine öz olarak yerleştirdiği, ruhani bir cevher olup, hak ile batılı, iyi ile kötüyü, güzel ile çirkini vb. ayırt etmeye yarayan bir kavramdır. Tasavvuftaki yaratılış nazariyesine göre akıl üç ana kısma ayrılır. Bunlar, akl-ı ma’âş (yalnız görülebilen alemin kavrayabilir), akl-ı ma’âd (irfana dayanır ve bu alemin ötrsini de görebilir), akl-ı küll (vahdeti, misal ve ruhlar alemini görebilir, peygamberlerin ve velilerin akli gibi) şeklinde sıralanır.” (Binboğa’nın Kızı, Nane Limon Kabuğu)

Akşam: “Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin.” (Al Beni, Aynalı Kemer, Bal Sultan, Benden Öte Benden Ziyade, Beyhude Geçti Yıllar, Eski Bir Fincan, Günaydın Çocuklar, Hatırlasana, Kazma, Nerde, Ölüm Allah’ın Emri, Ömrümün Sonbaharında, Sahilde)

Akşam güneşi: Güneş batarken meydana gelen sarımsı pembe renkteki güneş. (Ne Ola Yâr Ola)

Al topuk: Al; Pembeye kaçan, narçiçeği rengine olan, parlak kırmızıdır. Bu renk sevgilinin güzelliğini anlatmak için kullanılır. Al rengine yanak, al rengine topuk şeklinde. (Söyle Zalım Sultan)

Al yanak: Al kırmızı demektir. Sevgilinin yanağı ve dudağı al renktedir. (Söyle Zalım Sultan)

Alaca: “(Folklor) Kırmızı zemin üzerine pamuklu veya ipekli kumaşın adı olup, Anadolu’da başta Erzincan ve Tire olmak üzere el tezgahlarında dokunmaktaydı.” (Yol Verin Ağalar Beyler)

Âlem: “Cihan, dünya, kâinat, evrendir. Tasavvufta Allah tarafından yaratılmış bir şeydir. Duyu ya da akıl yoluyla kavranabilen veya varlığı düşünülebilen, Allah’ın dışındaki varlık ve olayların tamamıdır.” (Bal Böceği)

Alın: “Tasavvufa göre her şeyin aslı ve ilk yaratılan cevher olan Nûr -ı Muhammedi ilk önce Hz. Âdem’in alnında belirmiş ve temiz bir soydan Hz. Muhammet’e kadar gelmiştir. Hatta bu nurun peygamberimizin babası Abdullah’ın alnında daima parladığına dair rivayetler vardır.” (Gülme Ha Gülme)

Alın teri: Dürüst ve gayretli çalışma, emek. (Kazma)

Ali: “Hz. Muhammed’in damadıdır. Soyu anne ve baba tarafından peygamber soyuyla birleşir. İslam dinini kabul eden ilk dört kişiden biridir. Hz. Muahmmmed’in vefatından sonra birçok önemli görevlerde bulunmuş ve Hz. Osman’ın şehit edilmesi üzerine halifelik makamına getirilmiştir. Fakat kendisini halife tanımak istemeyen ve Hz. Osman’ın kanının yerde kaldığı iddiasıyla Hz. Ali’ye karşı çıkan Şam valisi Muaviye ile yapılan savaştan sonra halifenin hakem usulüyle seçilmesi kararlaştırıldığında, Hz. Ali taraftarları içinde bu fikri beğenmeyip ordudan ayrılanlar olmuştur. Hariciler adı verilen bu kişilerin suikasti sonucu öldürülmüştür. Hz. Ali Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün gazalara katılmıştır. Bu savaşlarda Resul-i Ekrem sancaktarlığı yapmıştır. Daha sonra kaynaklarda menkıbevi bir üslupla anlatılan büyük kahramanlıklar göstermiştir.” (Ali Yazar Veli Bozar)

Allah: “Edebiyatta Allah daha çok nitelikleriyle anılmaktadır. Bazı dini kaynaklara göre Allah adı, Allah’ın bütün sıfatlarını ifade eden en kapsamlı adıdır. Şeriat bilginleri ile mutasavvıflar rasındaki zahiri ve batını bilgiler ile medrese tekke çekişmesi Allah’ın zâti ve sûbuti sıfatlarının zikredilmesinde de kendini göstermiş, Allah’ın varlığı ile âlemin varlığı hususunda çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Tasavvufa göre o, Vücûd-ı mutlak, Kemal-i mutlak, Cemâl-i mutlak ve Hüsn-i mutlak’tır. O mışuktur. İnsan O’nun aşkıyla dolu olmalı ve O’na kavuşmak için çaba harcamalıdır.” (Allah’ım Güç Ver Bana, Can Bedenden Çıkmayınca, Dıral Dede’nin Düdüğü, Osman, Yol, Yolla Yârim Tez Yolla)

Alın açık: Utanacak hiçbir durumu olmayan, namuslu. (Halil İbrahim Sofrası)

Altın: “Kadınların kullandığı bir ziynet eşyasıdır. Nişanlı kızlar alınlarına gazi, yanaklarına altın köşe, Mahmudiye altınları takarlar ve bunların uçlarına da yine gazi altınları eklerlerdir. Bunlardan başka çoğu zaman kulakların üstüne gelen döğmelerin altından üzerleri maşallah yazılı levhalar sarkıtılırdı.” (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Aman Yavaş Aheste, Düriye, Halil İbrahim Sofrası)

Altın kafes: Gösterişli, dışandan bakılınca cazip olan, fakat içinde adeta hapisaneyatı geçirilen yer. (Bal Sultan, Beyhude Geçti Yıllar)

Altın söz: Değerli söz anlamındadır. (S.O.S. Hocam)

Amca: “Bir kimsenin babasının erkek kardeş ya da baba kardeşi yerine konan veya öyle imiş gibi kendisine saygı gösterilen kimse, yaşça büyük erkek.” (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Aminoasit: İnsan vücudundaki proteinlerin yapıtaşlarıdır. (S.O.S. Hocam)

Ana: “Eski Türkler, anneye ‘ög’ derlerdi. Eskiden beri Türk toplumunda babadan sonra aileyi anne temsil eder. Bunun için ananın yeri, babanın diğer akrabalarından ileri olur. Babanın mirası anneye geçer. Çocukların vasisi de odur. Türk tarihinde kadınların hükümdar naibi olabilmeleri veya devlet içinde büyük bir söz sahibi olmaları da bundan ileri gelir.” (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Kayaların Oğlu, Nerde, Yine Yol Göründü Gurbete)

Anadolu: Ön Asya'nın bir parçası olarak Türkiye'nin Asya kıtasında bulunan toprağı, Küçük Asya, Rum. (Kayaların Oğlu)

Anahtar: Bir sırrı, bir meseleyi çözmeye veya maksada götürmeye yarayarı araç, çare. (Anahtar)

Anı: “Yaşanmış şeylerden zihinde kalan, hafızada yaşamaya devam eden her türlü iz, hatıra.” (Allah'ım Güç Ver Bana, Anlıyorsun Değil mi, Arkadaşım Eşek, Bugün Bayram, Dut Ağacı, Eski Bir Fincan, Sarıl Bana)

Anka kuşu: “Arapça anka, Farsça “simurg” olarak bilinen geçekte var olmayan büyük bir kuştur. Anka, Kaf Dağında yaşadığı sanılan tüyleri renkli, yüzü insana benzeyen bir kuştur. Avlanamayışı, ulaşılması güç oluşu ve ele geçmeyişi nedeniyle sevgiliye ve zor durumlara benzetilir. Üzerinde otuz kuştan renk bulundurduğu için simurg diye anılır. Zümdür-ü anka adıyla da geçer. Anka halk hikâye ve masallarında zümrüd-ü anka adıyla yardım eden, yardıma muhtaçları kanatlarıyla gidecekleri uzak yerlere götüren bir kuş. İnsanlar gibi düşünüp konuştuğu, çok geniş bilgi ve hünere sahip olduğu, kendisine başvuran hükümdar ve kahramanlara akıl hocalığı yaptığı yönünde rivayetler vardır. Anka tasavvufta insan-ı kamil, kutb anlamı yanında farklı anlamlarda da kullanılmış; efsanevi özelliklerinden hareketle bazı tasavvufi görüşler ankanın şahsında dile getirilmiştir.” (Lahburger)

Ankebut: “Örümcek. Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında çeşitli özellikleriyle şiir ve mazmunlara konu olmuştur. Bunun ilk sebebi Kuran-ı Kerim’de bu adla anılan bir surenin bulunuşu ve örümceğin hicret esnasında Hz. Ebubekir’le birlikte girdiği mağaranın ağzını ağı ile kapatıp müşriklerin oradan uzaklaşmasını sağlamasıdır.” (Aman Yavaş Aheste)

Anne: Çocuk doğurmuş olan kadın, ana, valide, mader. (Anahtar, Bugün Bayram, Eski Bir Fincan, Süper Babaanne)

Aristo: (S.O.S. Hocam)

Arkadaş: “Aralannda yakınlık, dostluk ve sevgi bulunan kimselerden her biri.” (Arkadaşım Eşek)

Armut: “İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, beyaz çiçeldi meyve ağacı.” (Ayı)

Arpa: “Buğdaygillerden, taneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen bir tahıl cinsi.” (Gibi Gibi)

Arsa: “Şehir, kasaba, köy gibi yerleşme merkezlerinde üzerine bina yapılmak üzere ayrılmış toprak parçası.” (Dut Ağacı)

Arslan / Aslan: “Erkekleri yeleli, yırtıcı, daha çok Afrika’da yaşayan güçlü bir hayvan. Mecaz olarak gürbüzve yiğir adam anlamında da kullanılmaktadır. Arapça karşılığı esed, Farsça karşılığı ise şirdir. Gerek İslamiyetten önceki gerekse sonraki Türk edebiyatında kuvvetin, yiğitliğin ve cesaretin sembolü olarak birçok eserde yer almıştır.” (Domates Biber Patlıcan, Lahburger, Ayı, Hemşerim Memleket Nire)

Arşın: “Metrenin resmen kabUlünden önce kullanılan eski uzunluk ölçüsü, orta parmak ucu ile omuz başı arasındaki mesafe.” (İşte Hendek İşte Deve)

Arzu: İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek. (Unutamıyorum)

Asır: Zaman, devir, çağ. (Kayaların Oğlu)

Asker: “Ordunun her ka- demesinde görevli subay, assubay, çavuş, onbaşı ve er- lere verilen isim, leşker. Bir diğer anlamı ise askerlik hizmetidir.” (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Vur Ha Vur)

Aslı: Azerbaycan kültürel alanından yayılan Kerem ile Aslı öyküsünün kadın kahramanının adıdır. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Aslıhan: Azerbaycan kültürel alanından yayılan Kerem ile Aslı öyküsünün kadın kahramanının adıdır. (Kalk Gidelim Küheylan)

Astar: Kumaş veya deriden yapılan bazı eşyalarda sağlamlığı temin için kumaşın veya deri- nin iç tarafına geçirilen ince bez vb. şeyler. (Ahmet Bey’in Ceket)

Aşı boyalı: Donuk ve az koyu kırmızı renge boyanmış. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Âşık: 1. Kendisinin veya başkasının şiirlerini saz eşliğinde çalıp söyleyen ve halk hikayeleri anlatan saz şairidir.

2. seven kişiye verilen addır. Aşk samimidir, maddiyatla ilgisi yoktur. Gıdası üzüntüdür. Hep ağyarla uğraşmak zorundadır. Âşık sevgiliden başka talih, felek, ağyar, zaman vs. den zulüm gören kişidir. Tasavvufî edebiyatta kendisini ilahi aşka adanmış, bütün varlığıyla Allah sevgisine yönelmiş, Allah’a ulaşmak isteyen kimse. (Anahtar, Domates Biber Patlıcan, Kara Sevda, Osman, Yine Yol Göründü Gurbete)

Aşk: Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu; muhabbetin seveni kavraması, bütün vücuduna yayılması, adeta onu sarmaşık dalları gibi kucaklamasıdır. İslamiyetten önceki Türk edebiyatında pek görülmeyen aşk, divan edebiyatında, dini-tasavvufi Türk edebiyatında ve halk edebiyatında, başta halk hikayeleri ve saz şairlerinin şiirleri olmak üzere, en çok işlenen konudur. Halk edebiyatında işlenen aşk, divan edebiyatına göre hayata daha yakın, daha somut bir aşktır. Tasavvuf anlayışına göre evrenin oluşmasına ve Allah'ın tecelli etmesine aşk sebep olmuştur. (Bal Böceği, Bal Sultan, Beyhude Geçti Yıllar, Can Bedenden Çıkmayınca, Delikanlı Gibi, Domates Biber Patlıcan, Fil ile Kurbağa, Gibi Gibi, Kalpler Beraber, Kara Sevda, Kol Düğmeleri, Lahburger, Müsaadenizle Çocuklar, Ölüm Allah'ın Emri, Sahilde, Süper Babaanne)

At: Türk kültüründe atın büyük bir yeri vardır. Efsanelerden folklorla, edebiyattan güzel sanatlara dek uzanan bir at uygarlığı Türklerin eski çağlardan beri önem verdikleri hususlardan olmuştur.

Destan kahramanlarının en vefalı arkadaşıdır. Kahramanın iyi bir ata sahip olması, mücadelesini yarı yarıya kolaylaştırır. Savaşa, ava gitmek ancak at ile mümkün olmaktadır. Çocuğun yetişmesinde ilk olarak uygulanan eğitim atıcılık ve biniciliktir.

Kahraman sıradan bir ata binmez. Atın birtakım özelliklere sahip olması sayesinde kahramanın görevi kolaylaşır. Hatta kahraman yere düşüp zor durumda kalınca atı şahlanıp düşmanı tekmeleyerek kahramanı ölümden kurtarır. Orhun Kitabeleri'nden, Kül Tigin'in 'Alp Salçı', 'Azman', 'Az Yağız', 'Öksüz' adlarının varlığını ve bu atlar sayesinde savaşların kazanıldığını öğreniyoruz. Manas Destanı'nda, Manas'ın 'Ak Boz' adlı atı, binicisi gibi kahramandır.

At sevgisi, İslamiyetten sonraki Türk destanlarında daha da artmaktadır. Battal Gazi, 'Devzâde Aşkar' adlı atından güç alarak Rum Diyarı'nı İslamlaştırma savaşına girmiştir. 'Devzade Aşkar' ait efsanevi varyantlar çoktur. Bu varyantlarda birleşilen nokta, 'Devzade Aşkar'ın her konuşmadan anlaması, kaybolması ve istendiğinde ortaya çıkmasıdır. Aynı durumu Köroğlu Destanı'nda da görüyoruz. Köroğlu'nun

meşhur ‘Kır At’ı, Köroğlu’nun yiğit arkadaşları (Ayvaz, Köse Kenan, Demircioğlu...) kadar kahramanlık göstermektedir. (Düriye)

Ateş: Aşk ızdırabıdır. Rengi dolayısıyla sevgilinin yanağı ve dudağı, şarap. Âşık, gönlündeki ateşi söndürebilmek için gözyaşı döker. Ağzından çıkan ah, ateşi artırır. Ateş, çekişli dinlerde kutsallaştırılan, mnaevi temizlenme veya ceza aracı kabul edilen ve edebiyatta daha çok sembolik anlatımlar için kullanılan bir kavram. Türkler ateş anlamında ‘od’ kelimesini kullanmışlardır. ‘Od ocak’ sözü de ateşle ocak arasındaki ilgiyi ifade etmektedir. Başlangıçtan beri insanlar ateşte insan üstü bir özellik bulunduğuna inanmışlar; ateşin kıvılcımı, közü, dumanı, rengi, yanarken çıkardığı sesi türlü efsanevi özelliklerle süslemişlerdir. Bunun sonucu ateş ateş bakıcılık, falcılık ve büyücülük için araç olarak kullanılmıştır. Birçok kavmin inanç sisteminde yer alan ateş, eski türkler tarafından da kutsal sayılmıştır. (Bal Böceği, Bal Sultan, Benden Öte Benden Ziyade, Kezban, Sarıl Bana)

Atlas Okyanusu: Yüzölçümüyle dünyanın ikinci büyük okyanusudur. Avrupa ve Afrika’yı Amerika kıtasından ayırır. (Cacık)

Avcı: Âşık avcı, sevgili de avdır. Âşığın gönlü genellikle şahin, doğan vb. alıcı kuşlara benzetilir. Bu avcı kuşlar gönül kuşunu (sevgiliyi) yakalar. Halk şiirinde sevgili, temsili organlarıyla (saç, göz, kaş, kirpik vb.) âşığa tuzaklar kurar. Bazen rakiptir. (Acıh da Bağa Vir)

Avuç: Elin hafifçe kapatılmasıyla meydana gelen çukurluğun alabileceği miktar. (Beyhude Geçti Yıllar, Nazar Eyle, Ömrümün Sonbaharında)

Ay: “Işık kaynağıdır. Onun ışığı ateş değil nurdur. Sevgili el değmemişliği, ulaşılmazlığı, aydınlatıcılığı bakımından aya benzetilir. Ayın buluttan çıkması sevgilinin soyunması, ay tutulması ise sevgilinin saçlarıyla yüzünü örtmesidir. Ay, çok eski devirlerden beri güneş ve diğer yıldızlarla beraber kutsal bilindiğinden kendisine

zaman zaman tanrı olarak tapılmıştır. Yeryüzündeki birçok toplumda olduğu gibi eski Türk toplumunda da ay hakkında birçok mitolojik inanca ve bunların doğurduğu efsaneye rastlanmıştır. Bunlar içinde özellikle ay tutulması ile ilgili inançlar günümüzde de Anadolu halkı arasında yaşamaktadır.” (Ne Ola Yâr Ola, Osman)

Ayak: “Vücudun, hacaktan ayak bileğiyle ayrılan v e yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem.” (Acıh da Bağa Vir, Alla Beni Pulla Beni, Halhal)

Ayaz: “Sakin, açık ve genellikle mehtaplı gecelerde çıkan kuru soğuk.” (Anlıyorsun Değil mi?)

Ayı: Et yiyen memelilerden, ot ve bal da yiyebilen, uzun tüylü, kaba ve hantal, vahşi hayvan. (Ayı)

Aynalı kemer: Anadolu’da genç kızların taktığı, ayna parçalarıyla bezeli, ısıtılı kemer. (Aynalı Kemer)

Ayran: Yoğurdun sulandırılması ile elde edilen içecek. (Lahburger)

Ayrılık: Ayrı olma, birbirinden uzak düşme du- rumu, ftrkat, firak, iftirak, hicran. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Arkadaşım Eşek, Aynalı Kemer, Gül Bebeğim, Ölüm Allah’ın Emri)

-B-

Baba: 1. Bir çocuğun dünyaya gelmesine sebep olan erkek, çocuk sahibi adam, peder. **2.** Ata, cet. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Ayı, Domates Biber Patlıcan, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Kayaların Oğlu, Kezban, Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba, Yine Yol Göründü Gurbete)

Baba Ocağı: Baba evi. (Binboğa'nın Kızı)

Babaanne: Bir kimsenin babasının annesi, nine. (Süper Babaanne)

Bacı: Kız kardeş, hemşire. (Nerde, Yine Yol Göründü Gurbete)

Bağ: 1. Üzüm kütükleri dikili olan ve üzüm yetiştirilen yer. 2. Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan. Halk kültüründe, edebiyatında sevgilinin bulunduğu yerdir. Bağda hep bahar vardır. Bezm, eğlence düzenlenir. Sevgilideki özelliklerin çoğu bağ ve bahçelerde vardır. Sevgilin yanağı güle, dudağı goncaya; bağdaki, bahçedeki akarsu sevgilinin gözyaşlarına, bağdaki kuşlar bülbüle benzetilir. (Kezban, Olmaya Devlet Cihanda, Yol Verin Ağalar Beyler)

Bağır: 1. Ciğer. 2. Göğüs, sine. 3. Yürek, kalp, gönül. (Seher Vakti)

Bahar – baharat: Yiyecek ve içecekere tat, lezzet, acılık ve koku vermek için kullanılan, kara biber, tarçın, karanfil, zencefil gibi bitkilerin tanelerinden elde edilen madde. Kelime dilimizde daha ziyade çağulu olan 'baharat' şekliyle kullanılır. (Lahburger)

Bahar: Çiçeklerin (gül, lale, sümbül) en gözde oldukları zamandır. Bu çiçekler sevgiliden bir iz taşır. Bağ, bahçe canlanır, akarsular coşar. İnsanlar kırlara dökülüp meclislere ve eğlencelere koşar. Bahar gençlik gibi hızla geçer. İnsanları mest eder. (Ben Bilirim, Gülpembe, Nane Limon Kabuğu)

Bahçe: Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer. (Al Beni, Aynalı Kemer, Bir Selam Sana, Dut Ağacı, Yol Verin Ağalar Beyler)

Baht: Şans, talih anlamlarına gelir. İşleri sürekli ters gidenler için 'kara bahtlı', 'bahtı kara' gibi deyimler kullanılır. Bahtın siyah olması, sevgiliye kavuşamamak

anlamındadır. Uğur, talih, alınyazısı, kader; ilahi iradenin insanlar için çizdiği hayat programıdır. Baht kelimesinin anlamı içinde bulunan uğur, daha çok olumlu olan ve insana iyilik getiren durumlar için kullanılır. (Halil İbrahim Sofrası)

Bakla: İri taneleri kabuksuz olarak veya fasulye gibi yeşil kabuğu ile pişirilip yenen, yurdumuzda çok bol yetişen besleyici bitki. (Dut Ağacı)

Bakla: (Sıf.) Şekil bakımından baklaya benzeyen, bakla biçiminde olan. (Süper Babaanne)

Bal: 1. Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde, asel. Bal aynı zamanda sevgilinin dili için kullanılan bir benzetme unsurudur. Sevgilinin dili, güzel sözler söylediği için bala benzetilmiştir. **2.** Uyarıcıdan (mürşid) alınan bilgi, anlayış, verimlilik, feyzdir. Arı sözü de bu anlamda mürşid (uyarıcı) yerinde kullanılmaktadır. (Ayı, Benden Öte Benden Ziyade)

Bal böceği: Arı. (Bal Böceği)

Bal dudak: Tatlı dilli, çok tatlı konuşan, hoşsohbet. (Söyle Zalım Sultan)

Balta: Odun yarmaya, ağaç kesmeye ve yontınaya yarayan, ağaç saplı, demirden kesici alet, nacak. (Kazma)

Bardak: Su veya sulu şeyleri içmek için kullanılan, genellikle camdan yapılmış kap. (Zehra)

Başak: Buğdayda ve genellikle buğdaygillerde sapın ucunda bulunan ve içinde bitkinin birbirine bitişik tanelerini taşıyan kısım, ekin başı. (Günaydın Çocuklar, Ne Ola Yâr Ola)

Baş köşe: En itibarlı yer. (Halil İbrahim Sofrası)

Başlık parası: Ana hakkı, süt hakkı adı ile söylenen oğlan evinin kız evine ödemek zorunda olduğu paradır. İlkelerin çoğunda görülen başlık, değeri yüksek olmayan öte beriden sığıra, her çeşit yiyecekten paraya kadar değişmektedir. Başlığın hem kızın ailesinden ayrılmasıyla kaybedilen iş gücünü karşılamak, hem de kadının durumunu ve evliliğin devamını güven altına almak gibi ikili bir fonksiyonu vardır. Başlık miktarı ailelerin anlaşmasına bağlıdır. Orta Asya'daki Türkler arasında damadın ailesi, kız tarafına belirli bir miktar başlık (kalım veya kalıng) öderdi. Oğlan tarafı hayvan vererek, kız evinin hizmetinde çalışarak ya da kızlarını o aileye vererek kalan masrafını karşılar. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Başvekil: Hükümet başkanı, başbakan. (Dut Ağacı)

Batı: Avrupa. (Lahburger, Eğri Büğrü)

Baykoca: Oğuzlar'ın Bozok kolunun Kayı Boyu'na mensup olup Saru Batu Savcı Bey'in iki oğlundan birincisidir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'nin yeğenidir. (Durma Ha Durma)

Baykuş: Başında kulak yerine iki sorgucu bulunan, yırtıcı gece kuşlarının genel adı. Ölümü simgeleyen kuş. Viran yerlerde öter. Uğursuzluk ve ölüm habercisi olarak nitelenir. (Aynalı Kemer)

Bayrak: Üzerinde bir millet, topluluk veya kuruluşu temsil eden belirli resim, renk ve semboller bulunan, dikdörtgen biçimindeki kumaş veya kâğıt, alem. (Lahburger, Vur Ha Vur)

Bayram: 1. Milli ve dini bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günlerdir. Bayram kavramı ilk defa Kaşgarlı Mahmud'un XI. yy'da yazdığı 'Divan'da görülür. Kaşgarlı, kelimenin aslının 'bedhrem' olduğunu, Oğuzların kelimeyi 'beyrem' şekline çevirdiklerini belirtir. Kaşgarlı'ya göre bayram 'eğlenme, gülme ve sevinme günüdür.' Bayramlar XI. yy'da Türk toplumunda 'bayram yeri' adı verilen bir meydanda kutlanmaktaydı. Bayram yeri, özellikle çiçeklerle süslenmekte, çıra veya meşalelerle aydınlatılır. Kaşgarlı'nın ifadesindeki mekânın çiçeklerle süslenmesinden bayramın ilkbaharda kutlandığını düşünebiliriz. Burada hemen belirtmeliyiz ki Kaşgarlı Mahmud bu açıklamalarıyla Ramazan ve Kurban bayramları gibi dini bir bayramdan değil, milli bir bayramdan söz etmektedir.

Bayramlar kökenlerini grup hayatından alan kolektif bir olgu olarak takvime bağlı günlerde topluluk tarafından paylaşılan, çok amaçlı ve çok işlevsel yapılara sahip kültürel aktivitelerdir. Bu özellikleri ile bayramlar, bir toplumun ulusal kimliğini oluşturmada ve pekiştirerek sürdürmede kullandığı güç kaynaklarının en önemlisidir. Bayramlar, milli ve dini duyguların, inanışların pekiştirilmesi, taze ve canlı tutulması gibi işlevsel yanlarının yanı sıra, topluluğun birlik ve beraberliğini sağlamada ve bunun bireylerin bilincinde yer etmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Hayatın yoğun temposu içinde âdeta bir mola olan bayramlar ve bunların daha eski bir biçimi olan karnavallar, dini törenler, toplu eğlenceler veya kutlamalar için birer fırsat olduğu kadar, toplumların gelişim süreci içinde, toplum düzeninin korunmasında da çok önemli rol oynar. Bayramlar şenlik ve tören nitelikleriyle, coşkuya, aşırılıklara, taşkınlıklara da imkân vererek, gündelik hayatın tekdüzeliğini kırar.

2. 'Özel olarak kutlanan gün' anlamına gelmektedir. Tören ise, 'Bir toplulukta, üyelerin bell, bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi gibi amaçlarla düzenlenen hareket dizisi, merasim' anlamına gelmektedir. Türklerin İslamiyet'ten önce Orta Asya'da kendilerine özgü bir yaşama biçimleri ve inançları olduğu gibi, yine kendilerine özgü bayramları ve festivalleri de olmuştur. Bu bayram ve festivallerin temeli inançla ilgili davranışlara ve toplu yapılan eğlencelere dayanmaktaydı. (Bugün Bayram)

Bayramlık ağız: Kaba konuşmak, küfretmek anlamında kullanılan söz. (Ayı)

Bebek: Meme emmekte olan veya kucak çağındaki küçük çocuk. (Lahburger)

Ben: Yüzdeki benler siyah rengi ve küçüklüğüyle anlatılır. Sevgilinin yüzündeki benler gönül kuşunu (âşığı) avlamakta kullanılırlar. Ben, sevgilinin güzellik unsurlarındandır. Ak gerdanda siyah ben, âşığı hayran bırakır. Halk edebiyatında dam (tuzak) motifi olarak geçer. Sevgilinin benleri kuşu kendine çeken tane (yem), sevgilinin saçları da tuzaktır. (Eğri Büğrü)

Bereket: Allah'tan gelen hayrın bir nesnede görünmesi ve devam etmesi, artıp ço- ğalması, tanrı ihsanı, nimet. (Kayaların Oğlu)

Beş: Beş sayısı, Uygurların Türeyiş Destanı'nda karşımıza çıkan bir sayıdır. Bir gün kutsal Tuğla ve Selenga ırmakları arasında bulunan iki kutsal ağacın arasına gökten bir ışık iner. Ağaçlardan biri hamile kalır ve beş erkek çocuğu dünyaya getirir. (Anahtar, Bir Selam Sana, Lahburger, Nazar Eyle, Yaz Dostum)

Bey: Türklerde daha çok yöneticilere ve üst zümreye verilen unvandır. Çok eskiden günümüze kadar bütün Türk kabile, boy ve devletleri tarafından kullanılan bu kelime Türkmenlerde “beg”, Kazaklarda “bî”, Doğu Türkçesinde “big”, şeklindedir. Bey unvanı taşıyan kimselerin hanımlarına ise “begüm” unvanı verilmiştir. (Halhal, Yol Verin Ağalar Beyler)

Beyaz: Kar renginde olan rengin adı, ak. (Nane Limon Kabuğu, Nerde, Unutamıyorum)

Beyhude: Boş, gereksiz, faydasız. (Beyhude Geçti Yıllar)

Bıçak: Bir sap ve kesici bir madeni kısımdan meydana gelen kesme aleti. (Halil İbrahim Sofrası)

Bıyık burkmak: Kadınlara karşı hovardaca ve çapkınca bir tavır takınmak. (Süper Babaanne)

Biber: 1. Yurdumuzda bol yetişen, patlıcangillerden otsu bir bitki. 2. Bu bitkinin, taze iken üstü kaygan ve parlak yeşil olup cinsine göre sonradan kızaran, ekserisi acı, yemeği ve turşusu yapılan ve çok yenen meyvesi. (Domates Biber Patlıcan, Zehra)

Biber tuz: Var olan durumu arttırma anlamında kullanılmaktadır. (Gibi Gibi)

Bilek: 1. Elle kolun birleştiği yer. 2. Kol kuvveti, güç, kuvvet. (Halil İbrahim Sofrası)

Bilezik: Süs için bileğe ve kola takılan halka. (Kezban)

Bilge Hatun: Göktür Devleti'ni yeniden kuran İlteriş Kağan'ın eşi, Bilge Kağan'ın da annesidir. (Nazar Eyle)

Bilmece: Bilmece, soyut-somut varlık ve kavramları uzak yakın ilişki ve çağrışımlarla insanın düşünce ve dikkatine sunarak bunları açıklamayı veya bulmayı amaçlayan kalıplaşmış sözlerden oluşan anonim bir halk edebiyatı türüdür. İlk bilmece örneklerini Kıpçak sahasının 14. yy'a ait önemli eserlerinden biri olan Codex Comanicus'ta görebiliriz. Kaşgarlı Mahmud'un Divânü Lûgati't-Türk adlı eserinde bilmece karşılığında kullanılan kelime vardır. Ancak bilmece örneği yoktur. (Bal Böceği, Anahtar)

Bin: 1. Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı. 2. Pek çok, çok sayıda. (Lahburger, Nane Limon Kabuğu)

Bohça: Kare biçiminde, dört ucu bir araya getirilerek bir eşyanın sarıldığı bezdir. Gördükleri hizmete göre mendil, hamam, çamaşır, elbise, ferace, yemeni bohçası gibi adlar alır. Bohçalar atlas, canfes, kemha, çatma gibi ipekli kumaşlardan yapıldığı gibi kadife veya düz dokuma üzerine altın ve gümüş işlemeli olarak da özel olarak dikilir. (Süper Babaanne)

Boncuk: Cam, plastik vb. maddelerden yapılan ortası delik, renkli küçük tane. (Düriye)

Bostan: 1. Sebze bahçesi, bağ. 2. Kavun karpuz tarlası. (Cacık, Olmaya Devlet Cihanda)

Boyun: Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı. (Aynalı Kemer, Düriye, Ne Ola Yâr Ola)

Bozuk: Bozulmuş, kötüleşmiş, fesada uğramış. (Eğri Büğrü)

Buğday: Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki. (Eğri Büğrü, Gibi Gibi)

Buğulu: Buğulanmış. (Beyhude Geçti Yıllar)

Bulgur: Buğdayın kaynatılıp kurutulduktan ve kabuğu çıkarıldıktan sonra dövülerek kırılmış olan şekli. (Kazma)

Bulut: Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi. (Beyhude Geçti Yıllar, Gülpembe, Nerde)

Buz: Soğuktan donarak katı duruma gelmiş su. (Abbas Yolcu, Al Beni, Allah'ım Güç Ver Bana, Cacık, Kara Sevda, Olmaya Devlet Cihanda, Yol)

Buzağı: Sütten kesilmemiş inek yavrusu. (Arkadaşım Eşek)

Büğrü: 1. Doğru ve kırık çizgi biçiminde olmayıp yönünü değiştirerek devam eden, aynı istikamet üzere gitmeyen, çarpık. 2. Kanunun, hak ölçülerinin ve ahlak kurallarının gerektirdiği şekilde davranmayan, namuslu, dürüst ve güvenilir olmayan. 3. Hakka veya aslına uygun olmayan, yanlış, hatalı. (Eğri Büğrü)

Bülbül: Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş. Bülbül, âşığın simgesidir. Gül, bülbül, diken, gül bahçesi birlikte anılır. Şakıyılarıyla ağlayıp inleyen, durmadan sevgilisinin güzelliklerini anlatan ve ona aşk sözleri söyleyen bir âşığın simgesidir. Bazen âşığın kendisi, bazen canı olur. Bülbül, güle âşık olarak kabul edilir. Bu durumuyla âşığa çok benzer. Bülbül gülden ayrı olunca inleyişler içinde kalır. Ötüşünün güzelliğinden dolayı ilk çağlardan beri insanların gözünde farklı bir yeri olan bülbül, özellikle Fars ve Türk edebiyatında en çok işlenen motiflerden, en zengin ilham kaynaklarından biri olmuştur. Halk edebiyatında bülbül serbest bir hayal gücüyle işlenmiş, saz şairleri onu kendi sembolleri olarak kullanmışlardır. (Aynalı Kemer, Gel, Gülpembe, Nerde)

Büyük Okyanus: Büyük Okyanus veya Pasifik Okyanusu, Amerika, Asya ve Okyanusya kıtaları arasında ve dünyanın en büyük okyanusu. (Cacık)

-C-

Cacık: Koyu ayran kıvamındaki yoğurdun içine hıyar veya marul doğranarak yapılan ve yemekle birlikte yenen salata türünden yiyecek. (Cacık)

Can: 1. Âşıklar, sevgilileri uğruna en büyük fedakarlığı canlarıyla yaparlar. Canlarını sevgili ile karşılaştırır, sevgili uğruna onu feda ederler. Âşığın çektiği cefalar, özlem ateşinin verdiği acı, hayata dönük, gerçekçidir.

2. Ruh, hayat, gönül. İnsanda yaşamayı sağlayan madde dışı varlık, manevi güç. Beden elbisesi içinde var olduğu bilinen yaşam cevheri. Ruhla aynı anlamda kullanılır. Can, âşığı temsil eder. Can, canan için feda edilebilecek en kıymetli varlıktır. Bektaşilikte mürid ve derviş bu adla anılır. Âşıklar sevgilileri uğruna en büyük fedakarlığı canlarıyla yaparlar. Canı sevgili ile karşılaştırır, canlarını sevgili uğruna feda ederler. Âşığın çektiği cefalar, özlem ateşinin verdiği acı hayata dönük, yani gerçekçidir. (Alla Beni Pulla Beni, Aynalı Kemer, Benden Öte Benden Ziyade, Can Bedenden Çıkmayınca, Gel, Osman)

Can borcu: Canını kurtaran birisine duyulan minnet. (Yol)

Can dostu: Çok yakın dost, gerçek dost. (Yeni Bir Gün Doğdu)

Can pazarı: Ölümle karşı karşıya bulunulan tehlikeli durum. (Nane Limon Kabuğu)

Can yoldaşı: Yalnız kalmamak için birlikte yaşanan kimse. (Nerde)

Ceket: Vücudun üst kısmına gömlek veya kazak üstüne giyilen, belden bir iki karış aşağı inecek boyda, kollu, önden düğmeli giyecek. (Ahmet Beyin Ceket)

Cenaze: Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, ölü, mevta. (Ahmet Beyin Ceket)

Cennet: İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükafat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nimetlerle dolu yer. (Bugün Bayram, Gül Bebeğim)

Cennet bahçesi: Cennette yer aldığı düşünölen ve bolluk, güzelliöle tasvir edilen bahçö. (Ne Ola Yâr Ola)

Cesaret: İnsana tehlikeli veya zor bir işö girişme kuvvetini veren duygu, yüreklilik, babayığitlik, korkusuzluk, cesurluk, şecâat. (Domates Biber Patlıcan)

Ceylan: Çok hızlı koşan, ince bacaklı, gözlerinin güzelliğıyle meşhur bir geyik çeşidi, gazal. Güzel gözlü, güzel kokulu ve ürkek olduğı için sevgiliye benzetilen ahudur. Ahunun bir periye benzetilmesine neden olmuştur. Gözlerinin iriliğı, parlaklığı ve yürüyüşü dolayısıyla divan edebiyatı yanında âşık edebiyatında da sıklıkla sevgili için kullanılmaktadır. Sevgilinin aşktan kaçmasını, sevenden uzaklaşmasını ceylanın insanlardan kaçmasına benzetilmiştir. (Al Beni, Lahburger)

Ciğerpare: İnsanın ciğerinin köşesi gibi sevdiği kimse, evlat, torun. (Lahburger)

Cihan: Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos. (Halhal, Olmaya Devlet Cihanda)

Cilve: 1. Hoşa gitmek, ilgi çekmek için takınılan çekici tavır, edalı davranış, kırıtmı, naz, işve, eda. 2. Âşık edebiyatında sevgiliden söz ederken sıkça kullanılan cilve, daha çok sevgilinin âşığa karşı olan nazını ifade eder. Tasavvufta cilve, dervişlerin gönüllerinde parıldayan ilahi nurlardır. Bu nurlarla âşık deli divane olur. Bu durum dervişin yalnızlıktan çıkışını, yani yükselişini ifade eder. (Gibi Gibi)

Civan: Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın. (Lahburger)

Coşku: Coşma, coşkunluk, aşırı heyecan. (Nerde)

Cumhuriyet: Millet hakimiyetine dayanan ve bu hakimiyetin milletin temsilcisi olarak seçilen milletvekilleri ve başlarındaki cumhurbaşkanı tarafından yürütüldüğü devlet idaresi şekli. (Dut Ağacı)

Cümbüş: 1. Şevk, neşe ve coşkunluk dolu hareket, kaynaşma. 2. Eğlence, alem, zevk ve eğlence toplantısı, eğlenti, ahenk. (Vur Ha Vur)

-Ç-

Çamur: Su ile karışarak bulaşıcı, sıvaşıcı duruma gelmiş, basılınca içine batılan toprak. (Günaydın Çocuklar)

Çapkın: Gönül maceraları peşinde koşan kimse, hovarda. (Süper Babaanne)

Çare: 1. İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol. 2. İlaç, deva, tedbir. 3. Kurtuluş yolu. (Affet Beni, Nerde, Ölüm Allah'ın Emri)

Çarşı: Çeşitli dükkanların bulunduğu, üstü açık veya kapalı alışveriş yeri. (Nane Limon Kabuğu)

Çatal: Üç veya dört dişli, madenden yemek yeme aleti. (Halil İbrahim Sofrası, Zehra)

Çavdar: Buğdaygillerden, ekmek yapımında ve hayvan yemi olarak kullanılan, uzun taneli yıllık bitki. (Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba)

Çay: Çay bitkisinin yapraklarının haşlanması ile elde edilen, kırmızı renkli, güzel kokulu içecek. (Zehra)

Çay: Irmaktan küçük, dereden büyük akarsu. (Halhal)

Çayır: Sulak ve rutubetli olduğu için üzerinde kendiliğinden gür ot biten veya hayvan yemi olarak kullanılmak üzere özellikle ot yetiştirilen düz yer, tabii veya sun'i yem sahası, otlak, mera. (Arkadaşım Eşek)

Çelik bilek: Çok kuvvetli, çok güçlü, çok sağlam. (Lahburger)

Çengelli iğne: 1. Bir ucu diğer ucundaki yuvaya geçirilmeli suretiyle kapatılan ve kumaş, kâğıt vb.ni bir yere tutturmaya yarayan iğne, kancalı iğne. 2. Halk arasında nazara karşı koruduğu rivayet edilir. (Cacık)

Çerçeve: Kırılmasını, bozulmasını önlemek, süslemek veya istenen yere asabilmek için bir şeyin etrafına geçirilen kenarlık. (Sarıl Bana)

Çetin yol: Aşılması zor, sarp. (Ayı)

Çeyiz: Gelin olacak kız için hazırlanan her türlü cihaz. (Süper Babaanne)

Çınar: İki çeneklilerden, boyu 30 metreyi bulabilen, gövdesi kalın, yaprakları parçalı, uzun ömürlü, gölgesi koyu olduğu için bahçe ve parklara süs ağacı olarak dikilen büyük ağaç. (Kayaların Oğlu, Olmaya Devlet Cihanda)

Çıra: 1. Çam gibi reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanan kısmı. 2. Ağacın bu kısmından alınıp ateş tutuşturmakta kullanılan ufak odun parçası. (Alla Beni Pulla Beni)

Çiçek: Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı. (Bal Böceği, Dağlar Dağlar, Gönül Ferman Dinlemiyor, Nane Limon Kabuğu, Ne Ola Yâr Ola)

Çiftlik: Ürün elde etmek için ekilip biçilen, hayvan ye- tiştirilen ve içinde çalışanların oturması için evler ve ahır, kümes gibi hayvan barınakları bulunan geniş arazi, çiftlik. (Olmaya Devlet Cihanda)

Çile: Eziyet, sıkıntı. Dervişlerin dünyadan el çekip bir yere kapanıp 40 günlük nefis terbiyesi ve ibadet etmeleri. Tarikata girenler için çile sınavdır. Şair, sevgilisi yüzünden çektiği ıstırapları dervişlerin çektiği çileye benzetir. Nefsani arzulardan kurtularak ruh temizliğine ermek için girişilen sıkı perhiz ve mahrumiyet dönemi. Salikin nefesine söz geçirmesi, arınması için çileye girilir. Genellikle kırk gündür (Mevlevilerde 1001 gün). Dört prensibi vardır: Az yemek, az konuşmak, az uyumak, inziva (uzlet). Dervişlere çile çıkarmak için özel olarak 'çilehane' ve 'halvethane' gibi adlar verilen dar ve karanlık mekanlar yapılmıştır. (Benden Öte Benden Ziyade, Gönül Ferman Dinlemiyor)

Çim: Buğdaygillerden, bahçeleri süslemek için veya sun'î çayır olarak yetiştirilen, çok yıllık küçük bir bitki cinsi. (Günaydın Çocuklar)

Çimen: 1. Kendiliğinden yetişen çim, yeşil ve kısa ot. 2. Bu bitki ile kaplı yer, çayır, çemen. (Alla Beni Pulla Beni, Nerde)

Çivi: Bir şeyi diğer bir şeye tutturmak için maden veya ağaçtan bir ucu sivri, diğer ucu başlı olarak yapılmış ufak çubuk, mih. (Cacık)

Çocuk: Büyüyünceye kadar olan devresinde insana verilen isim, insan yavrusu. (Affet Beni, Ayı, Bal Sultan, Beyhude Geçti Yıllar, Bugün Bayram, Günaydın Çocuklar, Halil İbrahim Sofrası, Kazma, Müsaadenizle Çocuklar)

Çocukluk: İnsan hayatının çocuk durumunda olunan senelerini içine alan devresi. (Dut Ağacı, Sakız Hanım Mahur Bey)

Çorba: Yemeğin başında kaşıkla içilen sulu, sıcak yiyecek. (Dört Kapı, Hemşerim Memleket Nire, Süleyman, Zehra)

Çöl: Göz alabildiğince geniş kumluk, susuz ve düz arazi, sahra, bâdiye, beyâban, beriye. (Abbas Yolcu, Al Beni)

Çöp: Faydasız veya pis olduğu için atılan ufak tefek artık şeyler, süprüntü. (Düriye)

Çöreotu: 1. Düğün çiçeğigillerden, çiçekleri saplarının ucunda ve tek tek bulunan, süs bitkisi olarak yetiştirilen bir yıllık otsu bitki, nahve, habbe-i sevda. 2. Bu bitkinin çörek, ekmek, pide gibi yiyeceklerin üzerine ekilen, nazara karşı üstte taşman veya tütsülere kanştınlan, susam iriliğinde siyah tohumu. (Nane Limon Kabuğu)

Çuha: Yünden dokunmuş, tüysüz, ince ve sık düz kumaş. (Lahburger)

Çukur: 1. Çevresine göre daha aşağı seviyede bulunan yer. 2. Belli bir maksatla kazılmış veya oyulmuş yer. (Abbas Yolcu)

Çuvaldız: Çuval ve bunun gibi kaba dokumaları dikmekte kullanılan, ucu yassı ve eğrice, kalın, büyük dikiş iğnesi. (Nane Limon Kabuğu)

-D-

Dağ: Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi. Edebiyatta dağ, âşığı sevgilisinden, sılasından ayıran engeldir. Halk edebiyatında dağ engel motifidir. (Bal Böceği, Abbas Yolcu, Alla Beni Pulla Beni, Bir Selam Sana, Dağlar Dağlar, Gel, Gönül Ferman Dinlemiyor, Gülme

Ha Gülme, Halhal, Kezban, Nerde, Seher Vakti, Söyle Zalım Sultan, Vur Ha Vur, Yol Verin Ağalar Beyler, Yolla Yârim Tez Yolla)

Dal: Bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri. Edebiyatta sevgilinin boyu uzunluk ve incelik bakımından dala benzetilmiştir. Genellikle servi ile birlikte kullanılır. (Al Beni, Ayı, Bal Sultan, Dönence, Düriye, Fil ile Kurbağa, Mahkûm, Nerde)

Dalga: Deniz, göl vb. geniş suların rüzgâr veya deprem etkisiyle hareketlenip köpürerek kabarmasından meydana gelen su kütlesi. (Abbas Yolcu, Al Beni)

Dalkavuk: Yarar sağlamak için kendisinden üstün ve varlıklı olanlara aşırı saygı göstererek gözlerine girmeye çalışan kimse, yaltakçı, yağcı, mutabasbıs. (Halil İbrahim Sofrası)

Dam: Bir binanın dış etkilerden korunması için yapılan en üstündeki örtü kısmı, çatı. (Düriye)

Damla: Bir sıvının ufak bir yuvarlak şeklindeki çok küçük parçası, katre. (Al Beni, Anlıyorsun Değil mi, Bal Sultan, Durma Ha Durma, Gel, Gül Bebeğim, Gülme Ha Gülme, Ne Ola Yâr Ola, Nerde)

Davul: Bir tokmak ve bir çubukla vurulmak süretiyle çalınan, iki tarafına deri geçi- rilmiş, büyük enli bir kasnaktan ibaret mîsikl aleti, tabl. Davul, binlerce yıldan beri kullanılan müzik aletidir. Türkiye’de egemenlik sembolü olan davulun ağaç bir kasnağı vardır. Daire biçimindeki iki yanına deri geçirilmiştir. Davulların büyüklerine ‘kös’ denir. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Vur Ha Vur)

Davulcu: Davul çalan kimse. (Süleyman)

Dayı: 1. Bir kimsenin annesinin erkek kardeşi. **2.** Orta yaşı geçkin erkekler için kullanılan hitap sözü. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, İşte Hendek İşte Deve)

Dede: Bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba. (Eski Bir Fincan, Süper Babaanne)

Defter: Yapıştınlararak veya dikilerek kitap biçimine sokulmuş kâğıt destesi. (Nane Limon Kabuğu, Yaz Dostum)

Değer: Bir şey veya kimsenin taşıdığı yüksek manevi vasıf, meziyet, kıymetli nitelik. (Müsaadenizle Çocuklar)

Deli: 1. Aklî dengesini kaybetmekten ötürü kendisine ve çevresine karşı zararlı davranışlarda bulunan, intibakını yitirmiş, aklını kaçırmış, çıldırmış (kimse), mecnun, divane. **2.** Sözlerinde ve hareketlerinde pervasız, aklını yerinde ve gereği gibi kullanmayan, davranışları taşkın ve aşırı (kimse), çılgın. **3.** Normal sınırını aşan, sınır tanımayan, coşkun, azgın, ölçsüz. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Ben Bilirim, Domates Biber Patlıcan, Müsaadenizle Çocuklar, Osman, Süleyman)

Delidolu: Davranışları birbirini tutmayan, gerektiği kadar ciddi ve ağırbaşlı olmayan, taşkın, hoppa, delişmen, uçuk kaçık. (Kara Sevda)

Deli gönül: Her zaman âşık olmaya hazır coşkun gönüllü kimsenin kendi durumu ve gönlü için kullandığı tatlı bir serzeniş sözü. (Gönül Ferman Dinlemiyor)

Delikanlı: 1. Çocukluk çağından çıkmış, bülûğa ermiş genç erkek. **2.** Genç erkekler için kullanılan hitap söz. (Delikanlı Gibi)

Demir kapı: 1. Demirden yapılmış kapı. **2.** Nehirlerde gemilerin geçmesine engel teşkil eden kayalık yer. (Benden Öte Benden Ziyade)

Deniz: 1. Yeryüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, deryâ. 2. Tasavvufta deniz sembolü vahdet âleminin, sonsuzluk âleminin sembolüdür. Ârif kişiler için gavvas (dalgıç) tabiri denize dalarak o denizin içindeki inciye, sedefi çıkarma gücünde olan kimsedir. Âşık denizin içinde tevhid incisini, yakutunu bulmaya çalışan kimsedir. (Abbas Yolcu, Alla Beni Pulla Beni, Ne Ola Yâr Ola)

Dere: Genellikle kışın akan küçük akarsu. (Binboğa'nın Kızı, Gülpembe)

Derman: 1. İlaç, şifa, deva, çare. 2. Çare, hal yolu, çıkış yolu. (Dut Ağacı, Nerde, Söyle Zalım Sultan)

Dert: Gam, keder, sıkıntı, kasavet, tasa, kaygı, acı, ağıt, sızı. Âşğın inlemesine sebep olan acı, sevgilinin vermiş olduğı sıkıntı, dünya sıkıntısı. Halk edebiyatında özellikle âşıklar dert kelimesini daha çok üzüntü, sorun, kaygı anlamında kullanmışlardır. Bundan dolayı şiirlerinde her türlü sıkıntılarına, zorluklara, sevgilinin vefasızlığına dert adını vermişlerdir. Dini-tasavvufi edebiyatta dert 'ilahi aşk' anlamında kullanılır. Bu, istenen bir durumdur. Tasavvufta en büyük dert, dertsiz olmaktır. 'Allah derdini arttırsın.' bir Mevlevi deyimidir. (Bal Böceğı, Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Cacık, Gönül Ferman Dinlemiyor, Gülme Ha Gülme, Lahburger, Nerde, Ölüm Allah'ın Emri, Seher Vakti, Söyle Zalım Sultan, Yine Yol Göründü Gurbete, Yolla Yârim Tez Yolla)

Derviş: 1. Tarikata girip bir şeyhe bağ- lanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsinin ıslah eden, varlık iddiasından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinata görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarikat müntesibi. 2. Böyle bir hakikat yolcusunun niteliklerini taşıyan, kanaatkâr, saf, alçak gönüllü, her şeyi hoş gören kimse. Derviş; yoksul, fakir kimse ve kapı eşiğı anlamına da gelir. Tasavvufta kendi nefsi arzularını terk etmiş, iradesini mürşidine teslim etmiş müritlere denir. Allah yolunda alçakgönüllülüğü ve fakirliği kabul eden kişi anlamına da gelir.

Kul kılığında sultan olması, maneviyat padişahı oluşu, ıstıraba alışkanlığı dolayısıyla bilinir. Mutasavvıflar, derviş kelimesine birtakım anlamlar yüklemişlerdir: Riyakarlıktan uzaklaşan, içiyle dışı bir olan; varlığı, yalanı, dünyayı, şehveti terk eden insan. Dervişler, bağlı bulundukları tarikata göre hırka giyerler. Başlarına tarikatlarına özgü renklerde ‘arakiye’ adlı keçeden bir taç geçirirler, üzerine tülbentten bir sarık sararlar. Bellerine ‘şed’ dedikleri kuşak bağlarlar. Boyunlarına ve bellerine ‘şekel’ adı verilen bir taş asarlardı. Dervişlerin bir asası, ‘teber’ dedikleri silahları ve ‘keşköl’ denilen keseleri vardı. (Aman Yavaş Aheste)

Deste: Elde tutulabilecek şekilde bir araya getirilmiş şeylerden meydana gelen bağ, demet, tutam, bağlam. (Nerde)

Destek: Kendisinden kuvvet alınan kimse veya şey, yardımcı. (Hayır)

Destur: 1. İzin, ruhsat, müsaade anlamındadır. 2. Müsaade edin, çekilin, izin verin geçelim (girelim) anlamında kullanılır ve genellikle ikinci hece uzun okunur. 3. Bazı tarikatlarda, özellikle Mevlevilik ve Bektaşilikte tarikat büyüklerinden müsaade almak için kullanılan deyimdir. (Dıral Dede’nin Düdüğü, Osman)

Deva: 1. İlaç, derman, şifa. 2. Çare, tedbir. (Cacık, Lahburger, Nane Limon Kabuğu)

Deve: Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, hacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı. (İşte Hendek İşte Deve, Nazar Eyle)

Devekuşu: Özellikle Afrika ve Arabistan’ın sıcağı ve yarı çöl bölgelerinde yaşayan, kanatlan tam teşekkül etmiş olmakla beraber uçmaya elverişsiz olduğu için uçamayan, buna karşılık çıplak, uzun ve kuvvetli hacakları ile çok hızlı koşan, iki parmaklı, başında ve boynunda yer yer kısa tüyler bulunan, tüyleri makbul, çok büyük ve ağır kuş. (Dıral Dede’nin Düdüğü)

Devlet: Belli bir toprakta bir hükümet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız siyasi topluluk, milletin hukuki şahsiyet kazanmış şekli. (Olmaya Devlet Cihanda)

Devran: 1. Dünya, felek. 2. Kader, talih, baht. (Ali Yazar Veli Bozar, Gönül Ferman Dinlemiyor)

Diken: 1. Bazı bitkilerde bulunan ucu sivri, sert, batıcı çıkıntı. 2. Diken, halk şiiirinde âşığa eziyet eden öğeler birer dikene benzetilir. Bunların başına zaman, rakip, cevri-cefa ve gam gelir. Gülün dikenini âşık için engeldir. Gül, âşığına dikenleriyle acı çektirir. Âşığa batarak kan akıtır. Sevgilinin kirpiği de bazen diken olarak ele alınır. (Aynalı Kemer)

Dikili taş: Büyük bir olayın veya zaferin hatırası olarak dikilmiş yekpare düzgün taş, obelisk. (Osman)

Dil: Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan faydalanılarak başkalanna aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş sistem, lisan. (Bal Böceği, Kazma, Müsaadenizle Çocuklar, Süleyman, Yolla Yârim Tez Yolla)

Dili tutulmak: 1. Konuşma yeteneğini kaybetmek. 2. Çok kuvvetli bir duygunun etkisiyle hiçbir şey söyleyememek, konuşamaz duruma gelmek. (Domates Biber Patlıcan)

Dilim: Bir şeyin boyuna veya enine bölünmüş, kesilmiş veya ayrılmış parçası. (Halil İbrahim Sofrası)

Dimyat: Mısır'da bir liman şehri olup dilimizde, “Daha iyisinin peşinde koşarken elindekini de kaybetmek” anlamına gelen Dimyat’a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak deyiminde geçer. (Kazma)

Diploma: Bir kimsenin bir öğrenim dönemini tamamladığını, bir sanat ve meslekte çalışmaya hak kazandığını, bir unvanı hakettiğini gösteren resmî belge, şahadetname. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Diş: Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri. (Kazma)

Divane: 1. Ne akıllı ne de deli. Delinin davranışlarına benzer davranış gösteren. 2. Kendini duygulannın coşkuuluğuna bırakmış, akılla ilgisini kesmiş, aşkın buyruğu altına girmiş olan kimse, meczup, şeyda. Edebiyatta âşık, sevgilinin saçlarıyla bağlanmış bir deliyi andırır. Divane âşık aşktan ne yaptığını bilmez. (Bal Böceği, Gel)

Diyar: Memleket, ülke, belde, el. (Gönül Ferman Dinlemiyor)

Diyarbakır: Türkiye’nin doğu bölgesinde bulunan ili. (Kalk Gidelim Küheylan)

Diyojen: MÖ 323 yılları arasında yaşamış Kinik felsefesinin öncüsü ünlü filozoftur. (S.O.S. Hocam)

Doğa: Tabiat. (Günaydın Çocuklar)

Doğru: 1. Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek. 2. Akla, mantığa ve duruma uygun, yerinde, münasip. 3. Hak ölçülerinin, ahlak kurallarının, yasanın gerektirdiği şekilde davranan, namuslu, dürüst, güvenilir. (Eğri Büğrü, Olmaya Devlet Cihanda)

Doğu: 1. Dört ana yönden güneşin doğduğu taraf, gün doğdu, şark, maşrık. **2.** Bulunulan yere göre güneşin doğduğu yönde kalan yer, bölge veya ülke, şark. (Eğri Büğrü, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Kayaların Oğlu)

Dokuz: Türklerdeki kutsal sayılardan biri de dokuzdur. Bu sayıya geleneksel kültürümüzün her aşamasında rastlamak mümkündür. Altay Yaratılış Destanı'na göre Tanrı yerden 'dokuz dallı' bir ağaç bitirerek her dalın altında bir insan yaratmıştır. Bunlar dokuz insan cinsinin ataları olmuştur. Bu dokuz insana 'dokuz dede' de denir. Manas Destanı'nda sık sık rastladığımız dokuz sayısı Dede Korkut'ta da 'doğduğunda dokuz erkek deve kestiğim oğul', 'dokuz bazlam ile bir kilo yoğurt', 'dokuz çoban' gibi ifadeler de görülmektedir. (Nazar Eyle, Delikanlı Gibi)

Dolap: İçine eşya, giyecek ve öteberi konmak üzere yapılmış raflı, çekmeceli, kapaklı mobilya veya duvara oyulmuş raflı, kapaklı göz. (Zehra)

Domates: Patlıcangillerden, yaprakları tüylü, meyvesi etli, soğuğu sevmeyen, otsu bir ılık bölge bitkisi. (Domates Biber Patlıcan)

Dost: 1. Birini riyasız ve samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis. **2.** Sevgili, yâr. **3.** Arkadaş, eş, yoldaş, sevgili, İlâhi Sevgili, Allah'tır. Dost sözcüğü tasavvufi şiirde genellikle İlâhi Sevgili (Allah) anlamında kullanılır. 'Dostun cemalini' görmek de İlâhi Sevgili'nin yüzünü görmek, vuslata ermek anlamına yorulur. (Ali Yazar Veli Bozar, Arkadaşım Eşek, Bir Selam Sana, Cacık, Elveda Ölüm, Halil İbrahim Sofrası, Hayır, Kazma, Ömrümün Sonbaharında, Yaz Dostum, Yeni Bir Gün)

Dönence: 1. Güneşin güneyden kuzeye, kuzeyden güneye hareketi esnasında geriye dönüş noktalarından geçtiği farzedilen gök küresi çemberlerinin adı, medar. **2.** Gökyüzünü on iki bölüme ayıran takımyıldızlardan her biridir. Gökyüzü Türklerde büyük bir çark veya teker gibi algılanmıştır. Burçlar bu ayrılmış olan bölümlerden her

birinin simgesidir. Eski çağlardan beri, insanların karakterlerinin ve yazgılarının bu simgelerle bağlantılı olduğuna inanılmıştır. Türklerin yıldızcı (ıldızçı) dedikleri falcıların, kişilerin gizli yıldız kayıtlarına bakarak geçmişini ve geleceğini görebildiklerine inanılır. Anadolu’da bugün bile pek çok kimse yıldızname adı verilen çok gizli bir fal türünün varlığına inanırlar ve bunu başarabilen kişilere saygı duyarlar. (Dönence)

Dört: Günlük hayatımızdaki uygulamalarda ve inanışlarda pek fazla yer almayan sayıdır. Dolayısıyla edebi metinlerde de çok az geçmiştir. Dört sayısının taşıdığı mitolojik izlerle ilgili olarak Göktürklerin dört yönü temsil eden dört tanrılarından ve şamanların giydiği kıyafetin sağ kolunda bulunan dört çingiraktan bahsedebiliriz. (Vur Ha Vur)

Dört bucak: Her yer, her taraf. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Dört Kapı: Hakk'a yakınlık ve kemal derecesine göre sıralanan şariat, tarikat, hakikat ve marifet mertebelerinin hepsine birden verilen isim. Şariat, tarikat, marifet ve hakikati esas alan ve Alevi-Bektaşî edebiyatında önemle üzerinde durulan inanç sistemi. (Dört Kapı)

Dört kitap: Dört ilahi kitap: Zebur, Tevrat, İncil, Kur'an. (Benden Öte Benden Ziyade)

Döşek: 1. Yatak. 2. Yünle doldurulmuş kaba şilte. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Hemşerim Memleket Nire)

Dua: 1. Güçsüzlük ve ihtiyacını ortaya koyarak Allah' a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakanş, niyaz. 2. İyi dilekleri ihtiva eden kalıplaşmış sözdür. (Dıral Dede'nin Düdüğü, Domates Biber Patlıcan)

Dudak: 1. Ağzın yüze göre daha kırmızı renkteki dolgun ve etiice alt ve üst iki kenanndan her biri. 2. Âşık edebiyatı ürünlerinde sevgiliden söz ederken üzerinde durulan güzellik öğelerinden biri de dudaktır. Halk edebiyatında sevgilinin dudağı sembolik ifadeler yerine doğal benzetmelerle ifade edilir. Daha çok bal, kiraz, şeftali, şeker gibi lezzet ve tat veren yiyeceklere benzetilir. Renk, darlık, yuvarlaklık, kenarındaki ben, ayva tüyleriyle çevrili oluş, konuşma, söz, ağzı oluşu yönleriyle şairin vazgeçemediği güzellik ögesidir. Şirinlik en belirgin özelliklerindendir. Şeker, bal, kaymaktır. Âşığın muradı dudağa ermeğdir. Dudak; goncadır, küçüktür, kırmızıdır, kızıl güldür, kirazdır, kutsal kevserdir, âşığı sarhoş eder. (Benden Öte Benden Ziyade, Dönence, Gülpembe, İşte Hendek İşte Deve, Ne Ola Yâr Ola)

Dudu dilli: Tatlı dilli. (Eğri Eğri)

Dudu kuşu: Papağan, tütü. (Aynalı Kemer)

Dul: Eşinden ölüm veya boşanma yoluyla ayrılmış kadın veya erkek. (Hemşerim Memleket Nire)

Duman: 1. Yanan bir maddeden çıkan, içinde tamamıyla yanmamış katı zerrelere ve buğu bulunan gaz. 2. Sis veya tozların havada meydana getirdiğı bulamkılık, sis, pus. (Bal Sultan, Dağlar Dağlar)

Dumanlı dağ: Sisli, puslu dağ. (Yolla Yârim Tez Yolla)

Dut ağacı: İki çenekliler sınıfının dutgiller famil- yasından, yaprakları ile ipek böceğı beslenen, odunundan tarım aletleri, araba, mobilya vb. şeyler yapılan, 1 ile 18-20 metre boyunda dayanıklı ağaç. (Dut Ağacı)

Duvar: Bir binanın bedenini meydana getirmek, bir yeri çevrele- mek, bölmek, bir ağırlığa dayanak sağlamak, toprak ve- ya suyu tutmak gibi amaçlarla taş, tuğla,

kerpiç, ahşap vb. malzemeden gereken kalınlıkta örülen ve diklemesine yükselen yapı.
(Benden Öte Benden Ziyade, Hemşerim Memleket Nire, Sarıl Bana)

Düğme: Giyilecek şeylerin, çarşaf vb. eşyanın birbirine kavuşması istenen yerlerine diki- lerek bir ilikten geçirilmek suretiyle bağlayıcı vazifesi gören veya süs için kumaş, deri vb. eşyaya, giyeceklerle dikilen kemik, sedef, maden, tahta gibi sert şeylerden yapılmış ufak ve genellikle yuvarlak nesne. (Cacık)

Düğün: Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan şenlik, velime, sûr. Düğün, evlenme denilen geçiş döneminin en belirgin özelliğidir. Düğünün geleneklere en uygun biçimde uygulanması için çaba sarf edilir. Medeni nikahtan sonra yapılan düğünle, gelinle güveyin evliliği yasa, din ve bağlı bulunduğu topluluğun üyelerinin onayıyla geçerli sayılır. Düğündeki amaç kadın ve erkeğin evliliğini ilan etmek, toplumun gözünde geçerli kılmak, kutlamak ve kutsamaktır. Düğün, tüm dünya kültürlerinde olduğu gibi Türk kültüründe de mutluluklarını ifade eden törenler arasındadır.

Anadolu’da düğünler genellikle sonbaharda olur. Sonbahar, harman işlerinin sona erdiği, kış hazırlıklarının tamamlanması, yayladan dönülmüş olması ve düğün masraflarını karşılayabilme bakımından en elverişli zamandır. Düğün, toplumsal bir olaydır. Düğüne yapılan katılım daha önce yapılan söz ve nişan törenlerinden daha fazla olur. Düğün töreniyle, gençlerin kuracağı yuva ve ailelerin akrabalık bağları davetlilerin de katılımıyla onaylanmış olur. Özellikle köylerde, köy halkının hepsinin düğüne katılması istenir. Düğüne çağrı birçok yerde okuntu ile yapılır. Köylerde köylüler düğün evine destek olurlar. Anadolu’da düğünler üç gün ile bir hafta arasında değişir; ancak bu süre günümüzde oldukça kısalmıştır. (Süleyman, Vur Ha Vur, Nazar Eyle)

Dümen: Deniz ve hava taşıtlarında, taşıtı gitmesi istenen yöne çevirmeye ve istenen doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça. (Al Beni)

Dün – geçmiş: 1. İçinde bulunulan günden bir önceki gün. 2. Yakın geçmiş zaman. (Dut Ağacı)

Dünya: 1. İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan. 2. Tasavvufta dünya, kulu tanrıya kavuşmaktan meneden her şeydir. Dünya üzüntü yeri, geçici, karanlık ve hayalden ibaret kabul edilir. Dünyaya kapılanların, mal toplayıcılarının sonu yoktur. Her şeyin gerçek sahibi Allah'tır. Bu dünya konaktır, yani kervanın konup göçtüğü bir yerdir. Dinî-tasavvufî edebiyatta dünya yılanı, zehire, cadiya, fahişeye, leşe benzetilir. (Abbas Yolcu, Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Ali Yazar Veli Bozar, Anlıyorsun Değil mi, Domates Biber Patlıcan, Gönül Ferman Dinlemiyor, Günaydın Çocuklar, Halil İbrahim Sofrası, Hemşerim Memleket Nire, Kara Sevda, Kazma, Kezban, Lahburger, Mahkûm, Olmaya Devlet Cihanda, Süleyman, Yaz Dostum, Yeni Bir Gün, Yine Yol Göründü Gurbete, Yol)

Dünya malı: Para pul, mal mülk, servet. (Gönül Ferman Dinlemiyor)

Düş: 1. Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüya. 2. Hayal. (Benden Öte Benden Ziyade)

Düşman: İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım, adû. (Lahburger)

Düşünür: Olaylar üzerinde derinlemesine düşünen, kendine has görüşü olan kimse, mütefekkir. (Anahtar)

-E-

Ecel: 1. Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamanı, ömrün son demi. 2. 'Mutlak vakit, belirlenmiş zaman veya muayyen bir müddetin sonu' anlamındadır. Âşıklar şiirlerinde eceli; hayatın sonu, ölüm zamanı olarak kullanmışlardır. Ecel,

zamansız gelmesinden şikâyet edilen bir durumdur. Halk türküleri ve manilerde de ecel zaman zaman gelmesi istenmeyen veya zamansız gelmesinden şikâyet edilen bir durum olarak yer almıştır. (Abbas Yolcu)

Eflatun: Leylak ve erguvan renkleri arasındaki morumsu pembe renk, açık mor. (Günaydın Çocuklar)

Efrasiyab: Türk hakanı Alper Tunga'nın Firdevsi'nin meşhur eseri olan Şehname'deki adıdır. (Aman Yavaş Aheste)

Ege: Türkiye'nin batı bölgesinde yer alan denizin ismi. (Cacık)

Eğri: 1. Doğru ve kırık çizgi biçiminde olmayıp yönünü değiştirerek devam eden, aynı istikamet üzere gitmeyen, çarpık. 2. Kanunun, hak ölçülerinin ve ahlak kurallarının gerektir- diği şekilde davranmayan, namuslu, dürüst ve güvenilir olmayan. 3. Hakka veya aslına uygun olmayan, yanlış, hatalı. (Eğri Büğrü, Olmaya Devlet Cihanda)

Ekim: Yılın eylül ve kasım ayları arasındaki 31 gün çeken onuncu ayı, sonbahar aylarının ikincisi, birinci teşrin, ilk teşrin, teşrinievvel. (Kayaların Oğlu)

Ekme: 1. Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek. 2. Ekmeğe halk edebiyatının çeşitli ürünlerinde, başta insanı doyurma özelliğiyle çeşitli şekillerde yer verilmiştir. Âşıklar geçim sıkıntılarını, çektikleri ıstırapları, yaşamın kolay olmadığını ekmeği de anarak söz konusu etmişlerdir.” (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Bir Selam Sana, Dört Kapı, Hemşerim Memleket Nire, Mahkûm, Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba, Olmaya Devlet Cihanda)

Ekmek karnesi: Türkiye’de II. Dünya Savaşı koşullarından dolayı gıdaya erişimin zor olduğu dönemde 1942 – 1946 yılları arasında kişi başına verilecek ekmek miktarının kaydedildiği belge. (Eski Bir Fincan)

El: 1. Kolun, bilek mafsalından itibaren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye tutmaya yarayan kısmı. 2. Halk şiirinde ve klasik şiirde sevgilin güzellik unsuru. Elin halk şiirinde yaygın bir kullanım alanı vardır. Mecaz olarak aracı, vasıta anlamına gelen el, halk edebiyatında âşıkların konu ettiği gibi sevgilinin elidir. (Bal Böceği, Abbas Yolcu, Al Beni, Beyhude Geçti Yıllar, Bugün Bayram, Domates Biber Patlıcan, Dut Ağacı, Gibi Gibi, Gönül Ferman Dinlemiyor, Gül Bebeğim, Hayır, Kalpler Beraber, Kara Sevda, Müsaadenizle Çocuklar, Ömrümün Sonbaharında, Sahilde, Sakız Hanım Mahur Bey, Süleyman, Yolla Yârim Tez Yolla)

El: Yakın olmayan kimse, yabancı. (Dağlar Dağlar)

Elâlem: Halk, ahali, başkaları, herkes. (Halil İbrahim Sofrası, Bal Böceği)

El pençe divan: Bir büyük ya da saygı gösterilen bir kimse karşısında, ellerini göğsü üzerinde kavuşturarak ayakta, buyruk bekler biçimde durmak. (Halil İbrahim Sofrası)

Elma yarısı: Birbirini tamamlayan iki sevgiliyi ifade etmek için kullanılan benzetmedir. (Osman)

Emekli: Belli bir süre hizmetten sonra işiyle ilgisi kesilerek kendisine aylık bağlanmış olan kimse, mütekâit, tekâüt. (Dut Ağacı)

Emmi: “Amca” sözünün halk ağzındaki söylenişi. (İşte Hendek İşte Deve)

Engin: Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, göz alabildiğine uzanan, sınırsız, vâsi. (Nerde)

Er kişi: 1. Erkek. 2. Yiğit ve mert kimse. 3. Bektaşilerde yola girmiş erkek, sözünü tutacak karakterde yol eri. Edep ve erkâna saygılı, nefesine boyun eğmeyen kimse. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Vur Ha Vur)

Erik: 1. Beyaz çiçekler açan, her yerde yetişen ve pek çok türü bulunan meyve ağacı. 2. Bu ağacın, sarı ile mor arasında çeşitli renkleri ve çeşitli türleri bulunan, ceviz büyüklüğünde, ekşi, mayhoş veya tatlı, ince kabuklu, tek ve sert çekirdekli, etli, sulu, yaş ve kuru olarak veya pişirilmek suretiyle yenen meyvesi. (Ayı)

Eski: 1. Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan, kadim. 2. Zamanın etkisiyle veya kullanıla kullanıla yıpranmış, bozulmuş, yeniliğini kaybetmiş, köhne. (Eski Bir Fincan)

Esmer: 1. Koyu buğday rengine olan, karaşın. 2. Teni buğday rengine olan kimse. (Eğri Büğrü, Lahburger)

Esnaf: Yaptıkları işlere göre sınıflara ayrılmış olan, kazançları sermayeden ziyade çalışmaya ve beden gücüne dayanan zanaatkarlara ve küçük ticaret sahiplerine verilen ortak isim. (Olmaya Devlet Cihanda)

Eşek: Tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep. (Arkadaşım Eşek, Düriye)

Eşitlik: Eşit olma durumu, müsavat. (Hemşerim Memleket Nire)

Ev: Bir ailenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikamet edilen yer, konut, mesken, hane, ikametgâh. (Affet Beni, Ayı, Dut Ağacı, Eğri Büğrü, Hayır, Kalk Gidelim Küheylan, Kazma, Zehra)

Evlat: Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları. (Kezban)

-F-

Fakir: Yoksul kimse, muhtaç, fukara. (Gönül Ferman Dinlemiyor, Osman)

Fakülte: Bir üniversitenin öğretimini yaptığı ders konuları bakımından ayrılmış olduğu kollardan her biri. (S.O.S. Hocam)

Fani dünya: Son bulucu, sonlu, ölümlü, kalımsız, bakî olmayan dünya. (Can Bedenden Çıkmayınca, Hemşerim Memleket Nire, Osman)

Fare: Sıçangillerden, kemirici, memeli hayvan. (Zehra)

Fatih Sultan Mehmet: Osmanlı İmparatorluğu'nun 7. padişahıdır. 1453'te İstanbul'u fethetmiştir. (Anahtar)

Ferhat ile Şirin: Ferhad, Ferhad ile Şirin adlı hikâyenin erkek kahramanı ve Şirin'in aşığıdır. Ferhad'dan Şirin'e kavuşabilme şartı olarak Bîsutün adlı dağı delmesi istenir. Ferhad Bîsutün dağını delip Şirin'in şehrine su getirecektir. Ferhad bu işi sona erdirir.; ancak sevgilisinin öldüğüne dair işittiği asılsız haber onun kendisini öldürmesine neden olur. Sevgilisine kavuşmak için zorlu, gerçekleşmesi güç işleri göze alan âşığı sembolize eder. Bu hikâye, konusunu Sasaniler devrinden almış İran hikâyesidir; birçok İranlı ve Türk şair tarafından işlenmiş, Anadolu halk hikâyelerine ve Karagöz oyunlarına kadar geçmiştir. Bu hikâyede Ferhad ile Hüsrev rakiptirler. Daha çok Şirin ve Hüsrev'le birlikte anılırlar. Divan ve halk edebiyatında sıkça telmih ögesi olarak yer alırlar. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Gel)

Ferman: Emir, buyruk. (Gönül Ferman Dinlemiyor)

Fırın: 1. Ekmek, simit, börek vb. hamur işlerini pişirmeye yarayan, ön kısmında bir açıklık bırakılmış, tavanı tonoz biçiminde yapı. 2. Elektrik, bütangaz, havagazı vb. maddelerle ısınan, yemek pişirmeye veya ısıtmaya yarayan mutfak aleti. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Cacık)

Fırtına: 1. Şiddetle esen ve şiddet derecesine göre karada ve denizde etratı birbirine katarak bazan can ve mal kaybına sebep olabilen sert rüzgâr. 2. Kırıp geçirici olay veya olaylar dizisi, kötü ve güç durum. 3. İnsanın iç âlemindeki hissi dalgalanma, ruhî karışıklık. (Sarıl Bana)

Fil: Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, kolayca evcilleşen, yaşamakta olan kara hayvanlarının en irisi, hortumlu, kalın derili, memeli hayvan. (Fil ile Kurbağa)

Fincan: Çay, kahve, süt vb. sıcak şeyleri içmek için kullanılan, porselenden yapılmış kulplu ufak kap. (Eski Bir Fincan, Kazma)

-G-

Garip: Kolay anlaşılamayan, gizli tarafları bulunan, anlaşılmaz şey, sırlı. (Benden Öte Benden Ziyade)

Garip: 1. Kimsesiz, zavallı, biçare kimse. 2. Gurbet ellerde kalmış, kendi ilinden ayrılmış, bulunduğu yerde yabancı olan (kimse), yabancı. 3. Âşık, yalnız, kimsesi olmayan, yabancı, gurbette ola, fakir kişidir. Tabiatta yalnız dolaşan, akranları olmayandır. Âşık edebiyatında âşık gurbettedir. Sevgiliden ayrılmak garipliktir. Tasavvufta Allah için her şeyini bırakan insandır. Dinî-tasavvufi edebiyatta sûfiler için asli vatanları olan ruhlar âleminde bu dünyaya geçici olarak geldikleri inancından

dolayı, bu dünya onlara gurbettir. Bundan dolayı kendilerini garip sayarlar. Seyr-i suluk ve tasavvufi eğitimleri için bulundukları yeri terk ederek gezen dervişlerdir. (Dıral Dede'nin Düdüğü, Hemşerim Memleket Nire, Ne Ola Yâr Ola, Osman, Yaz Dostum, Yine Yol Göründü Gurbete, Yol)

Gaz lambası: İçinde gaz yağı yakılmak suretiyle ışık veren, fitilli, şişeli lamba. (Eski Bir Fincan)

Gece: Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarincaya kadar süren karanlık zaman. (Bal Böceği, Affet Beni, Al Beni, Allah'ım Güç Ver Bana, Anahtar, Bal Sultan, Benden Öte Benden Ziyade, Beyhude Geçti Yıllar, Bugün Bayram, Dönence, Dut Ağacı, Elveda Ölüm, Gel, Gül Bebeğim, Günaydın Çocuklar, Kalpler Beraber, Kol Düğmeleri, Nazar Eyle, Osman, Sarıl Bana, Zehra)

Gece yatısı: Gidilen yerde gece yatmak suretiyle olan misafirlik. (Zehra)

Geçit: Geçiş yeri, geçilecek yer. (Seher Vakti)

Gelin: Evlenmek için hazırlanmış, süslenmiş kız veya yeni evlenmiş kadındır. Güzellik, tazelik, naz, incelik gibi özelliklerinden dolayı halk edebiyatı ürünlerinde geniş olarak yer almaktadır. Âşıkların şiirlerinde doğrudan hitap ettikleri bir sevgili, bazen de kız ile karşılaştırdıkları bir güzellik sembolüdür. Âşıklar gelini yeni evlenen kadın dışında sıklıkla evlenme çağına gelmiş genç kız olarak kullanılır. (Bal Sultan, Halhal, Vur Ha Vur)

Gelinlik: Gelin elbisesi. (Unutamıyorum)

Gemi: Su üstünde giden büyük taşıt, sefine. (Vur Ha Vur)

Gençlik: Genç olma durumu, genç yaşta bulunan kimsenin hali, şebap. (Ömrümün Sonbaharında)

Göç: Göç kelimesi, canlıların bir yerden başka bir yere taşınmasıdır. Kışla, yayla, güzle arasında, aşiret halkının hayvanlarına mera temin etmek ve kendilerini de iklim şartlarına uydurmak için bütün hayvanlar ile birlikte mevsimden mevsime muntazam şekilde yaptıkları harekete göç denir. Türklerde göç olgusunun tarihi bir geçmişi vardır. Geçmişte Orta Asya bozkırlarında yaşayan Türk topluluklarının yaşama biçimi coğrafi çevreye uyumun gereği ve hayvancılığa bağlı ekonominin belirlediği bir göçebeliğe dayanıyordu. Bu yaşama biçimini ‘step kültürü’, ‘atlı göçebe kültürü’, ‘bozkır kültürü’ gibi tanımlamaların temelinde, Türk göçebeliğinin niteliğini açıklayabilme gayretleri. (Abbas Yolcu, Arkadaşım Eşek, Gülpembe, Ne Ola Yâr Ola, Ölüm Allah’ın Emri, Yaz Dostum, Yine Yol Göründü Gurbete)

Gök: Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman. (Ali Yazar Veli Bozar, Alla Beni Pulla Beni, Allah’ım Güç Ver Bana, Ne Ola Yâr Ola, Vur Ha Vur)

Gök kubbe: Kubbe biçiminde görüldüğü için göğe verilen isim, gökyüzü. (Alla Beni Pulla Beni)

Gökyüzü: Göğün gündüz mavi, gece karanlık olan ve üzerinde güneş, ay, yıldızlar, gezegenler gibi gök cisimleri bulunan, yerden görünen yüzeyi, gökkubbe, sema, asuman, felek. (Günaydın Çocuklar)

Gölge: Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, saye. (Olmaya Devlet Cihanda)

Gömlek: Erkeklerin veya kadınların ceket ya da yelek altına giydikleri, vücudun üst kısmını örten giyecek. (Ahmet Beyin Ceket, Olmaya Devlet Cihanda)

Gönül: 1. İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil. **2.** Gönül, âşığın aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin algılandığı yerdir. İnlemek en önemli özelliğidir. Gönül bir hitap yeridir. Gam ve kederler beslenir. Perişandır, dertlidir, biçaredir, haraptır. Gönüle viran, harabe denmesi aşkın gönlü harap etmesindendir. Gönül harap olmakla birlikte tılsımlı, büyümlü bir hazine gibidir. Yıkıntılarda, harabelerde bulunan hazineleri yılanların koruduğu rivayet edilir. Âşıkların harap gönü, ilahî sırları içinde barındıran tılsımlı, esrarengiz bir hazine olarak düşünülür. Gönül sevgi, istek gibi kalpte var sayılan duyguların kaynağıdır. Âşık edebiyatında mecaz olarak istek, arzu anlamında kullanılır. Edebiyatta gönül felek gibi somut bir varlık olarak düşünölmüştür. Gönül, insanların baş edemediğı güce sahip olarak verilir. Halk edebiyatında gönül, tıpkı felek gibi somut bir varlık olarak düşünölmüştür. (Bal Böceğı, Âdem Oğılu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Alla Beni Pulla Beni, Ben Bilirim, Benden Öte Benden Ziyade, Bir Selam Sana, Bugün Bayram, Düriye, Gibi Gibi, Gönül Ferman Dinlemiyor, İşte Hendek İşte Deve, Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba, Osman, Ömrümün Sonbaharında, Yolla Yârim Tez Yolla)

Göz: 1. İnsanda ve hayvanda görme organı. **2.** Bakış. (Âdem Oğılu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Ali Yazar Veli Bozar, Alla Beni Pulla Beni, Anlıyorsun Değıl mi, Arkadaşım Eşek, Bugün Bayram, Delikanlı Gibi, Dıral Dede'nin Düdüğü, Domates Biber Patlıcan, Dut Ağacı, Elveda Ölüm, Fil ile Kurbağa, Gibi Gibi, Gül Bebeğıim, Gülpembe, Hatırlasana, Hayır, Hemşerim Memleket Nire, Kalpler Beraber, Alla Beni Pulla Beni, Kara Sevda, Karanlıkların İçinden, Mahkûm, Ne Ola Yâr Ola, Ölüm Allah'ın Emri, Ömrümün Sonbaharında, Seher Vakti, Söyle Zalım Sultan, Süper Babaanne, Unutamadım, Vur Ha Vur, Yeni Bir Gün, Zehra)

Göz nuru: Sevgiyi anlatan bir seslenme sözüdür. (Lahburger)

Gözbebeği: 1. Gözde iris tabakasının ortasında bulunan ve ışığın azalıp çoğalmasına göre küçülüp büyüyen delik. 2. Çok sevilen, çok kıymetli kimse veya şey. (Al Beni)

Gözü kör: Çevresinde olup bitenlere karşı duyarsız olma, farkında olmama gibi anlamlarda kullanılan söz. (Anahtar)

Gözü tok: Maddi çıkar peşinde olmayan, elindeki ile yetinen, kanaatkâr. (Halil İbrahim Sofrası)

Gözyaşı: 1. Ağlarken gözlerden akan berrak sıvı, yaş. 2. Türk halk şiirlerinde, özellikle âşık edebiyatında gözyaşı derdin, çilenin, gurbet acısının, ıstırabın, yoksulluğun ve her türlü acının ifadesidir. Âşığın sevgiliye duyduğu aşkı, sevgiliden ayrı kalmanın acısını en iyi gözyaşı ifade eder. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Allah'ım Güç Ver Bana, Benden Öte Benden Ziyade, Durma Ha Durma, Gül Bebeğim, Hayır, Ömrümün Sonbaharında, Sarıl Bana)

Gurbet: Gariplik, yabancılık, yabancı bir yerde bulunma hali, yâd el, yabancı memlekettir. Edebiyatta âşık sevgili, gurbet, sıra ve özlemle birlikte anılır. Âşık edebiyatının önemli temsilcileri olan 'badeli âşık'ların hayatında gurbet önemli bir yer tutar. Rüya da pirlere elinden bade içen âşığa, o anda sevgilisi olacak güzelin siması da gösterilir. Âşığın uyandığı andan itibaren rüyasında gördüğü güzele ulaşmak için 'serencam' adı verilen gurbet hayatı başlar. Tasavvufta Allah için insan her şeyini bırakır. Dinî tasavvufî edebiyatta sûfiler için, asli vatanları olan ruhlar âleminden bu dünyaya geçici olarak geldikleri inancından dolayı, bu dünya onlara gurbettir. (Bal Sultan, Can Bedenden Çıkmayınca, Seher Vakti, Süleyman, Yine Yol Göründü Gurbete)

Gurur: 1. Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enaniyet, kibir, azamet. 2. Kendine güvenmekten gelen iftihar, övünç. (Sarıl Bana)

Gübre: Verimi arttırmak için toprağa karıştırılan hayvan dışkısı, çürümüş organik veya kimyevi madde. (Cacık)

Gül: 1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği. **2.** Sevgiliyi ifade eden güzellik unsurlarından biridir. Edebiyatımızda bülbül güle âşık olarak verilmiştir. Sevgilinin yüzü ve yanağı güle benzer. Rengi ve kokusu bakımından güzel olan gül daima tazedir. Gülün açılması da ayrı bir olaydır. O, seher vaktinde seher yeli eliyle açılır. Gül açınca bahar gelir. Gül çabuk solar. Gül ile bülbül birbirlerine âşıktılar. Gülün dikenî âşığın rakibidir. Gül aynı zamanda cennet çiçeğidir. Âşığın gözyaşı da gül rengine akar. Dinî-tasavvufî edebiyatta çiçekler arasında gülün ayrı bir yeri vardır. Çünkü gül Allah'ın ve birliğinin sembolüdür. Mutasavvıflar gülün bu özelliğinden dolayı kendilerini bülbül yerine koyarlar. Gülün Hz. Muhammed'in sembolü olarak kabul edilmesi de onun sıkça anılmasına sebep olmuştur. (Al Beni, Aynalı Kemer, Bal Sultan, Benden Öte Benden Ziyade, Dağlar Dağlar, Gülpembe, Kezban, Nerde, Yolla Yârim Tez Yolla)

Gülpembe: Toz pembe. (Gülpembe)

Gül yanak: Gül güzelliğindeki ve rengindeki yanak, al yanak. (Nerde)

Gül yüz: Gül güzelliğindeki yüz, gül yüzlü. (Al Beni, Kalk Gidelim Küheylan, Söyle Zalım Sultan)

Gümüş: 1. Tabiatta altın, bakır, bazan platinle bulunan, altından sonra en kolay dövü- lüp haddelenebilen, ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyası imaline yarayan, kendine has beyaz renkte olan element. **2.** Rengi, duruluğu ve pürüzsüz oluşundan dolayı halk şairlerinin sevgilinin teni, sinesi ve gerdanını ifade etmek için kullandığı güzellik unsurlarından biridir. (Aman Yavaş Aheste, Halhal, Halil İbrahim Sofrası)

Gündüz: Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün. (Dut Ağacı)

Güneş: 1. Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız, şems. 2. İnsanlık tarihinde başlangıçta kendisine tapılan bir nesne olan ve zamanla gelişen din sistemleri sonucu bu özelliğini yitiren bir gök unsurudur. Eski Türk dininde güneş, Kök Tanrı inancına dayalı bu inanış sisteminin bir parçasını oluşturmuştur. Hunlardan beri kutsal kabul edilen güneş dişi, ay ise erkektir. İnsanın ölümlü olmasına karşılık güneş ve ay ölümsüzdür. Ancak güneşin ve ayın kendilerine has güçleri yoktur. Eski Türklerde güneşin amblem olarak kullanıldığı bilinmektedir. Parlaklığı, ışık ve ısı kaynağı oluşu, hayat kaynağı kabul edilmesi güneşin, âşık edebiyatı ürünlerinde sıkça yer almasının en önemli nedenleridir. Güneş, daha çok ‘gün’ olarak adlandırılır. (Alla Beni Pulla Beni, Benden Öte Benden Ziyade, Dönence, Nerde)

Güney: Dört ana yönden biri, yüzünü doğuya dönen kimsenin sağ tarafına düşen yön, cenup. (Eğri Büğrü, Kayaların Oğlu)

Güvercin: Pek çoğu evcilleşmiş olan, çeşitli türleri kutuplar dışın da dünyanın her yerinde yaygın olarak yaşayan, gagası düz, tüyleri kalın ve sık, vücudu kısa, uzun zaman hızla uçabildiği için bilhassa askerlikte haberleşme işinde kullanılan, tane ve meyve ile beslenen tünek kuşu. Görünüşlerindeki güzellik ve sevimlilik, duruşları ve yürüyüşleri, kanat çırparak uçmaları ve havada takla atmaları, özellikle erkeklerin dişilere karşı kabarak ve öterek kur yapmaları, tüylerinin parlaklığı ve ürkeklikleri, uzun süre posta işlerinde kullanılmaları yönüyle ön plana çıkan kuşlardan biridir. (Elveda Ölüm)

Güz: Sonbahar, hazan. (Durma Ha Durma, Gülpembe, Yine Yol Göründü Gurbete)

Güzel: Göze ve kulağa hoş gelen, görülmesi, duyulması insana zevk veren, cemil. (Alla Beni Pulla Beni, Aynalı Kemer, Bal Sultan, Binboğa'nın Kızı, Kazma, Nazar Eyle, Ne Ola Yâr Ola, Yaz Dostum)

-H-

Haber: 1. Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz. 2. Halk edebiyatında âşığın sevgiliden beklediği bir işaret, sevgiliye kavuşmayı müjdeleyen sözdür. Özellikle âşık edebiyatında memleketlerinden, sevdiklerinden, ayrılan âşıkların gurbette düştükleri yalnızlıktan dolayı sıladan özellikle yardan haber bekledikleri görülür. Haberci olarak turna ve seher yeli en çok adı geçen iki unsurdur. (Al Beni, Arkadaşım Eşek, Arkadaşım Eşek, Delikanlı Gibi, İşte Hendek İşte Deve)

Hacet: Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç. (Zehra)

Hak: Doğru, gerçek. (Yol)

Hakan: Türkler'de ve Moğollar'da hükümdarlara verilen unvan. (Nazar Eyle)

Hâkî: Yeşile çalan toprak rengi. (Günaydın Çocuklar)

Hâkim: Yargı yetkisini kullanarak yasaya aykırı davranışları ve anlaşmazlıkları hukuka göre halletmek ve adaleti gerçekleştirmek üzere devlet tarafından tayin edilen kimse, yargıç. (Ayı)

Hala: Babanın kız kardeşi. (Zehra)

Halat: Kenevir liflerinin veya ince iplerin bir araya getirilerek bükülmesinden elde edilen çok kalın ve kuvvetli ip. (Halil İbrahim Sofrası)

Halep: Suriye'deki bir şehrin adı olup dilimizde, 'İddia ettiğin şey doğru ise haydi ispat et bakalım, burada da şartlar hazır, haydi yap da görelim' anlamına gelen Halep orada ise arşın burada deyiminde geçer. (İşte Hendek İşte Deve)

Halhal: Kadınların ziynet eşyası olarak ayak bileklerine taktıkları halka, bileziktir. (Halhal)

Halil İbrahim Sofrası: Nimetleri çok bol olan, herkese açık bereketli sofrası. (Halil İbrahim Sofrası)

Halk: Halk, ortak bir dili konuşan, gelenek ve görenekleriyle ortak etkinliklerde buluşan, ortak şeylere gülüp, ortak şeylere ağlayan, günlük yaşamındaki ekonomik ve sosyal düzeyle birbirinden çok farklı olmayan insanlar topluluğu olarak tanımlanabilir. Halk sözcüğü Türkçede bazen "kavim", bazen "devletin tebaası", bazen de "ümme" anlamında kullanılmıştır. Halk adı verilen topluluk aile, köy, aşiret, meslek grupları, siyasi partiler, dinî ve lisanî cemaatler gibi birtakım ocaklardan oluşmaktadır. Halk, kültür içeriğini bünyesinde koruyan ve kültürel öğeleri saklayan bir zümredir. Halk, belli zaman diliminde ve belli yerde birlikte yaşayan insan topluluğudur. (Olmaya Devlet Cihanda)

Hamam: Yıkanılacak yer. (Olmaya Devlet Cihanda)

Hamburger: İçine özel bir köfte ile istenilen çeşitli soslar konan, yuvarlak, kalın bir sandviç çeşidi. (Lahburger)

Hamur: Unun su ile yoğrulmasından meydana gelen, sıvı ile katı arası yumuşak madde. (Lahburger)

Han: 1. Şehirlerde, kasabalarda veya yolların geçit yerlerinde yolcuların konaklaması, kendilerinin ve hayvanlarının geemelesi için yapılmış bina. (Olmaya Devlet Cihanda)

Hancı: Bir ham kendi adına işleten veya bir vakıf ham yöneten kimse. (Yol)

Hançer: Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak. (Söyle Zalım Sultan)

Hane: Ev. (Düriye)

Hanım: 1. Kadın. 2. Eş, karı, zevce. (Ayı)

Hanya, Konya: Girit adasında bir şehrin adı olup Türkçe'de 'gerçeklerle karşılaşp aklı başına gelmek' anlamına gelen Konyayı anlamak, öğrenmek deyiminde geçer. (Hemşerim Memleket Nire)

Harf: Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri. (Dört Kapı)

Harp: Devletlerin birbirleriyle diplomatik münasebetlerini keserek yaptıkları silahlı çarpışma, savaş, cenk. (Eski Bir Fincan)

Hasret: 1. Ayı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştıyak. 2. Türk halk edebiyatının temel konularından 'ayrılık' ve 'gurbet'e bağılı olarak sık sık söz edilen bir kavramdır. Özellikle âşık edebiyatında ve konusu aşk olan Türk halk hikâyelerinde âşığın en büyük ıstırap kaynağı hasrettir. Sevgilisinden ayrı kalan âşık onun aşkıyla büyük bir hasret içindedir. Bu hasretlik ona gözyaşı döktürür, belini bükür. Dinî-tasavvufi edebiyatta Allah'a, Hz. Muhammed'e ve gönül ehline ulaşamamaktan, onlardan ayrı

kalmaktan kaynaklanan ıstırabı ifade eder. (Al Beni, Anlıyorsun Değil mi, Yol Verin Ağalar Beyler, Yolla Yârim Tez Yolla)

Hasta: Sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse. (Müsaadenizle Çocuklar)

Hatır: Bir kimsenin biri üzerindeki saygılı etkisi, itibar. (Kazma)

Hatıra: Yaşanmış şeylerden zihinde kalan her türlü iz, hatırdaki kalan, hafızada yaşamaya devam eden şey. (Beyhude Geçti Yıllar, Can Bedenden Çıkmayınca)

Hatmi çiçeği: İki çeneklilerin ebegümecigiller familyasından, pembe beyaz çiçekli, bataklıklarda, sulak çayırlarda yetişen, çiçeği yumuşatıcı, kurutulmuş kökünün kaynatılmış suyu tenkiye ve gargara olarak kullanılan otsu bitki. (Nane Limon Kabuğu)

Hatun: Kadın. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Hava: 1. Dünyayı belli bir yüksekliğe kadar kaplayan, bütün canlıların nefes yoluyla alıp verdikleri, çok miktarda oksijen, azot ve az miktarda asit, su buharı ve başka gazlardan meydana gelmiş renksiz, kokusuz, hafif gaz. 2. Bu gaz tabakasının belli bir yer ve zamandaki meteorolojik durumu. (Anlıyorsun Değil mi, Ayı)

Havlu: Kurulanmak için kullanılan, üzeri havlı, pamuklu kumaş. (Zehra)

Havva: Hz. Âdem'in eşi olup Âdem cennette uykundayken sol kaburgasındaki bir ege kemiğinden yaratılmıştır. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Hayâl: Düş, aslı olmayan görüntü. Halk edebiyatında başta saz şairleri olmak üzere hayalin önemli bir yeri vardır. Şairler dış âleme ait öğeleri duygu ve

düşüncelerini özellikle sevgilinin güzelliğini anlatmak için daima hayale yer vermişlerdir. (Fil ile Kurbağa)

Hayat: 1. Organların canlının varlığını devam ettirecek şekilde işlemesi ve canlıların, organlarının gösterdiği faaliyet sonucunda varlıklarını sürdürmesi durumu, sürüp giden yaşama, canlı olma, dirilik. 2. Doğumdan ölüme kadar geçen süre, yaşanan, yaşanmakta olan veya ileride yaşanacak zaman, ömür. 3. Yaşayış, yaşama tarzı. (Ali Yazar Veli Bozar, Ayı, Dut Ağacı)

Hayır- hayr: Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hâl ve iş. (Müsaadenizle Çocuklar)

Hayvan: Hareket edip yer değiştirebilme ve hissetme yeteneği olan canlı yaratık. (Ayı)

Hayvanat bahçesi: İçinde çeşitli türdeki hayvanların barındırıldığı halka açık yer. (Ayı)

Hazar: Barış. (Yolla Yârim Tez Yolla)

Helal: 1. Dinin yasaklamadığı şey, hareket ve davranış. 2. İçinde başkasının hakkı bulunmayan, dürüst yolla kazanılmış, hak edilmiş. (Dıral Dede'nin Düdüğü, Kazma, Yol)

Hemşeri: 1. Aynı şehir ve memleketten olan kişilerden her biri. 2. Hitap sözü olarak da kullanılır. (Hemşerim Memleket Nire)

Hendek: Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini önlemek, arazide, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur. (İşte Hendek İşte Deve)

Hesap: 1. Bilinen veya kabul edilen sayı ve değerler üzerinde matematik işlemlerin yapılması işi. 2. Alacaklı veya verecekli olma durumu. (Delikanlı Gibi, Nane Limon Kabuğu, Yaz Dostum)

Hırka: 1. Özellikle elbise üstüne giyilen, ceket boyunda, yün veya pamukludan yapılmış, önden açık, kollu giyecek. 2. Dervişlerin giydiği yakasız ve kollu cüppe. Kalın kumaştan yapılmış veya içi pamukla beslenmiş ceket uzunluğunda bir giyecek, derviş giysisinin bir parçası. Şeyh tarafından müride dua ile giydirilir. Dervişlerin hırka giydikten sonra dünya nimetlerinden el çekmeleri dolayısıyla bu hırkalara ‘hırka-ı tecrit’ (soyutlanmışlık hırkası) denilir. Hırka genellikle nefse hâkimiyet simgesi olarak anılır. Dinî-tasavvufi edebiyatta derviş giysisi olarak geçer. (Dört Kapı, Zehra)

Hıyar: 1. Kabakgillerden, yaprakları geniş ve parçalı, ana yurdu Hindistan olan, bir yıllık otsu sürünge bitki. 2. Bu bitkinin su ve A-C vitaminleri bakımından zengin, cilde iyi geldiği için ilaç ve güzellik müstahzarlarında kullanılan, özellikle çiğ olarak turşuda ve salatada yenilen meşhur meyvesi, salatalık. (Cacık)

Hipotenüs: Bir dik üçgenin dik açısı karşısında bulunan kenarı. (S.O.S. Hocam)

Hoca: Bir öğretim kurumunda ders okutan kimse, öğretmen, muallim. (S.O.S. Hocam)

Horoz: Tavuk cinsinin dışisine göre daha iri ve gösterişli, renkleri parlak, ibiği büyük olan erkeği. (Arkadaşım Eşek)

Hoşaf: Kayısı, vişne, erik, üzüm vb. meyvelerden birinin kurusunun şekerli suda kaynatılmasıyla elde edilen şerbet kıvamındaki tatlı yiyecek. (Kazma)

Huzur: İç rahatlığı, halinden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu. (Olmaya Devlet Cihanda)

Hücre: Dışarı ile ilgisi mümkün mertebe az olan küçük oda, odacık. (Benden Öte Benden Ziyade)

Hüzün: 1. Gönülde hissedilen gariplik ve burukluk, arzulanan bir şeyin elden kaç- ması veya istenmeyen bir şeyin başa gelmesi yüzünden duyulan tasa, üzüntü, gam, keder. 2. Halk edebiyat eserlerinde özellikle şiirde karşılaştığımız bir kavramdır. Kalp üzüntüsü, tasa, keder, gam vb. anlamlara gelen tabirdir. (Benden Öte Benden Ziyade, Beyhude Geçti Yıllar, Bugün Bayram, Can Bedenden Çıkmayınca, İşte Hendek İşte Deve, Ne Ola Yâr Ola, Nerde, Ölüm Allah'ın Emri, Ömrümün Sonbaharında, Sakız Hanım Mahur Bey)

-I-

Irmak: 1. Doğrudan doğruya denize dökülen büyük akarsu. 2. Irmak Türk mitolojisinde önemli bir yer tutan kutsal bir tabiat ögesidir. Orhun ve Selenga ırmaklarının birleştiği yerde bulunan bir adacıkta Göktürklerin ataları gökten inen bir nurla doğmuş ve türemişlerdir. Bu mitolojik bilgi ve inançlardan yola çıkarak İslamiyet öncesi Türk toplum hayatında “kutsal ırmak” motifinin önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Ayrıca hikâyesi olan türkülerin çoğunda bir ayrı bir yere sahiptir. Anadolu’da bu özellikleriyle Fırat ve Kızılırmak birçok ağıt-türküde yer almıştır. (Fil ile Kurbağa)

Istırap: Maddi veya manevi acı, azap, eziyet, zahmet, sıkıntı. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Işık: 1. Cisimlerin görülebilmesini sağlayan enerji türü, ziya. **2.** Işık, destanlarda, semavî – dinî bir motiftir. Türk boylarını yönetecek olan kahramanlar ve onların evlenecekleri kadınlar, çoğu defa kutsal bir ışıktan doğarlar. Oğuz Kağan Destanı’nda, Oğuz’un evlendiği kadın, gökten inen mavi bir ışıktan doğmuştur. Yine aynı destanda, Oğuz ordularına yol gösteren ‘Gök Börü’ Bozkurt, Oğuz’un çadırına inen bir ışıktan doğmuştur. Uygur Destanı’nda, Uygurların hakanı Buğu Han ve diğer dört kardeşi, semavî bir ışıktan doğmuşlardır. İslamiyet’ten sonraki destanlarda kahramanlar daima yüzleri nurlu, aydan daha parlak olarak tasvir edilmektedir. Kalp temizliğini de ‘nur’la ifade etmek oldukça anlamlıdır. Battal Gazi’nin ölümünden sonra ışık, bir direk şeklinde onun mezarı üzerine iner. Kısacası bu motif kahramanın Tanrı katında yüceltiğini gösterir. (Eski Bir Fincan, Karanlıkların İçinden)

-i-

İbret tablosu: Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders. (Halil İbrahim Sofrası)

İdris – Peygamber: İdris, ölümsüz olduğuna inanılan bir peygamberdir. Cebrail ilk defa ona vahiy getirmiştir. İdris Peygambere göklerin sırrı açılmıştır. Allah onu göğe kaldırmış, meleklerle öğretmen yapmıştır. (Dört Kapı)

İğne: 1. Dikiş dikmekte, nakış işlemekte kullanılan, bir tarafında iplik geçirilecek bir deliği bulunan, ucu sivri, ince çelik alet. **2.** Arı, akrep vb. hayvanların sokucu organları. (Bal Böceği, Nane Limon Kabuğu)

İhtişam: 1. İnsanı etkisi altına alan gösterişli görünüş, debdebe, görkem. **2.** Zengin ve gösterişli yaşama, tantana. (Halil İbrahim Sofrası)

İl: 1. Bir ülkenin bir vali yönetimindeki en önemli idari bölümü, vilayet. 2. Ülke, yurt, memleket, diyar. (Gülpembe)

İlaç: 1. Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücuda verilmek veya dışından sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim. 2. Çare, deva, tedbir. (Gönül Ferman Dinlemiyor, Gülme Ha Gülme, Olmaya Devlet Cihanda)

İlah: Allah, Tanrı. (Lahburger)

İnce: Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan. (Alla Beni Pulla Beni, Aynalı Kemer, Söyle Zalım Sultan)

İnci: 1. İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkanlan ve süs eşyası olarak kullamlan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tane. Tek ve büyük olması halinde daha değerlidir. 2. Sevgilinin dişleri, teri, vuslatı, âşığın gözyaşı, şairin şiiri ve güzel söz yerine kullanılır. Sedefin karnına düşen nisan yağmurunun damlası inciye oluşturur. İriliği ve parlaklığıyla göze çarpar. (Düriye)

İncir: 1. Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, geniş ve dilimli yapraklı, sütlü, bazıları tırmanıcı olan ağaç veya ağaççık. 2. Bu ağacın etli ve tatlı, içinde küçük çekirdekler bulunan meyvesi. (Gibi Gibi)

İnsaf: 1. Hakka ve adalete uygun davranış, nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme, merhametli davranma. 2. ‘Bu kadarı da fazla, yeter artık, hakka uy, vicdanına uy’ anlammda kullanılır. (Bal Böceği, Gibi Gibi)

İnsan: 1. İki ayaklı, iki elli, aklı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı. 2. Bu türden olan canlı, birey, fert. 3. Ahlakı ve huyu üstün nitelikli, insaniyetli, değerli,

ahlaklı, faziletli kimse. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Düriye, Günaydın Çocuklar, Kazma)

İnsanlık: 1. İnsan olma durumu. 2. Bütün insanlar, insan türü, beşeriyet. 3. İnsana ya- kışır şekilde davranma, insanca davranış. (Hemşerim Memleket Nire)

İnsanoğlu: İnsan. (Halil İbrahim Sofrası)

İnşallah: Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse" anlamında dilek sözü. (Müsaadenizle Çocuklar, Süper Babaanne)

İpek: 1. İpek böceği kozasından elde edilen ve dokumacılıkta kullanılan çok ince parlak tel. 2. Bu telden yapılmış. (Kazma, Yaz Dostum)

İsim: 1. Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad. 2. Kişi, kimse, varlık. (Benden Öte Benden Ziyade)

İsmail – Peygamber: İbrahim Peygamberin ve Hacer'in oğludur. Allah yolunda kurban olmayı kabul eden ve bu yüzden 'Zebîhullâh' lakabıyla anılan, Allah tarafından Kâbe'yi babası ile birlikte yapmakla görevlendirilen bir peygamberdir. Mekke'de babası ile beraber Kâbe'yi inşa ettiler. İbrahim, bir çocuğu olursa onu Allah'a kurban edeceğini söylediği için, İsmail'i kurban etmek için süsleyip hazırladı. İbrahim birkaç kez bıçağı boynuna sürttüğü halde bıçak kesmedi. O sırada Cebrail bir koç ile geldi. Kurban olarak o koçu kesmesini söyledi. Edebiyatta da daha çok Kâbe, kurban dolayısıyla telmih yapılarak anılır. (Halil İbrahim Sofrası)

İsyân: Karşı gelme, itaatsizlik etme, baş kaldırma. (Benden Öte Benden Ziyade, Ömrümün Sonbaharında)

İştah: Yemek yeme isteği, iştihâ. (Dıral Dede'nin Düdüğü)

-J-

Jandarma: Güvenliği sağlamak ve kamu düzenini korumakla görevli silahlı askeri inzibat kuvveti, candarma. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

-K-

Kabile: Oymak, oba, aşiret anlamındadır. Arapça bir kelimedir. ‘Boy’ anlamına da gelmektedir. Aynı göbekten (soy) ailelerin topluluğudur. Bir aşiret içinde çeşitli göbekler olabilir. Bu göbek ve soyların her biri kabileyi oluşturur. (Lahburger)

Kâbus: Uykuda basan ağırlık, karabasan. (Fil ile Kurbağa)

Kader: Dinî literatürde “Allah’ın bütün nesne ve olayları ezeli ilmiyle bilip belirlemesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Daha çok âşıkların şiirlerinde ve türkülerde görülen kaderden genel olarak şikâyet edilir. Bir şey yapılamayacağı bilindiğinden kadere razı olmaktan, boyun eğmekten başka yol kalmaz. (Binboğa’nın Kızı)

Kadın: Erişkin duruma gelmiş dişi insan. (Nerde)

Kaf Dağı: Dünyanın etrânı çevrelediğine inanılan masal dağıdır. Yüksekliğin, uzaklığın ve ihtişamın sembolüdür. Doğu efsanesinde, menkıbe ve masallarında sık sık rastlanan “Kaf Dağı”, Anka kuşunun yurdu olarak gösterilir. Rivayete göre bu dağ, insanların oturduğu sahayı çevrelemiş. Kafkas Dağlarının ve onun en yüksek yeri olan Elbüz Dağının efsanelerde Kaf Dağı adıyla geçmiş olması düşünülebilir. Efsaneler, Kaf Dağı’nın arkasından “anka” kuşunun yaşadığını bildirdiklerinden Kaf Dağı zaman zaman bu özelliğinden dolayı halk şairleri tarafından söz konusu edilmiştir. (Lahburger)

Kafa: 1. Baş. 2. Düşünce tarzı, görüş, zihniyet. 3. Zekâ, akıl. (Ayı)

Kahve – kahvehane: (Ahmet Bey'in Ceketı)

Kahve: Yemen ve Habeşistan'da yetişen bir ağacın verdiği çekirdektir. Kahve mesnevi, kıt'a, mâni, halk şiiri, masal, tekerleme, atasözü, deyim, fıkra türlerinde kahve ve kahve kap-kaçağı değişik yönleriyle ele alınmıştır. (Eski Bir Fincan, Kazma, Müsaadenizle Çocuklar)

Kahverengi: Kavrulmuş kahvenin rengi. (Günaydın Çocuklar)

Kalem: Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde alet. (Allah'ım Güç Ver Bana, Dört Kapı, Gönül Ferman Dinlemiyor, Nane Limon Kabuğu)

Kalender: 1. Dünya malına ve işlerine değer vermeyen, her davranışı hoş gören kimse, derviş anlamındadır. 2. Giyim kuşam ve yaşama şartlarına önem vermeyen, titizlik göstermeyen, lakayt, aldırılmaz kimse. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Kalp: 1. İki akciğer arasında ve biraz solda bulunan, emme basma bir tu- lumba durumunda, vücuttaki kanı akciğere ve akciğerlerden döndükten sonra tekrar vücuda sevk ederek kan dolaşımını sağlayan organ, yürek. 2. İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların, anlayış, duyuş, seziş yeteneklerinin kaynağı olduğu kabul edilen, insanın manevi varlığının merkezi, gönül. 3. Tasavvufta ilahî âlemin tecelli edeceği yerdir. Allah hiçbir mekâna, hiçbir zamana sığmaz, inananın kalbine sığar inancı vardır. Sufilerin aşkın mekânı olarak kabul ettikleri kalp (gönül) aynı zamanda Beytullah'tır. Allah'ın bulunduğu yerdir. Tasavvufta insanın yüksek değerlere yönelen yanıdır. Kalp; dış yapısıyla bedenle, i yapısıyla ruhla bağlantılıdır. İnsanın madde ve mana yönünün birleştiği yerdir. Kalbin halk edebiyatı ürünlerindeki kullanımı "gönül"e göre daha azdır. Âşıkların şiirlerinde ve halk edebiyatının diğer

ürünlerinde gönül anlamında kalbe de yer verilmiştir. (Anahtar, Bir Selam Sana, Bugün Bayram, Domates Biber Patlıcan, Fil ile Kurbağa, Sarıl Bana, Unutamadım)

Kan kardeş: Kan kardeşliği, her iki tarafa da gerçek kardeşler arasındaki hak ve görevlerin aynısını yükleyen bir dostluk bağıdır. Genellikle iki kişi arasında olur; bu iş için vücudun bir yeri çizilir, adayların kanı birbirine karıştırılır. Böylece her iki taraf birbirine kardeşmiş gibi davranır. Kan kardeşleri arasındaki bağ, tarafların aile ve akrabalarını da etkiler. (Osman)

Kanat: Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ. (Nazar Eyle)

Kânun: Sol köşesi kesik dikdörtgen biçimindeki tahta bir tabla üzerine geçirilmiş tellerden meydana gelen ve yatık durumda dizler üzerine konarak iki elin işaret parmağındaki yüksüklere tutturulmuş birer mızrapla çalınan çalgı. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Kapak: Her türlü kap kacak, kutu vb. lerini kapamaya, örtmeye yarayan nesne. (Halil İbrahim Sofrası)

Kapı: 1. Bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer. 2. Belli bir maksatla belli bir şey elde etmek için başvuru, bağlanılan yer. (Affet Beni, Anlıyorsun Değil mi, Dört Kapı, Hayır, Hemşerim Memleket Nire, Müsaadenizle Çocuklar, Ömrümün Sonbaharında, Sarıl Bana, Abbas Yolcu, Kara Sevda)

Kar tanesi: Havadaki su buharının donmasından meydana gelen ve yağmur gibi yağan hafif beyaz taneler. (Beyhude Geçti Yıllar)

Kara: 1. Kömür rengine olan rengin adı. 2. Kötü, meş'um. 3. Kara; geceyi, bilinmezliği, korkutucu olanı, talihsizliği, zor durumları anlatmada kullanılan bir

kavramdır. Ben, göz, kaş, saç ve ten rengi gibi sevgilinin güzellik öğelerinin sıfatı olan kara ise olumlu bir durumun ifadesidir. Kara kaşlı, kara gözlü, al yanaklı, esmer tenli güzel, âşık edebiyatının ve Anadolu'daki güzellik anlayışının genel hatlarını çizer. Sevgilinin ten güzelliği ifade edilirken kara yerine “esmer” kullanılır. Günümüzde kara birbirinden farklı hatta birbirinin karşıtı anlamlar içermektedir. Pek çok deyimde yas ve matem ifade eden anlamlarıyla yer almıştır: Kara bağlamak, kara baht, kara gün, kara haber. (Fil ile Kurbağa, Gül Bebeğim, Can Bedenden Çıkmayınca, Dağlar Dağlar, Yine Yol Göründü Gurbete)

Kara sevda: Başka hiçbir şeye yer bırakmayacak kadar şiddetli ve ümitsiz aşk. (Kara Sevda)

Kara toprak: Mezar, yer. (Can Bedenden Çıkmayınca, Gönül Ferman Dinlemiyor)

Kara yazı: Kötü kader. (Gülme Ha Gülme)

Karabasan: İnanişâ göre, geceleri insanların üzerine çöken kötücül varlıklardır. Kabuslara neden olurlar. Sözcük, genel anlamda insanların kötü şeyler görmesi demektir. Bunlar çoğu zaman korkulu rüyalarlardır. Bazı yörelerde Karakura veya Kamos adlı bir varlığın neden olduğu düşünülür. Ağırbasma ifadesi de kullanılır. Karabasanlara, kötü ruhların veya cinlerin neden olduğuna inanılır. Bu ruhlar bazen ölümcül olabilmektedir. Bazen uykuda ölen insanların bu varlıkların öfkeleri dolayısıyla öldükleri düşünülür. Karabasmak fiili ile kullanıldığında kâbus görmek veya bu nedenle hastalanmak manası verir. Moğolca Harah/Karah sözcüğü bakmak ve Harağah ise lanet anlamına gelir. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Karabaş: Çoban köpeği. (Cacık)

Karanlık: 1. Işıklı olmama durumu. 2. Işıksız yer. 3. Endişe verici, şüpheli.
(Bal Sultan, Karanlıkların İçinden)

Kardaş: 1. Aynı anne babadan doğmuş veya yalnız anneleri ya da babaları aynı olan kimselerin birbirine göre durumu. 2. Aynı anne babadan doğmuşçasına yakın tutulan kimse. (Vur Ha Vur)

Kardeş: 1. Aynı anne babadan doğmuş veya yalnız anneleri ya da babaları aynı olan kimselerin birbirine göre durumu. 2. Aynı anne babadan doğmuşçasına yakın tutulan kimse. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Yine Yol Göründü Gurbete)

Kardeşlik: Kardeşçe davranış. (Hemşerim Memleket Nire)

Karı: Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, zevce. (Nerde)

Karış: Parmakları açık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile serçe parmağının uçları arasındaki mesafe. (Eğri Büğrü)

Karlı dağ: Üstünde kar bulunan, karla örtülü dağ. (Durma Ha Durma, Gülme Ha Gülme, Ölüm Allah'ın Emri)

Kartal: 1. Kartalgiller familyasından, beyazla kanşık esmer renkte, yuvasını yüksek ka- yalıklara kuran, kanatlan uzun, kuvvetli gagasının ucu iyice kıvrık, ayakları parmaklarına kadar tüylerle kaplı, sağlam yapılı, zararlı hayvanları yiyerek tabiatla denge unsuru olan, çok büyük yırtıcı kuş. 2. Şimşegin, yıldırımın, fırtınanın ve yağmurun meydana gelişinde elçi olarak rol oynadığına inanılan hayvandır. Sibirya'daki Şamanizm'in kartalla sıkı bir bağlantısı vardır. Yakut şamanları, hayatlarını kartala borçlu olduklarına inanırlar. Buryatlardaki bir efsaneye göre ilk şaman kartaldır. Aynular, kartalı bir yaratıcı ve tanrı olarak kutsarlar. Bulutların üstüne

çekilebilme ve güneşe doğruca bakabilme kabiliyetinde olan kartal, evrensel olarak hem semavi hem şemsi bir sembol olarak kabul edilmiştir. Kartal, hayat ağacının muhafızıdır. Kozmik ağacın doruğuna konmuş olarak bu görevini yerine getirir. Yerde arslan ne ise gökte de kartal odur. En üst mertebede güçdeha ve kahramanlığa sahiptir. Dolgan ve Yakutlarda kuş suretleri taşıyan sııklara çokça rastlanır. Bu gök direkleri üstüne dikilmiş çift başlı kartallar, Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. (Lahburger)

Kasaba: Köyle şehirarası yerleşim yeri, küçük şehir. (Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba)

Kaş: 1. Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar. 2. Sevgilin ikinci derecede güzellik unsurlarından sayılır. Fitne konusunda göz ile ortak gibidir. Âdeta kaşlar fitne dükkânıdır. İçindekiler göz, kirpik ve gamzedir. Kaşın en büyük özelliği eğri oluşudur. Bu eğrilik onun hareketlerinde de vardır. Kaş çatmak bazen öfkeyi bazen de sitemi gösterir. Sevgilinin kaşı kemana, yaya benzetilir. Ayın hilal şekli sevgilinin kaşıdır. Sevgilinin kaşı yaydır. Kızdığı zaman yay gerilir ok olan kirpik âşığa saplanır. Âşıklar sevgilinin güzelliğini dile getirirken göz, yanak, dudak, ağız ve saç gibi önde gelen güzellik öğelerinden sonra, kaşı da söz konusu ederler. (Hemşerim Memleket Nire)

Kavga: Şiddetli tartışma veya dövüş, mücadele. (Halil İbrahim Sofrası)

Kaya: Sert ve iri taş kütlesi. (Kayaların Oğlu)

Kayınvalide: Kaynana. (Eski Bir Fincan)

Kayısı: 1. İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, 4-6 metre boyunda, dalları dik ve yaygın, çiçekleri pembemsi beyaz renkte, anayurdu Doğu Anadolu olan meyve ağacı. 2. Bu ağacın etli, az sulu, tek çekirdekli, sarı-turuncu renkli, kokulu, bol

şeker ve vitaminli, yaş ve kuru olarak yenen meyvesi. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Kaz: Ördekgiller familyasından, gri ve beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, bazı türleri göçebe olan, bazı türleri ise kümes hayvanı olarak yetiştirilen, perde ayaklı büyük kuş cinsi. (Kazma)

Kazma: Toprağı kazmak, duvar yıkmak, taşları kanırmak gibi işlerde kullanılan, bir ucu sivri, diğer ucu yassı veya çapa gibi çatallı yahut külünk gibi enli bir demir ve bu demirin ortasındaki deliğe geçirilmiş ağaç bir saptan ibaret alet. (Kazma)

Keder: Gönül üzüntüsü, iç darlığı, gam, tasa. (Yine Yol Göründü Gurbete, Zehra)

Kedi: Kedigiller familyasının evcilleşmiş yegâne türü olan meşhur hayvan. (Arkadaşım Eşek)

Kefen parası: Ölüm durumunda zorunlu masraflar için ayrılmış, dokunulmaması gereken para. (Ahmet Beyin Ceketi)

Kelepçe: Kaçmasını önlemek için suçlu kabul edilen kimsenin bileklerine takılan demir halka. (Benden Öte Benden Ziyade, Gibi Gibi)

Kem: Kötü, fena, değersiz, adî. (Halhal)

Kem söz: Kötü söz. (Halil İbrahim Sofrası)

Kemençe: Dize dayanarak çalınan üç telli, küçük yaylı çalgı. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Kent: Şehir. (Kalk Gidelim Küheylan)

Keramet: 1. Bir ermişin, Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, harikulade hâl. 2. Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâl ve sözleridir. Peygamberlerin gösterdikleri olağanüstü şeylere “mucize” denir. Kötü kişilerin gerçekleştirdikleri olağanüstü olaylara ise ‘istidrac’ denir. (Ahmet Bey’in Ceketi)

Kerem: 1. Ruh asaletinin gereği olan cömertlik, alicenaplık. 2. Lutuf, iyilik, merhamet, ihsan. 3. Ünlü halk hikayelerinden biri olan Kerem ile Aslı hikayesinde, Aslı'ya âşıktır Kerem. Bu hikâye dolayısıyla Kerem ismi meşhurdur ve edebi pek çok eserde telmih konusu olmuştur. Âşık olma yönüyle teşbih sanatında sıklıkla bu isme başvurulduğu görülür. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Gel, Seher Vakti)

Kerevet: Tahtadan yapılmış, üzeri- ne minder ve şilte kanarak oturulan veya yatılan yüksek sedir. (Lahburger)

Kervan: Eskiden uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarıdır. Daha çok develerden oluşmakla beraber atlardan ve katırlardan oluşan kervanlar da vardı. Türk halk edebiyatında sevgiliye haber götürmesi, sevgiliden haber getirmesi veya sevgilinin göçü dolayısıyla söz konusu edilmiştir. (İşte Hendek İşte Deve, Kezban, Söyle Zalım Sultan)

Kese: 1. Para, tütün, mühür, saat vb. cepte taşınan şeyleri koymaya mahsus kumaş, örgü, deri veya boncuktan ufak torba. 2. Bazı şeylerin içine konduğu kumaş veya meşin kılıf. (Nane Limon Kabuğu)

Kılıç: Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah. (Günaydın Çocuklar, Nazar Eyle)

Kına: 1. Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen ve saç, tırnak ve elleri turuncu bir renge boyamakta kullanılan toz. **2.** Anadolu düğünlerinin sembollerinden biridir. Türk folklor ve edebiyatında kınanın önemli bir yeri vardır. Türk toplumunda özellikle kadınların kına kullanması oldukça eskiye dayanır. Dede Korkut Kitabı’nda kadınların süs aracı olarak kınadan söz edilmektedir. Kına geleneği ise günümüze kadar devam etmiştir. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Kınalı mendil: Kınalanmış, kına sürülmüş. (Yolla Yârim Tez Yolla)

Kır çiçeği: Kırdaki kendiliğinden biten yabancı çiçek. (Bugün Bayram)

Kırk: Kutsal sayıdır. Bu sayının kutsallığı çeşitli inançlarda ortaktır. Kaynağının, eski Mısır’da gözlemlenen astronomik değişimler olduğu sanılmaktadır. Meyve ve bitkilerin kırk günde oluşması, belli zamanlarda yağın yağmurların kırk gün sürmesi vb. gözlemler bu sayıyı kutsallaştırmış olmalıdır. Antikçağ Yunanlılarının sayı mistikliği bu sayının kutsallığına bir de sırlılık eklemiştir. Müslümanlarda da Peygamber’e Tanrı tarafından kırk yaşında elçilik verilmesi bu inancın kaynaklarından biridir. Ayrıca Mehdi’nin kırk yaşında ortaya çıkacağı ve dünyada kırk gün kalacağına inanılır. İslam’ın etkisiyle önemi artmıştır. Kırk eren tarafından veya kırk şaman tarafından korunan kutlu kişilere kırklı adı verilir. Burla Hatun’un savaşçı kırk kız yardımcısı vardır. Yeni doğum yapmış bir kadının yanına bir iki kişi hariç kırk gün boyunca kimse girip çıkamaz. Bu durumun sağlık gerekçeleriyle bir bağlantısı olduğu açıktır. Ayrıca bu süre çocuğun kırkının çıkması anlamına da gelir ki, bu anlayışa bağlı gelenekler vardır; dua okunması, yemek verilmesi vs. gibi. Ölünün kırkının çıkması da yine benzer biçimde dualarla ve helva yapılarak geçirilir. Bu anlayışın temelinde ruhun yaşadığı evi kırk gün sonra terk ettiği inancı vardır. Kırgız bayrağında güneşin etrafında kırk Kırgız boyunu simgeleyen kırk ışın vardır. Dede Korkut Hikâyeleri, Manas Destanı, Kırgız Türeyiş Efsanesi’nde kırk kız vardır. Oğuz Han’ın verdiği şöenlerde diktirdiği sııkların boyu kırk kulaç uzunluğundadır. Hikâye ve masallarda “kırk gün, kırk gece” düğünler yapılır. Cezalandırılanlar için “kırk katır veya kırk

satır” şeklinde bir uygulamadan bahsedilir. Ejderhalar kırk gün veya kırk yıl uyurlar. Ejderhadan kırk kıl koparılır ve ateşte yakılır, ejderha ancak o zaman ölür.

Türkler tarafından ilk çağlardan bu yana kırk sayısının kutsallığına inanılmaktadır. Bu sayı geleneksel kültürümüzde de değişik biçimlerde görülmektedir. Doğumdan sonraki kırk gün anne ve bebeğe “kırk” denir. Kırk çıkması anne ve bebek için önemli bir olay kabul edilir. İnanişâ göre çocuk ayaklarını basmazsa ve gelişmezse buna “kırk bastı” denir. Kırklı çocuğun elbise ve bezlerinin suyunun dışarı atılmayacağına inanılır.

İslamiyet’te ise ölümün ardından kırk gün sonra mevlit ve Kuran okunur. Musa Peygamber, Tanrı’nın buyruklarını Turdağı’nda kırk gün kırk gecede almıştır. Kırk erenlerin sonsuza kadar yaşayacağına inanılır. Göze görünmezler, Tanrı tarafından seçilmişlerdir. Bektaşilerde dört kapı kırk makam anlayışı yer alır. İslamiyet’te de önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Örneğin kırk erbain Kur’an’da 48 kere geçmektedir. (Cacık, Dört Kapı, Nazar Eyle, Gibi Gibi, Kazma, Süper Babaanne)

Kırmızı: Kan rengi, al renk. (Günaydın Çocuklar)

Kısmet: Takdir edilmiş olan şey, nasip. (Ahmet Bey’in Ceketi, Halil İbrahim Sofrası)

Kış: 1. 22 Aralık’ta başlayıp 21 Mart’ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi. 2. Kış mevsimiyle birlikte soğukların artması, karın yağması ve bunun sonucu yolların kapanması saz şairlerinin sıkça dile getirdikleri durumlardan biridir. Halk edebiyatında mecaz olarak sevgiliden uzak kalınan, neşesiz, sıkıntılı geçen günler anlamında yaygın olarak kullanılmaktadır. (Nane Limon Kabuğu, Seher Vakti)

Kışla: Askerlerin barınması için yapılan büyük bina. (Ben Bilirim)

Kilim: Zemine veya sedir, divan vb. yerlere serilen, çeşitli renklerde motif ve çizgilerle süslü, halıdan daha ince, havsız, kıl veya yün dokuma. (Seher Vakti)

Kilit: Anahtar, düğme vb. bir parça ile işleyen kapatma âleti. (Anahtar, Benden Öte Benden Ziyade)

Kiraz: 1. Gülgillerden, genellikle yapraklanmadan önce çiçek açan, bazı türlerinin odunu in- ce marangozlukta kullanılan ve aynı isimdeki meyveyi veren ağaç. 2. Bu ağacın kırmızı renkli, tek çekirdekli, etli ve sulu meyvesi. 3. Halk edebiyatındaki benzetme unsurlarından biridir. Halk şiirinde sevgilinin dudağı, rengi, yönüyle kiraza benzetilmiştir. (Ayı)

Kirpik: 1. Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıl- lar ve bu kıllardan her biri. 2. Sevgilinin güzellik öğelerindendir. Müje ve müjgan adlarıyla söz edilir. Yaralayıcı ve öldürücü nitelikleri olduğu söylenir. Saç ve kaş gibi karadır. Kirpikler göz kapaklarına sıra sıra dizilir. Kirpikler oka benzetilir. Kaşları yay olan sevgili oklarını aşığa saplar ve aşığı gönlünden yaralar. Âşık bu oklara hedef olmak ister. Kirpik yerine göre kılıç ve hançer olabilir. (Gel)

Kitap: 1. Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün. 2. Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser. (Anahtar, Kezban, Yaz Dostum)

Koca: Bir kadının evli olduğu erkek, eş, zevç. (Delikanlı Gibi)

Koç: Damızlık erkek koyun. (Halil İbrahim Sofrası)

Koku: Cisimlerden yayılan zerrelerin burun zannındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu. (Gül Bebeğim)

Kol: İnsanın omuzundan parmak uçlarına kadar olan organı. (Ayı, Kara Seveda, Kezban)

Koltuk: Sırtı ve kolları dayayacak yerleri olan büyük sandalye, tek kişilik kanepe. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Komando: 1. Baskın, sabotaj vb. görevlerde vazifelendirilen özel eğitim görmüş bağımsız birlik. 2. Böyle bir birlikte görevli asker. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Komşu: Evleri birbirine yakın veya bitişik olan kimselerin birbirlerine göre aldıkları ad. (Ahmet Bey'in Ceketi, Düriye, Elveda Ölüm, Kazma, Yeni Bir Gün)

Konak: Büyük, gösterişli ev. (Eski Bir Fincan, Olmaya Devlet Cihanda)

Koruk: Olgunlaşmamış ekşi ve ham üzüm. (Lahburger)

Koyun: Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydalanan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan. (Nazar Eyle)

Kozu paylaşmak: Çıkış yapmak suretiyle anlaşmak, aradaki anlaşmazlığı zora baş vurarak çözümlemek, hesaplaşmak. (Delikanlı Gibi)

Köhne: Eskimiş, yıpranmış, eski. (Zehra)

Kök: 1. Bitkilerin, toprağın altında kalan ve topraktaki besin maddelerini emmelerine yarayan kısım. 2. Bazı şeyleri bulunduğu yere kuvvetle bağlayan dip bölümü, derinlerdeki alt ucu. 3. Bir şeyin ilk çıktığı, ilk var olduğu nokta, geçmişteki kökeni. (Dönence, Kayaların Oğlu)

Köle: 1. Savaşta esir alınan, başka ülkelerden zorla kaçırılıp getirilen veya başkasından para ile satın alınan, özgürlükten yoksun kimse. 2. Birinin hakimiyeti altında bulunan ve özgürce hareket edemeyen kimse. (Zehra)

Kömür göz: Kömür gibi siyah göz. (Ben Bilirim)

Köşe: Yer, yan, taraf. (Benden Öte Benden Ziyade)

Köy: Belediye teşkilatı olmayan, genel karar organları halk tarafından seçilen, halkı daha çok ziraatta uğraşan, kır düzenindeki konutlardan, ahır, ağıl, tarla, çayır vb’nden meydana gelen, cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi malları ortak olan yerleşme birim. (Arkadaşım Eşek, Düriye, Halhal, Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba, Süleyman, Yine Yol Göründü Gurbete)

Kubbe: Yarım küre şeklinde olan bina, dam. (Yol)

Kudret: Kuvvet, güç, takat, iktidar. (Dıral Dede’nin Düdüğü)

Kul: 1. Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd. 2. Hizmet için para ile satın alınmış insan, hürriyetine sahip olmayıp başkasının hükmü altında olan kimse. 3. Köle, bende, hizmetkâr, sevgilinin âşıklarıdır. Sevgili gönlün sultanıdır. Âşık da onun kulu, kölesidir. Âşık köle olarak sadakatin yegâne temsilcisidir. Bu uğurda birçok eza ve cefa görür. İnsanlar Allah’ın kuludur. Dinî-tasavvufi edebiyatta kul, ‘mürit, derviş’ anlamındadır. Kul olmayan sultan olamaz. Dervişler için şeyhe kul olmak şereftir. Fakat en büyük şeref, tam anlamıyla Tanrı’ya kul olmaktır. (Ahmet Beyin Ceketi, Benden Öte Benden Ziyade, Halil İbrahim Sofrası, Olmaya Devlet Cihanda, Söyle Zalım Sultan, Zehra)

Kulluk: Kul olma durumu. (Halil İbrahim Sofrası)

Kulp: Kapların, testi, ibrik, sepet vb.nin kaldırılmak veya taşınmak için elle tutulacak yeri. (Halil İbrahim Sofrası)

Kum: Silisli kütlelerin, bazı kaya ve maden parçalarının tabii tesirlerle parçalanıp ufalanması sonucu ortaya çıkan küçük ve sert tanecikler ve bunlardan oluşan kütle. (Abbas Yolcu, Yol)

Kumaş: İpek, yün, pamuk vb. malzemeden makine veya tezgahlarda dokunmuş her türlü dokuma. (Olmaya Devlet Cihanda)

Kumru: Güvercinler takımından, boynunun yanlarında siyah beyaz benekleri, bazı türlerinin gerdanında siyah bir halka bulunan, gri renkli, kuyruğunun ucu genellikle siyah beyaz, güvercinden küçük kuş. (Kalpler Beraber, Söyle Zalım Sultan)

Kurbağa: Küçük göl ve derelerde yaygın olarak bulunan, yumurta ile üreyen, derisi çıplak, sıçrayıcı ve yüzücü, kendine has bir ötüşü olan küçük hayvan. (Fil ile Kurbağa, Zehra)

Kurban: 1. Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan. 2. Bir amaç uğruna kendini feda eden veya feda edilen kimse. 3. Edebiyatta kurban, daha çok Hz. İbrahim'in bir rüya üzerine oğlu İsmail'i kurban edişinden ilham alınarak işlenen unsurlardandır. Türk halk kültüründe kurban, doğaüstü alana giren kuvvetlerle barışıklığı sağlamak, onların verdiklerine teşekkür etmek ve onlardan bir şey istemek için sunulur. Geleneksel Türk dininde ve hatta genel olarak Türk dindarlığında ibadetin en daimî tezahür biçimlerinden biri kanlı kurban usulüdür. Tapınma, dua, şükür, ölüm gibi olaylar vesilesiyle düzenlenen kurban merasimleri mevcuttur. Zafer veya barış isteği, ittifaklar tesisi, kuraklık döneminde yağmur yağması için, hastalık hallerinde kurban uygulamasına gidilmektedir. Âşık edebiyatında mecaz olarak fedakârlık etmek, hiçbir çıkar gözetmeden kendilerini feda etmek anlamında yaygın

bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle âşıklar sevgilileri uğruna canlarını hiçe saydıklarından onlar için seve seve kurban olurlar.

Kurban, dinsel ya da kutsal amaçlarla sembolik bir sununun yok edilmesine dayanan bir eylemdir. Kurban; yiyecek veya içecek türünden olan kurban objesini sunmak, teklif etmekten ibaret de olabilir. Kurban, bugün veya gelecekte Tanrı'nın lütfunu kazanmak için ona sunulan bir hediyedir. Kefaret teorisi, kurbanı, işlenmiş bir suç veya günah karşılığı, bu suçun veya günahın kefareti için doğaüstü güce, onun gönlünü almak amacıyla, kurbanının ölümü sembolize edecek hayvanları kurban etmesine dayandırır. Kutsallaşma teorisi, kurbanı, kurbanıların kurban hilesi ile kutsallığa ulaşması olarak kabul eder. Yiyeceği, içeceği paylaşma, birlikte yeme teorisi, kurbanı, Tanrı'nın sembolik olarak birlikte paylaşılarak yenmesi biçiminde yorumlar.

Türk dünyasında iki türlü kurban olduğu görülür:

a) Kanlı kurban

Toplumlarca, yaşattığı gücü, canı oluşturduğuna inanılan, insan veya hayvan vücudundaki kanın doğaüstü güç adına akıtılması olayı evrensel biçimleriyle, kan taşıyan kurban objesinin kesilmesiyle olabileceği gibi herhangi bir yerinin kesilmesi, kulak memesi, parmak boğumu, deri, adele gibi küçük bir parçanın koparılması veya damarın delinmesi gibi işlemlerle de gerçekleştirilebilmektedir.

b) Kansız Kurban

Kansız kurbana “saçı” da denir süt, kırmızı, içki, diğer yiyecek ve içeceklerin kutlu yerlere serpilmesine “saçı” denir. Türk düğünlerinin her aşamasında saçı vardır. Sadece düğünlerde değil, çocuk dünyaya gelince, ilk dişi çıkınca, ilk defa tıraş olunca çocuğun ailesi saçı yapar. Ölen kişinin ailesi ölenin ruhu için saçılar yapar. Saçı giderek sadaka ile aynı olmuştur. Yatırlara, ulu ağaçlara bağlanan bezler de kansız kurban yerine geçer, birer saçı sayılır. Hunlar zamanından günümüze kadar, Orta Asya dağlarından, Anadolu ve Rumeli dağ ve köylerine kadar bu gelenek tüm canlılığı ile yaşamaktadır. (Alla Beni Pulla Beni, Aynalı Kemer, Gönül Ferman

Dinlemiyor, Halil İbrahim Sofrası, Lahburger, Nazar Eyle, S.O.S. Hocam,
Söyle Zalım Sultan, Dağlar Dağlar)

Kurşun gibi: Çok ağır anlamında kullanılmaktadır. (Yeni Bir Gün)

Kurt: 1. Köpekgillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan. 2. Destanlarda kurt, Türkün hayat ve savaş gücünün bir simgesidir. Şamanizm inancını yaşayan Türkler arasında kurt yaşam ve savaş gücünün önemli bir işaretidir. Çevik, hareketli ve güçlü bir hayvan olduğu için çeşitli dönemlerde kimi Türk boylarının bayrak ve flamalarına sembol olarak geçmiştir. Uygurlara ait Türeyiş Destanı'nda Tanrı bir erkek kurt şeklinde yere inmiş, bir Türk hakanının kızı ile evlenmiş ve Uygur nesilleri böyle türemiştir, diye anılmaktadır. Göktürk destanlarında da kurt motifi özenle işlenmiş, Türklerin yeniden çoğalışları bu motife bağlanmıştır. Oğuz Kağan Destanı'nda bir ışık içinden çıkarak Oğuz'la konuşan kurt, üç yerde Oğuz ordusuna yol göstermiştir. Kurt, destanlarda Börte Çine ve Asena adları ile bir sembol durumunu almıştır. (Binboğa'nın Kızı, Halhal, Seher Vakti)

Kuru ekmek: 1. Kurumuş, taze olmayan ekmek. 2. Yanında katık olmayarı ekmek. (Cacık, Halil İbrahim Sofrası)

Kurumuş çiçek: Tazeliğini kaybetmiş çiçek. (Can Bedenden Çıkmayınca)

Kuş: 1. Yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı. 2. Türk edebiyatının nesir veya şiir türünde ele geçebilen en eski eserlerinin hemen hepsinde “kuş” genel adı verilen canlılardır. Burada dikkati çeken asıl nokta, çeşitli kuşların, daha destanlar döneminden itibaren birer tabiat unsuru olmalarının yanı sıra fert ve millet yaşayışlarının birer parçası ve gereği olan inançlar sisteminin de önemli bütünleyici, perçinleyici halkaları olmasıdır.

Anadolu'da dokumada kuş motifi çok farklı anlamlara gelmektedir. Baykuş ve kuzgun gibileri talihsizliğe delalet ediyorken kumrular, güvercin ve bülbüller iyi talihi

simgelemekte kullanılıyor. Kuş, mutluluk, neşe ve aşkın simgesi olmaktadır. (Al Beni, Alla Beni Pulla Beni, Ayı, Binboğa'nın Kızı, Dağlar Dağlar, Fil ile Kurbağa, Müsaadenizle Çocuklar, Nazar Eyle, Ne Ola Yâr Ola, Ölüm Allah'ın Emri, Seher Vakti, Söyle Zalım Sultan)

Kuşluk vakti: Günün sabahla öğle arasındaki saatleri. (Aynalı Kemer)

Kuyu: Su tabakasına varılncaya kadar daire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur. (İşte Hendek İşte Deve)

Kuzey: Dört ana yönden biri, yüzünü doğuya dönen kimsenin sol tarafına düşen yön, şimal. (Eğri Büğrü, Kayaların Oğlu)

Kuzu: Koyunun yavrusu. (Arkadaşım Eşek, Halhal)

Küheylan: Soylu Arap atı. (Kalk Gidelim Küheylan)

Küp: İçine su, yağ, pekmez gibi sıvılar ve buğday, un vb. erzak konan, karnı geniş, dibi dar toprak kap. (Ali Yazar Veli Bozar)

Kürek: 1. Kömür, toprak, kum, kar vb. maddeleri bir yerden alıp bir yere atmaya yarayan, uzun bir sapa geçirilmiş madeni yayvan bir parçadan ibaret alet. 2. Elle ileri geri hareket ettirilerek kayık vb. küçük deniz araçlarının yürütülmesini sağlayan, bir ucu sap biçiminde, suya giren kısmı enli ve yassı ağaç. (Al Beni, Aman Yavaş Aheste)

Kütüphane: Kitaplık. (Anahtar)

-L-

Lahburger: Barış Manço tarafından hamburger ile lahmacun kelimeleri kullanılarak türetilmiş bir kelimedir. Doğu ile batı sentezini anlatmak için türetmiştir. Lahmacun doğuyu, hamburger ise batı medeniyetini temsil etmektedir. Dolayısıyla lahburger de bu iki medeniyetten oluşan sentezi ifade etmektedir. (Lahburger)

Lahmacun: Üzerine kıyma, soğan, biber vb. konu- larak fırında pişirilen bir çeşit pide. (Lahburger)

Lale: 1. Zambakgiller familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türle- ri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2. Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap üzerinde bir tane açan kadeh biçimindeki çiçeği. 3. Kırmızı rengiyle âşığın gözyaşlarına ve sevgilinin yanağına benzetilen bir güzellik unsurudur. Bahar lale devri olarak nitelendirilir. Lale, şeklen kadehe benzetilir. Yabani oluşu, çabuk solması, suya ihtiyaç duymaması dolayısıyla ele alınır. Esirlerin boyunlarına takılan prangalara da lale denir. Genelde kullanılan lale, gelincik lalesidir. Dağlarda yetişeni de söz konusudur. Lalenin ortasındaki siyahlık sevgilinin yanaklarına özenme ve kıskançlık dolayısıyla bağrında meydana gelen dağlanmadır. (Halhal)

Laklak: Leyleğin gagasını açıp kapayarak çıkardığı ses. (Müsaadenizle Çocuklar)

Letafet: Hoşluk, güzellik, incelik. (Müsaadenizle Çocuklar)

Levent boy: Boylu boslu. (Nazar Eyle)

Leyla: 1. Çok âşık kimse. 2. Leyla ile Meucnun adlı meşhur aşk hikayesinin başkahramanlarından. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Al Beni)

Leylek: 1. Uzun gagalı, uzun bacaklı, tüyleri beyaz, sadece kanatlarının ucu siyah, hacakları ve gagası kırmızı, solucan, böcek, balık, fare, kurbağa, kertenkele vb. ile beslendiği için özellikle bataklıklara konan, kışın sıcak yerlere, tropikal Afrika ve Hindistan'a göç eden büyük göçmen kuş. 2. Genellikle uğurlu olarak kabul edilen bir hayvandır. Ayrıca yaşlanmakta olan babasına bakmakta olduğuna inanıldığından, evlat sevgisinin de sembolü olmuştur. Göçebe kuş olması nedeniyle baharda dönüşü doğanın uyanışına karşılık gelir. Leylek halk arasında özel durumu ile sevilen bir yönüyle de dinî manası olan bir kuştur. Bu kuşun hacca giderken camileri ziyaret ettiğini ve oradan dönerken de Kâbe'yi tavaf ettiğine inanılır. Bu nedenle halk arasında leyleğe 'hacı baba' diye seslenilir. (Ahmet Bey'in Ceketi, Müsaadenizle Çocuklar)

Lokma: Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seterde yutulacak miktardaki yiyecek. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Mahkûm, Olmaya Devlet Cihanda, Yol)

Lütuf: İyi muamele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk. (Domates Biber Patlıcan)

-M-

Mahalle: Şehir, kasaba, nahi- ye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan ve idari yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her biri. (Ahmet Bey'in Ceketi, Ayı, Dut Ağacı, Sakız Hanım Mahur Bey)

Mahkûm: 1. Bir mahkemede yargılanıp hakkında hukuk verilmiş olan, hükümlü. 2. Bir şeyi yapmaya mecbur olan. (Mahkûm)

Mahşer: Ahiret hayatında bütün insanların, dünyada yaptıklarının hesabını Allah huzurunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer. (Binboğa'nın Kızı, Olmaya Devlet Cihanda)

Mahzun: Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznü. (Düriye, Sakız Hanım Mahur Bey)

Makas: Ortadan bir pimle çapraz şekilde birleştirilmiş, iç tarafları keskin iki bıçaktan meydana gelen ve saplarındaki yuvalara yerleştirilen el parmaklarının kumandasıyla açılıp kapanarak aralarına konulan kâğıt, bez, kumaş, saç vb. şeyleri kesmeye yarayan alet. (Zehra)

Maksut: İstenilen şey, amaç, gaye, maksat. (Aman Yavaş Aheste)

Mal: Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat, varlık, servet. (Osman)

Manav: 1. Dükkanında meyve ve sebze satan kimse. 2. Meyve ve sebze satılan dükkân. (Ayı)

Mantık: 1. Felsefenin doğru düşünmenin usûl ve kurallarından bahseden kolu. 2. Düşünce ve muhakemede doğruluk, tutarlılık. (S.O.S. Hocam)

Marmara: Türkiye'nin kuzey batısında yer alan denizin ismi. (Cacık)

Martı: Martıgiller familyasından, güvercinden daha iri, perde ayaklı ve çoğu beyaz renkli, eti yenmez, yüzücü deniz kuşlarının ortak adı. (Yine Yol Göründü Gurbete)

Masa: Bir destek veya ayaklar üstüne oturtulan ve üzerinde yemek yemek, yazı yazmak gibi çeşitli işler yapılan, genişçe bir tabladan ibaret mobilya. (Elveda Ölüm, Yeni Bir Gün)

Masal: Kulaktan kulağa nakledilerek zamanımıza kadar gelen ve olağanüstü maceralarla, kahramanlıklarla süslenmiş olan hayali hikâye. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Beyhude Geçti Yıllar)

Masum: 1. Suçsuz, günahsız (kimse), bîgünah. 2. Temiz, saf, lekesiz. (Gül Bebeğim)

Maşallah: Beğenme ve övme ile birlikte nazardan sakındırma sözü olarak ‘Ne iyi, ne kadar güzel, Allah nazardan saklasın!’ manasında kullanılır. (Dıral Dede’nin Düdüğü, Süper Babaanne)

Mavi: Denizin, gölün veya bulutsuz gökyüzünün rengi, yeşil ile mor arasındaki renk. (Günaydın Çocuklar, Ne Ola Yâr Ola, Sarıl Bana)

Meclis: 1. Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı, içtima. 2. Oturulacak, toplanılacak yer anlamındadır. İçki meclisi, bezm, içkili, eğlenceli meclis, toplantı. Şairler bazen bezm kelimesini alelade bir toplantı için de kullanabilirler. Huzur ve ayrılık işaretleridir. (Cacık)

Mecnun: 1. Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı. Bu kişinin gerçekten yaşamış olduğu sanılmaktadır. Mecnun, Leyla’ya olan aşkından çöllere düşer, ama onun maddi aşkı zamanla manevi aşka dönüşür. Mecnun bu dünyada kavuşamadığı Leyla ile cennette buluşur. Bu kelime aşk derdiyle perişan olmuş akli başından gitmiş kişiler için kullanılır. Bu aşk ya sevgili ya da Allah aşkıdır. Dinî-tasavvufî edebiyatta ilahi aşk ile kendinden geçen ve akli dengesi bozulan Hak âşıkları da Mecnun olarak adlandırılırlar. 2. Aşk yüzünden akli başından gitmiş, delice sevmiş, kara sevdaya tutulmuş kimse. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Al Beni, Gel, Seher Vakti)

Mehmet Akif: İstaklal Marşı’nın şairi, yazar, mütefekkir. (Anahtar)

Mektup: Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaş- tırmak, hâl hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt, nâme. (Can Bedenden Çıkmayınca, Süleyman)

Melek: 1. Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sadece Allah'a itaat etmek ve daima hayra vasıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nurani varlıklardan her biri. **2.** Güzel yüzlü, iyi huylu, masum kimse. (Bugün Bayram, Yolla Yârim Tez Yolla)

Memleket: Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer. (Hemşerim Memleket Nire)

Menzil: Yolculukta dinlenen yer, konak, uzaklık, iki yer arasındaki mesafedir. Halk edebiyatında daha çok amaca ulaşmak, sevgiliye kavuşmak için âşığın çeşitli sıkıntılara katlanarak sevgiliye kavuşması, vuslat. Bu, aşamalar şeklinde yol kat etmek de olabilir. Tasavvufta hakikate ulaşma, insan-ı kâmil olmak için geçirilmesi gereken manevi aşamaların her biri, makam. Tasavvufun devir nazariyesinde 360 menzil olduğuna inanılır. Tasavvufta müridin seyr-i sülûk sürecindeki konaklama yerlerine menzil ya da makam denilmektedir. Makam, müridin yaptığı riyazet ve mücadele ile Allah katında elde ettiği manevi yerdir. Dinî tasavvufî edebiyatta hakikate ulaşmak, insan-ı kâmil olmak için gerekli manevi aşamaları her irini geçmek ve makam anlamında yaygın olarak kullanılır.” (Aman Yavaş Aheste)

Mercimek: “Baklagillerden, ufak boylu, beyaz çiçekli ve pek çok türü olan bir tarım bitkisi. Bu bitkinin çorbası ve yemeği yapılan, besin değeri yüksek, yassı ve yuvarlak taneli tohumu. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Merdiven: Yüksek bir yere çıkmaya yahut yüksek bir yerden inmeye yarayan, seyyar veya sabit pek çok çeşidi olan basamaklar dizisi. (Affet Beni, Düriye)

Merhaba: “İyi günler, günaydın” anlamında selamlaşma sözü. (Kazma, Yeni Bir Gün)

Mertlik: 1. Yiğit, cesur kimse, bahadır, kahraman olma durumu. 2. Güvenilir, sözünün eri, mürüvvetli, hamiyetli kimse olma durumu. (Osman)

Meşk: Usta âşıkların çıraklara ders vermeleri, saz ve söz çalışmalarıdır. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Mevla: Kâinatın yegâne sahibi ve efendisi durumunda olan Allah. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Mevlâna: Tek başına kullanıldığı zaman Mevlevî tarikatının kurucusu, büyük Türk mutasavvıf ve şairi Celaleddin-ı Rumi kastedilmektedir. (Anahtar)

Mevsim: Bir takvim yılının iklim şartları bakımından farklılıklar gösteren ve ilkbahar, yaz, sonbahar, kış diye adlandırılan dört bölümünden her biri. (Arkadaşım Eşek)

Meyve: Bitkilerin, çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişip büyümesiyle meydana gelen ve tohumları taşıyan kısmı, yemiş. (Düriye)

Mimar: Binaların projesini hazırlayan, planını çizen ve plana göre güzel bir biçimde yapılması için gerekli her türlü işi yapan kimse. (Anahtar)

Mimar Sinan: Osmanlı İmparatorluğu’nun en ünlü mimarıdır. Özellikle Süleymaniye, Selimiye gibi şaheserleriyle tanınmaktadır. (Anahtar)

Mor: Kırmızıya çalan menekşe rengi, mavi ile kırmızının karışmasından meydana gelen renk. (Günaydın Çocuklar)

Mor menekşe: Kırmızıya çalan menekşe rengi, mavi ile kırmızının karışmasından meydana gelen renkte olan menekşe çiçeği. (Aynalı Kemer)

Mor sümbül: Kırmızıya çalan menekşe rengi, mavi ile kırmızının karışmasından meydana gelen renkte olan sümbül çiçeği. (Yol Verin Ağalar Beyler)

Muhabbet: Sohbet, yarenlik. (Ahmet Bey'in Ceket)

Muhallebi: Pirinç unu, süt ve şekerden yapılan pelte kıvamında tatlı. (Kazma)

Murat: 1. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç. **2.** Anlaşılan, anılatılmak istenen şey, maksat, meram, niyet. (Lahburger)

Muteber: Saygı gören, hatırı sayılır, saygın, itibarlı. (Olmaya Devlet Cihanda)

-N-

Nağme: Kulağa hoş gelen ahenkli ses, ezgi. Bir musiki parçasında bestekarın kullandığı ses veya sesler topluluğu, motif. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Nakış: Kumaş üzerine renkli iplikler, sırma veya simle el veya makinede yapılan işleme. (Halhal)

Nakışlı: Üzerinde işleme bulunan, işlenmiş olan. (Lahburger)

Namus: İnsanın ahlak kurallanna uymasını sağlayan, onu şerefli kılan manevi duygu; güzel haslet. (Halil İbrahim Sofrası, Kazma)

Nane: Ballıbabagillerden, beyaz, pembe ve morumsu çiçekli, sapsız ve tüylü yapraklı, ıtırılı, hazını kolaylaştırıcı, spazm kesici, uyarıcı hassaları sebebiyle eczacılık ve ıtriyaçılıkta kullanılan otsu bitki. (Nane Limon Kabuğu)

Nasihat: Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend. (Domates Biber Patlıcan)

Nasip: Allah'ın bir kimseye tayin ve kısmet ettiği şey, talih, baht. (Ahmet Bey'in Ceketi, Halil İbrahim Sofrası, Olmaya Devlet Cihanda)

Naz: Sevgilinin âşığa yaptığı cilve, kendini beğendirmek için takınılan yapmacık tavırlar, şımarıklıktır. Sevgilinin bir özelliğidir. Âşık nazdan hoşlanır. Tasavvufta kalbi kuvvetlendirmek manasına gelir. Naz, sevgilin âşığı kandırması, ona cilve yapmasıdır. (Bal Böceği, Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Düriye, Gibi Gibi, Lahburger, Söyle Zalım Sultan)

Nazar – bakış: Bakma, bakış, göz atmadır. (Yolla Yârim Tez Yolla)

Nazar: 1. Bazı kimselerin bakışlarının bir şey veya kimse üzerinde meydana getirdiği etkiye yorulan ve kö- tü hadiselerle sebep olan terslik, uğursuzluk, göz, göz değmesi. **2.** Bakış anlamındaki Arapça nazar kelimesi, Türkçede 'kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu nitelikleriyle bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm; nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi' anlamını almıştır. İlkellerden en gelişmiş toplumlara kadar yayılmış bir inançtır. Kimi gözlerde hasta edici ve öldürücü bir gücün bulunduğu inancına dayanır. İnsan, hayvan, mal, eşya vb. her şey nazar konusu olabilir ve kötü bakıştan zarar görebilir. Eski Mısır, Babil, Mezopotamya, Yunan, Roma'dan günümüz toplumlarına kadar çeşitli nazarlıklar kullanılmıştır. Herhangi bir zararlı olay, böyle bir sebep yüklendiği zaman 'nazar değdi' deyiimi kullanılır. Örneğin;

sapasağlam bir çocuk hasta olunca, bir aile içinde veya iki dost “arasında bağlılık, düzen bozulunca vd. ‘Kem söze uğradı’ deyimini de aynı anlama gelir. Açık, çiğ mavi gözlerde nazar gücü olduğu düşünülür ve herhalde bu ilkeye dayanılarak mavi gözlülerin kötü niyetli, kıskanç, başkalarına zarar vermekten hoşlanan kimselere olduklarına inanılır. Kıskançlık duygusunun nazara yol açacağı inancı da yaygındır. (Cacık, Nazar Eyle, Süper Babaanne)

Nazlı: 1. Kendini beğendirmek amacıyla işveli bir tavır takınan, edalı, cilveli. **2.** İstenilen şeyi kolayca kabul etmeyen, kendini ağır satan, nazlanan. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Eğri Büğrü, Ne Ola Yâr Ola, Vur Ha Vur, Yine Yol Göründü Gurbete)

Nefes: Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk. (Alla Beni Pulla Beni, Dönence, Ne Ola Yâr Ola, Olmaya Devlet Cihanda)

Nefis: 1. Ruh, öz anlamındadır. İnsanın iç âlemi, kalbidir. Ruh ile nefis aynı şeydir. Ancak insan iyi şeylere yönelince ruh, dünya işlerine ve kötü şeylere yönelince de nefis adını alır. Tasavvufta nefis, kulun kötü nitelikleri, yerilen huy ve amelleridir. Başta dinî-tasavvufî edebiyat olmak üzere halk edebiyatının çeşitli ürünlerinde nefsin zalimliğinden, kötünün ve kötülüklerin yanında olmayı arzu ettiğinden söz edilir. **2.** Bedene ait yeme, içme vb. ihtiyaçların bütünü. (Halil İbrahim Sofrası)

Nehir: Akarsu, büyük ırmak. (Fil ile Kurbağa)

Nergis: Bir çenekliler sınıfının nergisgiller familyasından, lale gibi soğanla üretilen, beyaz veya sarı çiçekli, soğanı zehirli süs bitkisi. (Aynalı Kemer)

Neşe: Gönülde duyulan ve dışa vuran terahlık hali, üzüntüsü olmamaktan ileri gelen ve kendini çeşitli şekillerde belli eden iç ferahlığı, sevinç, sürur. (Kara Sevda)

Nine: Büyükanne, annearne veya babaanne. (Eski Bir Fincan, Nerde)

Nohut oda: Küçük, ufak oda. (Süper Babaanne)

Nöbet: 1. Sıra ile yapılan görev. 2. Bir yer veya kimseyi korumak veya gözetlemek amacıyla Bulunduğu yerden belli bir süre ayrılmamak, nöbetçilik etmek. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Nuh: 1. Kuran'da geçen peygamberlerdendir. Gemi tufanı ile anılır. 2. Edebiyatta tufan, âşğın gözyaşına benzetilir. Nuh da bu tufan içinde batmamaya çalışan âşıktır. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Nuh'un gemisi: Nuh Peygamber tarafından tufandan kurtulmak için yapıldığına inanılan gemi, sefine. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Kara Sevda)

Nutuk: Söz, konuşma, kelam. (Hemşerim Memleket Nire)

-O-

Ocak: İçinde ateş yakılan yerdir. Evin veya çadırın ısıtılmasını ve besinlerin pişirilmesini sağlar. Türklerde ateş ve ocak maddi ve manevi pek çok işlevi yerine getirir. Ateş ruhunun koruyucu ve yardım edici özelliğı vardır. Cezalandırıcı, temizleyici, tedavi edici, bereket verici olarak da görülür. (Bal Sultan)

Oda: Bir binanın, özellikle bir evin mutfak, banyo, giriş ve salon dışındaki çalışma, oturma, yatma vb. işlere yarayan, bir veya daha fazla çıkışı olan bölümlerinden her biri. (Gül Bebeğim)

Oğlak: Keçi yavrusu. (Arkadaşım Eşek)

Ok: 1. Yay denilen aletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek, tir, sehim, navek. 2. Türk halk edebiyatında ok iki yönden ele alınmıştır. Birincisi özellikle koçaklamalarda bir savaş aracı olması, ikincisi ise sevgilinin güzelliğinin anlatılmasında benzetme ögesi olarak adından söz edilmektedir. Sevgilinin boyu, kirpiği, gamzesi ve gözü ok özelliği gösterir. Ok, âşığın bağrına saplanır. Âşık, sevgiliden gelen göğsüne saplanan oku çıkarmak istemez. Sevgiliden gelen bir armağan gibi kabul edilir. Kağanların boylarını toplamak istediklerinde onlara ok göndermeleri, okun hukuki bir işlevi olduğunu da göstermektedir. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Sarıl Bana, Seher Vakti)

Okul: Herhangi bir derecede öğrenim görecektik olanların toplu olarak devam ettikleri öğretim kurumu, mektep. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Okyanus: Karaları birbirinden ayıran engin deniz, bahr-i muhit, umman. (Abbas Yolcu)

Onur: Haysiyet, öz saygı, şeref, izzetinefis. (Hayır, Kazma)

Orak: Bir sapın ucuna geçirilmiş yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin bir bıçaktan ibaret ekin biçme aleti, tırpanın küçüğü. (Gibi Gibi)

Orman: Ağaçlarla kaplı geniş alan, büyük koru. (Ayı, Fil ile Kurbağa)

Ot: Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadıkdan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşınayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı. (Cacık)

Ova: Çevresindeki yüksek ve arızalı topraklara göre çukurda kalan geniş ve düz arazi. (Kezban, Ölüm Allah'ın Emri)

Oyalı mendil: Oya ile süslenmiş, kenarına oya örülmüş veya dikilmiş mendil. (Yolla Yârim Tez Yolla)

Oyun: 1. Bir menfaat olmadan hoşça vakit geçirmek için yapılan, çeşidine göre belli kurallara bağlanmış, maharete dayalı eğlence. 2. Hile, dolap, düzen, entrika. (Delikanlı Gibi, Günaydın Çocuklar, Nane Limon Kabuğu)

Oyuncak: Çocukların oynayıp eğlenmelerine ve oyalanmalarına yarayan çeşitli nesneler ve bu maksatla yapılmış alet, bebek vb. şeyler. (Beyhude Geçti Yıllar)

-Ö-

Öğretmen: İlim, sanat veya teknik dallarında bildiğini öğretmeyi meslek edinmiş kimse, muallim, muallime. (Yeni Bir Gün)

Öksüz: Annesi veya hem annesi hem babası ölmüş çocuk. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Yaz Dostum)

Ölüm: 1. Bir canlıda hayatı fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, mevt, irtihal, vefat. 2. Hayatın önemli geçiş dönemlerinden biridir. Bir varlığın canlılığını yitirmesi. Ruhun, bulunduğu bedeni dönmek üzere terketmesi şeklinde açıklanır. Türklerde ruhun insan bedenini uyku halindeyken ya da hastayken de terk ettiği düşünülürdü. Eski Türklerde ölümün bir son olmadığına, ölümden sonra yaşama ve ahirete inanırlardı. Sonbahar ise doğanın ölümü demektir. Ölüm bilinmezlik ve gizemdir. Öteki dünya insan zihnini daima meşgul eden soru işaretleri içerir. Türklerde ölümle ilgili pek çok gelenek vardır. Örneğin ölen birinin ardından yas tutulurken, ölünün kıyafetleri ortaya yığılır ve fakir fukara bunlardan istediğini

alır. Bu kıyafet yığınının soyha (soyka) adı verilir. (Gül Bebeğim, Hemşerim Memleket Nire, Müsaadenizle Çocuklar, Ölüm Allah'ın Emri)

Ömür: Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat. (Abbas Yolcu, Domates Biber Patlıcan, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Halil İbrahim Sofrası, Hemşerim Memleket Nire, Ömrümün Sonbaharında, Yaz Dostum, Yol)

Öykü: Hikâye, kıssa. (Kazma, Lahburger)

-P-

Paça: Pantolon, şalvar, don, çakşır gibi belden aşağı giyeceklerin, giyilirken ayağın geçmesi için açık bırakılan aşağı kısmı. (Cacık)

Pamuk el: Pamuk gibi yumuşak el. (Nerde, Sakız Hanım Mahur Bey)

Para: Alışverişte ödeme aracı olarak kullanılmak üzere devlet tarafından basılıp tedavüle çıkarılan, üzerinde itibari değeri yazılı kâğıt veya maden. (Delikanlı Gibi, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Para pul: Para ve para edebilecek şey. (Halil İbrahim Sofrası)

Paşa: Osmanlı Devleti'nde tuğgenerallere ve daha yüksek rütbedeki askerlerle yüksek rütbeli sivil memurlara verilen resmî unvan. (Eski Bir Fincan)

Patlıcan: 1. Patlıcangiller familyasından, kalın saplı, uzunca yapraklı, mor ve beyaz çiçekli, bir yıllık otsu bitki. 2. Bu bitkinin besin değeri az olmakla birlikte sebze olarak çok yenen ve sevilen, lezzetli, mor renkli, uzunca veya toparlak meyvesi. (Domates Biber Patlıcan)

Pay: Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse. (Halil İbrahim Sofrası)

Pembe: Açık al renk, açık kırmızı gülün rengi, kırmızıya biraz beyaz karıştırılmasıyla elde edilen renk. (Günaydın Çocuklar, Nerde, Sarıl Bana)

Pembe yanak: 1. Açık al renk, açık kırmızı gülün rengi, kırmızıya biraz beyaz karıştırılmasıyla elde edilen renkte olan yanak. **2.** Al renginde yanak. (Benden Öte Benden Ziyade)

Pencere: Bina duvarlarında, taşıtların belli yerlerinde, hava ve ışığın içeriye girmesi ve içeridekilerin dışarıyı görmesi için bırakılan açıklık. (Benden Öte Benden Ziyade, Beyhude Geçti Yıllar, Lahburger)

Perde: Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş, naylon vb. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Pervane: 1. Geceleyin ışığın çevresinde görülen küçük kelebeektir. **2.** Pervane, muma (şem) âşık olarak kabul edilir. Pervane, mum ışığının çevresinde döner, döner ve öyle bir an gelir ki kendini mumun alevine bırakır. Şair sevgilisini mum ışığına; kendisini de pervaneye benzeterek onun uğruna can vermeye hazır olduğunu söyler. Dinî-tasavvufî edebiyatta sevgilinin yüzü, yanağı, güzelliği etrafa ışık saçtığından, âşık bu ışığın etrafında öleceğini bile bile dönen bir pervane kabul edilir. Sevgilinin etrafından hiç ayrılmadan, onun güzelliği ile büyülenmiş bir halde kendini aşk ateşine atmak, âşıklığın şanıdandır. (Bal Böceği)

Peygamber: Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebi, resul. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Pınar: 1. Yerden kaynayarak çıkan su, kaynarca. 2. Bu suyun çıktığı yer, göze, memba. (Nerde, Seher Vakti, Yol)

Pınar suyu: Yerden kaynayarak çıkan su, kaynarca. (Olmaya Devlet Cihanda)

Piknik: Yemekli kır gezmesi. (Ayı)

Pilav: Pirinçten yapılan meşhur yemek. Pirinçten başka şeyle pişirileni yapıldığı malzerneye göre adlandırılır: Bulgur pilavı, kuskus pilavı vb. (Kazma, Süleyman)

Postal: Çarık gibi bağlanan konçlu bir nevi ayakkabı, kaba potin. (Acıh da Bağa Vir)

Pranga: Ağır ceza mahkumlarının ayağına takılan zincir. (Müsaadenizle Çocuklar)

Püskül: Bir ucu bulunduğu yere dikilmiş veya bağlanmış, diğer ucu saçak biçiminde serbest bırakılmış, iplik, ipek veya ince telden dernet şeklindeki süs. (Acıh da Bağa Vir)

-R-

Rahmet: Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi. (Ali Yazar Veli Bozar)

Rakı: Üzüm, erik, elma, hurma vb. şekeri bol meyvelerin mayalanmasından elde edilen, alkole anason karıştırılarak yapılan, kuvvetli sarhoşluk verici sert içki. (Cacık, Lahburger)

Reçel: Meyvelerin şekerle kaynatılması suretiyle yapılan ve özellikle kahvaltılarda yenilen tatlı yiyecek. (Zehra)

Renk: Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum. (Günaydın Çocuklar)

Resim: Fotoğraf. (Can Bedenden Çıkmayınca, Ömrümün Sonbaharında, Sarıl Bana, Anlıyorsun Değil mi?)

Rızık: Allah tarafından herkese takdir edilen nimet. (Ahmet Bey'in Ceket, Dört Kapı)

Rüya: 1. Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş. 2. Gerçekleşmesi mümkün olmadığı halde olması çok istenen şey, hayal, ümit. 3. Rüya, ilk çağlardan bu yana insanı meşgul eden bir konudur. Tüm semavi dinlerde rüyanın önemli bir yeri vardır. Halk, rüyasında gördüklerinin etrafında da inanışlar oluşturmuştur. İnsanlar, rüyasında gördüklerinden anlamlar çıkarıp geleceğe dair yorumlar yapar. (Domates Biber Patlıcan, Fil ile Kurbağa, Gel, Lahburger, Sarıl Bana)

Rüzgâr: Yer değiştiren hava, bu havanın hissedilen etkisi, yel, båd. (Alla Beni Pulla Beni, Bal Sultan, Fil ile Kurbağa, Gel, Kalpler Beraber, Kayaların Oğlu, Ne Ola Yâr Ola, Nerde, Yol Verin Ağalar Beyler)

-S-

Saat: 1. Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan alt- mış dakikalık zaman birimi. 2. Zamanı göstermeye yarayan alet. (Anlıyorsun Değil mi)

Sabah: Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri. (Ahmet Bey'in Ceketı, Al Beni, Allah'ım Güç Ver Bana, Bal Sultan, Benden Öte Benden Ziyade, Dut Ağacı, Gel, Gönül Ferman Dinlemiyor, Günaydın Çocuklar, Kayaların Oğlu, Kol Düğmeleri, Müsaadenizle Çocuklar, Sahilde, Süleyman, Yeni Bir Gün, Yolla Yârim Tez Yolla)

Sabah yeli: Sabah vakti esen rüzgâr. (Aynalı Kemer)

Sabır: Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılınayp şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme. (Bal Böceği, Allah'ım Güç Ver Bana, Aman Yavaş Aheste, Delikanlı Gibi, Müsaadenizle Çocuklar)

Saç: 1. Baş kaplayan kıllar. 2. Saç, sevgilinin güzellik unsurlarındandır. Türk halk edebiyatında sevgiliden söz edilirken onun güzelliğini oluşturan öğelerden biri olarak saça fazlaca yer verilmiştir. Âşığın gönlü, bedeni sevgilinin zülfüne takılıdır. Saç, sevgilinin güzelliğini tamamlar. Siyahtır, perişandır; misk, anber kokuludur. Saç, sevgilinin topuğuna kadar uzanır. Şekil olarak yılandır, yakıcıdır, ejderdir. Saçın bir teli bile âşığın can vermesine yeter. Zincir olup tutsak eder, kement olup âşığı esir eder, büyölüdür, sihirlidir.

Tasavvufta sevgilinin siyah saçları ve büklümleri kesretle perdelenmiş 'Bir'i temsil eder. (Alla Beni Pulla Beni, Lahburger, Ömrümün Sonbaharında, Yolla Yârim Tez Yolla)

Sadrizam: Osmanlı devlet teşkilatında padişahın vekili olarak yönetimi elinde tutan, vezirler, vekiller heyetine başkanlık eden zat, başbakan, başvekil, vezir-i âzam. (Dut Ağacı)

Sağ: Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan. (Müsaadenizle Çocuklar)

Sağlık: Vücudun fizik ve psikolojik bakımlardan bütün fonksiyonlarının yerinde bulunması durumu, hasta halde olmama, sıhhat, esenlik. (Olmaya Devlet Cihanda)

Sahil: Deniz, nehir veya göl kenarı, kıyı. (Sahilde)

Sal: Kalın direklerin yan yana bağlanması suretiyle yapılmış, yük veya insan taşımaya mahsus, korkuluksuz nehir, göl veya deniz taşıtı. (Al Beni)

Salkım: Bir sap üzerinde aşağıya doğru sarkmış biçimde toplu halde bulunan birçok yemişin, özellikle üzüm tanelerinin meydana getirdiği bütün. (Yolla Yârim Tez Yolla)

Samanlık: Köy evlerinde, çiftliklerde saman koymaya mahsus yer. (Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba)

Sanat: Duygu, tasavvur ve fikirleri etkili bir biçimde ve göze gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme hususundaki yaratıcılık. (Anahtar)

Sancak: Bir devletin, bir askeri birliğin şeref ve gururunu temsil eden, kenarları saçaklı, üzerinde çeşitli şekiller ve işlenmiş yazılar bulunan, yere dikilecek şekilde yapılmış gönderli bayrak. (Kalk Gidelim Küheylan)

Sandalet: Sandal denen ayakkabı türü. (Dut Ağacı)

Sandık: İçine saklanması istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası. (Dört Kapı, Süper Babaanne)

Sap: 1. Bitkilerde yerden yukarıya doğru başak veya çiçeğe kadar uzayan düz ve dik kısım. 2. Elle kullanılan illet veya eşyanın tutulacak yeri. (Halil İbrahim Sofrası, Kazma)

Sarı: Altın rengi, kükürt rengi. (Günaydın Çocuklar, Kezban)

Sarışın: Sarı saçlı, beyaz tenli. (Lahburger)

Saz: Büyüklüğüne göre divan, bağlama, cura adlarını alır. Âşıkların kullandıkları müzik aletidir. Bazı âşıklar (Bilhassa Kırıkkale ve Keskin yöresinde) şiirlerini/türkülerini keman eşliğinde okumaktadırlar. Karadeniz yöresinde kemençe eşliğinde türkülerini okuyan sanatçılar var. Bu bakımdan keman ve kemençeyi de burada değerlendirebiliriz. Bir müzik aleti olarak özellikle türkülerde ve âşıkların şiirlerinde adından söz edilir. (Bal Böceği, Yolla Yârim Tez Yolla)

Seda: Ses, avaz. (Yol)

Sefer: Savaş için yapılan yolculuk, savaşa gidiş ve yapılan savaş. (Nazar Eyle)

Seher: Tan yerinin ağarmasından az önceki haldir. Kısa olma özelliği vardır. Seher hem bir zaman unsuru hem de tabiat hali olarak da ele alınır. Güller seher vakti seher rüzgârıyla açarlar. (Gel, Seher Vakti, Yol Verin Ağalar Beyler, Aynalı Kemer)

Seher yeli: Seher vakti esen rüzgâr. (Kayaların Oğlu)

Sel: Sürekli yağmur, karların süratle erimesi, akarsuların taşması vb. sebeplerle meydana gelen ve önüne geleni alıp götürecek şiddette akan su, su taşkını, taşkın, seylab. (Benden Öte Benden Ziyade, Ömrümün Sonbaharında, Yolla Yârim Tez Yolla)

Selam: Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için ‘selamün aleyküm, merhaba, hayırlı işler’ gibi

sözlerden birini söyleme yahut aynı dileği taşıyan bir işaret veya harekette bulunma. (Bir Selam Sana, Kazma, Süleyman, Yaz Dostum)

Selamet: 1. Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik. 2. Kurtulma, kurtuluş. (Müsaadenizle Çocuklar)

Selvi boy: 1. Servigillerden, kışın koyu yeşil yapraklarını dökmeyen, daha çok mezarıkiara dikilen uzun ömürlü, güzel kokulu, kozalaklı, ince uzun ağaçtır selvi. 2. Edebiyatta sevgilinin boyu ince ve uzun olması özellikleriyle selviye benzetilir. (Can Bedenden Çıkmayınca)

Sene: Yıl. (İşte Hendek İşte Deve)

Serap: Peşinden koşulan, fakat gerçekleşmesi mümkün olmayan şey, hayal, hülya. (Binboğa'nın Kızı)

Ses: Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titreşim. (Al Beni, Domates Biber Patlıcan, Dönence)

Sevap: 1. İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükafat. 2. Böyle bir mükafat kazandıracak hayırlı iş ve davranış. (Dıral Dede'nin Düdüğü)

Sevda: Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Anahtar, Ben Bilirim, Eski Bir Fincan, Lahburger, Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba)

Sevdalı: Sevdaya tutulmuş kimse, âşık. (Kalpler Beraber)

Sevgi: İnsanı karşılık beklemeden yakın ilgi, dostluk, şefkat, bağlılık göstermeye yöneiten ve fedakarlıkları göze alacak kadar güçlü olabilen duygu,

sevme duygusu, muhabbet. (Ayı, Beyhude Geçti Yıllar, Fil ile Kurbağa, Kayaların Oğlu)

Sevgili: 1. Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen. 2. Âşık olunan kadın veya erkek, yâr. (Al Beni, Dağlar Dağlar, Eğri Büğrü, Fil ile Kurbağa, Gülme Ha Gülme, Lahburger, Ömrümün Sonbaharında)

Sevinç: 1. Beklenen veya hoş a giden bir şeyin olması sonucunda duyulan iç ferahlığı, hoşnutluk, memnuniyet. 2. İçte duyulan hoşnutluğun dışa vuran belirtisi, sevinme hali, neşe, coşku. (Nerde)

Seyyah: Seyahat eden, uzak ülkeleri gezip dolaşan kimse, gezgin. (Bal Böceği)

Sıhhat: Sağlık, esenlik, afiyet. (Olmaya Devlet Cihanda)

Sıla: 1. Gurbetteki bir kimse için aile ocağı, hısım akraba veya doğup büyüdüğü yerler, vatan, memleket. 2. Âşığın doğup büyüdüğü yerdir. Sılanın olabilmesi için gurbet şarttır. (Gülme Ha Gülme, Seher Vakti, Süleyman)

Sırma saç: Sırmayı andıran, sırma gibi sarı olan saç. (Nazar Eyle, Söyle Zalım Sultan)

Sızı: Üzüntü, elem, keder. (Bugün Bayram, Unutamadım)

Silah: Düşmanı öldürmek, imha etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü alet. (Günaydın Çocuklar, Hemşerim Memleket Nire, Osman)

Sine: 1. Gönül, kalp, yürek, göğüs. 2. Edebiyatta, sevgilinin gamze ve göz okları sineyi yaralar. Âşığın sinesi kanlı ve yaralı olur. (Söyle Zalım Sultan)

Sirke: Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyu. (Ali Yazar Veli Bozar)

Sis: Atmosferin alt tabakalarındaki küçük su taneleri veya buhardan oluşan bulutların çok alçalarak yeryüzüne kadar inmesiyle oluşan duman. (Beyhude Geçti Yıllar)

Siyah: Kara. (Dönence)

Sofra: Masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu. (Dört Kapı, Halil İbrahim Sofrası, Lahburger, Süleyman)

Soğuk: 1. Isısı düşük, harareti az olan. 2. Sıcaklık derecesi üşütecekkadar az olan, insanı üşüten. 3. İçten ve gönülden olmayan, samimiyetsiz. (Benden Öte Benden Ziyade, Bugün Bayram, Cacık, Gül Bebeğim, Kara Sevda, Nerde)

Sokak: Yerleşim yerlerinde ev ve dükkanlar arasında uzanan, caddeye nispetle daha dar ve kısa yol. (Beyhude Geçti Yıllar, Domates Biber Patlıcan, Domates Biber Patlıcan, Dut Ağacı, Müsaadenizle Çocuklar, Unutamadım)

Sol: Kalbin bulunduğu tarafta olan. (Müsaadenizle Çocuklar)

Sonbahar: 22 Eylül'de başlayıp 21 Aralık'ta sona eren yaz ile kış arasındaki mevsim, güz. (Allah'ım Güç Ver Bana, Ne Ola Yâr Ola, Nerde, Ömrümün Sonbaharında)

Sonsuz: 1. Sonlu olmayan, ebedî. 2. Ölçüye, hesaba gelmeyecek kadar çok, büyük veya geniş olan. (Gel)

Soru: 1. Bilgi edinmek, açıklama iste- rnek vb. düşüncelerle bir kimseye yöneltlen ve cevabı beklenen söz veya yazı, sual. **2.** Bilgisini ölçmek maksadıyla cevaplandırması için öğrenciye yöneltlen ve karşılık gerektiren söz veya yazı. (S.O.S. Hocam)

Söğüt: Söğütgiller familyasından, daha çok su kenarlarında yetişen, pek çok çeşidi olan, uzun ve acı yapraklı, kabuğu kolay soyulur ağaç. (İşte Hendek İşte Deve)

Söz: 1. Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi. **2.** Bir fikri, bir isteği yazılı veya sözlü olarak anlatmaya, açıklamaya yarayan kelimeler yahut cümleler dizisi, kelimeler, kavil, lakırdı. **3.** Bir işi yapacağını veya yapmayacağını kesin olarak bildirme, vaat, taahhüt. (Ali Yazar Veli Bozar, Aman Yavaş Aheste, Benden Öte Benden Ziyade, Delikanlı Gibi, Dut Ağacı, Hatırlasana, Sahilde)

Su: 1. Yağmur şeklinde bulutlardan yağan, yer altında bulunan, yer üstünde deniz, göl, ırmak vb.ni meydana getiren, hidrojen ve oksijenden meydana gelmiş rengi, kokusu ve tadı olmayan şeffaf sıvı madde, ab, mâ. **2.** Bu sıvıdan oluşan deniz, göl, akarsu, pınar birikinti vb. **3.** Yağmur, göl, akarsu, baraj vb'nden sağlanıp tabii olarak içilen, yemeğe konan ve temizlik işlerinde kullanılan sıvı, tatlı su. (Abbas Yolcu, Al Beni, Ali Yazar Veli Bozar, Bir Selam Sana, Cacık, Kara Sevda, Nerde, Ölüm Allah'ın Emri, Yaz Dostum)

Suç: Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat. (Affet Beni)

Sultan: Süryaniceden gelmektedir. İktidar sahibi anlamındadır. Müslüman ve özellikle Sünni hükümdarlar tarafından kullanılmıştır. Osmanlılarda padişahların kız çocukları, anneleri ve zevceleri için de bu unvan kullanılmıştır. (Anahtar, Bal Sultan, Söyle Zalım Sultan, Süleyman)

Sükût: Susma, konuşmama, sessizlik. (Aman Yavaş Aheste)

Sümbül: Zambakgillerden, ilkbaharda basit salkım şeklinde, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan soğanlı ve otsu süs bitkisi. (Halhal)

Sürme: Süs amacıyla kirpik diplerine sürülen siyah toz. (Alla Beni Pulla Beni)

Süt: Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değeri yüksek, tathmsı, özel kokulu, mavi veya sarıya çalan beyaz renkli sıvı. (Arkadaşım Eşek, Gibi Gibi)

-Ş-

Şair: Şiir söyleyen veya şiir yazan kimse. (Anahtar)

Şal: Omuz ve boyun için atkılık, kuşaklık ve sarıklık olarak dokunan yünlü kumaştır. Kumaş olarak hem erkek hem de kadınlar tarafından kullanılmıştır. (Lahburger)

Şalgam suyu: Doğranmış şalgam, havuç ile bulgur, su ve tuz kullanılarak yapılan bir içecek. (Lahburger)

Şam: Suriye'nin başkenti olan şehrin ismi. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Kazma)

Şans: Baht, talih. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Şarkı: Musikimizde çok kullanılmış olan, aşk, ayrılık, eğlence, içki vb. duygular üzerine küçük usullerle bestelenmiş, ara nağmesi ve nakaratı bulunan parça. (Allah'ım Güç Ver Bana, Can Bedenden Çıkmayınca, Gel, Ömrümün Sonbaharında)

Şehir: İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı; halkının büyük kısmı ticaret, sanayi ve idare işleriyle uğraşan, tarım alanı olmayan kalabalık yerleşim merkezi, kent. (Ayı, Süleyman)

Şeker: 1. Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billurlar halinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir tezzet bırakan, birleşiminde karbon oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim. 2. Şekerle hazırlanmış akide, lokum, karemela vb. yiyeceklere verilen ortak ad. (Benden Öte Benden Ziyade, Dıral Dede'nin Düdüğü, Lahburger)

Şenlik: Toplu olarak yapılan eğlence, kutlama. (Müsaadenizle Çocuklar)

Şer: Kötü. (Müsaadenizle Çocuklar)

Şeref: Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı manevi yücelik, manevi ululuk, onur, haysiyet. (Kazma)

Şeytan: Meleklerin başı ve hacası olduğu halde isyan edip Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan asi varlık, iblis. (Dıral Dede'nin Düdüğü)

Şifayı kapmak: Hastalanmak, hastalık kapmak. (Nane Limon Kabuğu)

Şifa: Derman, ilaç, deva. (Lahburger, Nerde)

Şirin: 1. Tatlı. 2. Hoşa gidecek niteliklere sahip, sevimli, iç açıcı, cana yakın. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

-T-

Tabak: İçine yiyecek konan yayvan kap. (Zehra)

Tabanca: Cepte veya belde taşınan, kısa ve hafif ateşli silah. (Günaydın Çocuklar)

Taç: 1. Hükümdarlık alameti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi. 2. Gelin başına takılan taşlarla süslü başlık. (Alla Beni Pulla Beni)

Taht: 1. Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk. 2. Hükümdarlık makamı, hükümdarlık. 3. En üst makam. (Halil İbrahim Sofrası)

Tahta: Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası. (Elveda Ölüm, Yaz Dostum, Yeni Bir Gün)

Tango: 1. Latin Amerika'dan dünyaya yayılan, özel ritimli, ağır tempolu bir dans. 2. Zamanının en son modasına uygun züppece giyinmiş kadın ve böyle züppece kıyafet. (Dut Ağacı)

Tanrı: 1. Allah. 2. Çok tanrılı dinlerde var olduklarına ve insan üstü bir güce sahip bulunduklarına inanılan varlıklardan her biri, ilâh. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Ahmet Bey'in Ceket, Binboğa'nın Kızı, Domates Biber Patlıcan, Karanlıkların İçinden, Seher Vakti)

Tapu: Bir gayrimenkul üzerindeki mülkiyet hakkını gösteren resmî belge.
(Zehra)

Tarak: Saç, sakal ve tüylü şeylerin kıllarını birbirinden ayırmaya ve karışıklığını gidermeye yarayan, kadınların süs olarak veya saçlarını tutturmak için de kullandıkları dişli alet. (Zehra)

Tarçın: 1. Defnegillerden, ana yurdu Güney ve Güneydoğu Asya olan, bilhassa Seylan ve Çin'de yetişen, yapraklarını dökmeyen kokulu bir ağaç. 2. Bu ağacın bahar olarak kullanılan, iştah açmak, soğuk algınlığı, nezle vb.ni gidermek, vücut direncini arttırmak, kalbi kuvvetlendirmek gibi çeşitli hassaları bulunan kokulu kabuğu. (Nane Limon Kabuğu)

Tarih: 1. Toplumların, milletlerin başından geçen olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bunların sebep ve sonuçlarını, birbirleriyle olan ilişki ve bağlantılarını inceleyen ilim. 2. Bu ilme ait eser. (Anahtar)

Tarla: Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası. (Dut Ağacı, Olmaya Devlet Cihanda)

Tas: İçine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan, madenden, ayaksız, derince, yayvan kap. (Bir Selam Sana, Dört Kapı)

Taş: 1. Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim. 2. Bunlardan kopmuş veya koparılmış parça. (Abbas Yolcu, Alla Beni Pulla Beni, Halil İbrahim Sofrası, Kayaların Oğlu, Seher Vakti)

Taş mektep: Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim olan taştan yapılmış mektep, okul. (Dut Ağacı)

Tatlı dil: İncitmeyen, gönül alıcı yumuşak söz, güzel ve hoş gidecek konuşma. (Al Beni, Aynalı Kemer)

Tavuk: Sülüngillerden, dünyanın her tarafında yetiştirilen, eti ve yumurtası için üretilen, kanatları kısa ve küt, evcil kümes hayvanı. (Kazma)

Tay: Üç yaşına kadar olan at yavrusu. (Arkadaşım Eşek)

Tedbir: Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, başvuru, çare, önlem. (Nane Limon Kabuğu)

Tel: Çeşitli madenlerden yapılan ve çeşitli işlerde kullanılan, kopmaya karşı dayanıklı çok ince ve uzun nesne. (Bal Böceği, Mahkûm)

Televizyon: Hareketli veya sabit resimlerin kalıcı olmayan görüntülerinin elektromanyetik dalgalar yoluyla renkli veya beyaz olarak yayını. (Dut Ağacı)

Telli duvaklı: Tellerle süslenmiş, teller takınmış. (Nerde)

Tencere: İçinde yemek pişirilen kapaklı madeni kap. (Halil İbrahim Sofrası, Lahburger)

Teneke: Yumuşak çelikten yapılma, üzeri kalay kaplı ince sac. (Düriye)

Tepe: Etrafındaki araziden daha yüksek olan, genellikle yüksekliği birkaç yüz metreyi geçmeyen yeryüzü biçimi, küçük dağ. (Binboğa'nın Kızı)

Tepsi: Fincan, tabak, bardak vb. taşımaya yarayan, derinliği az, çeşitli büyüklükte düz kap. (Süleyman)

Terzi: Elbise biçip diken ve bunu meslek edinen kimse. (Olmaya Devlet Cihanda)

Testi: Gövdesi geniş, boğazı dar, kulplu, emzikli veya emziksiz, topraktan yapılıp fırında pişirilmiş su kabı. (Olmaya Devlet Cihanda)

Tetik: Ateşli silahlarda ateşlemeyi sağlamak için çekilen küçük parça. (Osman)

Tez: Savunulan, öne sürülen fikir, sav. (S.O.S. Hocam)

Tezkere: Askerlik görevinin bittiğini bildiren belge. (Ben Bilirim, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Top: 1. Boyutları kullanıldığı spor dalına göre değişen, genellikle kauçuktan bir küre şeklindeki oyun aleti. 2. Gülle veya şarapnel atan ateşli silah. (Dut Ağacı, Vur Ha Vur)

Topçu: Topların kullanılması, bakımı, ikmili ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı. (Vur Ha Vur)

Toprak: 1. Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısım. 2. Bu kısımdan belli bir maksatla ayrılmış parça. 3. Arazi, tarla. 4. Ülke, vatan, memleket, yöre. 5. Kara, kara parçası. (Bal Böceği, Durma Ha Durma, Eğri Büğrü, Gül Bebeğim, Kayaların Oğlu, Ne Ola Yâr Ola, Yol)

Toz duman: Yerden kalkarak havayı kaplayan yoğun toz. (Gel)

Töre: Bir toplulukta yerleşmiş olan adetlerin, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa davranış biçimlerinin, kuralların bütünü. (Lahburger)

Tövbe: İşlediği bir hatadan, suç veya günahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme. (Osman)

Tövbe tövbe: Çok şaşılın ve tasvip edilmeyen durumlar karşısında veya günah sayılacak bir sözden sonra kullanılan söz. (Hemşerim Memleket Nire)

Tren: Bir veya birkaç lokomotif tarafından çekilen vagonlar dizisi, şimendifer. (Müsaadenizle Çocuklar)

Turna: Turnagiller farnilyasından, Avrupa ve Afrika'da toplu olarak yaşayan, büyük sürüler halinde göçen iri kuş. (Acılı da Bağa Vir, Gülme Ha Gülme, Yine Yol Göründü Gurbete)

Turşu: Lahana, hıyar, biber, pancar vb. sebzelerin tuzlu su veya sirkede bırakılarak özel bir kıvarna gelmesi sonucu elde edilen ekşi yiyecek. (Lahburger)

Turuncu: Sarı ile kırmızının birleşmesinden meydana gelen kızıl sarı renk, turunç rengi, portakal kabuğu rengi. (Günaydın Çocuklar)

Tutku: Bir şeye karşı duyulan aşırı düşkünlük, şiddetli arzu, iptila. (Nerde)

Tuz: Suda eriyen, kokusuz, dili yakan bir tada sahip, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde. (Dört Kapı, Halil İbrahim Sofrası, Olmaya Devlet Cihanda)

Tüfek: Uzun namlulu, taşınabilir ateşli silah. (Günaydın Çocuklar, Vur Ha Vur, Müsaadenizle Çocuklar)

Türkü: 1. Çoğunlukla dörder mısralı bent lerden oluşan, 1 1 'li hece vezniyle düzenlenen ve kendine mahsus bir beste ile okunan halk edebiyatı nazım şekli. 2. Halk mûsikisinin, güftesi halk şiiri olan ve halk ezgileriyle bestelenmiş çok yaygın bir formu. (Acıh da Bağa Vir, Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Anlıyorsun Değil mi, Dönence, Gülpembe, İşte Hendek İşte Deve, Ne Ola Yâr Ola, Osman)

-U-

Uçsuz bucaksız: Sonu görülmeyecek kadar geniş olan. (Yol)

Ulu: Çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce. (Kayaların Oğlu)

Umumi kâtiplik: Genel sekreterlik, genel yazmanlık. (Dut Ağacı)

Umut: Bir şeyin gerçekleşmesi ihtimalinin verdiği ferahlatıcı duygu, ummaktan doğan ferahlık, ümit. (Gel, Ne Ola Yâr Ola, Nerde)

Urba: Giyecek, elbise. (Kazma)

Usta: Bir zanaatı gerektiği gibi öğrenmiş olup kendi başına yapabilen kimse. (Müsaadenizle Çocuklar, Olmaya Devlet Cihanda)

Uyku: Organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyadan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu. (Ne Ola Yâr Ola, Seher Vakti)

-Ü-

Üç günlük dünya: Ömrün kısalığını, dünyanın faniliğini anlatan söz. (Osman)

Üç kuruş: Bir şeyin değerinin düşüklüğünü, önemli olmayışını anlatmak için kullanılan söz. (Osman)

Ülke: 1. Bir devletin hakimiyeti altında bulunan toprakların bütünü. 2. Memleket, diyar, el. (Günaydın Çocuklar, Lahburger, Seher Vakti)

Ümit: Arzu edilen, olması istenen bir şeyin gerçekleşebileceği ihtimalinin verdiği rahatlatıcı, ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan beklenti, umut. (Allah'ım Güç Ver Bana, Hatırlasana, Hayır, Karanlıkların İçinden)

Üzüm: Asma adı verilen ağaççığın salkım durumunda ufak taneli, çekirdekli, ince kabuklu, sulu, etli, glikoz ve vitamin bakımından zengin, yetiştiği yere göre pek çok çeşidi bulunan, tazesı ve kurusu yenen meyvesi. (Kezban, Yolla Yârim Tez Yolla)

Üzüntü: Acıklı, hoş gitmeyen veya olması istenmeyen bir şeyin insanda bıraktığı can sıkıcı duygu, ruhi tedirginlik, teessür. (Nerde)

-V-

Vade: Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, mühlet, mehil. (Binboğa'nın Kızı, Gönül Ferman Dinlemiyor, Olmaya Devlet Cihanda)

Vakit: 1. Zaman. 2. Belirlenmiş zaman, belirli zaman. 3. Bir işin olageldiği, yapılageldiği saat, gün veya mevsim. (Ömrümün Sonbaharında, Dıral Dede'nin Düdüğü, Nerde, Osman)

Vefa: Sözünde durma, verilen sözü yerine getirme. Dostluk ve muhabbette sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadakat. (Bal Böceği, Eğri Büğrü)

Veli: Cenab-ı Hakk'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu, ermiş. (Ali Yazar Veli Bozar)

-Y-

Yaban: Hayvanlar ve bazı bitkiler için kendiliğinden yetişen, yabani. (Arkadaşım Eşek)

Yabancı: 1. Tanınmayan, bilinmeyen kimse veya şey. 2. Aileden, çevreden olmayan kimse. (Affet Beni, Hayır)

Yağ: Zeytin, ay çiçeği, mısır, susam, pamuk çekirdeği, haşhaş tohumu gibi bitki meyvelerinden veya çekirdeklerinden elde edilen ve genellikle besin olarak kullanılan, yüksek enerji veren madde. (Ayı)

Yağız at: Doru. (Gibi Gibi)

Yağmur: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet. (Allah'ım Güç Ver Bana, Bal Sultan, Durma Ha Durma, Gül Bebeğim, Gülme Ha Gülme, Gülpembe, Ne Ola Yâr Ola, Ölüm Allah'ın Emri, Unutamadım)

Yalan: Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, kıtır. (Beyhude Geçti Yıllar)

Yalan dünya: Geçici, ölümlü hayat, yalancı dünya. (Ahmet Bey'in Ceketi)

Yalnız: Yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan kimse. (Beyhude Geçti Yıllar, Dönence)

Yalnızlık: Yalnız olma, yanında kimse bulunmama durumu. (Allah'ım Güç Ver Bana, Anlıyorsun Değil mi)

Yama: Delik veya yırtık bir yeri parça ile kapatıp onarma. (Dört Kapı)

Yan gözle bakmak: Kötü niyetle bakmak, yan bakmak. (Halil İbrahim Sofrası)

Yaprak: 1. Bitkilerin solunum, özümleme, terleme vb. olaylara yarayan, genellikle klorofilli, şekli bulunduğu bitkiye göre değişen yeşil uzantısı. 2. Kitap, defter vb.ni oluşturan kağıtlardan her biri, bir tabaka kâğıdın iki yüzüne birden verilen ad, varak. (Allah'ım Güç Ver Bana, Fil ile Kurbağa, Ne Ola Yâr Ola, Yine Yol Göründü Gurbete)

Yâr: 1. Sevgili. 2. Dost. (Alla Beni Pulla Beni, Eğri Büğrü, Gönül Ferman Dinlemiyor, İşte Hendek İşte Deve, Kalk Gidelim Küheylan, Ne Ola Yâr Ola, Osman, Ölüm Allah'ın Emri, Seher Vakti, Yine Yol Göründü Gurbete, Yol Verin Ağalar Beyler, Yolla Yârim Tez Yolla)

Yara: Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban. (Nerde)

Yaradan: Her şeyi yaratan, Allah, Tanrı, halîk. (Can Bedenden Çıkmayınca)

Yaralı: Yaralanmış olan, yarası olan kimse. (Halhal)

Yaralı kurt: Yaralanmış olan, yarası olan kurt. (Gibi Gibi)

Yardım: Elindeki imkanları ve gücünü ihtiyacı olan biri için kullanma, muâvenet. (S.O.S. Hocam)

Yarın: Gelecek, istikbal. (Dut Ağacı, Süper Babaanne)

Yarış: **1.** Genellikle, konan bir ödülü kazanmak için birbirini geçmeye çalışma, müsabaka. **2.** Birbirinden üstün olmak için, birbirini geçmek için uğraşma, rekabet. (Lahburger)

Yastık: Baş altına koymak veya dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün, ot, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş, torba şeklinde, dört köşe, uzun veya yuvarlak küçük minder. (Süper Babaanne)

Yaş: Gözyaşı. (Ali Yazar Veli Bozar, Unutamadım)

Yaşam: **1.** Hayat, canlılık, dirilik. **2.** Yaşama süresi, ömür. (Kazma, Ne Köy Olur Benden Ne de Kasaba, Ne Ola Yâr Ola, Yaz Dostum, Ali Yazar Veli Bozar)

Yatak: **1.** Uyumak veya dinlenmek için üzerine veya içine yatırılan şey, karyola, kerevet, sedir vb. **2.** Üzerine yatılmak üzere hazırlanmış şilte, döşek. (Gül Bebeğim, Zehra)

Yavru ceylan: Yeni doğmuş geyik yavrusu. (Halhal)

Yavuklu: Sevgili, sözlü. (Vur Ha Vur)

Yayla: 1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato. 2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazın havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri. (Binboğa'nın Kızı, Halil İbrahim Sofrası, Söyle Zalım Sultan)

Yaz: 21 Haziran'da başlayıp 23 Eylül'de sona eren, ilkbaharla sonbahar arasındaki yılın en sıcak mevsimi. (Bugün Bayram, Durma Ha Durma, Nane Limon Kabuğu, Nerde)

Yaz akşamı: Yaz sıcaklığında, yaz mevsiminde bir akşam. (Sakız Hanım Mahur Bey)

Yazgı: Alın yazısı, kader. (Can Bedenden Çıkmayınca)

Yazı: Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi. (Yaz Dostum)

Yedi: Altıdan sonra gelen sayının adı. (Düriye, Halhal)

Yedi iklim: Her yer. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Yol Verin Ağalar Beyler)

Yelken: Rüzgâr gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü. (Nerde)

Yer: Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân. (Gül Bebeğim)

Yer: Ülke. (Alla Beni Pulla Beni, Dönence, Vur Ha Vur)

Yer: 1. Yaşanılan, oturulan şehir, kasaba, mahalle veya toprak. 2. Yurt. (Can Bedenden Çıkmayınca)

Yeryüzü: 1. Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu, arz. 2. Dünya. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

Yeşil: Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi. (Günaydın Çocuklar, Nerde)

Yetim: Babası ölmüş çocuk. (Dıral Dede'nin Düdüğü, Hemşerim Memleket Nire)

Yıl: Dünyanın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene, sal. (Arkadaşım Eşek, Beyhude Geçti Yıllar, Binboğa'nın Kızı, Can Bedenden Çıkmayınca, Domates Biber Patlıcan, Durma Ha Durma, Dut Ağacı, Eski Bir Fincan, Halil İbrahim Sofrası, Hatırlasana, Hayır, Kezban, Nerde, Ölüm Allah'ın Emri, Ömrümün Sonbaharında, Sahilde, Sakız Hanım Mahur Bey, Seher Vakti, Süleyman, Süper Babaanne, Unutamadım, Unutamıyorum)

Yıldız: Işıklı ve sabit bir nokta halinde görülen gök cisimlerinden her biri. (Alla Beni Pulla Beni, Bal Sultan, Bugün Bayram, Vur Ha Vur)

Yıldönümü: Bir olayın meydana gelişinden sonraki yıllar içinde aynı tarihe rastlayan gün. (Sahilde)

Yiğit: Yürekli, gözü pek, kahraman kimse. (Halhal, Nazar Eyle, Yaz Dostum)

Yoksul: Maddi imkânı çok az olan, geçinmekte güçlük çeken kimse, fakir. (Ahmet Bey'in Ceket, Osman, Yaz Dostum)

Yoksulluk: Maddi imkânı çok az olma, geçinmekte güçlük çekme, fakir olma durumu. (Eski Bir Fincan)

Yol: **1.** Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah. **2.** Bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, vasıta. **3.** Amaç, maksat. (Bal Böceği, Ahmet Bey'in Ceket, Ali Yazar Veli Bozar, Alla Beni Pulla Beni, Ayı, Can Bedenden Çıkmayınca, Dağlar Dağlar, Delikanlı Gibi, Durma Ha Durma, Eğri Büğrü, Gönül Ferman Dinlemiyor, Gülme Ha Gülme, Hemşerim Memleket Nire, Karanlıkların İçinden, Kezban, Kol Düğmeleri, Ne Ola Yâr Ola, Ölüm Allah'ın Emri, Seher Vakti, Söyle Zalım Sultan, Unutamadım, Vur Ha Vur, Yine Yol Göründü Gurbete, Yol Verin Ağalar Beyler, Yol)

Yolcu: Yolculuk eden kimse. (Abbas Yolcu, Karanlıkların İçinden, Yol)

Yolculuk: Ülkeden ülkeye veya bir ülke içinde bir yerden bir yere gidiş veya geliş, gezi, seyahat, sefer. (Abbas Yolcu)

Yorgan: Yatarken örtünülen, içi pamuk, yün vb. ile doldurularak dikilmiş örtü. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Dört Kapı, Süper Babaanne, Zehra)

Yudum: Bir işte yutulan içecek miktarı. (Olmaya Devlet Cihanda)

Yumuk el: Tombul el. (Ben Bilirim)

Yuva: **1.** Kuşların ve başka hayvanların barınmak, yumurtlamak, kuluçkaya yatmak, yavrularını büyütme veya yavrulamak için türlü şeylerden yaptıkları ve türlü biçimlerde hazırladıkları barınak. **2.** Genellikle ailenin oturduğu ev. (Domates Biber Patlıcan, Süper Babaanne, Unutamadım, Yine Yol Göründü Gurbete)

Yüce: Yüksek, büyük, ulu, mertebesi üstün olan. (Dağlar Dağlar, Nazar Eyle)

Yürek: 1. Kalp. 2. İnsanın bütün duygulannın kaynağı ve manevi varlığının merkezi, gönül. 4. Cesaret. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Allah'ım Güç Ver Bana, Bal Sultan, Benden Öte Benden Ziyade, Durma Ha Durma, Gibi Gibi, Gülme Ha Gülme, Halhal, Halil İbrahim Sofrası, Ne Ola Yâr Ola, Sarıl Bana, Süper Babaanne)

Yüz sürmek: Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek. (Gel)

Yüz yıl: Asır. (Eski Bir Fincan, Kayaların Oğlu)

-Z-

Zalim: 1. Zulüm ve haksızlık yapan kimse. 2. Acımasız, merhametsiz kimse. (Bal Böceği, Anlıyorsun Değil mi, Fil ile Kurbağa, Hayır, Lahburger, Seher Vakti, Süper Babaanne)

Zamane: 1. Küçümseme ve yakınma ifadesiyle, içinde yaşanılan zaman. 2. İçinde bulunulan zamanda yaşayan genç çocuk. (Süper Babaanne)

Zarafet: 1. İncelik, zariflik, nezaket. 2. Hâl ve tavırdaki güzel görünüş, hareketlerdeki âhenktar güzellik, incelik. (Müsaadenizle Çocuklar)

Zehir: Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağı, sem. (Gibi Gibi)

Zemzem suyu: Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su. (Kazma)

Zencefil: 1. Zencefilgiller familyasından, Malezya ve Hindistan'da yetişen, kamış görünüşünde çok yıllık otsu bitki. 2. Bu bitkiden elde edilen ve baharat olarak kullanılan ıtırılı toz. (Nane Limon Kabuğu)

Zengin: Malı ve parası çok olan, varlıklı. (Gönül Ferman Dinlemiyor)

Zeytin: Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, uzun ömürlü, yaprakları küçük ve gümüş renginde bir ağaç. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Cacık)

Zincir: 1. Birbirine geçmiş madeni halkalardan meydana gelen bağ. 2. Eskiden suçluların, delilerin eline, ayağına vurulan demirden bağ. (Gibi Gibi)

Zurna: Özellikle davul ve dümbeleklerle çalınan, keskin sesli, kamıştan ya da madenden yapılma üflemeli saz. (Acıh da Bağa Vir)

Zurnacı: Zurna çalan kimse. (Süleyman)

Zürefanın düşkünü: Elindeki imkanlar yetişmediği için giyimini mevsime göre ayarlayamayan, kışın incecik giyinen kimseler için kullanılır. (Nane Limon Kabuğu)

SONUÇ

Ziya Gökalp'in Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk elli yılının resmi müzik politikalarına ideolojik zemin teşkil eden müzik konusundaki görüş ve önerilerinin, "millî musiki" oluşturma fikrinin meyvelerinden birinin Barış Manço'nun yaptığı müzik türünde tezahür ettiği savı ortaya konulmuştur. Zira Gökalp'in yaklaşımı özde ulusal biçimde ise batı müziğini almak fikridir. Nitekim batıyı yakından bilen ve üniversite öğrenimini Belçika'da tamamlayan Manço, batı müziği konusunda da kendini yetiştirmiştir. Sanatçı batı müziğinden aldıklarıyla kendi kültüründen edindiklerini bir potada eriterek yeniden bir üretim gerçekleştirmiştir. Manço'nun

sentezci yaklaşımını ve bu bilincini “Lahburger” şarkısında bariz bir şekilde gösterdiği de görülmüştür.

Çalışmada Barış Manço’nun eserlerini ve yaptığı çalışmaları yerel olmadan evrensel olunamaz ilkesinden hareketle icra ettiği görülmüştür. Özde ulusal biçimde evrensel bir yaklaşımla kendi kültüründen beslenmiş ve bunu çağdaş olanla harmanlayarak yeniden bir üretim gerçekleştirmiştir. Verdiği demeçlerde de Türk halk kültüründen beslendiğini sık sık dile getirmiş olan Manço, üretimlerine de bunu yansıtmıştır.

Şarkılarında kullandığı kelimeler, kültür tarihimizdeki önemli isimlere yaptığı telmihler, âşıklık gelenğindeki çeşitli tema ve kalıpları kullanışı, yine âşıklar gibi kimi eserlerinde adını taşıması onun Türk halk kültürü ve geleneği ile olan bağlantısını gösteren en belirgin unsurlardır. Yine şarkı sözlerinde kullandığı kelimeler ve bunların edebiyat, kültür hayatımızda edindikleri yer, yaptıkları çağrışımlar eserlerine farklı bir anlam derinliği katmıştır.

Sözlü kültür tarihimizde önemli bir yeri olan tahkiyeciliği de gerek müziğinde gerekçe TV programlarında sıkça kullanmıştır. Pek çok şarkısını geleneksel anlatıcılıktan faydalanarak oluşturmuştur. Tahkiyeyi kullandığı şarkılarında aynı zamanda müzik yoluyla bir hikâye anlatımı yaptığı da görülmüştür. Söz konusu şekilde yarattığı eserlerini de masal, efsane, destan gibi halk kültürü unsur ve deyişleriyle de zenginleştirmiştir.

Barış Manço, şarkılarının güftelerinde sadece anlatıcılık geleneğiyle yetinmemiş deyim ve atasözlerini de kullanarak az sözle çok şey ifade etmiş, eserlerinin anlam derinliğini arttırmıştır. Manço, atasözü ve deyimlerin orijinal anlamını korumuş ama yer yer de kelimelerde değişiklikler yaparak kendi sözlerini de yaratmıştır. Yarattığı bu yeni söz kalıpları birer ataözü ve deyim gibi kültürümüze yerleşmiştir. Örneğin 7’den 70’e diye bilinen bir tabire alternatif olarak artık herkesçe bilinen ve kullanılan 7’den 77’ye sözü onunla dilimize geçmiştir.

Manço'nun gelenekle olan bir bağlantısı da eserlerinde çeşitli isimlere ve mısralara atıfta bulunmuş olmasıdır. Yine telmih yoluyla yaptığı çağrışımlar ve kullandığı mısralar eserlerine zengin bir anlam derinliği katmıştır.

Halk edebiyatı ve divan edebiyatında kullanılan aşk, özlem, ayrılık, ölüm, sevgiliden şikâyet gibi temaları da eserlerinde sıkça işlemiştir. Ayrıca tasavvuf edebiyatından beslendiği görülen Manço'nun “Dört Kapı” ve “Benden Öte Benden Ziyade” adlı eserlerinde bunu anlayışı açık bir şekilde işlediği görülmüştür.

Barış Manço'nun yaklaşımı esasında Türk kültürünün sadece bir alanından beslenmekten ziyade genelinden yararlanma ve sanatına yansıtma şeklinde olduğu görülmüştür. Manço sadece halk kültüründen, edebiyatından, sanatından değil aynı zamanda divan edebiyatından, yüksek zümre kültüründen, halk müziğinden, Türk sanat müziğinden de faydalanmıştır. Karacaoğlu'nı, Pir Sultan Abdal'ı, Köroğlu'nu usta olarak gördüğü gibi Nefi'yi, İsmail Dede Efendi'yi de saymıştır. Usta malı şiirler olarak Pir Sultan Abdal'ın “Geçti Dost Kervanı” ve “Kâtip Arzuhalim” eserlerini seslendirmiş ama bunun yanında İsmail Dede Efendi'nin “Yine Bir Gülnihal” adlı eseri ile Nefi'nin şiiri olan daha sonra bestelenen “Tuti Mucize Guyem” eserini de okumuştur.

Çağdaş bir seyyah, modern bir âşık/ozan kimliğiyle üretimlerini gerçekleştiren Barış Manço, Türk halk kültürünü dönemin müzik anlayışı, ihtiyaç ve beklentileri çerçevesinde oluşturması aynı zamanda gelenekle gelecek arasında bir köprü oluşturmasını sağlamıştır. Kültürel değerlerin, edebiyatın, sanatın, sözlü kültür unsurlarının gelecek kuşaklara aktarılması açısından da Barış Manço'nun yaptığı müziğin pek çok yönden dikkate değer olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

A.Tül DEMİRBAŞ, Milonganın Eşik Bekçileri: Tango DJ'leri, İÜ Sosyoloji Dergisi 38/1, İstanbul, 2017

AHISKA Meltem, Radyonun Sihirli Kapısı, Metis Yayınları, İstanbul, 2005

AKÇURA Gökhan, Roll Dergisi, Say. 28, İstanbul, Şubat 1999

AKKAŞ Salih, Osmanlı Devletli Tanzimat Dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti Tek Parti Döneminde Türk Müziği Politikaları, Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi Yayınevi, sayı 57, Ankara, 2014

ALBAYRAK Nurettin, Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Leyla ile Mecnun Yayıncılık, 2004, İstanbul

ALPAR Alper, “Türk Pop Müzik Kültüründe Anadolu Rock Müziği Temsilcileri ve Kullanılan Halk Türkülerinin Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 2014

ALTINAY Reyhan, “Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği-Kitaplar, Makaleler, Nota Yayınları”, Balçova Kaymakamlığı Yayınları, İzmir, 2004

ARTUN Erman, Ansiklopedik Halkbilimi / Halk Edebiyatı Sözlüğü, Karahan Kitabevi, Adana, 2014

ARTUN Erman, Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Ankara, Akçay Yay, 2001

ARTUN Erman, Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Karahan Kitapevi, Adana, 2011

ARTUN Erman, Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009

ATAMAN Sadi Yaver, Türk İstanbul, İBB Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2006

AYA Gökhan, Bir Cem Karaca Kitabı, Ada Yayıncılık, İstanbul, 1998

AYDINOĞLU Ortaç, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Tango'nun Diyalektiği. Porte Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi, 2(3), 1- 12, 2011

AYVERDİ İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük – Kubbealtı Lugatı, Kubbealtı Yay., İstanbul, 2010

BALKILIÇ Özgür, “*Cumhuriyet, Halk ve Müzik-Türkiye’de Müzik Reformu 1922-1952*”, Tan Kitabevi Yayınları-Araştırma Dizisi, Ankara, 2009

BANARLI Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt, MEB Devlet Kitapları, İstanbul, 2004

BEHAR Cem, Musikiden Müziğe – Osmanlı / Türk Müziği: Gelenek ve Modernlik, YKY Yayınları, İstanbul, 2005

BELGE Murat, “Türkiye’de Günlük Hayat”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye ansiklopedisi*, Cilt 3, İstanbul, İletişim Yayınları, 1996

BERDİBEK Muhammet, *Belki de Dilimden Bu Şarkı Düşmez: Arabeskin Anlatılmamış Hikayesi*. İstanbul: Profil Kitap

BERİŞ Hamit Emrah, “Moderniteden Post-Moderniteye”, içinde: Siyaset, Mümtazer Türkönü, Lotus Yayınevi, Ankara, 2005

BERKES N., Türkiye’de Çağdaşlaşma, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002

BEŞİROĞLU Şehvar, “İstanbul’un Kadınları ve Müzikal Kimlikleri, İTÜ Dergisi / Sosyal Bilimler, C.3, S.2), İstanbul, 2006

BORATAV Pertev Naili, 100 Soruda Türk Folkloru, Koç Kitaplığı, İstanbul, 2003

BORATAV Pertev Naili, Türk Halk Bilimi II -100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul, 2003

BUDAK Ogün Atilla, Türk Müziğinin Kökeni- Gelişimi, Pkoenix Yayınevi, Ankara, 2006

CANBAZOĞLU Cumhur, Kentin Türküsü Anadolu Pop Rock, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2009

Cumhuriyet Ansiklopedisi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003

CUNBUR Müjgan, Atatürk ve Milli Kültür, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981

ÇAHA Ömer, Türkiye’nin Siyasal Modernleşmesi, İstanbul 200

ÇOBANOĞLU Özkul, “Barış Manço Araştırmalarının Önemi ve Yöntemi Üzerine Tespitler”, Milli Folklor, Sayı:46, 2000

ÇOBANOĞLU Özkul, Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000

DİLMENER Naim, Bak bir varmış bir yokmuş: Hafif Türk Pop Tarihi. İstanbul, İletişim Yay, 2014

DURGUN Şenol, Türkiye’de Devletçi Gelenek ve Müzik, Alter Yayıncılık, Ankara, 2005

DÜZGÜN Dilaver, “Âşıklık Geleneğinin Değişim ve Dönüşüm Sürecinde Barış Manço Olgusu”, Millî Folklor, 2009, Yıl 21, Say. 84

EMRE Havva, Barış Mançonun Şarkılarında Türk Milli Kültürü, Balıkesir Üniversitesi Genç Halkbilimciler Sempozyumu / Bilim ve Kültür Dergisi, 2012

EMRE Havva, Kültürün Değişimi ve Dönüşümü Bağlamında Ozan – Baksı Geleneğinden Çağdaş Türk Ozanlığına Geçiş Süreci, Balıkesir Üniversitesi I. Genç Halkbilimciler Sempozyumu, 2012

EMRE Havva, Türk Milli Kültürüne Ait Destan, Efsane ve Anlatılarda Sıkça Geçen Formel Sayıların Barış Manço Şarkılarındaki Yeri, Batman Üniversitesi Uluslararası Bilim ve Kültür Sempozyumu / Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi / DergiPark, 2012

ERGİN Muharrem, “Dede Korkut Kitabı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2009

ERGİN Muharrem, Dede Korkut Kitabı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2009

ERTEM Kaan - OK Akın, Moğollar, Akyüz Yayın Grubu, İstanbul, 2002

Folklor ve Mitoloji Sözlüğü, Özhan Öztürk, Phoenix Yayınevi, 2014, Ankara

GABRIEL Skoog, On Strange Shepherds, Golden Microphones, and Electric Guitars: Genre, Scene, and the Rise of Anadolu Pop in the Republic of Turkey, Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Washington, 2012

GEDİKLİ Necati, Bilimselliğin Merceğinde Geleneksel Müziklerimiz ve Sorunları, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1999

GÖKALP Ziya, Türkçülüğün Esasları, Matbuat ve İstihbarat Matbaası, Ankara, 1923

GÖKÇELİ Bahar, Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nin İlk Modernleşme Hamleleri Sürecinden Bugüne Cumhuriyet Halk Partisi’nin Müzik Politikaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014

GÜNER BAHADIR Burçin, Anadolu Rock’ta Melodik, Armonik ve Ritmik Yapı: 1965 – 1975, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015

Halk Kültüründe Eğlence Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, Motif Vakfı Yayınları, 2011

HASGÜL Nejdet, “Cumhuriyet Dönemi Müzik Politikaları”, Dans Müzik Kültür Dergisi, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Yayınları, Sayı: 62, İstanbul 1996

IŞIN Ekrem, “19. Yy’da Modernleşme ve Gündelik Hayat”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, Cilt 2, İletişim Yayınları, 1996

İNALCIK Halil, Atatürk ve Demokratik Türkiye, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2007

İNALCIK Halil, Devlet-i ‘Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar IV, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016

İNAN Abdulkadir, Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2006

İNAN Abdulkadir, Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2006

KONGAR Emre, 21.Yüzyılda Türkiye, 2000’li Yıllarda Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999

KÖPRÜLÜ Fuad, Edebiyat Araştırmaları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1966

KÖPRÜLÜ Fuad, Edebiyat Araştırmaları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1986

KÖPRÜLÜ Fuad, Edebiyat Araştırmaları, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999

KÖPRÜLÜ Fuad, Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2009

KÖPRÜLÜ Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1984

KÖPRÜLÜ Fuad, Türk Saz Şairleri I-V, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004

KÖPRÜLÜ Fuad, Türk Saz Şairleri I-V, Milli Kültür Yayınları, Ankara, 1962

KÖPRÜLÜ Mehmet Fuad, Edebiyat Araştırmaları I, İstanbul, 1989

KÖPRÜLÜ Mehmet Fuad, Türk Saz Şairleri, Ankara, Milli Kültür Yay, 1962

Kubbealtı Lugati, <http://lugatim.com>

KUT Turgut, 1996, “Kahvehaneler”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 3, İletişim Yayınları, İstanbul

KÜÇÜKKAPLAN Uğur, Arabesk-Toplumsal ve Müzikal Bir Analiz, Sanat ve Kuram Yayınları, İstanbul, 2013

MARDİN Şerif, Türk Modernleşmesi, İletişim Yay, İstanbul, 1991
OĞUZ M. Öcal, “Dr. Barış Manço”, Milli Folklor, Sayı:42, 1999

OK Akın, 68 Çılgınlıkları, Broy Yayınevi, İstanbul, 1994

ÖZBEK Meral, Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski, İletişim Yay, İstanbul, 2013

ÖZDEMİR Nebi, Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005

ÖZDEMİR Sinem, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Şehir Eğlence Hayatında Kahvehane Kültürü”, Uluslararası Halk Kültüründe Eğlence Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Kocaeli, 2009

Özdemir, H. (2012). Türkiye’de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:30, <http://www.akademikbakis.org> (erişim tarihi, 12.02.2021),

SARIBOĞA Bahar, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 9(2), 263-273, Temmuz 2019

SÜREYA Cemal, 99 Yüz - İzdüşümler - Söz Senaryosu - Bütün Yapıtları, YKY, İstanbul, 2019

TDK Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>

TEZCAN Semih – BOESCHOTEN Hendrik, Dede Korkut Oğuznameleri, YKY Yayınları, İstanbul, 2012

TOKTAMIŞ Ateş, Türk Devrim Tarihi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002

TUNCA Hulusi, Barış Manço: Uzun Saçlı Dev Adam, Epsilon Yayınları, İstanbul, 2005

Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>

TÜRKSOY Seyfullah, Zafer Dergisi, Mart ,1999, Sayı: 267

ULUÇAY Mustafa, Elveda Osmanlı, Nesil Yayınları, İstanbul, 2007

UZUN Hakan, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modernleşme Süreci, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.

ÜNLÜ Cemal, Git Zaman Gel Zaman. İstanbul, Pan Yayıncılık, 2016

YANGIN Birgül, “Çağdaş Türk Ozanı Barış Manço”, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002

YILDIRIM Dursun, “Dede Korkut'tan Ozan Barış'a Dönüşüm”, Türk Dili, Sayı: 570, 1999

YILMAZ Gülgün, (8-10 Ekim 2004) “Osmanlı Sarayında Klasik Batı Müziği”, Klasik Yeniden Düşünmek Sempozyum Bildirileri, İstanbul

ZÜRCHER Eric Jan, Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

EKLER (Röportajlar)
Ahmet GÜVENÇ

Barış Manço ile çok uzun yıllar yol arkadaşlığı yaptınız. Onunla tanışma hikâyeniz nasıldır, dinleyebilir miyiz?

Onunla tanışma hikâyemiz şöyle, ben İngiltere’den gelmiştim askerliğim bittikten sonra. Müzisyen bir arkadaşım Barış Manço yeni grup kuruyormuş hadi gelin gidelim, dedi. Öyle katıldık gruba. İşte öyle çalışmaya başladık.

O zaman da şöyle bir şey oldu, o “Yeni Bir Gün” albümündeki kapak resmi vardır ya, o formasyon olduktan sonra, hani Kurtalan Ekspresi ismini değiştirelim mi, değiştirmeyelim mi diye Barış bize de sordu. Ben de değiştirelim istemedim. Çünkü bizle çok özdeşmiş bir isimdi. Bilirsin Kurtalan Ekspres bir trendir, Haydarpaşa’dan kalkardı o zaman, Siirt’e kadar gider, manevra yapamadığı için Kurtalan ilçesine gider oradan manevra yapıp döner, ertesi gün Siirt’ten yolcularını alıp Haydarpaşa’ya gelirdi. O trenle biz de durmadan Anadolu’yu dolaşıyorduk, kaderlerimiz aynıydı, o yüzden Kurtalan Ekspres öyle kaldı. Bugüne kadar da işte hepsini kaybettikten sonra ben taşıdım, hâlâ da taşıyorum.

Kurtalan Ekspres’i Barış Manço’nun müzik kariyeri açısından anlatmak ister misiniz? Neler yapıldı, albümler, konserler, etkinlikler nelerdi?

İlk birleştiğimiz zaman Barış Manço’nun “Nick the Chopper” albümü vardı, İngilizceydi Belçika’da çıkmıştı. Ondan başka da elimizde hazır parça yoktu. İşte onları çalışıyorduk, “Little Darling” falan. Derken böyle bir araya toplanık, Ohannes İngiltere’ye gitti yerleşti. Onun yerine bizim Bahadır (Akkuzu) geldi. Bunlar 1977 senesinde oluyor galiba. Oturup işte o “Yeni Bir Gün”ü hazırladık. “Yeni Bir Gün” hakikaten hepimiz için çok önemli bir kilometre taşı. Çok önemli bir albümdür. İşte onu yaptıktan sonra bütün yollar açıldı.

“Sözüm Meclisten Dışarı” albümü de var. Dört tane albüm yaptık beraber. 2023 diye bir parça var biliyorsunuz, onun çekimlerini yaptık. O zaman herkes nakliye ile işte araba buzdolabı falan filan gibi şeyler getiriyordu. Barış da Belçika’dan nakliye

yapmış. Barış'ın getirdiği dört şey var: İki tane kamera, iki tane de makara teyp. Biz devamlı prova yapıp o makara teyplere çekerdik. Birisi de bizim çekimlerimizi yapardı. Yani Türkiye'de daha klip yokken biz Barış'ın öngörüsü sayesinde kliplere hazırdık. İşte 2023'ün başını da öyle hazırladık. O çok güzel bir klip oldu, bayağı bir renk getirdi. Gelirken araba yerine kamera ve makara bant getirmenin faydaları.

Kurtalan Ekspres ve Barış Manço Eurovision şarkı yarışmasına da katılıyor bildiğim kadarıyla, o nasıl gerçekleşmişti?

Evet, bir kere “Kazma” diye bir parça yaptık. O “Kazma” dediğimiz parça yanlış anlaşıldığı için hemen toplattık, yok ettik ve bir daha da çalmadık.

Barış Manço'nun yaptığı müziği kendi dönemi içerisinde değerlendirdiğinizde neler söyleyebilirsiniz?

Barış Manço'nun yaptığı müzik, bizim yaptığımız müzik zaten. O yüzden onu ben değil başkası değerlendirsin. Çünkü biz o işin bayağı bir içindeydik

Şarkı sözlerinden hareketle neler söyleyebilirsiniz?

Bak samimi konuşacağım, o şarkı sözlerine Barış Manço ile çalışırken, önde Barış söylerken ben hiçbir şekilde dikkat etmemişim. Tabii biliyorum manaları falan ama benim tüm dikkatim nasıl doğru çalınır, ne yapmak lazım gibi işin hep müzikal yönündeydi. Öldükten sonra sözler baktım. Bir tane boş söz yok. O sözler de şöyle oluyor, biz turneler yapardık, 60 gün sürerdi, günde iki defa çalardık. Her gün başka şey. Bazen aynı günde iki ayrı şehirde iki ayrı konser olurdu. Barış'ın böyle deri kaplı ucu çıtçıtı bir defteri vardı. Devamlı oraya notlar alırdı. Mesela bir kahvede otururken, ihtiyar adamın söylediği muhallebi yerken dişi kırmak gibi bütün halk değişlerini o defterde toplardı. Ondan sonra albüm çalışmasına girdiğimiz zaman bir bakardık ki

sözlerin içine o deyişler inanılmaz güzel bir şekilde yerleştirilmiş. Aslında Barış Manço halktan aldığını halka düzenleyip geri veriyordu. Onun için çok başarılıydı.

7'den 77'ye programının başlangıcı nasıl oldu peki?

Başladıkları zaman ilk başta Elif abla diye bir hanım vardı, o piyano çalıyordu çocuklar da şarkı söylüyordu. Barış bir gün Bahadır'la beni çağırdı, Ahmet, bu “Adam Olacak Çocuk”ta siz de olun, dedi. Ya Barış ne alakası var, biz “Dönence” falan çalışıyoruz, dedim. Havalar büyük o zaman. Yani çok revaçta, çok iyi çalan bir gruptu. Tiyatro gibi, sahnemiz dolu dolu geçiyordu. Ondan sonra, şimdi ne yapacağım ben gelip orada mini mini bir kuş mu çalacağım, dedim. Öyle düşünme, biz çocuklarımıza o kadar önem veriyoruz ki Ahmet ağabey bile onlarla çalışıyor, diyecekler. O zaman anladım, o gün anladığım şeyi halen düşünüyorum, halen o benim felsefemin bir parçası. Çok önemli bir sözdü. “Adam Olacak Çocuk”ta da hakikaten çok severek 5 program birden çekerdik. Çeke çeke işte onlar da bitti. Sonra biliyorsunuz, ne yazık ki TRT'den reytingi azaldı diye kaldırıldı. Acaba onun reytingini tutabilecek başka bir program yapıldı mı diye TRT'ye buradan soruyorum.

7'den 77'ye gelirsek, ben o zamanlar Moda'da oturuyorum. Stüdyo da Sıraselvilerde'deydi. Her gün taksiyle gidip geliyorum. Taksi şoförleriyle tabii hepimiz dost olduk iyice. Ne diyorlardı biliyor musun? Ağabey ben pazar günü çalışmam, pazar günü hanım çayı koyar gideriz televizyonun başına otururuz, bakalım Barış ağabey bizi bugün hangi ülkeye götürecektir diye düşünürdük. Taksi şoförüne öyle güzel servis yapıyorsa, bu işler çok önemli demektir. O işi bırakıp seni dinlemeye orada kalıyorsa bu da çok önemli. İşte buna kültür deniyor.

En büyük kültür taşıyıcısı aynı zamanda Barış Manço.

Evet, aynen öyle

Biz Barış Manço'yu sahne önünde biliyoruz daha çok. Ama siz sahne arkasında da çok yakından tanıyorsunuz. Sahne önündeki Barış Manço ile sahne arkasındaki Barış Manço arasında farklar var mıydı?

Hiçbir şey fark etmezdi. Biz de çok dikkatliydik, yani onun sağında Bahadır'la ben dururduk, en ufak bir değişiklik yapacağı zaman bir kaş işareti ile biz orada bütün orkestrayı değiştirir, onun söylemesi gereken şekle sokardık. Yani öyle bir anlayış içinde, et tırnak gibi götürdük 25 sene. Ondan sonra bu televizyon programları falan daha fazla vaktini almaya başladı Barış'ın. Gruplarla olan provaları biraz azaldı. Müzik olarak baktığımızda da müzikalite de azaldı o zaman içinde. Ama onun yerine de başka bir servis kondu. Yani televizyon programları yapıldı.

Barış Manço ile çok uzun yıllar birlikteydiniz. Hiç unutamadığınız bir anı varsa paylaşmak ister misiniz?

Böyle sorunca aklıma gelen bir şey olmuyor ama dile kolay işte 23 sene... 23 sene... 23 sene her yere beraber gittik geldik. Her konuda birbirimize destek verdik. Her konuyu tartıştık. Yani tartıştığımız konular da mesela bir havaalanına gittiğimizde yüksek sesle kimse gülmesin başka biri üzerine alınmasın gibi böyle ince düşüncelerdi. Ve o disiplini bütün grupta sağladık. Biz şunun farkındaydık ki Türkiye'nin dışına çıktığımız zaman biz Türkiye'yi temsil ediyoruz. Buna çok önem verirdik. Ona göre de bütün grup elemanları çok dikkatli davranırdı. O disiplin şimdiki Kurtalan Ekspres'te halen devam ediyor. O disiplin olmasa zaten o misyon bugün olmaz. Yani müzisyenlikten de öte adam gibi adam olmak lazım, durduğu yeri taşımak lazım, tevazu içinde olmak lazım, hiçbir zaman ben ne oldum dememek lazım. Bunların hepsini beraber yaşadık, beraber öğrendik.

Barış Manço'dan öğrendiğiniz, sizin için manevi değeri olan en kıymetli şey nedir?

Hepsi, anlattıklarımın hepsi. Bak sana güzel bir şey göstereceğim. Bana sahnede soruyorlar niye bu bilekliği takıyorsun diye. Bunun orijinalini Barış Manço bana hediye etmişti. O öldükten sonra bu bilekliği takmadan hiçbir zaman sahneye çıkmadım. Sonra bir kafede çalarken çok istediler orijinalini, vermek zorunda kaldım. Onun yerine aynısını yaptırdım.

Vefatı hepimiz için şoke edici bir durumdu. Her ölüm gibi zamansızdı. Cenazesi görüp görebileceğimiz en katımlı, en geniş cenazelerden biriydi. Bununla ilgili ne söylemek isterseniz?

O kadar kalabalıktı ki. Bilmem kaç milyon insan vardı. Bize işte cenaze arabasının arkasında, o mahşerin içerisinde bile bütün insanlar yol açtı. Çok ciddi söylüyorum mezara kadar gitmemizi sağladılar o mahşerin içinde bile. Ağabey siz geçin, ağabey siz geçin diye yol verdiler.

Bu büyük sevgiyi tam olarak neye bağlayabiliriz?

Barış Manço'nun kendini adamasına bağlayabiliriz. Yani hakikaten kendi hayatını yaşayamadı Barış. Yani şöyle söyleyeyim, yüzmeyi falan aslında çok severdi. Ne zaman yurtdışına çıksak bilmediğimiz bir yer olsa Ahmet kalk yürüyelim derdi. Biz çıkıp yürürdük 2-3 saat. Türkiye'de yürüyemiyordu bile. Ama halkın içinden birisiydi biliyorsunuz. Barış Manço, yeri doldurulamayacak bir kişiliktir. İnşallah birkaç nesil sonra nice Barış Mançolar yetiştiririz. Onlar yetişsin diye biz müzik dersleri veriyoruz ama birkaç nesil geçmesi lazım bence.

Kendi döneminde büyük yankı uyandıran Japonya konserlerinizden bahseder misiniz?

Şimdi bir gün Barış geldi Japonya'dan Soka Üniversitesinden teklif gelmiş, Japonya'ya gidiyoruz. Hazırlıklarımızı yaptık, provalarımızı yaptık ve ilk Japonya konserine gittik. İlk konsere gittiğimiz zaman bizim eski Robert Koleji gibi aşağıdan ormanlık bir yoldan giriyorsunuz, yukarıya kadar çıkıyorsunuz, okulda yukarıdaydı. Biz ormanlık yoldan girdik, elbiselerimiz de poşetlerin içinde yanımızda belli bir minibüsteydi. Yoldan bir girdik ki birinci sınıflar kırmızı elbise giymiş, buraya dizilmiş; ikinci sınıflar sarı elbise, yukarıya kadar bütün sınıflar üniformalarını alıp dizilmişler. Ellerinde Türk bayrakları, Japon bayrakları “Hoş geldin Barış Manço!” diye bağıryorlar. O poşetlerle inişimiz var ya, orada keşke yerin içine girseydik onların o hazırlığına o poşetle çıkmasaydık. Çok utandık yani yerin dibine girdik. Ona rağmen konserimiz çok güzel geçti, Jaon ve Türk bayrakları ile. Çok başarılı bir konserden sonra döndük, bir de televizyon programı yaptık Tokyo’da.

Döndükten yaklaşık 2 sene sonra 17 konserlik bir başka turne teklifi geldi. 17 konserlik turneden önce hepimize 1 ay önce böyle sarı kâğıtlar geldi. Orada, mesela “15. Gün sabah kalkış: 17.13, bilmem ne.” böyle dakika dakika bir aylık program yazıyor. Biz de güldük. Japonya'ya gittik ve döndüğümüzde o yazan program var ya inanın bana toplansanız bir dakikalık bir fark bile olmamıştı. O kadar dakika o kadar zamanında o kadar her şey yerinde inanılmaz bir disiplinle ve acayip özveri ile bizlerle kaynaşp o 17 tane mükemmel konseri organize ettiler. Bu çok önemli bir şeydi benim hayatımda. Başka bir ülkede bir buçuk ay falan kaldık ona rağmen işte Japonların o saygılı yaklaşımı, onları anladıktan sonra onlarla kurabildiğimiz empatiler çok önemliydi. Japonya'ya ikinci kez gitmeden önce Barış Manço provalara geliyordu ama bir ara yok oldu. Ondan sonra gittik orada ilk konsere çıktık. Barış sahnede Japonca bir şey söylüyor, Japonlar gülüyor. Onlar bir şey söylüyor, Barış bir şey daha söylüyor falan. “Barış ne oluyor?” dedim “Ben 15 gün hızlandırılmış Japonca kursu aldım Ahmet.” dedi. O esprileri hazırlamış, bir şeyler yakalamış, işte biz de “tabii” var ya orada “tabii” “çorap” demekmiş, oradan bir espri bağlıyor falan. Herkesin orada gönlünü aldı Japonca olarak. Her zaman derdi bunu, bir insana gösterebileceğin en güzel şey, ona kendi dilinde hitap etmek, derdi.

Japonların onu bu kadar sevmesinin bir sebebi de buydu belki de?

Japonlar bana dediler ki: “Ahmet ne kadar kötü, ben Japon’um sen Türk’sün ve birbirimizle İngilizce konuşuyoruz, ne kadar ayıp.” Hakikaten de ayıp. Ama biz oraya gittikten sonra oraya bir sürü Türk gitti, Japonca öğrendi. Buraya bir sürü Japon geldi, Türkçe öğrendi. İşte o kaynaşmayı bizim o 17 konser sağladı aslında. Müziğin önemi de sanatın önemi de sanatçının önemi de aslında bu kadar büyük.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Her konserin başında, sonunda gerek Barış’a gerek Cem’e gerek Bahadır’a alkış tutturmadan onları anmadan konser başlamaz, bitmez bizde. Barış’ın bir lafı vardır, insanlar unutulduğu zaman ölür, o emin olsun ki ben ölene kadar da o unutulmayacak. Ben buradayım.

Ahmet Güvenç, Kişisel Görüşme, 29 Aralık 2018

Ayşegül ALDİNÇ

Barış Manço ile tanışma hikâyeniz nasıl başladı?

Kafamda tam belirgin bir kare yok ama tabii ben buldum Barış’ı, benimle çalışır mısın diye sordum. Ben çok şanslıyım çünkü hep hayranı olduğum sanatçılarla çalışma fırsatı bulabildim kariyerimin ilk yıllarında. Barış da beni sever ve beğenirmiş zaten.

Bu da benim için çok büyük bir avantaj oldu bizim müzikal anlamdaki ilişkimizin başlamasında. Çünkü Barış kimseye şarkı vermiyordu, o yüzden gerçekten çok şanslıyım. “Kara Sevda” çıktı ilk ortaya, ben seni Rock’n Girl gibi düşünüyorum, dedi. Böyle deriler giymiş bir şekilde, hatta bir klip çekelim sen davul çal, dedi.

Sonra dansta ortak noktada buluştuk. Benim ilk imajım o oldu. Beni ilk kez milyonlara tanıtan ve sevdiren bu “Kara Sevda” şarkısı. Barış’ın görsel şekillendirmesi ile vücut bulmuş oldu. Ondan sonra daha çok pop kanadına kaydım ben. Sonra Barış’tan üç tane şarkı alan ilk ve tek insanım. Bu anlamda tarihe geçmiş olabilirim, bundan da gurur duyarım. İkinci olarak “Al Beni” şarkısı ile dostluk etmeye başladık, ailece görüşmeye başladık. Çocukları çok sevdim, onlar da beni çok sevdi. Lale de hakeza öyle. “Al Beni”yi Tunus’ta çektik. Tunus’ta çektiğimizde Al Beni’nin bu nakarat olarak sadece “Al Beni Götür Gittiğin Yere” kısmı vardı. O, “Sen gideli” diye başlayan bölümü yoktu daha meydanda. Biz orada klip çektik. O kalan bölümü evde çektik, sonra onları birleştirdik. Sonra Barış klibi bana göstermek için ajansa çağırdı.

Klip dönmeye başladı. Ben baktım, gerçekten çok güzeldi. Ama ben duygularımı böyle büyük büyük gösterebilen birisi olmadığım için, çok tepki vermedim. Nasıl olmuş, dedi. “Güzel.” dedim. İnanılmaz sinirlendi. “Sen ne nankör bir kadınsın, senin yerinde kimler olmak istiyor sen farkında mısın? İnsan bir tepki gösterir, bir şey der.” falan dedi. Ben böyle suçlu suçlu oturdum. Haklıydı belki ama dediğim gibi ben duygularını büyük büyük gösteren birisi olmadığım için orada azarı yemiştım oturmuştım aşığı özetle. “Al Beni” de çok büyük bir kitle tarafından sevidi. Barış’ın hemen hemen her şarkısı klasik olmuş şarkılardır. “Hayır”, “Kara Sevda”, Al Beni”. Dolayısıyla ben kendi yolumda onunla dostluğumu devam ettirdim ama şarkı kotamı da doldurmuştım. Bir tane daha şarkı istemeye yüzüm yoktu açıkçası. Ama çok güzel dostluklarımız oldu. Onu kaybedene kadar devam etti dostluğumuz. Eşiyle halen görüşüyorum, çocuklarla hakeza.

Barış Manço'nun yaptığı müziği kendi dönemi içerisinde değerlendirdiğinizde siz bir sanatçı olarak neler söylemek istersiniz?

Barış her şeyden önce bir halk ozanı, şehirli bir halk ozanıdır. Barış, insanın hikâyesini insana insanca, o kadar basit şekilde ama o kadar etkileyici anlatıyordu ki onun büyüüne kapılmamak, o şarkıları sevmemek, benimsememek, söylememek, ezberlememek mümkün değildi. Çok fazla şarkı hediye etti Türk Pop Müziğine. Yani hakikaten Barış anlatılmaz yaşanır. Şimdi anlat deyince gözüne fener tutulmuş bir tavşan gibi kalıyorum ben. Nesini anlatayım? Her insana ortak gelen acayip bir yanı vardı. Çok sıcak, çok insanı çeken biriydi ama dostluklarda da öyleydi. Ufak bir çekinme duygusu yaratırdı insanda. Hani öyle enseye tokat bir ilişki kurmazdı kimseyle. Ben de öyleyimdir, o anlamda anlaştık. Keşke o zaman böyle bir teknik gelişse, o zamana kadar kalır mıyım bilmiyoruz ama, anıları canlandıracak bir projeksiyon olsa anlatmasak da yaşasak beraber geriye dönerek. O zaman şahane olurdu. Yani hangi birini anlatayım?

Bahsettikleriniz dışında, Barış Manço ile unutamadığınız bir anınız var mı?

Şarkının tam bitmemiş olarak oraya gitmesi, sonra tamamlanması bir de Al Beni şarkısında bağırması bana.

Vefatı bütün ülke için aslında bir şoktu. Hiçbirimiz inanamadık. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

İnanamadık. Her insan ölümlüdür bunu biliyoruz. Öleceğini bilen tek canlı insandır. Hayvanlar bunu sezgisel olarak yaşıyorlar. Bizse buna rağmen yaşıyoruz. Ama bazı ölümler kabul edilemez gibi oluyor. Barış'ınki de öyle bir kayıptı. Gülpembe şarkısıyla uğurlandı. Büyük bir sevgi seliydi, ben böyle bir şey gerçekten görmedim şahit olduğum zamanlar içerisinde çünkü ülkede birçok şeye şahit olmuşluğum var yaşıma itibari ile ama böyle bir cenaze töreni ben görmedim.

Siz bu sevgi selini neye bağıyorsunuz, bunun sebebi nedir?

7'den 70'e diye bir tabir vardır ama o Barış özelinde, onun programının adıyla 7'den 77'ye diye anılmaya başladı. Yani deyimleri bile değiştirebilen bir adamdı o. Normalde 7'den 70'e diye söylenir o. Dikkat edin bugün bir örnek verdikleri zaman insanlar 7'den 77'ye derler, Barış'ın programının adını söylerler. Hakikaten böyle neredeyse program isimleri bile onu anlatan bir espriyle seçilmiş gibiydi. 7'den 77'ye bütün gençleri, çocukları, orta yaşlıları sarıp sarmaladığı bir aurası vardı. O başka bir şeydi. Bir sürü ölüm için yerine yenisi gelmez denir ama bu Barış'ı anlatırken daha da çoğalıyor.

Ayşegül Aldinç, Kişisel Görüşme, 3 Ocak 2019

Batikan MANÇO

Barış Manço'nun vefatının üzerinden onca sene geçti ama Barış sevgisi halen 7'den 77'ye herkesin kalbinde devam ediyor. Bizi bir araya getiren de bu husus. Öncelikle isminizle başlamak istiyorum, Batikan isminin hikâyesi nedir?

Öncelikle, bu isme karar verildiğinde tabii ben annemin karnındaydım. İsme ailede birkaç kişi karar vermiş bildiğim kadarıyla. Aslında bakıldığında zaman Doğukan'ın Hazar, benim Zorbey isimleri başta geliyor ama biz Doğukan, Batikan olarak çağrılmaya alıştığımızdan dolayı isimlerimiz öyle kaldı. Amcam, babamın ağabeyi (Savaş Manço) denizci olduğu için yönlere dair isimler seçmiştir. Kendi çocuklarının adları da coğrafi isimler içerir; Altay, Ural, Himalaya vs. Bizde de Doğukan, Batikan fikrini babama söz etmiş diye hatırlıyorum. Sonra da böyle oldu isimler. Zorbey ismini mesela pek kullanmıyorum. Arkadaşlarım ya da bilen insanlar Zorbey diye çağırıyor. Ama tabii Zorbey ismi de çok cezbetmiyor sanki.

Dünyaca meşhur bir insanın oğlusunuz. Barış Manço’yu çocukken diğer çocuklardan kıskanır mıydınız?

“Adam Olacak Çocuk” programı başladığı zaman kıskanırmışız. Ben tabii yani çok kesik kesik hatırlıyorum. Ama annemin dediğine göre program başladığında biz ya odayı terk edermişiz ya da kanalı değiştirmişiz çoğu zaman. Yani ilgilenmeyip sırtımızı dönermişiz. Tabii zaman içerisinde alıştık. Ben kıskançlığımı şu şekilde giderdim: Anneme babama çok yoğun istek ve baskı üzerine, yani rica bile değil; baskı yaptığımı hatırlıyorum, eninde sonunda o da bir gün gerçekleşti. Doğukan tabii katılamazdı çünkü onun yaşı çok büyüktü program başladığı zaman. Yani ne kadar katılsa bile bence çok çok sırtırdı yanındaki yaşça küçük çocuklara nazaran. Ama ben o torpilden geçebildim. Bir şunu hatırlıyorum, programa başlamadan önce babam sahnede bana baba deme demişti. Anlamadım neden öyle bir şey dediğini ama babamdır, bir bildiği vardır diyerek hiç dememeye çok özen göstermişim, onu hatırlıyorum.

Bir de o dönemde “Domates Biber Patlıcan” şarkısı radyolarda çok dönüyordu. Benim o şarkıyı şöyle bir mırıldanmaya niyetim vardı, bize ne şarkıyı söyleyeceksin sorduğunda. Orada Doğukan’ın benden bir intikamı oldu. Program öncesi kafamı domates, salça biber gibi cümlelerle doldurdu. Öyle komik bir anı vardır. Doğukan’a da sorduğunuz zaman diğer ayrıntılarını anlatır size.

Barış Manço’nun bu kadar sevilmesinin sebebi nedir sizce? Yeni gelen nesil de Barış Manço’yu tanıyor. Vefatının üzerinden onca yıl geçmesine rağmen halen 7’den 77’ye seviliyor. Bunun sırrı nedir sizce?

Birleştirici olması, evrensel bir bakış açısına sahip olması ve kendi insanını iyi bilmesi, iyi tanınmasıyla başlıyor. Çünkü “Hemşehrim Memleket Nire?” şarkısında söylediği gibi, “Bu dünya benim memleket.” diyor. Kendisi, daha 7’den 77’ye programı başlamadan önce de 1970’li yıllarda Türkiye’de Barış Manço tanınmaya başladığı zamanda da, turneye çıktığı zaman -ki o zamanın şartları daha zormuş- İstanbul’dan Güneydoğu’ya kadar bayağı bir gezmiş. Tabii oranın halkı ile içli dışlı

olmuş. Onun tarzının imajının müziğinin yadırgandığı yerde bile kendisini sevdirebilmiş. Bununla başlıyor, yani önce kendi insanını tanıyor, kendi insanını anlıyor. Sesiyle sözleriyle bunu bütün Türkiye'ye duyuruyor. Bence hepsi buradan başlıyor.

Barış Manço'dan öğrendiğiniz ve kendinize hayat felsefesi kıldığınız bir öğreti var mı?

Çok var. Aklıma en sık gelen nasihatlerinden bir tanesi, oku oğlum oku, idi. Ona tabii baktığım zaman şöyle değerlendiriyorum: Etrafımızda çok bilgi var ama kulaktan dolma bilgilerle bilgileneceğine okuyarak öğren, şeklinde ben bu şekilde değerlendiriyorum. Çünkü kitap okumayı ilk o bana sevdirdi. Basılı herhangi şeyin esas bilgiyi içerdiğini de bana aşlamıştır. Hep böyle düşündüm ben. Şimdilerle kulaktan kulağa çok bilgi dolaşıyor. Bir şey olsun, o ona anlatıyor, o ana anlatıyor ama zaten o Ali'den başlayıp Veli'ye varana kadar sözkonusu hikâye şekil değiştirip dedikoduya dönüşüyor. Ama yazılı bir şey, bir kere yazılır ve öyle kalır. O yüzden ben işte gidip kitaplardan araştırma yaparım. Çünkü günümüzde internet var ama herkes orada yazıp müdahale edebiliyor. Kitabın en sağlam kaynak olduğunu düşünüyorum.

Barış Manço hayatta iken onunla yaşadığın ve unutamadığın bir anı var mı?

Gene çok var ama bundan çok fazla söz etmemiştim. Bizim 1994 yazında bir Avrupa seyahatimiz oldu. Arabayla birkaç ülkeyi gezmiştik. İtalya'ya gitmiştik, onun dönüşünde Fransa'dan geçiyorduk. Hem aile dostlarımızı görmeye gittik hem de hazır Paris'e gelmişken Louvre müzesine gitmeyi istiyordum. Oradan da biraz baskıladım tabii bizimkileri. O esnada babam biraz şaşkındı çünkü benim o zaman yaşıam 8-9 ve müzeye gitmek istiyorum. Bu küçük çocuklarda pek görülen bir özellik değil. Orada ben özellikle Eski Mısır bölümünü görmek istiyordum ama şanssızlığım tadilattaydı. Geri kalanını gezelim dedik. Tabii orada bir sürü eser varken benim o zamanki yaşıamdan kaynaklı o eserlerin algılayamıyordum. Ama şimdi geri dönüp baktığım

zaman Mona Lisa tablosuna beraber bakmıştık. Benim için önemli anılardan bir tanesi o. Keşke yaşımda biraz daha büyük olsaydı da o olgunlukla beraber bakabilseydik diye içimden geçiyorum. Olsun çocuk yaşımda bile en güzel anılardan biridir.

Barış Manço'nun aramızdan ayrılışı tüm Türkiye için şok edici bir durumdu. O zamanlar kaç yaşındaydın, neler hissetmiştin?

O zaman ben 14-15 yaş arasındaydım, 15'ime geçiyordum. O esnada Belçika'daydık biz. Şubat tatili için hep beraber gitmiştik. İşte babam o sıralar Mançoloji albümü üzerine çalıştığı için hepimizden önce dönmesi gerekiyordu. Ardından annem, Doğukan ve kuzenler herkes beraber döndü bir ben kaldım. Çünkü aramızda oraya en çok tapan bendim. Yani ben her tatilimde oraya gider, tatilin son gününe kadar da orada kalmak isterdim. Orada aile dostlarımızda kalıyorduk. Bir an bir haber geldi, babam hastalandı, dendi. Allah Allah, diyorum. Neden gitmemiz gerekiyor? Çünkü önceden de kötü anlar geçirdi ama iyileştikten sonra görüyorduk. İşte havaalanına vardık, amcamla orada buluştuk. Anlamadım o anda, amcam bir hüznüydü. Havaalanında basın mensubu ordusu vardı, o sinyali alıyorum ama kabullenemiyorum. Öyle bir şey olamaz, diyorum. Eve vardım. Evin önü arabalarla, ayakkabılarla doluydu. Bir sürü kalabalık vardı. Ağabeyimle göz göze geldim, orada artık kabullendim anladım durumu. O andan sonrası zaten silik.

Cenazesi Türkiye'nin en büyük cenazelerinden biriydi. Sağcısından solcusuna bütün insanları birleştirici bir etkiye sahipti. Bununla ilgili neler söylemek istersin?

Söylenebilecek çok şey yok çünkü benim için çok bulanık günler. Ama o kalabalık zaten Barış sevgisinin bir yansıması. O zaman da zaten bu evdeydik. Yani sadece bu sokağa değil, Moda Mahallesi'ne giriş bile mümkün değildi insan kalabalığından. Tabii şimdi dönüp baktığımda bu çok ayrı bir etki. O zaman baktığımda, dediğim gibi çok bulanık zaten 15 yaşındaydım. Aklım farklı şekilde çalışıyordu. Sevgi seli lafının şekil almış hâliydi o gün.

Barış Manço'nun hayal ettiği ama ömrünün yetmediği bir projesi var mıydı?

Bildiğim iki tane vardı. Bir tanesini zaten Doğukan anlatsın çünkü o onun ayrıntılarına daha hâkim. Diğer proje ise “Mançoloji”den sonra bir albüm düşüncesi daha vardı. Hatta son röportajlarında bundan bahsediyor. “Kaplumbağanın Dönüşü” ismiyle, yanlış hatırlamıyorsam ismi öyleydi. Ömrü yetseydi “Mançoloji”den sonra hem Türk tarihi ile büyük bir belgesel hem de yeni bir albüm hazırlayacaktı. Ondan sonra senfoni orkestrası ile büyük bir konser hayal ettiğini söylüyordu. Tabii hepsinden röportajlarda bahsediliyordu. Türkün tarihi ile ilgili proje için çalışmalara başlamıştı. Onunla ilgili bir belge buldum arşivi karıştırırken. Bu belgeseli nasıl yapacağına dair çok güzel bir spiral hazırlanmış. Ama dediğim gibi Doğukan’a sorarsanız ayrıntılara daha hâkim.

Batıkan Manço, Kişisel Görüşme, 28 Aralık 2018

Batuhan AYDAR

Merhabalar, bize kendinizi tanıtır mısınız?

Adım Batuhan Aydar. Oyunculuk yapıyorum. Meslek hayatıma çok erken yaşta başladım. Ben tabii hatırlamıyorum ama 6 aylıkken bir reklam filminde oynamışım. Daha sonrasında Demet Sağıroğlu’nun “Arnavut Kaldırımı” klibi geldi ondan sonra çeşitli reklamlar, diziler, filmler diye devam etti. Kısa bir süre sahne amirliği yaptım. Daha sonrasında tekrardan 2013 yılından itibaren oyunculığa başladım ve devam ediyorum. Radyo ve Televizyon Programcılığı Bölümünü bitirdim. Bugün burada olma sebebim de Barış Manço ve aynı zamanda Barış ağabeyimizin sıkı bir hayranı olmamdır.

Barış Manço ile hikâyeniz nasıl başladı, onu bizimle paylaşır mısınız?

Tabii ben hatırlamıyorum çünkü 3.5 yaşındaydım. Ama onun öncesini hatırlıyorum. Halamın evinde kuzenimin bir arşivi vardı. Barış Manço arşivi. Plaklar, kasetler, cdler. Ben oraya ulaşamazdım çünkü iznim yoktu. İznim olmadığı için de sanırım o bana cazip geliyordu. Hatırlıyorum, gidip böyle o odada izlerdim kasetleri, cdleri, plakları. O zaman “Mega Manço” albümü yeni çıkmıştı, kuzenim Derya ağabey onu yeni getirmişti. “Mega Manço”yu oturup izliyordum, onu çok seviyordum. Bir buçuk iki yaşındaydım. Ben üç yaşına doğru, yavaş yavaş Barış ağabeyin programlarını izleyerek, “Ben de o programa çıkacağım! Beni götürün oraya” demeye başlamışım. Nerede yeri, bilmiyoruz, derken. Biz tabii bir şekilde benim ısrarlarımdan sonra orayı, Moda’daki ofisi buluyoruz. Sonra hakikaten biz bir gün oraya gittik. Ben orada artık alttan girdim üstten çıktım, ağladım mı zırladım mı bilmiyorum ama Barış ağabey, “Tamam katılsın Batuhan” dedi. Ben bir şekilde katıldım. Ama tabii ki bir tanesi bana yetmedi. Aradan iki yıl geçtikten sonra Demet Sağıroğlu’nun klibinden sonra baktım Demet abla katılıyor, ben de katılacağım diye ikinci kez katılma şansı edindim.

Aralarda tabii ki ofislere gitmek, imzalı kartpostallar, poster almalar falan devam etti. En büyük pişmanlığım şu: Bir gün “Barış ağabey artık bizim ısrarlarımıza dayanamayarak daha doğrusu benim ısrarlarıma dayanamayarak “Ya bu çocuk madem beni bu kadar seviyor, o zaman bir gün bize gelin kahvaltıya.” diyerek bizi kahvaltıya davet etti Derya ablayla birlikte. Fakat babam sağ olsun biz evdeki antikalara kırarız diye bizi kahvaltıya götürmemiş. Ben tabii bunu 15-16 yaşlarımdan sonra öğrendim. Baba nasıl götürmezsin, diye başının etini yedim. En büyük pişmanlığım o. Keşke gelseymişiz, vallahi kırmazdık hiçbir şey... Böyledir Barış ağabeyle tanışıklığımız.

Adam olacak Çocuk programını izlediğimizde “Dağlar Dağlar”ı hatasız söylediğinizi görüyoruz. Aslında bu sizin Barış Manço’ya olan ilgini de gösteriyor.

Şu an söylemem ama bak söylüyorum baştan.

Barış Manço senin için ne ifade ediyor?

Barış manço benim için çok şey ifade ediyor. Aslında bunca yıllık yaşantımda Barış Manço başkalaşarak önemini korumaya devam ediyor. Çocukken benim için bir çizgi film kahramanı gibiydi. Yani millet işte Bugs Bunny’i, Çakmaktaş’ı izlerken ben barış ağabeyi izliyordum. Uzun saçları, bıyıkları, yüzükleri, bir kahraman gibiydi. Daha sonra biraz daha büyüyünce işte o çocuklar için yaptığı denilen aslında büyükler için de gizli anlamlar ifade eden şarkılarını dinlemeye başladım çocuk aklımda ve onları sevdim.

Öldüğü günü ve sonrasını çok net hatırlıyorum. Tabii ki o dönem bende çok büyük bir travmaya yol açtı. Çok üzüldüm, çok ağladım. O dönem artık biraz daha büyük 9-10 yaşında olduğum için bazı şeyleri daha iyi kavramaya başladım. Ama esas 15-16 yaşından sonra internetin de yaygınlaşmasıyla birlikte ben hem Barış ağabeyin adına açılmış sitelerde dolaşarak hem onunla ilgili arşivi inceleyerek video, gazete kupürlerini tarayarak Barış Ağabey hakkında fikir sahibi oldum ve gördüm ki o çocuklukta hayranı olduğum adam aslında çok daha derin bir adammış. Yani Türk müzik tarihine hatta Türkiye Cumhuriyeti’ne gelmiş ender entelektüel insanlardan, ender dolulukta insanlardan birisi olduğunu, çok farklı birisi olduğunu fark ettim.

Sonra ben çocukken bilmeden hayranı olduğum bir insana ne kadar doğru bir hayranlık beslemişim, ne kadar şanslıymışım ki Barış Manço’ya hayran olmuşum. Çok başka, pop kültürünün çarçabuk yediği insanlara hayran olabilmemişim. Ama öyle bir insanı sevmişim ki çok doğru bir tercihmiş bu. Hâlâ daha her geçen anda, ne bileyim, bazı günler geliyor bir şarkısının sözünün ne kadar doğru olduğunu fark ediyorum. Zaten az çok sen benim arşivimin hâlini biliyorsun, ne kadar büyük bir Barış Manço arşivcisi, koleksiyoneri adına ne denirse o olduğumu biliyorsun. Böyle, benim hayatımın bir alanında bir şekilde hep Barış Manço var.

Peki, Barış Manço'dan aldığın ve kendine hayat felsefesi kıldığın bir öğreti var mı?

Birçok var tabii ama Doğukan abiye söylediği, “Marangoz ol ama o işi öyle bir yap ki ‘Ya bir Doğukan usta vardı acayip adamdı.’ desinler, kulağımın bir köşesinde durur hep. Yaptığımız işin en iyisin yapabilmek, gerçekten çok anlamlı ve çok gurur okşayıcı bir şey, doğru. Çok iz bırakan bir şey ve çok doğru bir laf. Dolayısıyla şu an aklıma ilk o geldi.

Barış Manço “Adam Olacak Çocuk” programını yaptığında çocuklar için olduğu düşünülüyor ama aslında büyükler için de mesajlar veriyor sizin de söylediğiniz gibi. Çocuklar üzerindeki etkisi nedir bu programın genel olarak baktığımızda?

Çocuklukta almamız gereken o temel öğretileri o programda alıyoruz, hakikaten alıyoruz. Dönüp baktığımda, izlediğimde orada ben çıktığımda da hakikaten bana öyle sorular sormuş ki çok isabetli sorular bunlar. Dolayısıyla şimdi bu her katılan çocuk için geçerli. Bizim, aileden, kreşten anaokulundan ya da ilkokulda almamız gereken temel bilgileri, Barış ağabey o programda çok güzel bir şekilde empoze ediyor. Ama bakın size öğreteceğim, diyerek değil bizle sohbet ederken onu çok güzel bir şekilde bize verebiliyor. Dolayısıyla çok başarılı bir program. Halen daha ne yazık ki bu tarz program yok Türkiye’de.

“Baban sigara içiyor mu?” gibi bir konuşma vardı yanlış hatırlamıyorsam.

Yalan söylemeyeyim, ben bu programı hatırlamıyorum. O çocukluk dönemindeki bazı şeyleri hatırlayabiliyorum ufak tefek. Onlar da kare kare, silik silik, yani anları hatırlamıyorum çok fazla. Bu yüzden de üzülüyorum tabii ki. Neyse ki videolarla fotoğraflarla teselli ediyorum kendimi. Onu ben de senini gibi videodan izledim. Çok gülmüştüm izlediğimde. “Yaa evet hepsi içiyor bunların! Babam da

annem de abim de...” İiyorlar, yapacak bir Şey yok. Ama Barış ağabey de diyor yapacak bir Şey yok, diye. “Senin yanında imiyorlar değil mi?” diyor. Ben de imiyorlar diyorum ama içiyorlardı tabii arada sırada.

Yani aslında senin üzerinden anne babaya da bir mesaj veriyordu.

Tabii ki...

Son olarak eklemek istediğin bir Şey var mı?

Bazı çok kliŐe laflar aslında çok isabetli laflardır. Yani Şöyle ki Barış ağabeyi çok zlyoruz. Barış Manço’yu her geçen gün daha fazla anlıyoruz. Ya da başkası için, Atatürk için mesela bu tür sözler edilir. Ama hakikaten yle, Barış Manço gibi bir ismi hakikaten Türk toplumu çok arıyor. Böyle birleştirici birini herkes çok arıyor. Yine kliŐe bir laf vardır ya cenazesinde işte sağcısından solcusuna, mini eteklisinden trbanlısına kadar hepsini birleştirdi diye. Ama hakikaten yleydi. KliŐe ama isabetli bir söz. Günümüzde böyle bir insan kalmadı. Barış ağabey toplumun tüm kesimin birleştiren bir insandı. Dolayısıyla hani o Şarkısındaki söz var ya, “Kırk yılda bir gelir barış gibisi...” diye, ben daha önce bir konuŐmamda “Kırk yılda gelir Barış gibisi, henüz gelmedi.” demiŐtim. Bence kırk yılda da gelmeyecek, ben bunu deėiŐtiriyorum. Hele ki günümüz toplumunda sosyal medyanın bizi bu kadar ele geçirdiği, linç kültürünün bu kadar fazlalaŐtıėı bir toplumda bence Barış Manço gibi isimlerin tekrar günümüzde bizle buluŐması çok zorlaŐtı. Onu hakikaten her geçen gün daha fazla özleyeceğiz gibi duruyor.

Batuhan Aydar, Kişisel Görüşme, 28 Aralık 2018

Cahit BERKAY

Barış maço ile müzik serveniniz nasıl başladı?

Barış'ı tanıdığım zaman hemen müzik yapmaya başlamadık tabii ki. Biz onunla 70-71'de ya da 67-68 yıllarında İstanbul'da, şimdi tam hatırlamıyorum nerede olduğunu ama, biz müzisyenlerin toplandığı kafe tarzı yerler vardı. Oralarda, zaten müzisyenlerde kan kanı çeker derler ya öyle bir durum vardır, hemen konuşmaya başladık. Merhaba, naber nasılsın falan öyle bir tanışıklığımız oldu. Ama Barış'ın bizdeki asıl etkisi başkadır.

Moğollar'ın kurulma amacı yurtdışına gidip orada tanınmak, meşhur olmak çok para kazanmaktı gençliğin verdiği heyecanla. Barış da eğer yolunuz Paris'e düşerse orada benim bir evim var, kalabilirsiniz orada demişti. O söz bizim, Moğolların, Paris'e gitmesine neden oldu. Yani hikâyesi uzun aslında, Almanya'da bir yere gidecektik. Buradan çıkışımız bölük pörçük olmuştu. Taner'inki (Taner Öngür) biraz farklı oldu. Atina üzerinden gidecekti Almanya'ya. Atina'ya gidiyor orada diyorlar ki senin vizen yok, ilk uçakla terk etmen gerekiyor burayı. Taner de bakıyor uçak saatlerine, falan saatte Paris yazıyor. "Aaa!" diyor, "Barış'ın orada evi vardı, ben Paris'e gideyim." Taner, öyle bir hafta falan kayboldu. Sonra Paris'e gittiğini haber aldık ve hepimiz orada toparlandık. Yani Barış'ın "Eğer yolunuz Paris'e düşerse orada benim bir evim var, orada kalabilirsiniz." demesi bizim Moğollar'ın tarih akışını belirledi. İyi ki öyle olmuş.

Barış Manço ile "Mançomongol" isimli bir grup kurmuştunuz. Nasıl başladı, o fikir nereden çıktı?

Biz Fransa'da longplay yaptık, işte ödül kazandık, arkasından üç tane firmaya demo müzik yaptık. Elimizde kapı gibi üç kontrat var. Ama solistimiz yok. Kim kim, kim, kim dedik. Barış Liege'deydi o zaman. Ben trene atladım, Liege'e abisiyle beraber kaldığı eve gittim. "Barış böyle böyle, bizim güzel bir kontratımız var. Bunu değerlendirmek için senden daha iyisini düşünemedik çünkü sen hem İngilizce biliyorsun hem Fransızca biliyorsun. Tabii ki şarkıcısın bir de. Bizim de böyle hazır bir imkânımız var gel bunu beraber değerlendirelim." dedim. Barış'ın da zaten grubu yoktu o arada. Onun da bir gruba ihtiyacı vardı. İşte bizim solist ihtiyacı, onun grup ihtiyacı "Barış Manço ve Moğolları" ya da "Mançomongol" u oluşturdu. Liege'den

geldik Paris'e, çocukları toparlayıp hep beraber İstanbul'a döndük. Daha doğrusu paralar suyunu çekti, "Türkiye'ye gidelim turne yapalım." dedik. Çünkü dışarıda yaşamak, hiçbir şey kazanmıyorsan hakikaten zor. Bugün de zor, o zaman da zordu. İşte o turne maceralı bir turne, onu bilahare anlatırım gerekirse.

Mançomongol grubu ne kadar birlikte kaldı, ne kadar süre birlikte çalıştınız?

Geldik Türkiye'ye, provalar yaptık o arada turne bağlandı. İstanbul'dan çıktık yola. Daha sonra bombayla yakılan eski minibüsümüz vardı. Şoför tarafındaki panel cam iki parçadır. Şimdi kalmadı o minibüsler, bizim kuşak iyi bilir onu, Citroen markalıydı. İşte o arabayı da Muhittin ağabey kullanıyordu. Muhittin ağabeyin kim olduğunu yakın çevremizin hepsi iyi bilir; Barış Manço'nun üvey babasıydı. Böyle bir turneye çıktık. İstanbul, Kocaeli, Bolu dolandık oradan Balıkesir, daha sonra Kütahya'ya geldik. Kütahya'da hep konserler matinesi var, gündüz çalışıyoruz bir de gece çalışıyoruz. "Kâtip Arzuhalim Yaz Yâre" isimli çok bildiğimiz o türküyü çalışıyoruz. Ben yaylı tambur çalışıyorum, yaylı tamburla şarkının ortasında doğaçlamaya başlıyorum. Ben yaylı tamburla dolaşırken Barış da üstüne konuşuyor. Özeti şu o konuşmanın: Bir ülke düşünün ki o ülkede bir baba, kız çocuğunu kucağına oturtup sevemiyor. Yani, bu biraz o bağnazlığa karşı bir tepki anlamında sözcüklerdi. Bu birilerinin hoşuna gitmedi. Daha sonra Kütahya'da işte biz sahnede çalarken birileri koştu geldi "Ağabey arabanız yanıyor!" diye. Biz hemen fırladık baktık bütün araba her tarafından yanıyor büyük bir alev topu gibi... Zaten sene '71 çalkantılı bir dönem. Sokağa çıkma yasağı var, sıkıyönetim var, o var bu var. Bir anda jandarmalar bizi aldılar, topladılar bir otobüse bindirdiler. Ankara'ya gittik. Barış da var tabii yanımızda, hep beraber gittik. Ankara'da Barış kız kardeşinin (İnci Manço) evine geçti, biz bir otele yerleştik. Ertesi gün tek biz İstanbul'a döndük. Barış orada kaldı.

Ama işin zor tarafı biz tip olarak genelde o zamanki toplumun sevmediği, yani çirkin dediği adamlarız. Niye çirkiniz? Saçlarımız uzun, sakal var, böyle bıyıklar var, üstümüzde koyun postu var. O dönemde hippie dedikleri formatta insanlarız. Sokakta laf atıyorlar, "Anana benzeyeceğine babana benze!" diyorlar vs. En hafifi bu. Sonra

bir subay bizi, Moğolları, topladı ve askerlik dairesine çağırdı. İçimizde ben talebeyim, Murat talebe bir tek Engin’le Taner asker kaçağı. Tam açık açık geçtiği için söyleyebiliriz, asker kaçağı. Barış Liege Belçika’da talebe. Oradaki subay bizim evrakları görünce Taner’ de gelsin, dedi. Biz de yalan söyledik, “Onlar da Fransa’da Televizyon Okulu’nda okuyorlar.” dedik. “Yarın onlar da gelsinler bu yanışı kaldıralım.” dediler. Çünkü bir longplay yapmışız Fransa’da sağında solunda Türk resmi var. Dünden Bugüne Dans ve Ritimleriyle Anadolu diye bir albüm var.

Neyse uzatmayayım, yarın gel, dedi bize. Ertesi gün altıda trene bindik, gittik; Barış işte hâlâ orada evde. Barış’ın yeğeni kabakulakmış ve Barış da çocukluğunda kabakulak geçirmediği için kabakulak olmuş. Tekrar bir daha buluşamadık. Yıllar sonra tekrar buluştuk ama o dönem maalesef Barış Manço ve Moğollar ayrıldı.

Tabii ki o zaman sıkıyönetim dönemi. Bazen ben diyorum coşunca, “Ya işte bu politik siyasi bir sebep yüzünden Barış Manço Moğollar dağıldılar!” Dağılmadık, dağılmak zorunda bırakıldık. Ki hâlâ içimde uhdedir. Biz o kontratı Barış’la beraber değerlendirebilseydik, gerçekten Avrupa’da Türkiye’nin sesini ciddi şekilde duyurabilirdik bir yerlere. Çok daha başka bir yerlere vardırırdık.

Barış Manço ve Moğollar olarak kaç 45’liğiniz çıktı?

O dönem zaten geldik hemen İstanbul’da provalar yaptık, iki parça çıktı. İkisi de Barış’ın parçaları söz beste olarak. “İşte Hendek İşte Deve”’yi yaptık. 45’liğin öbür yüzü de “Binboğaların Kızı” diye bir parçaydı. Ki o dönem Barış’ın biraz böyle atasözlerine yahut ulus olarak geçmişimizden gelen geleneklerimize çok merakı vardı. Onun etkisi de vardı Barış’ın çoğu parçasında.

Ben de tam bu konuda bir soru soracaktım. Barış Manço’nun şarkılarına baktığımızda hep kültürümüzden beslenen bir yapı görüyoruz. Bununla ilgili neler söylemek istersiniz?

Oğullarının isimlerine bak Doğukan, Batıkan. Orada bile kafanın nasıl çalıştığını görüyoruz. Bir şey söyleyeyim mi sana? Sene ‘71, daha televizyon yok Türkiye’de.

Bir tek İstanbul'da Teknik Üniversite'nin televizyonu var. O televizyon da işte günde bir iki saat yayın yapıyor. Barış o kadar ileri görüşlüydü ki o gelecekte televizyonun önemli bir yer tutacağını o zamandan görmüştü. Hatta Fransa'dan gelirken o birtakım televizyon cihazları da getirmişti beraberinde. Ondan sonra Barış bu bugün bile herkesin çok iyi hatırladığı 7'den 77'ye, Adam Olacak Çocuk programlarını yaptı. Onlar Barış'ın muhteşem zekasıdır.

Erkmen Sağlam'la beraber çok güzel işler yaptılar. Biz de onların hepsine şahit olduk. Hatta 7'den 77'ye programına da hep beraber Barış bizi davet etti. Ben yaylı tamburu aldım, "Kâtip yaz arzuhalimi yâre, onu çalmıştık. İnternette baya ciddi bir tıklanma sayısı var. Biz daha sonra Cem'le çalıştık. Barış, Kurtalan Ekspresi'ni kurmuştu, artık yollar arkadaşça ayrılmıştı. O ayrı bir kulvarda, biz de Cem'le birleştik, ayrı kulvarda gittik.

Barış Manço'nun yaptığı müziği bir kategoriye sığdırabilir miyiz?

Barış'ta öyle bir külliyat var ki şimdi atıyorum "Dağlar Dağlar", türkü formatında bir şarkıdır. İşte "Gülpembe" daha başka bir formatta. Yani Barış'ı illa ki bir kategorinin ya da bir sınıfın içine sokamazsınız ürettiği müzikler anlamında. Barış'ın baya geniş bir yelpazesi var. Rock formatında da yaptı, sanat müziği de yaptı. Yani o yüzden bir katalogda bir sayfaya koyamazsın. Onun sayfası 4-5 farklı yerde olmalıdır.

Barış Manço'nun müziğini o dönem yapılan diğer müziklerden farklı kılan neydi?

Bir kere Barış, 68-70'li yıllarda türkülerimizi işte yahut sanat müziğimizi alıp batı formattaki enstrümanlarla çaldı ve halkın çok hoşuna gitti. Bir de giyim kuşam farklı. Daha enerjik çalışıyoruz yani. Bir türküyü alıyorsunuz ama içinde bas gitar var, davul var. Bizim millet davulu çok sever. Böyle güm "güm güm" girdi mi, yani davulcu solistten sonra en popüler müzisyendir grup içinde. Barış'ın işte kılık kıyafet mesela, işte o yüzükler, elindeki aksesuarlar, sahnedeki duruşu. Tam bir şovmendi. Yani hiçbir zaman sıradan bir şarkıcı olmadı.

Barış, bir şovmendi de. İnanıyorum çoğunu bilerek yaptı. Tabii ki bu hesaplamak anlamına gelmez. Çünkü siz müzikal bir çalışma yapacaksınız bunun bir masa başı çalışması da vardır. Bunu bilerek, düşünerek doğru şeyler yaptı. O yüzden Barış'ın başarısı hiçbir zaman tesadüf değil. Çünkü zeki bir insandı. Şarkı sözlerinden tut müziğine kadar, sahnede kılık kıyafetine kadar... Kaftan giyerdi. Giydiği o kaftanı alsan eline 4 -5 kilo gelirdi. Hakiki kaftandı o.

Barış Manço bir röportajında müzik benim için düşüncelerimi aktarmada bir araç diyor. Sizce barış Manço'nun aktarmaya çalıştığı neydi?

İşte, demin söylediğim gibi bir kere şarkıların görünmez bir gücü vardır. Barış hep güçlü şarkılar yapmaya çalıştı. Ya da yaptı. Mesela “Arkadaşım Eşek”. Kimi zaman yaş grubu olarak daha küçükleri hedef aldı. Onların işte bir onlu yaşlar grubunu hedef aldı. Daha büyükleri de yaptığı müzik olarak okşamıştır, sevdirmiştir kendisini. Yüreklərini okşamıştır. Şimdi, bunların hepsinde bilinçli bir çalışma var.

Barış'ı seven o 7'den 77'ye programına katılanlar bugün kaç yaşında? 30'lu yaşlarda ve o zaman öyle bir sevgi ekmiş ki... Bugün hâlâ mesela çıkıp konserlerde “Dağlar Dağlar” çalıyoruz. Kaçınıcı kuşak yani en azından şöyle örnek vereyim, işte bu geçtiğimiz yaz Münih festivalleri oldu. 50 bin kişinin katıldığı festivaller bunlar. İşte orada “Dağlar Dağlar”ı çalıyoruz ki ben onu Barış'la birebir çalmış bir insanım. Bak içeriye yaş ortalaması en fazla 25, in aşağıya 18 ile 25, hadi bilemedin 30'lu yaşlar. Böyle bir koro olur mu, tüylerin diken diken oluyor. Çalarken bazen çalamaz hâle geliyordum. Öyle bir duygu oluşuyor ki bunların hepsini Barış öyle bir ekti ki bilinçli ve güzel... Barış müziği güzel kullandı. Müzikle tabii insana keyif verirsin. Ruhunu okşar, dans ettirir, düşündürür ne bileyim müziğin bir sürü kabileyeti vardır. Barış bunların güzel olanlarını seçti ve o anlamda şarkılar yaptı. O yüzden hâlâ özleniyor.

Ve hâlâ konuşuyoruz. Ölümünden onca sene sonra bile...

Tabii. 20 sene geçti. Yeni kuşaklar büyüdü Barış'ı kaybettiğimiz günden beri. Ben “öldü” lafını kullanamıyorum. Barış göçtüktan sonra 20 sene daha geçti. Bu 20 sene içinde büyüyenler onlar da Barış'ı tanıdı, tanımayan bir tanesi yoktur.

Yani kuşaktan kuşağa aktarılarak Barış Manço hâlâ yaşıyor kalplerimizde. Siz Barış Manço'nun aynı zamanda çok yakın bir arkadaşısınız. Sahne önündeki Barış Manço ile sahne arkasındaki Barış Manço farklı mıydı?

Ovvv. Bir kere aynı şeyi ben Cem'le (Cem Karaca) de yaşadım. Barış çok muzip bir adamdı. Biz acayip eğlenirdik, gülerdik. Barış çok hızlı konuşurdu. Bazen atları bir kelimeyi, cümleyi anlayamazdım. Barış bir daha söyle falan derdik. Mekânı cennet olsun. Para harcamayı sevmezdi. Beraberiz şimdi, grubun tahsilat işlerini yapan benim. İktisatçıyım ya Cem de bana yıkmıştı, Barış da bana yıkmıştı. Ben masrafları hesaplarım, kazandığımız paradan düşerim. Onun kalanını daha sonra herkesin bir oranı var o oranda da herkese dağıtırım ücretini, parasını. Şimdi Barış'la beraber yemek yiyoruz, çay içiyoruz, kahve içiyoruz, oraya gidiyoruz. Ben ödüyorum masrafi devamlı. Barış hiç oralı olmazdı, helal olsun tabii. Baktım olacak gibi değil. Gittim küçük bir defter aldım. Yemek yemişiz mesela, 6 lira Barış'ın yemeği tutmuş. Falan yerde yemek 6 lira, falan yerde kahve 74 kuruş, falan yerde şu bu bu vs. Sonra da bir konser oldu, paralar geldi. Şimdi baktım, ana masraflar çıktı, oranlar da çıktı, paraları ayırdım. Barış'ın atıyorum işte 35 - 50 lira falan onun adına ben harcama yapmışım. Onun parasından kesip kalanını verdim. Çok ciddiydi para konusunda. Aldı saydı parayı “Cahit, bu niye eksik?” diye sordu. Hemen defteri çıkarttım, Barış dedim, burada yemekler, içecekler vb.

Nur içinde yatsın. Arkadaş olunca bizim yol maceralarımız çoktur. İstanbul'da, orada, burada, kafelerde, konserlerde hep çok eğlendik. Ama yol maceraları bir tanesi böyle anlatayım. En az yarım saat sürer o.

Unutmadığınız bir anınız var mı?

Ben kısaca çarpıcı bir hikâye söyleyeceğim. İşte o malum turnede dolaşıyoruz. Ertesi gün matine olduğu için bir gün önceki çaldığımız yerde gece çaldık, aletleri

topladık yola çıktık. Arabayı Muhittin ağabey Engin ağabeyle ortak kullanıyor, yorulunca öbürü geçiyordu. Muhittin ağabey, Cahit mazot alacağız dedi. Tamam ağabey dur bir yerde dedik. Girdik sabahın üçü mü dördü mü ne, mazot aldık. Şimdi Barış’la bizim “Barış Manço Moğollar” diye bir vergi defterimiz vardı. E dolayısıyla yaptığımız masrafları da faturalandırıyoruz. Mazot aldık, işte atıyorum 100 liralık mazot almışız. Ben adama dedim ki Barış Manço ve Moğollar adına kes faturayı. Adam, tamam ağabey dedi. Ben o uyku sersemliğiyle kıvırdım faturayı cebime koydum. Gittik otele işte, yattık, kalktık. Öğlen hesap yapıp masrafları toparlıyorum. Faturaya bir baktım, Barış Manço ve Oğulları yazıyor. İşte, şimdi bu durur mu orada? Aşağıya indim Barış da kalkmış çay içiyor, bir şeyler atıştırıyor. Barış dedim ver elini öpeyim. “Ne oluyor ya Cahit?” dedi. Ver elini öpeyim babalık, dedim yine. “Niye hayrola?” diye sordu. Çıkarttım faturayı gösterdim. O da yıkıldı gülmekten.

Bulgaristan’da yolda kaldık işte onun hikâyesi uzundur. Pazar sabahı yol parası bitti arabanın ön camı kırılmış falan. Uzun hikâye o. Sabahın 8 buçuğunda Türk Konsoloslukuna gittik Sofya’da. Borç para alacağız oradan Edirne’ye gideceğiz, Edirne’de de Muhittin ağabey bizi alacak. Yani çok uzun bir maceradır o. Kapıyı çalıyoruz, çalıyoruz açan yok. Böyle bir birkaç dakika geçti. Kapı açıldı. Barış’ın saçlar böyle uzun, üzerinde koyun postu gocuğu vardı onun. Bende de mont tarzı kısa bir şey var ama benim de saçlar öyle uzun. Gocuğa girince iki misli falan oluyorsun kabarıktı baya. İşte kapı açıldı, açılmasıyla beraber adam “Teröristler!” dedi, kapıyı yüzümüze kapattı.

Biz de şaşırdık Barış’la. “Ya biz terörist değiliz. Biz “Barış Manço Moğollar”ız, biz yollarda kaldık.” Sonunda açıldı kapı. Meğer o ara ataşeyi uyandırmışlar, adam tabii tanıyor bizleri. Adam aldı bizi içeri, o şubat soğukunda çay içtik. Şimdi enteresandır, bunu çoğu insan bilmez. Yurtdışında kaldığın zaman konsolosluk sana, o zamanlar, mesafeye bakar arabayla mı gideceksin işte senin mazot masrafın 200 dolar tutar ya da 100 dolar tutar. Sana 100 dolar borç verir, pasaportuna da “Falan tarihte falan yerde 100 dolar borç verilmiştir.” diye yazar. Barış’ın pasaportunda vardır o. Müzede duruyor o pasaport, bir tanesine bakın birinde mutlaka duruyordur o yazı.

100 ya da 150 dolar borç almıştık. Sonra Barış gitti, İstanbul’da merkez bankasına yatırdı o parayı.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Çok erken ayrıldı aramızdan, o anlamda ben kendisini çok özleyorum. Mekânı cennet olsun.

Cahit Berkay, Kişisel Görüşme, 7 Aralık 2018

Ender ENÖN

Barış Manço ile tanışma hikâyeniz nasıl başladı?

Biz ilkokulu bitirir bitirmez Galatasaray’a girdik ve hemen arka sıramda da Barış oturuyordu. Böyle biraz tombuldu. Bir baktım benim kalemim yok, böylece ilk temasım Barış’tan kalem istemekle oldu. Hemen bana bir kalem verdi. Orada aramızda bir sempati, arkadaşlık doğdu. Bu arkadaşlık herhalde bir 20-25 sene devam etti. Tabii beraberlik olarak, yoksa dostluk hayat boyu devam ediyor. Bizim öyle olmuştu.

Lisedeyken Barış Manço ile bir grup kuruyorsunuz. “Barış Manço ve Kafadarlar” grubu fikri kimden, nasıl ortaya çıktı?

O yıllarda Elvis Presley ve Rock’n Roll modası çıktı. Böyle gazetelerde işte, gençler havalarda uçuyor, bacağının altından geçip takla atıyor vs. Gazetelerde, radyolarda, tabii televizyon yok o zamanlar, hep bundan bahsediliyor. İlğimizi çekti, nedir bu Rokck’n Roll denen şey diye. Yaklaşık bir ay sonra da bir film geldi siyah beyaz sinemaya. Biz oraya gittik sınıfça. Orada olayı gördük. Müthiş, enerji dolu, heyecanlı bir olay. Çok etkilendik, o yüksek enerjiyle yüklendik. Biz okulda yatılıyız

tabii. Akşam etütte başladık, sıralara vurup o müziği çalmaya, söylemeye çalışıyoruz. Böyle doğdu o toprağın altındaki kısım, sonra filizi toprağın üstüne çıktı tabii.

Sıraya vurmakla olmuyor, bu enerji boşalmıyor orada. Onun üzerine ne yapalım ne edelim diye düşündük. O devirde gitar falan satılmıyor, hiçbir enstrüman yok. Kendimiz yapacağız, bizi kimse durduramaz! İşte hayal güçlerimiz çalışıyor; şöyle yapsak vs. derken gitar resimleri bulduk. İş bilgisi odası vardı orada bir gitar yaptım ben. O gitarla sahneye çıktık Barış’la. Ama tabii ses pek iyi çıkmıyor. Naylon tel taktık, playback olarak okulun geleneksel şamata gecesine çıktık. Yer yerinden oynadı. O gece, biz o filmlerde gördüğümüz hareketleri taklit ettik. Yerlere yatma, gitarı havaya atma, çevirme falan şov kısmı çok zengindi. Müzik de arkadan geliyordu. Alkış bizi mayaladı. O sulama ve mayayla daha da yüklendik enerjiyle, ondan sonra hep devam ettik. Yani beş sene Türkiye’de, beş sene de Belçika’da beraberliğim oldu Barış’la.

Şimdi amatör olarak müziğe tekrar başladınız sanırım?

Evet, tekrar başladım. Otuz sene falan ara vermiştim... Ama tabii aşılandık ya, o aşı işledi. On sene civarıdır tekrar müzik yapıyorum. İşte, konserimiz var. On senedir konserlere çıkıyorum.

“Barış Manço ve Kafadarlar” kaç yıl devam etti, neler yaptınız birlikte?

‘58 yıllarında bu etkiyi aldıktan sonra, ilkel enstrümanlardan sonra tabii biraz geliştik. En büyük aşama bizim gerçek bir gitara sahip olmamızdı. O zaman Türkiye’de gitar yok, bir tane gitar geliyor bütün gruplar o gitarı ödünç alıyordu. Ve gitarist falan önemli değil; gitar önemliydi. Bu yüzden bir kaçak gitar getirmek zorunda kaldık çünkü gitar getirmek de yasaktı. Güzel olan bir hatıra da şudur: Gitarı getirmek için onu çalabilmek gerekiyor, yani gitarı çalamayan demek ki ticaret yapıyor anlamına geliyordu ve bunun korkunç bir vergisi var. Yani getiremezsin. Bir tane

sporcu kafilesinden bir ağabeyimize gitar öğrettik, öğrettik derken basmayı öğrettik. Sen bunu vur, gümrükten geçersin dedik.

Gitti, İtalya'dan bir gitar getirdi, bastı akoru geçti. O şekilde gitar sahibi olduk.. Büyük sinemalarda konser verdik. Cadde Bostan Ozan Sineması vs. derken yavaş yavaş ısındık, sonradan bize Asaf Savaş eklendi saksafonla, zenginleştik böylece. Baya bir grup olduk ve ismimiz Kafadarlar'dan, Kafadarlar tabii ilkel bir grup ismiydi, Harmoni'ye döndük. Savaş Manço da bize tişörtler hediye etti. H harfi yazıyor sarı tişörtlerimizde, öyle fotoğraflarımız var.

Peki bu grup, 45'lik çıkardı mı hiç?

O safhada galiba bir 45'lik çıkardılar. Fakat benim kaderim Barış'la devam etti. Şöyle ki Barış'ın ağabeyi Savaş Manço burs kazanıp Belçika'ya gitti. Bir sene sonra da Barış yanımıza geldi. Olay devam etti orada. Esas plakları o dönemlerde yani benim Belçika'ya gittiğim sene, orada bir sene kalarak yaptığını duydum. Ama o plaklar var mı yok u bilmiyorum. Ben plak yapımında bulunmadım. O safhada, toprak üstünde değildim. Filiz safhasındaydım. Sonra o ağaç oldu, meyve verdi. Barış'ın o kısmını seyirci olarak takip ettik. Yalnız son yılında bizim bir veda beraberliğimiz oldu. TV programcısı bir arkadaş sürpriz yapıp bütün Kafadarlar'ı aynı canlı yayında Barış'ın karşısına çıkardı. O heyecanlı bir andı, Barış da çok mutlu olmuştu.

Programın ismini hatırlıyor musunuz?

Evet, 40. yıl. TRT miydi tam hatırlamıyorum. Onun kayıtları var bende. Biz tabii haberli olduğumuz için hazırlandık ve Barış'la beraber söyleyeceğimiz bir şarkının sözlerini bile hazırladık. Pat diye çıktık böyle çok şaşırdı, çok sevindi, çok heyecanlandı. "Bye Bye Love" diye bir şarkımız vardı, o şarkıyı söyledik. Aslında, elveda arkadaş, elveda aşk gibi bir anlamı vardı. O, bizim aslında bir elveda programımız oldu.

Bir nevi o şarkıyla Barış Manço'ya veda etmiş oldunuz yani?

Aynen öyle. Bir vedamız daha oldu. Barış'ın bu kadar duygulandığını görünce biz de çok duygulandık. Çünkü daha önceki temaslarımız çok uzaktan olmuştu. Çok yoğundu Barış. Bu, sıcak temas derler ya aynen öyleydi. Bunun daha sıcaklığı evde oldu. Lale (Lale Manço) bizi eve davet etti bu duygulanmayı görünce. Bir yemek organize etti. Bütün Kafadarlar, Harmoniler... Biz orada ilkokul çağlarına döndük. Şakalarımızla müziğimizle orada en doğal ortamımızdaydık. İnanılmaz şarkıları, üç sesli vokalleri son derece doğru ve başarılı söyledik. Birbirimize şaşırdık, sen nereden hatırlıyorsun bunu diye. Orada Barış çok keyiflendi. Espriler, şakalar falan. Esas veda o oldu. Öbürü hani bir tekrar karşılaşma idi bu bir vedaydı, ama güzel bir vedaydı. Neşeli bir veda.

Vefatından ne kadar öncesiydi?

Bir sene önceydi. Sonra tabii bir daha görüşmedik. Barış bu konudaki özlemini söyledi bize. Ben bu sıcak ortamı yaşayamıyorum, dedi. Türkiye'de beni daha ziyade böyle bir "imaj" olarak görüyorlar. İmzalar, resimler falan ben bu havaya giremiyorum, dedi. Belçika'da kimse tanıyamıyor yine giremiyorum ama sizlerle bu özlediğim havaya girdim, demişti. Teşekkür ettik, böyle bir anı yaşadık. Bu da Doğukan tarafından kaçak olarak videoya alındı.

Şimdi, bir geriye dönüş yapmak istiyorum. Belçika'da Barış Manço ve Kafadarlar olarak neler yaptınız?

Biz orada sadece iki bireydik ve değişik gruplarda ihtiyaca göre çalışıyorduk. Biraz da öğrenci harçlığı kazanmak için Barış da değişik gruplara çalışıyordu. Les Mistigris isimli bir grup kurdu. Ben de balolarda çalışıyordum. Biraz zevk için biraz da harçlık için. Daha sonra biz Barış'la bir proje için beraber olduk. O esnada Avrupa'ya

işçi akımı başladı yoğun bir şekilde. Bunlar belli kahvelerde -kafe değil de kahve diyeceğim onlara tam bir kıraathaneydi çünkü- oturuyorlar pişti vs oynuyorlardı. Biz de o kahvelere teklif götürdük. Burada çalalım siz de bize harçlık verin. Hem sizin için de daha iyi olur, hareket olur, dedik. Tamam dediler, biz orada harçlığımızı çıkarmak için başladık çalmaya. Ama ne çalıyoruz? İşte “Bye Bye Love” vs. batı müziği çalıyoruz. Çünkü biz o müzikten etkilenmişiz. Ama kimse bizi dinlemiyor orada çay içiyor, pişti oynuyor, sohbet ediyor. İçlerinden Karslı bir tanesi, “Bir türkü çığırırım mı?” dedi. Aynen bu tabirle. “Tabii!” dedik. “Kağızman’a ısmarladım nar gele nar gele!” türküsünü söylemeye başladı. Sesi çok güzeldi. Hem biz bayıldık hem dinleyen herkes bayıldı. Öyle bir alkış koptu ki imrendik biz hem alkışa hem türküye. Barış çok güzel mesaj kapardı, her olaydan alır saklar doğru zamanda çıkarırdı. O mesajı aldı. “Çocuklar bu enstrümanlarla bu müziği yapacağız hem müzik güzel hem de enstrümanlar daha farklı, canlı.” dedi. Bizim ilk Anadolu müziğine geçişimiz öyle oldu, o olayla oldu. Ertesi hafta biz çıktık, o alkış bize geldi bu sefer. Tabii mesaj alındı, yola devam edildi. Orada Barış’ın dönüşümü oldu yani. O zamanlar türkü dinleyenler ayrı, batı müziği dinleyenler ayrı bir gruptu. Barış onları birleştirdi. Barış’ın müziğini her tarzdan insan benimsedi. Aşure oldu yani, her türlü malzeme var içinde. Sözleri de öyledir, müziği de öyledir, her şey de vardır. İşte Kağızman da vardır, başka batı müziği de... Yabancı dilde söylemeyi bıraktı ama enstrümanları, ritmi hep batı müziği oldu Barış’ta. O olay bir dönüşümdür önemli bir kilometre taşıdır.

Barış Manço bir röportajında müziği düşüncelerini aktarmada bir araç olarak kullandığını söyler. Sizce aktarmaya çalıştığı neydi Barış Manço’nun?

Bence müzik zaten herkes için insanları birleştiren bir araç. Barış bir şey sormuştu, en iyi dil hangisidir diye ve sonra tatlı dil diye cevap vermişti. Bana sorulursa ben de müziktir, derim. Müzik, birbirlerinin dilini anlamayan insanların arasında konuşmasını sağlayan müthiş bir iletişim aracıdır. O kelimelerin üzerindedir çünkü. Böyle yüksek bir titreşim sahasında insanlar birbirlerini, ne yapacaklarını

bilmeden alıyor. Özellikle hiç prova yapmadan müzik yapanlar var. Orada müzik kalitesi çok iyi olur. Müzik bir iletişim aracı. Söz de öyle ama söz tek başına biraz renksiz kalıyor. Müzik onu renklendiriyor, boyut katıyor. Hepsi paket oluyor. Sanırım müzik bir araçtı Barış için de hepimiz için de. Yani onun ifade etmiş oldu Barış o şekilde.

Vefatının üzerinden neredeyse 20 yıl geçti. Ve hâlâ kime sorsanız biliniyor ve çok sevilip dinleniyor Barış Manço. Peki, Barış Manço’yu fakrlı kılan nedir sizce?

Git gide daha çok biliniyor Barış. Bunu takip ediyorum. Yeryüzünde değil gibi sanki, uçakla gidiyor. O iniyor, tekrar başka yere gidiyor, başka bir boyuttan bir şeyler getiriyor bize. Yani gökten mi denizden mi, bir şeyler getiriyor. Zaten sanatçı herkesin ulaşamadığı gidemediği yerden bir şey getiren kişidir bence. Barış da o “bir şeyi” getiren kişiydi. Mesaj olabilir, müzik olabilir, hediye olabilir... Yani insanların ihtiyaı olan ve göremediği şeyleri getiren insanlar bence sanatçıdır. Barış’ı farklı kılan da budur. O “bir şeyleri” getiren insandır.

Barış Manço’nun Henri Salvador ile tanışması ve 20 kilo vermesi üzerine küçük bir anekdotunuz vardı. O hikâyeyi bizimle paylaşır mısınız?

Evet, enteresandır. Biz Savaş Manço ile gittikten bir sene sonra Barış geldi. Ama Barış’ta ne burs var ne para var, hiçbir şey yok. Bir tıra atlamış otostop yapıp gelmiş. Barış mektepte falan kiloluydu. Fakat çok da azimli, ne yapacağını bilen bir insandı. Tohumdan da teydi artık, çıkmak istiyordu. Aılmanın bir şartı da Avrupa’ydı, Avrupa’da açılmak istiyordu. Henri Salvador gen sanatçılara kapısını açan, onları destekleyen gen bir komedyendi. Ben onu hatırlıyorum böyle hayal meyal, kısa boylu komik bir adamdı. Programı zenginleştirirdi bu şekilde. Barış oraya çıkmak için gitti Henri Salvador ile konuştu. Salvador, “ok güzel sesin var ama kilo vermen lazım.” diyor. Ee peki vereyim ağabey, diyor Barış. Yaklaşık 20 kilo verdi, yani az da değil!

Henri Salvador komedyen, belki de şaka yaptı, Barış anlamadı. Ondan sonra Barış birden kayboldu ortadan, iki ay yoktu yaz tatilinde. Nerede? Orada bir yerde bir şey yapıyor galiba, ağabeyi de bilmiyor.

2 ay sonra bir geldi Barış, 20 kilo vermiş. İncecik, korktuk. Beti benzi solmuş. Eyvah hastanelik olacak diyoruz. Son derece sağlıksız görünüyor tabii. Ama 20'yi vermiş. Bu arada bir yerlerde restoranda çalışmış Barış. Bu iftihar edilecek, övülecek, örnek bir şey. Azim, sebat, arzuya erişmek için insan kanatır elini. Barış onlardan biri. Hakikaten ondan sonra sağlığını kazandı, o kiloya adapte oldu. Paris'in en itibarlı konser salonu Olimpiya'da sahneye çıktı. Hakikaten Olimpiya'da ilk sahneye çıkan Türk odur. Öyle bir dönüşüm noktası oldu, o da bir kilometre taşıdır. İşte bunları birebir yaşama fırsatı buldum yakın olduğum için. Bir dönüşümü daha var o da kıyafet dönüşümü.

Kıyafet dönüşümü nasıl oldu peki?

O zamanlar dünyada ilk hippilik çıktı. Hani derler ya '68 kuşağıyla uzun saç, renkli elbiseler modası çıkıyor. Fakat dünya çok yabancı bakıyor bu olaylara. Yani pek yayılamadı, toplum kabul etmedi. Onlar da dışlanmış bir grup olarak geçtiler tarihe. O esnada bana bir hippie arkadaş geldi uzun saç vs. mecburen benim evde kaldı. Vize alamıyormuş, vize alana kadar bizimle beraber yaşamaya başladı. Uzun saçlı, siyah çizmeli biri, sokağa çıktığı zaman herkes bundan önce bundan korkuyordu. Fakat arkasından büyük bir grup ilgiyle takip ediyordu neyin nesidir bu adam diye. Her neyse, şimdi Barış da inceliyor ne mesaj var bu çocukta. Bu çocuk aslında bir devrim mesajı veriyordu. Hippilik bir devrimdir aslında. Toplumda bir çağ atlatmıştır insanlara, saçını bile etkilemiştir. Kalıplarınızdan çıkın demek istedi. Barış kalıplardan çıkma mesajını aldı. Zaten saçlarını sevmiyordu başta, dik çıkardı bir türlü yatıramazdı okuldayken. Uzattı saçlarını, o imajı beğendi, biz de beğendik. Takılar, yüzükler derken dönüşümünde o hippie arkadaş ve hippilik etkili oldu.

Hippilerde biraz çekingen saç uzatma vardı. Beatles tarzında da vardı. Ondan sonraki gruplar daha da saldı saçlarını ama hippilikte tamamen patladı olay. Hippî arkadaşımın giydiği o tarz kıyafetleri biz de denedik. Tabii Türkiye’de bu büyük cesaret çünkü Türk tolumu daha da tutucu. İşte bu kadın mı erkek mi falan diye laflar oluyordu. Onların sözünü kesmek için bir de bıyık bıraktı, söyleyecek laf bırakmadı!

“Bakın dedi krallara, padişahlara hepsinin saçları uzun. Hakikaten niye kesiyorsunuz?” dedi. Kimse bir şey diyemedi. Onlar da saç uzatmaya başladı.

Böylece kendini her bakımdan topluma kabul ettirdi. Tutucu bir topluma sevdirdi kendini. Kabul etmek başka, sevmek başka. O, sevdirmeyi de başardı. Çok güzel, o çok önemli bir yükseklik bence.

Barış Manço ile yaşadığınız ve unutamadığınız bir anı var mı?

Barışla beraberliğimizin, dostluğumuzun bir yönü daha vardı. Barış bir defa çok karikatür çizdi, kalemi çok kuvvetliydi. Çünkü Liege Akademisinde grafik bölümünden birincilikle mezun oldu. Bir de çok iyi bir komedyendi Barış. Şimdi benden fikirler çıkar, şöyle yapalım böyle yapalım diye. Onlardan birinde, biz hoca taklitleri yapmaya başladık sınıfta. Ama altıncı sınıfız, orta bir iki falan, çocuğuz daha. Çok güzel taklit yapıyoruz. Barış birkaç hocayı seçti, ben birkaç tanesini seçtim, onları taklit ediyoruz. Büyük sınıflar bizi çok beğendiği için biz deplasmana gitmeye başladık. Bize gel falan, diyorlar. Hocasına kızılıyorsa onun taklidini çok seviyor beğenenler. Öyle bir beraberliğimiz de oldu. Bir de son sınıflara yakın, tek nüshalı gazete çıkardık Barış’la. Gazete mecmuasında resimli romanda birtakım olayları yazıyoruz, fakat romanın kahramanı lakaplarıyla vs. sınıf arkadaşlarımız. Timsah Hüsnü şöyle yaptı falan şeklinde. Herkesin hoşuna gitti bu. Bir de bunu renkli olsun diye yeşille çiziyorduk. Bir sayfasını Barış çizdi, arkasını ben çiziyorum. O tek nüsha tüm okulu geziyor. Maalesef o nüshalardan hiç kalmadı.

Evet, böyle bir anılarımız var işte. Bir de karikatür konusunda bazen Barış bazen ben arkadaşların karikatürünü tahtaya çizerdik. Geldiklerinde onlara sürpriz olurdu.

Barış Manço aslında çok zamansız ayrıldı aramızdan. Vakitsiz vedası herkes için büyük bir şoktu. O konuyla ilgili neler anlatmak istersiniz?

Dediğim gibi, biz o veda buluşmasında kalakaldık. Donduk. Yani yirmi yıldır, hiçbir şey değişmedi. Barış hep aynı yerde, biz aynı yerde. Sanki her şey dondu. Şarkılar aynı, onlar da dondu, değişmedi. Kıyafetler, bakın her şey dondu. Bu gitar (Barış Manço Müzeevinde) bizim Barış'la sahneye çıktığımız, defalarca yere düşüp kırılan bir gitar. O da dondu duruyor. Yani hepimiz beraberiz aslında şu anda, bana öyle geliyor. Kaybettik gibi gelmiyor. Orada Barış dinliyor bizi. Girişte çok güzel bir balmumu heykeli yapılmış, inanılmaz! Konuştum onunla. Bence bir kayıp yok, ayrılık var. Zaman zaman her insan belli yıllar ayrı kalabiliyor. Ben ölümü de öyle görüyorum. Yani bitiş olarak görmüyorum. O devam ediyor. Bu bir histir, yani bu bir bilgi değil. İşte hepsi burada, biz buradayız, neredeyse çalacağız. Öyle bir hâli var baksana. Enstrümanlar da hazır, benim içimden öyle geliyor, “Haydi gel Barış, çalalım bir şeyler!” gibi öyle bir his duydum buraya girdiğim zaman. Diyeceğim bu yani duygu olarak.

Ender Enön, Kişisel Görüşme, 15 Aralık 2018

Eser TAŞKIRAN

Barış Manço ile tanışma hikâyeniz nasıldır, anlatır mısınız?

1991 senesinin yaz tatiliydi, ben henüz lise 3. sınıftaydım. Kurtalan Ekspres'nin gitaristi sevgili Mustafa Koz beni Barış ağabeyle tanıştırdı. Barış ağabey de sevgiyle saygıyla anıyorum onu, bize çalarsan çok sevinirim, dedi. Ben de bunun bana büyük bir şeref olacağını söyledim. O gün bizim sahne üzerindeki birlikteliğimiz başladı. 1999 yılında da Barış ağabeyin “Best of” albümünü yapmak, bir aranjör olarak bana nasip oldu. Mançoloji'yi yaptığımda da 25 yaşındaydım. Bunlar benim için en önemli 2 kader, anı ve şansır.

Kurtalan Ekspres'te mi çaldınız?

Tabii, 1991'den ölümüne kadar Kurtalan Ekspres'te çaldım. Vefatından sonra da sene 2013'e kadar birlikteliğim devam etti Kurtalan Ekspres'le.

Mançoloji albümü Barış ağabeyin son albümü, bitimine de ömrü yetmiyor. Bu albümün ortaya çıkma fikri nasıl doğdu?

Aslında fikir Barış ağabeyin fikri değildi. Çünkü Barış ağabey her zaman yeni bir şey üretmeyi, farklı bir şey üretmeyi isterdi. Geçmiş geçmişte bırakıp bugüne de daha farklı bakmayı, istediği müziği üretmeyi tercih ederdi. Çok hızlı yaşadığı ülkeye bir şeyler katmak için, hayatında hep üretime zaman ayırırdı. Fakat öyle bir süreçti ki 90'lar, bütün pop müzik alanındaki şarkıcılar kendi "Best of"larını yapmaya başladılar. Tabii ki bir satış gayesi güden çalışmalardı bunlar. Kendilerini en iyi şarkılarıyla hatırlatmak istediler bu süreçte. Herkes bu alana yöneldiği anda da Barış ağabeye, hayatı boyunca en büyük hitleri üretmiş olan besteciye de böyle bir baskı oluşturdu. "Ya Barış ağabey, sen de bize eski şarkılarını tekrar sunsan." gibi. Barış ağabey kendini alıkoyamadı o rüzgârdan. İstemeyerek de olsa alana o da giriş yaptı. Fakat sonradan çok büyük bir coşku yaşadık biz. Çünkü çok güzel bir albüm yaptık ve Barış ağabeyin diğer albümlerinden bir farkı oluştu. Çünkü diğer albümleri yaparken Barış Manço gezgin bir televizyoncuymdu. Çok önemli müzisyenlerle çalışıyordu ama onlara teslim oluyordu çünkü onlarla ilgilenecek detaylara girecek zamanı yoktu televizyon dünyasında olduğu için. O Mançoloji'de bütün enerjisiyle işin başında oldu. Her notasına onay verdi. Her notasını büyük bir coşkuyla yaşadı. Şöyle söyleyebilirim sevgili Havva stüdyomuzda normalde iki tane bu çeşit yürüyebilen sandalye vardı. Biz üçüncüsünü tedarik ettik fakat üçüncüsü hep boştu, Barış ağabey hep ayakta idi.

Barış ağabeyin “Best of”undaki şarkılar neye göre seçildi, o çalışma süreci nasıl gerçekleşti?

Şarkılar, şöyle seçildi: Çok yakın hayranları vardı Barış ağabeyin. Barış ağabeye zaten bütün Türkiye çok yakındı. Ve o yakın kitleyle birlikte, 12 + 12, 24 olmasına karar verdi. Sonra da benim onunla birlikte dokuz ve ne yazık ki onsuz bir ay çalıştığım bir sürece girdik.

Mançoloji’nin diğer Barış Manço albümlerinden farklı kılan temel özellik nedir?

Temel özellik, Barış Manço’nun her notasını içselleştirmesi ve her notasındaki nüanstaki kayıt şeklimize kadar işe müdahil olduğu belki de tek albüm oluşuydu. İkinci özellik, o bana işi teklif ettiğinde, 1998 Bodrum konserindeydik. Barış ağabey geldi yanıma “Mançoloji’yi senin yapmanı düşünüyorum ne dersin?” dedi. Ben yine şeref duyacağımı söyledim. Orada bana çok önemli bir şey söylemişti. Grupla çalışmaya başlayayım o zaman, dedim, “Yok, grupla çalışmayacaksın.” dedi. “Bu albümde ben “Best of”umu yapıyorum, istiyorum ki Türkiye’nin en iyi müzisyenleri, en hak eden ve en iyi çalan müzisyenleri yer alsın.” dedi. Bu çok önemli bir vurguydu. Çünkü çok değerli bir flamenko üstadı ülkemizin önemli bir değeri olan Erdem Sökmen, kendisi naylon telli gitar üstadıdır, bu sayede Barış Manço müziğinin içinde yer aldı. Ercan Irmak gibi bir neyzen, Güray Hafıtaş gibi bir özel bağlamacı, hepsi işte dahil oldu.

Yaylı grupları, nefesli grupları, bunlar o dönem itibarıyla kayıtlarda pek yer bulmuyordu Barış Manço müziğinde. Ya çalıştığı aranjörler daha çok bilgisayar sesleriyle onları bitiriyordu ya da daha önceki albümlerde Kurtalan’ın rock tınısı konuya müdahildi. Ama bu sefer Türkiye’nin bütün usta müzisyenleri Barış Manço’nun yanında yer aldılar. Bu da çok büyük bir müzikal örgü yarattı. Onun zaten en çok istediği şey de bence buydu. Çünkü bütün ülkeyi kavrayan o sanatsal yaklaşım, o Barış Manço yaklaşımı bunu gerektiriyordu. Yani belli bir tarza hizmet eden veya

belli bir aranjörün müzikalitesi içinde kilitli kalan değil, bütün Türkiye’yi kapsayan, sazlarında ustalaşmış insanların da el verdiği bir müzik. O yüzden inanılmaz bir coşku ile çalıştık. Vefatından sonra sevgili Lale Manço ile bir araya geldiğimde de Lale abla beni çok gururlandırdı. “Barış seninle yaptığı işten gurur duyuyordu.” dedi. Çok mutluluk vermişti bana.

Bir sanatçının bütün eserleri kendisi için çok önemlidir elbette ama birlikte çalışırken Barış ağabey için Mançoloji’de çok önemseyip ayrı tuttuğu bir parçası var mıydı?

Ben bir aranjör, bir müzik adamı olarak çalıştığım hiçbir parçaya diğerinden daha yakın durmamaya çalışırım. Bu aslında şunun gibidir: Çocuklarınız var, bir çocuğu diğer çocuktan ayıran ve bir çocuğa orta hallice davranıp da diğerini yücelten anne baba şekli. En sevmediğim tiptedir. Bu yüzden de Barış ağabey bir şarkıyı yüceltirim, diğer şarkılar, diğer çocuklar, kendi halinde pişsin gibi bir yaklaşım ne bende ne o anda vardı. Parçalar içinde öne çıkan doğal olarak olmuştur ama ne onda ne bende parçalar arası, çocuklar arası, bir ayrım oldu. Çünkü bunu yaparsanız diğer şarkılarınıza, diğer çocuklarınıza iyi bir ebeveyn olamazsınız.

Belki bir şarkının çıkış hikâyesi olarak diğerlerine göre manevi değer açısından daha üstün bir yanı vardır?

Aslında manevi değeri büyük olmayan bir şarkı 40 yıl yaşayamaz. Ben bu şarkıların sonsuzluğa ereceğine yüzde yüz eminim. Çünkü vefatının, bence ölümsüzlüğünün, üzerinden geçen 20 yılda bir sanatçı hâlâ çok seviliyorsa konu çok bariz, bu şarkılar ölümsüzdür.

Barış Manço’nun bu kadar sevilip dinlenmesinin bir sebebi olmalı. Onu bir müzisyen olarak diğerlerinden ayrı kılan sizce neydi?

Bir kere ben şunu çok net söyleyebilirim. Bizim Mançoloji'yi yaptığımız son dokuz aya kadar, ben Barış ağabeyle 8 sene aynı sahnede ona eşlik etmekten gurur duyarak yer aldım. Fakat o süreçte o kadar yoğun bir Barış Manço vardı ki ben Barış Manço'yu konser provası esnasında çekip ya Barış ağabey şu konu hakkında ne düşünüyorsun, demeye hep çekinmişimdir. Hep oradan oraya koşan ve neticesinde her şeyi büyük başarıyla gerçekleştiren bir adamın hayatında böyle bir soru soran genç adam olmayı kendime yakıştıramadım. Onun yaşadıklarını örnekleyerek birtakım sonuçlara varmaya çalıştım. Şuraya geleceğim, o son dokuz ayda Barış ağabeyin hayatından televizyonculuğun elinden, ne yazık ki kapitalist dünyanın bir sorunsalı olarak alınmasıyla, Barış ağabeyle biz günde bazen 10 bazen 12 saat büyük bir aşkla birlikte çalıştık. O ölümsüz şarkıları tekrar aranje ettik.

Ben o süreçte çok şey öğrendim. Öğrendiklerimin en önemlisi de şudur: Ben hem normal okul hem de yarı zamanlı okumuş biri olarak şunu görmüştüm sevgili Havva, "Sanat evrensel olandır." nokta. Bize hep bu şekilde bahsediliyordu. Fakat ben Barış ağabeyle olan o diyaloglarımızdan, onun o coşkulu anlatımlarından öğrendim ve anladım ki evet sanat evrensel olandır ama orada nokta yok virgül var. Sanat evrensel olandır ama sanatçının toprağı vardır. Şimdi sanatçının toprağı vardır noktasında da biraz dünyayı okuyan, sanat tarihi okuyan kültürel tarihi gelişmiş her insan bu gerçeği bilir ama bunun altını çizmeye korkuyoruz biz. Biraz fazla batıya bazen de doğuya dönmek çabamızdan kaynaklı. Mozart'tan, Beethoven'dan Viyana'yı alalım, Chopin'den Polonya halk kültürünü alalım veya Münir Nurettin'den İstanbul'u alalım, ortada çok yetenekli adamlar kalır ama üretim kalmazdı.

Toprak ve vatan böyle bir şeydir. Bir sanatçı yerel olmadan evrensel olamaz. Bunu çok iyi başarmış Barış Manço. Ama bu başarının yanında evrenseli de çok okumuş ve evrensel tarihi de çok iyi okumuş. Kendi değerini de orada bir yere konumlandırmış. Ben şöyle düşünüyorum ve bunda da çok tutucuyum diyebilirim. Sabah kalktık, bütün o sabah mahmurluğuyla elimizi yüzümüzü yıkamaya gittik,

aynada gördüğümüz silueti, kadını erkeği veya insanı seviyorsak ben eminim ki Barış Manço'yu da severiz. Çünkü o aynayı bize çok güzel tutmuş bir müzik adamı.

Edebiyat olarak bunu yapmış ki sen bu alanda çok araştıran ve bilen bir kişisin. Edebiyatta böyle, müzikte böyle, televizyonculukta böyle. Eksik alanları doldurmaya çalışmış, yücelmesi gereken alanları yüceltmış. Ama bunları da çok güzel bir dozla yapmış, çok güzel bir ayna tutmuş. Bu aynayı kimse kıramaz ve bu aynanın yanına inşallah yeni aynalar gelir. Çünkü ülkenin Barış Manço gibi yapıştıran, birleştiren tek yekünde sevilen öğelere ve sanata çok ihtiyacı var. Bunu da yapabilmek için onun gibi olabilmek lazım ki bence onu oluşturan en önemli temel okumuş, kültürlü, batıyı da doğuyu da iyi sentezleyebilen, öykünmeden sentezleyebilen bir adam oluşudur. Bu onu Barış Manço kılıyor.

Bu doğu batı sentezinde sormak istediğim bir şey var. Bir edebiyatçı gözüyle baktığımda Barış Manço ozan baksı edebiyat geleneğinin devamı olan âşıklığı günümüze kadar yaşatan, taşıyan bir isim. Bazı çevrelerce bitmiş denen âşıklık geleneğini Barış Manço bambaşka bir şekilde önümüze getirdi. Âşıklık geleneğinin kalıplarını kullanması, eserlerinde adını taşıması gibi özellikleri görebiliyoruz. Peki bir müzisyen olarak baktığınızda, sözün haricinde, müzik konusunda bu geleneği nasıl işlemiş?

Bir sicildir aslında sanat. Sanatçının beyninde yarattığı bir dünyanın sunumudur. O ne şanslı ki hem edebiyatı hem müziği birleştirip o rüyayı sunabilmiş. Ve o rüyada bütün halk onun bu rüyasına hep beraber âşık olmuşuz aslında. O kültürü, o rüyayı görebilmek lazım zaten. Yani bunun böyle çok, müzik alanın da bilmem ne makamında ne müzik yaptı gibi açabilirim ama konunun özeti aslında o rüyayı görebilmenin nasip olduğu bir şahsiyet olmasıdır. Bizleri o büyük şemsiye altında toplayabilmiş ve bunda müziği ve edebiyatı hatta belki kalemini resim olarak kullanabilmiş hatta televizyonculuk gibi sanatın biraz bulaştığı bir alanda bütün bunları yine buluşturmuş. Ben o yüzden müzikte şöyle edebiyatta böyle yaptı gibi değil

de daha çok bunları kafasında nasıl birleştirdi noktasında büyük hayranlık duyuyorum. Barış Manço o büyük resmi o kadar güzel görüyor ve o kadar içten bir sesle sunuyor ki bu konu damarlarımıza işliyor. Âşık kültüründe Barış Manço gibi halk müziği ezgisini, halk edebiyatını kullanan kişilerden ne yazık ki artık yok.

Peki, Barış Manço’nun Eser Taşkıran’a kattığı en büyük değer nedir?

Barış Manço’nun bana kattığı en büyük değer ön çalışmadır, ön çalışmanın önemidir. Mesela ben sizin bana geleceğinizi öğrendiğim anda, yani geçtiğimiz haftadan itibaren, sevgili Havva bana neler sorabiliri kafamda hazırladım ve onların cevabını düşündüm. Barış ağabeyle bütün geçmişimi gözden geçirdim. Çünkü malum ölümsüzlüğe uğurlayalı 20 yıl oldu. Ve benim bu röportajda veya bunu tabii ki örnek olarak söylüyorum, başarılı muvaffak olabilmem için, ön çalışmamı çok iyi yapmam gerekiyor. Barış ağabey hayatı boyunca hiçbir zaman yanlış bir konumda yakalanmadı. Her zaman her türlü soruya ve sorunsala hazırды. Çünkü bir kere sanatın yaşandığı bir eve evlat olarak doğdu. Yani sanatın zorluklarını aslında çok iyi biliyordu. Ön çalışmasını çok çalışan beyni ile hep yaptı. Verdiğim örneklerden biridir: Bir gün televizyonda röportaja gittik. Barış ağabeyle birlikte biz de çalışıyoruz. İşte ne yazık ki ön çalışma televizyonda çok yapılmaz. Keşke yapılsa. Televizyondaki spiker hanımefendi, sorulabilecek en kolay sorularla gelir. Ama birden “Barış Bey niye saçınız uzun?” diye sordu. Gafil avlamak diye bir düşünce var ya da işte akla gelen ilk sorusu bu olmuş hanımefendinin. Barış Manço’yu görünce niye diyebileceği ilk şey, en kolay soru. Barış ağabey, “Garip olan sensin, sen nedem saçlarını neden kesiyorsun.” dedi. Çok büyük bir zekâ var ve aynı zamanda hiçbir zaman gafil avlanmayacak her zaman düşüncesi ayakları yere çok sağlam basan bir sanat adamı var. Yanlış olacağını düşündüğü, yanlış bir yola gideceği hiçbir yola sapmayan bir adam. Çünkü yanlışları çok net görebilen asla ama asla politize olmayan, tüm halkını kucaklamayı başarmış ülke genelinde belki tek sanatçıdır. Bu da bence örnek alınması gereken bir özelliği onun.

Bir de “Kırkınıc Yıl” diye bir bestesi vardı sanırım onun hikâyesi nedir?

Bütün Türki cumhuriyetleri onu çok severdi. Türkmenistan Eski Cumhurbaşkanı Türkmenbaşı ile çok muhabbetleri olmuştu. Onlardan birinde Türkmenbaşı’na bu besteyi yapıyor. O bestenin çıkışı budur. Türkmenbaşı çok beğendiği için Barış ağabey, Allah rahmet eylesin, bu kırkınıc yılının üretimi olduğu için çok güzel, diyor. Oradan da sanattaki 40. yılının altı çizilmiş oluyor. Mançoloji albümünde benim ilk defa tezgâhımdan geçen şarkıdır. Diğer şarkılar daha önce işlenmişti ama ilk defa 40. Yıl parçası, yani 24. eser benim ellerimden geçmiştir. O da ayrı bir gurur benim için.

Sözlü bir parça mıydı bu?

O parçanın hikâyesi şöyledir: Her gün stüdyoya geldiğinde bunun sözünü yazacağım Eserciğim, yapımcımız Hüseyin de gelirdi, Hüseyin’ciğim yazacağım merak etme, derdi. Hakikaten de oturduğu zaman yazardı. Fakat hep ertesi güne attı ama o son ertesi gün uyanmadı. Enteresan. Yani şarkının sözlerini belki de o büyük zekasının içinde saklı tutuyordu ama kaleme almamıştı. Bence o da güzel bir anıdır. O sözler onda saklı kaldı.

Mançoloji dışında yapmayı planladığı bir albüm var mıydı? “Kaplumbağadan Türküler” diye bir söylenti vardı sanırım, onun hikâyesi nedir?

Mançoloji’den sonraki plan, Uzakdoğu turnesini büyütüp Türk müziği sazlarını da işin içine katarak işte Ercan Irmak, Güray Hafıftaş ve Erdem Sökmen gibi isimleri de orkestraya katıp daha büyük bir orkestrayla turneyi büyütme fikri vardı. Japonya’yı fethetmiştik biliyorsunuz. Japonya, Çin, Hindistan, Kore, Singapur yani bütün Uzakdoğu’yu kapsayan çok büyük bir turne yapmayı planlıyordu. Yazışmaları başlamıştı ben buna da şahidim. Kendi tabiriyle türküsünü, sazını dünyaya devamlı gösterecekti o.

Sanırım ömrünün yetmediği hayallerinden biriydi ne yazık ki. Bunun dışında Barış ağabeyin sizinle konuştuğu, bahsettiği başka bir şey var mıydı?

Bu bahsettiğim büyük turne zaten 6-7 ay sürecekti. Zaten bizim 1995te yaptığımız Japonya turnesi bile tam bir ay sürdü. Hata yolculukla 33 gün sürdü. 6 aylık bir projeydi bu da. Düşünsenize Çin, Japonya, Hindistan, Singapur Kore, Tayland herkes Barış Manço'yu konuşuyor ve Türkiye'yi konuşuyor dolayısıyla. Çok büyük bir projeydi.

Yani dünyayı bir kez daha fethetmek olacaktı bu.

Kesinlikle, Uzakdoğu'dan başlıyor ve büyüyordu.

Sahne önündeki Barış Manço'yu biliyoruz biz daha çok. Ama siz aynı zamanda sahne arkasında da onunla birlikteydiniz. Sahne önündeki Barış Manço ile sahne arkasındaki Barış Manço arasında ne gibi farklar vardı?

Stresli bir adamdı. Çok zeki olduğu için, hızlı konuşmasından da bunu anlayabiliyoruz, çok çabuk bir şekilde her şeyin kendi zekasınca kotarılmasını isterdi. Tabii ki ekiplerde bazen bazı aksamalar oluyordu. Çünkü onun zekasında insanlar olsa zaten Türkiye başka bir Türkiye olurdu. Onun stresi bazen bize de yansırı. O yüzden çalışması çok kolay bir insan değildi açık ve net söylüyorum bunu. Ama tabii ki sonuçta Barış Manço müziğinin veya televizyonculuğunun arkasında olmak çok büyük gururdu ve onun o stresini hiçbirimiz önemsemezdik. Yani tabii ki önemserdik, onun hızına yetişmeye çalışırdık ama o stres altında bazı aşırı hareketlerini, sert tavırlarını yutardık. Çünkü bu çok doğaldı, çok büyük bir stres altındaydı o. Her şeyin hızla yapılması gerekiyordu. Her şeyin onun kalitesinde yapılması gerekiyordu ve bu da tabii onda büyük bir stres yaratıyordu.

Sevgili Nilüfer var, bizim çok önemli televizyon programlarının yönetmeni. Nilüfer bir gün bana şunu anlattı: “Eser mesela Niagara’dayız. İşte, iki sayfalık text geliyor Niagara ile ilgili, hızlı okuma tekniği ile 10 saniyede okuyor onu, kayıt başlıyor, 45 saniyede o iki sayfayı aktarıyor. Yani ben yönetmeni olarak programın ikinci kez kayıt yapıldığını bilmem.”

İkinci kaydı olmadan sürekli 10 saniyede texti okuyup televizyonculuk yapan bir zekadan bahserdiyoruz. Tabii ki bu adam kendisi gibi bekliyor herkesi, her şeyi ve o yüzden böyle bir stres vardı. Bunun haricinde zamanı hoş geçirmeyi severdi. Gittiğimiz her yerde bize çok da uzak olsa, ben de öyle severim, o kültürün yemeğini yemekten keyif alırdı. Damak tadı bizimle hiç alakası olmayan memleketlerde biz onlarla aynı sofrada aynı ortamda bulunmayı hep tercih ettik. Bu da tabii karşı tarafa, onların kültürünü yücelten bir sanat adamı olduğunu gösteriyor ve çok mutlu ediyordu onları. Yer sofrasında oturan bir Barış Manço olması müthiş bir şey. Veya Japonya’da yosun çayı içebilen bir Barış Manço’yu görmek japon için çok onurlandırıcı bir durum.

Bunların haricinde tabii dile karşı feci bir yeteneği vardı. Bu da tabii müzik kabiliyetinin ve ezber yeteneğinin çok üst düzey olmasının bir uzantısı aslında. Japonya’da Japon halkına Japonca seslenen başka bir dünya starı olduğunu düşünmüyorum.

Japonya’daki konserde siz de vardınız. Diğer milletlerin Barış Manço’ya olan sevgisi malum ama Japonlar onu çok kabullenip sevdiler. Buradaki temel sebep onlara onların diliyle hitap etmek mi sadece? Onun sırrı nedir?

Onun sırrı, bir kere tarihi çok iyi bilen bir sanat adamı olmasıdır. 1990 yılında Türk Japon ilişkilerinin 100. yıl kutlaması dahilinde Japonya’dan bir heyet geliyor Türkiye’ye. Malum Osmanlı Devleti, Ertuğrul firkateyni ile büyük bir ganimet yolluyor Japon İmparatorluğu’na ve böyle bir ilişki başlıyor. Ertuğrul Firkateyni, tarih bilenler bilir, gidiyor ve geri gelemiyor. Yeniçeri biliyor geri gelemeyeceğini, şehit

olmak üzere yola çıkıyorlar. Japonlar da tabii bunu biliyor. Bunun üzerine bu güçlü ilişkinin 100. yıl kutlamalarına gelen Japon heyetini alanda bir tek Barış Manço ve Barış Manço'nun çekim ekibi karşılıyor.

Bir kere büyük bir saygıyı doğuruyor bu durum. İkinci konu da İkinci Dünya Savaşı'nda, iki bomba ile milyonlarca insanı kaybetmiş ve milyonlarca insanın sakat doğmasına şahitlik etmiş ve dünyaya kendini kendi iç barışını sağlamak üzere kapatmış bir millettir Japonlar. Bütün o savaş yaralarını acayip bir çalışkanlıkla sarmış ve dimdik ayağa kalkmış bir ülke Japonya. Böyle bir medeniyete Barış Manço'nun, adı Barış olan birinin ve ülke barışına hizmet etmiş, demin de bahsettiğim yapıştırıcı görevini görmüş, herkesin sevgi saygısını kazanmış bir sanatçının onlarla kurduğu bu ilişki onları çok onore etmiştir. Aslında bu hayata kattıklarımızla eşdeğerdir ve Barış Manço hayata çok şey katmıştır. Konu bundan ibaret, bu başka yerlere çekildi, bir sürü hikâyeler anlatıldı. Ama bu (karşılama?) sadece bundan ibarettir. Kültür bilerek tarih bilerek ve kendi tarihine, ilişkide olduğu her ülkenin tarihine saygı duyarak ve saygın yaklaşarak Barış Manço olmuştur.

Sizi çok etkileyen ve halen unutamadığınız, Barış ağabey ile olan bir anınız var mı?

Çok anı var tabii. Mançoloji'yi yapıyoruz, o sırada benim stüdyom yok. Bu arada ben bu stüdyomu da Barış Manço'nun albümünden kazandığım para ile edindim. O yüzden şükran ve saygım sonsuzdur her zaman. O zaman annemlerin Feneryolu'ndaki evinde yaşıyorum. Bir gün annemlerin yan apartmanın müstahdemi şanssız bir şekilde vefat ediyor. Yönetici işte kazan dairesinde kazanın içini boyamasını istiyor ve kapıcı kardeşimiz de oraya inersen ölürüm çünkü astım hastasıyım, diyor. Nitekim orayı boyarken vefat ediyor. Çevre apartmanlardan bütün müstahdemler toparlanıyorlar ve çok büyük bir nefret oluşuyor evin yöneticisine karşı. Bunlar biz Barış ağabey ile evde çalışırken oluyor. Çalışmamız bitti o sırada aşağıdan bir homurtu duymaya başladık. Ben hikâyeyi biliyorum tabii, yan apartmanda olduğum için, bir gün önce oldu. Sinirli

bir gürültü var aşağıda. Barış ağabey hadi Eser’ciğim sonra görüşürüz, dedi. Barış ağabey istersen şimdi inmeyelim sinirli insanlar var aşağısı kalabalık, dedim. Sen merak etme, dedi. Ben camı açtım, camdan kontrol ediyorum konuyu. Barış ağabey eli cebinde konser yürüyüşüyle indi aşağıda. “Ne oluyor burada, nedir sorun?” dedi

İşte yan apartmanlardan gelen sinirli kapıcılar müstahdemler hocam şöyle böyle olmuş vs. şeklinde cevap verdiler. “Lütfen dağılın, size hiç yakışıyor mu? Siz bu kadar güzel insanlarsınız, polis gereğini yapar.” dedi. Bütün ahali, bütün o homurtu dağıldı. Şöyle söyleyeyim sene 1999’du, polis iki sokak öne gelebilmiş yani polis bile mahalleye giremezken Barış ağabey kalabalığı dağıttı. Tabii ki sevgisi, Barış ağabey profili ve tabii ki 81300 ruhunun etkisiyle. Barış ağabey diyorsa doğrudur dedi adamlar, yani orada kimse de Barış ağabey niye öyle diyorsun, diyemez. Öyle bir sevgisi var Barış Manço’nun. Bu unutulabilecek bir şey değil sanki.

İsmiyle müsemma aslında değil mi? Barış, sevgi getiriyor. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Çok büyük gurur benim için. Vefat her zaman bir kayıptır. Hep kızım tanısaydı diye düşünüyorum, çünkü o çok şey öğrenilebilecek ve örnek alınabilecek bir insan. Bugün o kimlikte sanat insanı aramaya çalışıyorum bulamıyorum, yok. Ama işte bizlere çok büyük şans, bu ülkeye çok büyük şans ki Barış Manço gibi bir adam bu topraklardan geçti. Sanatını da örnek almamız için bize bıraktı ve oradan örnek alacağımız, oradan yarınlara bırakacağımız çok söz çok müzik var. Televizyonculuk adına da çok iyi örnekler var. Unutmamalı, unutamamalı zaten.

Eser Taşkıran, Kişisel Görüşme, 1 Aralık 2018

Fuat GÜNER

Barış Manço ile tanışma hikâyeniz nasıl başladı?

Seneler ne kadar çabuk geçiyor. Bizim Orhon ağabeyimiz vardı. Orhon Reklam diye bire reklam şirketi kurmuştu ve her hafta radyoda program yapardı. Barış Manço’nun müziklerini alardık. Bir gün çağırdı bizi, “Barış Manço Türkiye’ye dönüyor ve beraber almak için bir grup arıyor kendine.” dedi. Biz de o zaman Kaygısızlar grubuyuz, siz Barış Manço ile almak ister misiniz, diye sordu. Buluşalım konuşalım, dedik. Geldiğinde oturduk hep beraber tanıştık. Ama ben daha yıllar öncesinden, 1965’lerden opera sinemasında konser vermişti ilk defa oradan tanıyordum kendisini. O zaman kilolu bir Barış Manço’ydu, böyle Elvis Presley kıyafetleri vardı. Gözlerine bir şey sürüyordu, Rock’n Roll şarkılar söylüyordu. İlk o zaman görmüştüm aradan yıllar geçtikten sonra Orhon Bey’in vasıtası ile tanıştık. Birbirimizi sevdik ve birlikte çalışmaya başladık.

Peki, Barış Manço ve Kaygısızlar birlikteliği ne kadar sürdü, müzik adına neler rettiniz?

Barış Manço Kaygısızlar yaklaşık bir sene falan sürdü. Daha sonra tekrar ben ve zkan, Barış Manço adı altında ona bazı konserlerinde yardım ettik. Hatta İngiltere’de konser verirken Fransa’dan atlayıp gittim ben. Allah rahmet eylesin, sevgili Ohannes vardı o zaman, rahatsızlanmıştı. “Ohannes gelemeyecek Fuat’cığım ne olur beni yalnız bırakma.” dedi. Ben de Fransa’dan atlayıp İngiltere’deki konsere gitmiştim. Ara sıra aramızda Fransızca konuşurduk. Birbirimizi iş olmadığı zaman da arardık. Nasılsın, ne yapıyorsun, hoş beş ederdik. Belçika’ya gidip onun evinde kalırdım, o beni çağırırdı. Böyle yakın bir dostluğumuz vardı.

Barış Manço’nun yaptığı müziği kendi dönemi içinde değerlendirdiğimizde neler söyleyebilirsiniz?

Barış manço kendine münhasır çok sanatçı arkadaşımızdı. Benim bizzat içinde yaşarken tespit ettiğim ve önemli bir konu: Sahneye çıkardı  dört dakika içinde bütün salonu avcunun içine alırdı. O kadar etkiliydi kıyafetiyle, duruşuyla işte konuşmalarıyla, her şeyiyle. Yurtdışına gider, gittiği ülkenin lisanını hemen 2 günde öğrenir, gece biraz oturur çalışır ertesı gün konuşurdu. Gerçekten yetenekliydi,

özellikle ağzı güzel laf yapardı. Yani dikkat edin, ondan sonraki televizyon programlarında da çocuklarla, ilişkisinde de hep böyle bir sempatik böyle bir şirin tavrı vardı. İşte herkesin Barış ağabeyi, herkesin sevdiği bir Barış Manço'ydu. Herkesin çabuk anlayacağı bir müzik peşindeydi. Çok fazla komplike şeyler yapıp insanların kafasını karıştırmayalım, derdi. Sade, öz, müzik sözleri üzerinde çok dururdu. Çünkü sözlerin dinleyeni çok etkilediğini bilirdi. Onun üzerinde özellikle annesi Rikkat Uyanık ona çok yardımcı olurdu. Bak şu parçayı Barış yaptı, şu güzeldir, diye söylerdi. Bizim Türk Sanat Müziği şarkılarımıza da alıp “Gamzedeyim Deva Bulmam” gibi o tip şarkıları alıp tekrar gençlere kazandırmıştır.

Vefatının üzerinden 20 sene geçti ama hâlâ 7'den 77'ye birçok insanın sevdiği ve takip ettiği bir insan. Sizce bir müzisyen gözüyle baktığınızda Barış Manço'yu farklı kılan nokta nedir?

O zamanlar Türkiye'de o kıyafetlerle, o saçlarla, birisinin meşhur olması, sevilmesi bir fark idi. Çünkü biz saçımızı uzattığımız zaman yolda başımızın belaya girdiği bir dönemdi. Yani o zamanlar başka tip bir anlayış vardı. Hani saç uzunlara biraz kızıyorlardı. Hatta turnelerde Barış'ın başına da orkestrasının başına da bir sürü şey gelmiştir. Çoğu zaman bazı konserlerden sonra -Özkan'ın da anlattığı kadarıyla biliyorum, o da çünkü orada yaşadı onları- bayağı kovalamışlar sokaklarda dövmek için. Öyle kaçarak kurtulmuşlar. O zaman da o hâliyle, o kıyafetiyle herkes tarafından sevilen bir adam olmak kolay bir iş mi? Nedeni çok samimiydi, çok içtendi yaptığı şeyin arkasında dururdu. Ne yapması gerektiğini iyi analiz ederdi, iyi bilirdi, çok iyi planlardı. Bu arada kimse bilmez müthiş bir grafikerdir. Belçika Kraliyet Akademisini de birincilikle bitirmiştir. Onun grafiklerini keşke imkân olsa da birileri sergilese de herkes görse.

Fuat Güner, Kişisel Görüşme, 27 Aralık 2018

4.1.1. Hulusi TUNCA

Türkiye’nin 7’den 77’ye sevdiği Barış Manço’nun aramızdan ayrılışının üzerinden seneler geçti. Onu tekrar yad etmek ve siz de onun hayatında uzun yıllar birlikte olan biri olduğunuzdan konuşmak için bir araya geldik. Barış Manço ile tanışma hikâyeniz nasıl başladı?

Barış Manço ile önce müzik sever olarak tanıştım ve bunun üzerinden çok kısa bir süre sonra ilk Barış ağabeydi ama birdenbire Barış Bey oldu. Çünkü Hey Dergisi’nde muhabir oldum. Orada da bana sanatçılara “bey” demesini öğretiler ilk olarak. Fakat Barış Manço öyle biriydi ki kendi istemezdi Barış Bey denmesini. Dinleyici – sanatçı olarak başlayan ilişkimiz çok kısa bir sürede gazeteci sanatçı ilişkisine, ardından da ağabey kardeş ilişkisine dönüştü. Uzun yıllar birlikte çok acıları ve sevinçleri paylaştık. Bekarlık günlerinde çok birlikte olduk. Lale’yi evinde ilk görenlerden biri benim. Tabii yazmadım, o zaman başka türlü gazetelere veremediğimiz için, bunu yazmayın dendiğinde, yazmazdık. Lale yerde oturur Barış Manço Kurtalan’ın provalarını dinlerdi. Biz de gazeteci olarak dinlerdik. Ne zaman ki beraberliklerini açıklamaya karar verdiler, ilk hikâyelerini ben anlatmıştım Hey’de uzun uzun.

Moda’daki ev unutulmazdı gerçekten bizim için. Günlerimizin çoğu orada geçerdi. Barış Manço benim sorumlu olduğum sanatçılardan biriydi. O zamanlar Hey’deki muhabirlere paylaştırılmıştı isimler. Ben de Barış Manço, Cem Karca, İlhan İrem, Erkin Koray gibi isimlerden sorumluydum, haber atlamam yasaktı. Bu nedenle bütün günlerim bu sanatçılarla geçerdi. Dolayısıyla çoğu günlerimizin 24 saati Barış Manço ile birlikte geçmiştir. Tabii evlenene kadar böyleydi, evlendikten sonra evinin erkeği oldu. Ama Allah’tan pop müziğinin babası olmaya devam etti.

Hey dergilerini karıştırdığımızda Barış Manço ile yaptığınız röportajları görüyoruz. O röportajları yaparken unutmadığınız bir anınız var mı?

Zaten bütün röportajları unutulmazdır. Tabii ki Hey’de en çok Barış Manço röportajını yapan muhabir bendim. Hatta daha sonra bunları “Barış Manço Uzun Saçlı Dev Adam” adlı kitabımda bir araya getirdim. Hepsi unutulmazdır benim için. Lale ile yine evlilik öncesi bir röportaj, kapaktan girmişti. O benim için önemlidir. “Acılı da Bağa Vir” şarkısından yola çıkarak Barış’ı köylü bir erkek, Lale’yi köylü bir kadın kıyafetlerine sokup o şekilde çekmiş, röportajı o şekilde yapmıştık. Olağanüstü bir kapak olmuştu. İkinci en unutulmaz Barış Manço kapağı da Cem Karaca ile olandır. O güne kadar ikisini kimse bir araya getirememişti çeşitli nedenlerle. Fakat ben bunu başardım, ikisini bir araya getirdim.

Samatya Sahiline indik, fotoğrafları orada çektik. Fakat röportajı şu şekilde gerçekleştirdim: 10 soru hazırladım. 10 soruyu kendilerine verdim, bir Barış’a bir Cem Karaca’ya. Onlar da iki gün içinde cevaplarını yazıp bana gönderdiler. Ben de onları alt alta sıraladım ve böyle bir röportaj oldu. Çekim bitti, Samatya’dan Cağaloğlu’na dönüyoruz. Ayasofya’nın orada bir yokuş vardır, orayı çıkıyoruz Barış’ın tarihi arabasıyla. Baba kullanıyordu arabayı. Bir anda çocuklar arabanın etrafını sardı, Barış ağabey Barış ağabey, diye çığlıklar atmaya başladılar. İkisi önde oturuyordu, ben de foto muhabiri ile arkada oturuyordum.

Çocuklardan birinden Cem Karaca diyen olmadı. Cem baba üzüldü buna tabii belli etmedi. Cem’in üzüldüğünü fark eden Barış, ya baba sen de bir gün sakal bırakıyorsun, bir gün kesiyorsun; bir gün sakal bırakıyorsun, bir gün kesiyorsun bak çocuklar tanıyamıyor seni, sen de benim gibi uzat saçlarını herkes tanısin, diyerek gönlünü almıştı Cem Karaca’nın. Unutulmaz Barış röportajlarından biri de odur.

Barış Manço Hey Dergisi’nin yılın en çok ödül alan sanatçısı konumunda. Bunları halk mı belirliyordu?

Tabii. Bunlar her yılın ilk dört haftası dört kupon yayımlanarak yapıldı. Yılın erkek şarkıcısı, kadın şarkıcısı, ümit veren şarkıcılar ve orkestralar seçilirdi. Adayları

biz verirdik, oylamayı okur yapardı. Bu kuponları bize gönderir, sonra bu kuponlar bilgisayar tarafından değerlendirilir, sonuçlar belli olurdu. Barış Manço 10 ödül kazandı, yılın erkek şarkıcısı olarak. Aynı ödülde 10 kere Ajda Pekkan yılın kadın sanatçısı olarak kazanmıştı. İkisi de başa baş bitirdiler yılın müzik oskarları bölümünü.

Okurlar sanatçılarla ilgili yorumlarını Hey dergisine gönderiyordu. Onlardan hatırladığınız, ilgi çekici bir yorum var mı?

O zaman tabii mail yok, mektuplar gelirdi. Hey'e çuvala mektup gelirdi. Coğunluk tabii sanatçılarla ilgili, onları tanımakla ilgili olurdu. Biz de onları sanatçılara iletirdik. Özellikle söyleyebileceğim aklımda bir mektup yok. Ama en çok Barış'a mektup gelirdi, bunu söyleyebilirim.

Barış manço 7'den 77'ye herkesin sevip saygı duyduğu bir isim. Bunun sebebi nedir?

Çok kolay. Halka yakın olması, halkın dilinden konuşması, halkla iç içe olmasıdır. Yani 7'sindeki neyse 70'indeki de aynı kişiydi Barış Manço'nun gözünde. Bilmem bilir misiniz? Barış Manço'nun üst cebinde minicik bir teyp vardı. Halkın arasına karışır, halkın konuşmasını teybe alır. Evde ya da İstanbul dışındaysa otele döndüğünde oturur o konuşmaları çözer, onlardan şarkı sözü çıkarırdı. Yani bir Sarı Çizmeli Mehmed Ağalar, Alla Beni Pulla Beniler hep bu halk arasındaki konuşmalardan ortaya çıkan şarkı sözleridir.

Bir de Gönül Dağı hikâyesi vardı, onu anlatabilir misiniz?

Evet onun çok güzel bir hikayesi var. Barış asker. Gece nöbetçileri kontrole çıkıyor. Bir bakıyor uzaktaki nöbet yerlerinden birinden türkü sesi geliyor. Yaklaşıyor, asker komutanını görünce hemen susuyor. Asker devam et, diyor. Asker korkuyor çünkü karşısında komutanı var. Asker türkü söylemez, diye karşılık veriyor.

“Korkma!” diyor, “Ben yabancı değilim ben Barış Manço’yum”. “Asker yemek yemez, asker su içmez, asker uyumaz...” karşılığını alıyor. “Oğlum korkma, bir şey yapmayacağım, lütfen şu türkü nedir bana söyle!” Söyletemiyor Barış. Peki, diyerek dönüyor Barış, nöbet bitiyor uyuyor. Ertesi sabah, ya bilmem ne nöbetindeki şu askeri bana getirin, diyor. Gidiyorlar getirmeye, komutanım o asker dün gece korkudan sarılık olmuş revirde yatıyor, diyorlar. Barış’tan öyle korkmuş ki sarılık olmuş çocuk, revire kaldırmışlar. Hemen gidiyor yanına, yanına da bir sürü plak ve resim alıyor. Oğlum bak ben buyum, ben Barış Manço’yum, diyor. Çocuk onları görünce inanıyor. Yeniden soruyor: “Şimdi söyle bakalım, o türkü neydi?” Cevap veriyor asker: “Söyleyeyim komutanım, Neşet Ertaş’tan Gönül Dağı’ydı.” Zaten Barış’ın askerliği biter bitmez yaptığı ilk plak o olmuştu. Büyük bir keyifle dinlemiştik, hâlâ da dinlemeye devam ediyoruz.

Barış Manço ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Arkadaş yolculukta belli olur. Barış Manço ile bir 10 günlük yolculuğumuz olmuştu. Altın Orfe müzik festivaline gitmiştik. Karayolu ile Bulgarlar özel bir araba gönderip bizi aldırıyor, festival bitince tekrar getiriyorlardı. Aslanlar gibi söyledi şarkısını, altın madalyayı aldı. Döndük, Dereköy Gümrük Kapısı’nda, Barış Bey çıkarken yanınızda olmayıp şimdi olan bir eşyanız var mı, dediler. Var tabii, dedi. Çıkardı altın madalyasını gösterdi. O çok gurur verici bir olaydı hepimiz için.

Barış Manço’nun Japonya konserlerini hatırlıyor musunuz, onlarla ilgili neler söylemek istersiniz?

Tabii ki hatırlıyorum. Onlar unutulacak gibi değildi zaten. Ekranlara defalarca geldi o konserler. Bu arada Barış bana bir sözünü tutmadı. Osaka Üniversitesi bahçesine Barış Manço’nun heykelini dikmeye karar vermişti onun sağlığında. Barış da bana söz vermişti o heykelin dikilişine beraber gideceğiz, demişti. Ama ne yazık ki ne o görebildi ne ben görebildim ömrü vefa etmedi.

Japonya konserlerine siz de gidebilmiş miydiniz?

Hayır, gidememiştim.

Peki Japonların sevgisini neye bağlıyorsunuz?

Yine dediğim gibi halkla bir olmasına bağlıyorum. Yani Moskova'ya da götürseniz, Tokyo'ya da götürseniz, Afrika'nın en ücra ülkesine de götürseniz, mutlaka Barış Manço sevgisi anında tezahür edecektir. Bulgaristan'da şöyle bir şey konuşuluyordu yabancılar arasında: Barış Manço'yu ararsanız nerede bulursunuz, diye sormuştu birisi. Oradan birisi, nerede bir çocuk kalabalığı kümelenmişse Barış Manço oradadır, demişti.

Dağlar Dağlar şarkısının bir hikâyesi vardı, anlatır mısınız?

Barış'ın Belçika'da yaşadığı yıllarda Türkiye'de de Sayan Plak şirketine bağlıydı. Dağlar Dağları besteleyip banda alarak plak şirketine gönderiyor. Yanına bir de mektup yazıyor, "Sayın Fahrettin Sayan, plağım hazır. A yüzü Cüneyt Orhon'la beraber çaldığımız Dağlar Dağlar olacak." Barış Manço 12 telli İspanyol gitarı çalıyor. Arka yüzü de aynı şarkının enstrümantali olacak, diyor. "Ya sen şaşırdın mı? Önde bir gitarla bir Türk müziği enstrümanı, arka yüzde sadece enstrüman var şarkı da söylemiyorsun. Sen bu plağı basmamı istiyorsun, ben aklımı peynir ekmekle yemedim adam. Kasaya kilitledim gel adam gibi bir plak yap." diye cevap veriyor. Barış bir türlü ona anlatamıyor yurtdışında olduğu için. 6 ay kasada kilitli kalıyor bu bant. 6 ay sonra Barış Türkiye'ye dönüyor. Gidiyor Sayan Plak'a, ne oldu benim plak, diye soruyor. Ya saçmalama böyle plak mı olur, deniyor. Barış sonuna kadar diretiyor ve sonunda çıkıyor: O plak "Dağlar Dağlar".

Ve Türkiye'de yer yerinden oynuyor.

Evet, yer yerinden oynuyor ve Barış Manço adını dağlara taşlara, yere göğe yazdırıyor.

Hulusi Tunca, Kişisel Görüşme, 10 Ocak 2019

Lale MANÇO AHISKALI

Barış Manço ile tanışma hikâyeniz nasıl başladı?

Evet, o bizim hikâyenin kaynağını teşkil ediyor zaten. Benim de keyifli anlattığım bir hikâyedir tabii bu. Zaten herkes biliyordur diye tahmin ediyorum. Biz tesadüfler eseri tanıştık. Benim ablamla Barış aynı apartmanın karşılıklı dairelerinde komşu oluyorlar. Bu arada zaten ablamın eşi ile Barış Galatasaray Lisesi’nden sınıf arkadaşı. Belki işin kaynağında da bu var. Neyse ben bir gün ablamı ziyarete gidiyorum.

O zamanlar tabii telefonlar çok sık bozuluyor hatta bazen çalışıyor bazen çalışmıyor; bir yere de telefon etmem gerekiyor. Ablam dedi ki: “Karşıdaki Barış’ın evinden telefon et.” Ben, “Utanırım, telefon edemem, kapıyı çalamam, ne bileyim insanlara ayıp olur.” dedim. “Zaten evde kimse yok, Barış plak kaydına gitmiştir.” dedi. Sonra ben gittim, kapıyı çaldım. Barış açtı kapıyı, çok şaşırdım ve o zaman zaten 21 yaşındaydım. Yani biraz toyluk da var tabii. “Telefon edebilir miyim?” diye sordum. “Benle evlenmeyi kabul edersen, tabii edebilirsin.” Dedi. Ben de “Neden olmasın?” dedim. Ondan sonra girdim, telefonu kullandım. Çıkarken “Bunun parasını ödemeyecek misin?” diye sordu. “Evleneceğiz ya!” dedim bu aslında minim, bir komşu espri babında. Fakat o gün hakikaten plak kaydına gitmiş, “Ben Bilirim”in plak kaydymış o.

Akşam pat diye ablamlara geldi. Ondan sonra muhabbet daha da hızlandı. Yani böyle, benim orada olduğum zamanlarda sık sık gelip gitmeye başladı. Böylelikle yavaş yavaş bir hikâye gelişti.

Tanışma hikâyeniz çok güzel ve dikkat çekici açıkçası. Nikah davetiyeniz ve nikah şekeriniz de özel bir plak olarak hazırlanmıştı. Bu plağı anlatır mısınız?

O, Barış'ın fikriydi. Bence hakikaten çok güzel bir fikirdi. Malum o hikâyede bir muhabbet hikâyesinin, evliliğin tuzu biberi cinsinden olarak nasıl kavgaya dönüştüğünün kaydı vardı. Son derece güzel kaydoldu ama o her tarafa maalesef ulaşamadı. Yani bizim dilediğimiz gibi bütün davetlilerimize o plağı vermek nasip olmadı. Çünkü bizim nikâhımızın olduğu gün gazetelerde bir haber çıktı “Barış Manço evleniyor” diye. O zaman, nikah dairesi şimdiki Kadıköy deniz otobüsünün kalktığı yerdeydi, hemen denizin dibinde. Önünde de koskocaman bir alan vardı. İşte o alan miting meydanı gibi oldu. O kadar kalabalıktı ki İstanbul'un her tarafından duyan gelmiş, duyan gelmiş. O zaman biliyorsunuz nikâh törenleri şimdi olduğu gibi hemen arka arkaya yapılıyor, bir davetli grubu çıkıyor öbür davetliler geliyor. Valla biz kendi nikahımıza çok zor girdik! Çünkü önceki davetliler çıkmadı. Böyle yollar açıldı, biz zar zor girdik. Benim annem, babam, kayınvalidem, herkes salonun dışında kaldı. Benim böyle, kendi çektiğimiz nikah resmim yok, sadece işte davetiyemiz üzerinde olan var bir de gazetelerde böyle sağımda solumda hiç tanımadığım kafalarla olanlar var.

Ondan sonra biz zor bela nikah dairesinden çıktık, resmen izdiham oldu. Bizi oradan resmen kaçırdılar. Bir paytonla gitmiştik o zaman nikâh yerine, paytona attılar kaçırdılar bizi oradan. Sonrasını bilmiyorum, millet plakları kapışmış. Ben de bile bir tane var. Zaman içersinde de olanları bir resim çekelim bir şeyler yapalım diye aldılar, bir daha geri gelmedi. Tek bir tane var.

Aslında o dönem otomobil varken faytonun olmasının da geleneklere bağlantısı var diyebiliriz öyle değil mi?

Evet, o da enteresan bir hikâye doğrusu. Benim çocukluğumda, faytonlar böyle dolmuş yerine taksi yerine kullanılırdı, şimdi Adalarda olduğu gibi. Kadıköy’de de vardı onlardan. Öyle değişiklik olsun diye faytonla gidelim dedik. Zaten çok kısa mesafeydi. Tesadüf eseri de bizim faytonun faytoncusu. Barış’ın babasının bir zamanlar seyisiymiş. Öyle de bir denk düştü işte. Babasının ruhu şad olsun. Onunla da böyle bir varlığı varmış olmuş gibi oldu.

Nikahla devam ediyoruz madem buradan hemen Doğukan ve Batıkan’a geçeyim-Doğukan ve Batıkan ismi nasıl ortaya çıktı, bildiğim kadarıyla bu isim daha önce bir çocuğa verilmemiştir?

Evet, isim olarak yoktu. Şimdi ben bazen Doğukan diye soyadına rastlıyorum ama isim olarak ilk Doğukan’dır bu ismi taşıyan. O da işte zaten Barış’ın bence evrenselliğinden kaynaklanıyor. Yani doğu ile batıyı her zaman bir şekilde birleştirmesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Doğukan, Doğukan olunca otomatik olarak öteki de Batıkan oldu elbette. Allah’tan daha fazla ileriye gitmedik!

Üçüncüsü ne olabilirdi acaba?

Bilmem. Üçüncüsü olsaydı bir kızım olsun isterdim. Ona da böyle bir kan diye isim koyar mıydık, bilmiyorum.

Aslında, Barış ağabey bir şarkısında kızım olursa Ceylan oğlum olursa Ozan koyarım diye yazmış.

Tabii, tam âşık dilinden gelen isimler. İlk başta öyle konuşulmuştu evet ama bence Doğukan orijinal bir isim oldu, Batıkan da ilk. Barış da zaten Türkiye’deki ilk

Barış. O zamana kadar Savaş ismi var fakat Barış ismi hiç yok tabii. O dönemin barışa özleminden konulmuş bir isim. Öyle işte, baba oğul ikisini de taşıyorlar.

Barış Manço'nun eşi olmanızın yanı sıra sanatçı kişiliğindeki dünyasında bir televizyon programcısı olarak aktif olduğunuzu biliyoruz. O konulardan biraz bahseder misiniz bize?

Bir sanatçının eşi doğal olarak onun hayatının birçok alanında yer almak durumunda olunuyor. Belki herkes için değildir ama bizim için öyle oldu. Yani nasıl oluyor, konser varsa sahne arkasında kostümü ile ilgileniyorsun, konser hazırlıklarında yardımcı olmaya çalışıyorsun ya da hayranları ile yazışmalarında mektuplarını tasnif ediyorsun. Bir özel yardımcısı haline geliyorsun bir şekilde. Tabii belki herkes yapmıyor olabilir. Bence işin en keyifli taraflarından bir tanesi. Çünkü zor bir hayat sanatçının hayatı. Eğer onun parçasından tutmuyorsan çok dışında kalıyorsun ve aradaki mesafeler açılıyor. Bu şekilde bir ortamı paylaşarak farklı bir sinerji yaratılıyor aile içerisinde. Televizyon programının içerisinde de aynı şekilde devam ettim. Ben herhangi bir televizyon eğitimi falan almadım. Benim okulum Barış Manço oldu elbette. Zaten birçok yerde Barış okul olmuştur benim hayatımda. Tabii ki bizim beraber bir gezmişliğimiz yok, hayata bakmışlığımız, aynı şeyleri görmüşlüğümüz var. Yani aynı şeyleri düşünme şansımız vardı. Özellikle bu konuda ben onun ne isteyebileceğini biliyordum o benim ne yapabileceğimi biliyordu. Onun için bence doğru kararlardı, yani çok basitlerden yola çıkmıştık.

Zaman içerisinde ben de birçok şey öğrendim, o da artık benim ne yapabileceğimi öğrendi; güzel bir çalışma oldu. Sonra yavaş yavaş bu farklı alanlara geçmeye başladı. Mesela kliplerin içerisinde kostümlerle ilgilenmeye başladım. Kliplerinin çoğunda benim dokunuşum mutlaka vardır. Kostümlerde özellikle, kadın karakterlerde vs. Öyle öyle, her alanda yavaş yavaş öğrene öğrene yükseldim diyeyim.

En son işte, programın bitimine doğru Adam Olacak Çocuk programının yönetmenliğini ben yapıyordum.

Barış Manço benim için bir okul, dediniz. Bu okulun size kattığı en kıymetli şey nedir?

En kıymetli şey... Bir kere hepsi kıymetli. Çünkü çok değişik aşamalarda gitti bu okul. Dediğim gibi ben Barış'ın hayatına girdiğimde 21 yaşındaydım, aramızda biraz fark vardı. Tabii ki onun toleransını öğrendim. Hayata bakışı öğrendim, hayattan öğrenmeyi öğrendim. Bu bence çok önemli. İnsanın kendini geliştirmesini öğrendim. Çok şey öğrendim.

7'den 77'ye Programı, Türkiye'de yapılmış ilk, eşi benzeri olmayan bir program. Onun başlama fikri nasıl ortaya çıktı?

Ondan bir sene önce TRT Çocuk Dairesi'nden, şimdi rahmetle anmak istiyorum, Canan Meral, Barış'a böyle 13 programlık çocuklarla ilgili bir program teklif etmişti. Hakikaten de orada çok güzel bir program örneği çıktı ortaya. Yani Barış çocuklarla iletişiminin kendisi de ne kadar iyi olduğunu gördü. Ondan sonra bu programın üzerine gidildi, Barış'ın kadim dostu Erkmen Sağlam'la beraber böyle bir program projesi üzerinde konuşulmaya başlandı. Bu arada Savaş Manço da bu programın içerisinde vardır zaten. Bu program fikri doğdu, bence Türkiye'de TRT dışında yapılmış olan bu anlamdaki ilk programdır. Ama mesela “Adam Olacak Çocuk” bölümüne bakacak olursanız, aslında bu programı çocuk programı olarak değerlendirdiler ama başlangıcında aileye hitap eden, ailenin bütün bireylerini içine alan bir program olarak düşünüldü. Yani “Adam Olacak Çocuk”la çocuklara hitap edildi ya da dünya gezileri ile büyüklerin dünyasına girildi.

Biz özellikle, mesela pazar günü saat 11 gibi bir zaman dilimi istedik. Buradaki bütün aile kahvaltı sofrasında olsun beraberce, işte hem çocuklar hem büyükler bir

olayı paylaşsınlar diye düşündük. Bence bir de çocuklar açısından da çok önemliydi. Çünkü ilk defa bir çocuğu birey olarak karşısına alan birisi vardı. Hep çocuklara bir şey anlatıldı yani masallar anlatıldı, işte şarkılar söylendi, böyle programlar vardı ama çocuğun kendisini anlattığı, kendinin bir şeyler yaptığı ve başkalarına mesaj verdiği ilk programdı bu.

Zaten program sayesinde Barış ağabeye fahri doktora da verildi Pamukkale Üniversitesi'nden sanırım.

Evet, çocuk psikolojisine ve eğitimine katkısından dolayı, öyle bir doktorası var gerçekten.

Aslında Barış Manço'ya baktığımızda çok yönlü bir insan. Sanatçı olmasının yanı sıra gazetecilik de yapmış.

Evet, bir sene gazetelerimizden bir tanesinde bir köşesi vardı. Orada bir sene boyunca hep yazdı.

Bir de sinemacı yönü var, bir filmi var.

Evet, o film bence çok güzel bir film. Yani o dönemin komedi filmlerine bakacak olursanız çok tutarlı ve şirin bir film olduğunu düşünüyorum. Niye devam etmedi? Bir kere sinema oyuncusu olmak gibi bir düşüncesi yoktu tabii ki. Bir de aynı karakter üzerinden gidilmesi gerekirdi. Belki o zaman o Mahir karakteri üzerine ki o zamanlar yoktu, bir şeyler yazılısaydı belki olurdu. Ama şimdi hep aynı tip saçlar, bıyıklar vs. bunu ne kadar farklı karakterde oynatabilirsiniz ki? Onun için belki düşünmemiştir.

Vefatının üzerinden 20 yıl geçmesine rağmen 7'den 77'ye hala herkesin sevgilisi. Üstelik yeni yetişen nesil de Barış Manço'yu biliyor ve çok seviyor, bu sevginin sırrı nedir?

Onu ilk önce bir kere anne babalara ve öğretmenlere sormak lazım. Ben bu konudaki ilk krediyi anne babalara ve öğretmenlere veriyorum. Çünkü onların içlerine Barış Manço'nun var olduğu dönemin anneleri babaları öğretmenleri öyle bir sevgi yerleştirmiş ki çocuklarına aktarmayı becerebilmişler. Onun için burada ilk önce onlara teşekkür ederim, bu sevgiyi yaşattıkları için. Bir de Barış'ın evrensel dili bence. Çünkü söylediği şey her dönem herkes için geçerli olabilecek güzelliklerden oluşuyor. Anlatmak istediği şeyler bütün insanların içinde var olan hâlâ yaşayan ve hep yaşayacak olan değerler. Bu değerler taşındığı için herkes şu anda Barış Manço'yu anlayabiliyor. Yani, bir dönemsel durumu anlatıp oraya hapsolmadı. Hep olacak değerler, hep yaşayacak değerler üzerinden devam etti. Bugün bir Barış Manço şarkısını söyleyen gençler de sözlerini ve verdiği mesajı anlayabiliyor, çünkü hâlâ bu değerler var. Herhalde bu sevgi bundan kaynaklanıyordur.

Barış Manço, âşıklık geleneğini devam ettirmesi yönüyle Hacettepe Üniversitesi'nden fahri doktora almıştı. Onun bu yönüyle ilgili ne söylemek istersiniz?

Esasında Barış Manço'nun sahneye çıktığı o senelerde çok fazla gelişmiş bir şey yok. Yani müzik yok alaturkanın, klasik Türk Musikisi'nin dışında. Ben de hatırlıyorum o dönemlerde hep yabancı orkestralar burada müzik yapar, çalardı. Tek tük Türk orkestraları da işte caz orkestraları gibi, yabancı müzik yapardı. Sonradan bu arayış başladı işte: Neden kendi popüler müziğimizi yapmayalım?

Tabii ilk kaynaklar da malum bizim kendi türkülerimiz, kendi edebiyatımız, halk edebiyatımızdan teşekkül etmekte. O dönemki Cem Karaca olsun Fikret Kızılok olsun, Erkin Koray, -Ersin ve Dadaşları unutmuyorum bu arada- bunlar bu halk müziğinden yola çıkarak bir şeyler yapmaya çalıştılar. Daha doğrusu onları popüler müziğe uyarlayarak çok da başarılı oldular. Sonra yavaş yavaş kendi müziklerini yapmaya

başladılar bu yolda. Mesela Barış, daha benimseyerek daha kendi mahlasıyla sürdürdü bu geleneği. Herhalde o yüzden diye düşünüyorum.

Barış Manço'nun kendini farklı kaynaklardan beslediği aşikâr. Zaten bildiğimiz kadarıyla dünyayı 13 kere gezmiş biri. Çok gezdiği kadar çok okuyan biri miydi?

Tabii ki çok hızlı okurdu fakat çok da hızlı öğrenirdi. Barış gibi bu kadar yoğun neredeyse günde 18 saat çalışan bir insanın okumaya nasıl zaman ayırdığını merak ediyorsunuz. Yani hızlı okur hızlı öğrenir, ne okuyacağını önceden bilirdi. Spesifik, kendi konusuyla alakalı, öğrenmek istediği konularda okurdu ve çok bilgilenirdi. Ben bazen bu kadar bilgiyi nasıl saklayabiliyordu diye şaşırarak bakardım.

Daha çok hangi alanda okurdu?

İlgilendiği her alanda okurdu, bir de tabii çok iyi bir eğitimden geliyor. Önce Galatasaray Lisesi arkadan Belçika'da kraliyet akademisi zaten iyi bir altyapı var.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Bugün burada onu tekrar büyük sevgiyle anıyorum. Bugün Barış'ı kaybedeli tam 20 sene oluyor. 20 sene esasında çok uzun bir zaman gibi görünüyor insana ama öyle değil. Eğer hayatınızın her döneminde devamlılık varsa hâlâ yaşıyormuş gibi geliyor insana, biz sürekli olarak devamlı yâd ettiğimiz ve onunla beraber olduğumuz için böyle hissetmiyoruz. Yani bana 20 sene uzunmuş gibi gelmiyor.

Barış'ın cenazesi bence Türkiye'nin görmüş olduğu en büyük cenazelerden biriydi. Hatırlıyorum, Atatürk Kültür Merkezi'nde yapılan anma töreninden sonra dışarıda binlerce insan vardı ve bu binlerce insan yürüyerek Dolmabahçe'den geçmişti, bütün Dolmabahçe trafiği kapanmıştı. Levent camiine gidildi, Levent inanılmaz

doluydu aynı insanlar Kanlıca Mezarlığı'na kadar Boğaz Köprüsü'nü yürüyerek geçtiler. Ben böyle bir şey olabileceğini zaten televizyonlarda gördüm.

Herkes beraber ağladı. Bir cenazenin bu kadar birleştirici olduğunu bence Türkiye o zaman gördü. Onun için ben hep dedim ki 3 Şubat Türkiye için barış ve sevgi günü olmalı. Çünkü sevgi etrafında olursa insanlar, o zaman barış içinde yaşayabiliyorlar.

Lale Manço Ahıskalı, Kişisel Görüşme, 24 Aralık 2018

Tamer ŞAHİN

Barış Manço, aramızdan ayrılalı 20 sene oldu. Onun vefatının 20. senesinde kendisini anacağız, bu vesile ile tekrar sizlerle de bir araya geldik. Barış Manço ile uzun yıllar birlikte bulundunuz. Tanışma hikâyeniz nasıl başladı?

Tanışmam çok uzun, anlatırsam çok uzun olur ama şöyle özetleyeyim. Gençliğimde bir reklam ajansında çalışırken geceleri de yeni evli olduğum için bayağı zorlanıyordum evi geçinmek için, korsan taksicilik yapıyordum. Rahmetli Hasan Epirden, Barış Manço'nun eski menajeri, turne yapacaktı, özel bir araba arıyor taksi durağında. Oradakiler de Tamer Şahin var, direksiyonu iyi, diyor. 25 gün Anadolu dolaşılacak Turne bağlantısı, pazarlama yapılacak sanatçılar çıkmadan önce. Biz öyle anlaştık yola çıktık. Döndüğümüzde bu bulduğumuz mekâna geldiğimizde beni Barış ağabey ile tanıştırdı. Bir süre sonra Hasan Epirden ayrıldıktan sonra biz de ekip olarak çalıştığımız için istifa verdik. Üst katta toplantı vardı. Barış ağabey, tamam Hasan seni anlıyorum sen voleybol antrenörlüğü yapıyorsun, dedi. Hasan Epirden bir kız takımının voleybol antrenörlüğü yapıyordu. Bana sordu, sen ne yapacaksın diye, anlıyor musun voleyboldan, dedi. Yok anlamıyorum, dedim. Kızların voleybol topunu mu taşıyacaksın, dedi. Sen kalıyorsun, dedi ondan sonra benim kalışım öyle oldu.

Ama Hasan Epirden de gözü arkada kalmayacak şekilde benimle beraber o da mutluydu. Bir kavga dövüş, tatsız bir ayrılık olmadı. Benim 20 yıllık kalışım öyle başladı.

Bariş Manço'yu çok yakından tanıyorsunuz, bayağı zaman geçirdiniz. Biz genel olarak sahne önünden tanıyoruz, normalde nasıl biriydi?

Bariş ağabey hiçbir zaman, tanışsanız merhaba Barış Bey deseniz, iki sohbet ettikten sonra dersiniz ki ben 20 yıldır tanıyorum ve çok samimiyim. Size zaten öyle davrandığı için ister istemez içinde oluyorsunuz. Barış Manço'dur, sanatçıdır, muhatap olur mu benimle konuşur mu gibi bir şeyi ben hiçbir zaman görmedim yirmi yılda ve şahit olmadım. Çocuk olsun, büyük olsun, herkesle hoş sohbetti. İş dersiniz çalışmalarımızda, iş anında prensip, disiplin gerekirdi. Ama iş imiz bittikten sonra herkes serbestti. İstedığımız şakayı yapardık, espriyi yapardık. Yani hiçbir zaman bana patronluk hareketinde bulunmadı, göstermedi. Biz ağabey kardeş gibi böyle bir 20 yılımız geçti.

Çalışırken yaşadığınız ve unutamadığınız bir anı var mı?

Çok anı var.

Birkaç tanesini bizimle paylaşmak ister misiniz?

Vallahi hangi birini anlatayım? Ben oğlumu sünnet ettirecektim, çekim yaptığımız yerin üst salonunda konuşuyorduk. Biraz kızdırdım kendini sohbet esnasında. Ben oğlumu Kemal Özkan Sünnet Sarayı'nda sünnet ettireceğim. Ama sen Barış Manço'sun artık hangi 5 yıldızlı otelde sünnet ettirirsin bilmiyorum, diye bayağı yüklendim, damarına bastım. Kalktı, o zamanlar cep telefonu yoktu, ev telefonuyla aradı Kemal Özkan Sünnet Sarayı'nı. Batikan'ı da oraya toplu sünnete yazdırdı. Böylece hep beraber sünnet oldular, olan Batikan'a oldu.

Aramızdan ayrılalı 20 yıl oldu. Ona rağmen 7'den 77'ye herkesin sevgilisi Barış Manço. Sizce bu sevginin sebebi nedir?

Bu sevginin sebebi Barış ağabeyin çok şey vermiş olmasıdır. Hiçbir zaman çocuk demedi, onlara büyükler gibi davrandı. Sırf Türkiye'de değil, yurtdışında da böyleydi. Bazen gittiğimiz seyahatlerde, Japonya olsun Kore olsun, bizim simamızı görünce yuva çocukları tedirgin olup ağlamaya başlıyorlardı. Ama Barış ağabey çömelip saçlarını bir sallardı, mıknaş gibi tüm çocukları yanına toplardı. Biz hayret ederdik. Yani çalışma temposu çok hızlıydı. Çok şeyler vermek istiyordu Biz Afrika'ya giderdik, 40 derece sıcakta inanın terlemezdi. Kutuplara giderdik, eksi 30'a, biz gocuklarla üşürdük, kendisi tiril tiril yelekle üşümezdi. Değişik bir bünyesi vardı. Ama çok hızlı bir çalışma temposu vardı.

Yurtdışında bize bazen yabancı televizyon ekipleri denk geliyordu otel lobisinde. Sohbet ederdik. Biz iki üç saat çalışırız, sonrası istirahat ederiz, derlerdi. Ama biz asker gibi 7'de kalkıp kahvaltı yapardık, 7 buçukta hareket ederdik. Akşam hava kararana kadar devam ederdi tempomuz. Röportaj varsa gece çekimleri başlardı. Çok hızlı bir tempoda giderdik. Halk da istiyordu Barış ağabey ile bire bir televizyon programı. Hatta son zamanlarda reytinglerde bir düşme oldu. Biz TRT'den sonra ATV'de program yapıyorduk. Bizim saatimiz 11'ken daha erken saate aldılar. Biz hissediyorduk, kibarca kapı gösteriyorlar gibiydi. Zaten öyle de oldu. Ama biz uzun yola çıktığımız zaman yollarda sohbet ederdik. Mesela Adapazarı'ndan geçiyorken "Tamer'ciğim kendini üzme." diye bana moral verirdi, ben ona vereceğim hâlde. Ben 75- 80 yaşına da gelsem, gelirim bu Adapazarı'nda bir mahalli televizyonda bu Adam olacak Çocuklar programını da yaparız dünya turunu da yine yaparız devam ederiz yolumuza, diye moral verirdi.

7'den 77'ye programında da siz vardınız, onun hikâyesi nasıl başladı?

Benden önce bu proje TRT'ye verilmiş. Bu proje tozlu raflarda çok kalmış. Hatta Barış ağabey espri yapardı, çay ocağında bile bizim proje duruyor diye. 3-4 sene sonra bizim proje kabul ediliyor, zaten benim ilk senelerime geldi. İşte ben 1980 yılında başladım, 1988 yılında 7'den 77'ye projesi başlayıp ölümüne kadar devam etti.

Barış Manço sizce bu programda ne yapmayı hedefliyordu?

Barış Manço Ay'a gidiyor dense, halkımız, evet bu adam gider durumuna gelmişti. Çok şeyler verdi. Biraz da kendini çok yordu. Bu yorgunluğun sebebi, 1882'de Elbistan'da konserde yığıldı kaldı mesela. Halkımız bunu pek bilmez. Helikopter ile Ankara Gülhane hastanesinde yattı. Hatta bana öbür tarafa gittim geldim, diye takılırdı. Kalp kapakçığında üfleme vardı. Ben buradan kendisini, hele son zamanlar, çok Koşuyolu Hastanesi'ne taşıdığımı bilirim. Ama hiçbir zaman doktorların tavsiyelerine, ikazlarına uymadı. Tansiyon hastalığı var, kalp kapakçığında üfleme var, bel fıtığı var, ölmeden önce iki göğsünü aldılar. Yani ekrandaki gibi değildi kendisi normal hayatta. Doktorlar sabah kalktığında kahvaltını yapacaksın, yapamıyorsan bir dilim ekmek, bisküvi yiyeceksin ilacını içeceksin diyordu. Hiçbir zaman dinlemedi onları. Bir çalışma temposudur ölümüne kadar devam etti.

Ben yurtdışında da bekliyordum. Bir yere gitse, bir görüşme yapsa ekip olarak niye geç kaldı, acaba tansiyonu çıktı da bir yerde yığıldı mı gibi düşünürdüm. Bazen aklıma geliyordu, acaba cenazesini uçakla Türkiye'ye mi biz mi götüreceğiz, gibi bunlar benim kafamda hep soru işaretiydi. Hep düşünüyordum.

Bir müzik adamı ve dünya insanı olarak Barış Manço yaptığı sanat ve televizyon programları ile neyi hedefliyordu?

Dediğim gibi, Türk halkına bir şeyler vermek istiyordu. Japonya'ya gider, Japonya'da mesela hiçbir zaman İngilizce konuşmazdı. Biliyorsunuz 17 konser verdik. Şarkılarımı İngilizce ağırlıklı vereyim gibi düşünmedi. O çıkardı otel odasında Japonca öğrenirdi. Sahneye çıktığında da seyirci ile Japonca konuşurdu. Çok teferruatlı bir insandı, hangi birini anlatayım ben de şaşıyorum. En başta çok ahlaklı bir insandı. Türk halkına bir şeyler vermek için çok çaba sarf ediyordu. Başımıza öyle şeyler geliyordu ki...

Hiç unutmam bir gün emniyet müdürümüz çekimlere geldi, Barış Bey, Tamer Bey'e bir silah verelim, dedi. O zamanlar tabii korumalar yok, sadece ikimiz gidip geliyorduk konserlere. Arabamıza biner yolumuza devam ederiz. Hayır müdürüm biz kendi halkımız için mi silah taşıyacağız, diyerek reddetti. Hiç olmazsa arabanıza çekim yapıyorsunuz, trafikte ceza yemeyin bir görev kartı verelim dedi. Durduğumuz yer eğer ceza ödenecek bir yerse cezamızı öder yolumuza devam ederiz, dedi. Hiçbir şeyi kabul etmedi.

Bazen, niye böyle eski besteler çıkmıyor Barış Bey, Dağlar dağlar, Gülmepmbe, Kol Düğmeleri gibi diye sorarlardı. Barış ağabey çocuklara yatırım yapardı. Barış ağabey çocuklardan başlardı çünkü o çocuklar büyüyecek ve kendi çocuklarına dinletecekti. Biliyorsunuz hâlâ da öyle devam ediyor, “Arkadaşım Eşek” olsun, “Ayı” olsun.

Eşi Lale Hanım'ın çok güzel bir tabiri vardır, Barış Manço benim okulum, diye. Aynı zamanda çok önemli bir entelektüel ve düşünürdür kendisi. Sizin ondan öğrendiğiniz, hayat felsefesi yaptığınız bir şey var mı?

Ben özetleyeyim, ben Barış Manço tezgâhından geçtim ve onun için de çok mutluyum. Ben meslek olarak Barış Manço'dan sonra yapamıyorum. Çünkü bir tempomuz vardı. Bir konsere gittiğimiz zaman, 400 tane sözleşmeyi getirip buraya koyabilirim, orada iki tane maddemiz var istek olarak. Kuliste bir boy aynası, çizmesini giydiği zaman kendini görmesi için, bir de Allah rızası için su.

Tabii ben ölümünden sonra sudan çıkmış balığa döndüm. Bazı etkinlikler yapıyorum, önüme çok istekler geliyor. Bazen soruyorum bu isteklerin sebebini, çünkü bir ticaret yapılıyor orada. Bir para alınıyor orada ve karşılığında konser veriliyor. Kimse kimsenin düğününe davetli olarak gitmiyor. Karşılıklı bir alışveriş var. Çok önemli noktalardan biri de bir konser bağladığın zaman, o zaman, bana sorardı, o şahıs kapalı spor salonunda konser biletlerini kaç liradan satıyor, bir öğrenir misin, derdi. Onu merak ederdi. Öğrenirdim, şu kadardan satıyor diye cevap verirdim, sonuçta o adamcağız da ticaret yapıyordu. Biz onu arayalım, bilet fiyatını düşürsün biz de rakamımızı düşürelim ve bu halkımıza yansımazın, derdi. Bu tarz bir insanla yaşadığım için çok mutluyum. Ölümünden sonra menajerlik teklifleri geldi ama denedim olmuyor.

Tamer Şahin, 12 Ocak 2019